

Zalužani

BOJAN BIZJAK

Zalužani

Kratke zgodbe

Zbirka Avtorji

©Bojan Bizjak, Založba Primus 2018

Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati s kakršnim koli mehanskim, fotografskim ali elektronskim procesom ali v obliki zvočnega posnetka. Prav tako brez predhodnega pisnega dovoljenja založnika ni dovoljeno shranjevati besedila v sistem za priklic podatkov, ga posredovati ali ga kakor koli drugače kopirati za javno ali zasebno rabo, z izjemo »poštene uporabe« v obliki kratkih navedkov v člankih ali recenzijah.

IZDALA IN ZALOŽILA: Založba Primus d.o.o., Brezina 19, 8250 Brežice

ZA ZALOŽBO: Damjan Racman

UREDNIKA: Suzana Kramar Dodič

LEKTORICA: Jolanda Lesnik

OBLIKOVANJE: Janja Baznik

PODOBA NA OVITKU:

TISK: Primus digitalni tisk

NAKLADA: na zahtevo

Brežice, oktober 2018

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

BOJAN BIZJAK

Zalužani

Kratke zgodbe

PRIMUS
izbrane knjige

KAZALO

Kvartir	· 7
Helgia	· 17
Pismo s severa	· 28
Krokodil	· 37
Žabarstvo	· 45
Trajbnica	· 53
Čipkarija	· 62
Moč vode	· 71
Razprodaja	· 83
Srčkanje	· 94
Samoprehrana	· 104
Nov zavod	· 115
Otrok bo	· 128
Vstajenje	· 140
Dričanje	· 152
Identiteta	· 164
Suhi dol	· 176
Festival	· 192
Videc	· 205
Robidov liker	· 218

KVARTIR

Gospod Jože je leno skomigal z ramo, kakor da bi se ga polotevala nenavadna lenobnost. Januarsko sonce je sicer bodlo skozi šipo nove kavarne, a njemu se je zdelo, da je nekam temačno znotraj povsem nove sobe, za nameček je imela še nenavadno ime - BREZČASNICA. Lastnica kavarne je bila še precej mlada, vihrava, na trenutke zdravo odrezava, včasih pa čemerna, in kot se je to dalo opaziti, je v vseh treh sobah bilo čutiti neko pritajenost; spoštljivo šepetanje se je mešalo z drobnimi hiheti. Ampak gospod Jože je bil vedno deležen njene pozornosti, ne glede na vreme in razpoloženje. Šušljalo se je, da sta se rada videvala, čeprav je cela Brihtanija vedela, da je oddan v zavetje dami, ki ga je končno znala obrzdati. Nekaj svojih kavarniških navad je seveda obdržal, pravzaprav jih je vestno negoval, in z neko vztrajnostjo tudi kdaj pa kdaj pestril s kakšnim skokom v savno - tam si seveda ni smel privoščiti masažnih užitkov mladih nameščenk, te so imele poseben namen; dame so obvladale dotike in znale prirejati vzdihne. Takoj je treba pojasniti, da je v Brihtaniji take vrste pravni red, ki zagotavlja moralno čistost. In je zato dovoljeno

snemanje osebkov v javnih masažnih salonih. Ogled teh posnetkov je bil možen, če se je zainteresirana oseba izkazala kot upravičena - no, če je recimo partnerica izkazala dovolj močan pravnomoralistični interes in obratno seveda. Zakon o javni morali je vseboval dolgovezen predpis, kako se v takem primeru ravna. Ravnateljstvo pristojne redarske službe je dolžno pridobiti videozapis in ga izročiti - drugače rečeno, omogočiti prenos na svoje predvajalnike, računalnike, pametne telefone ali kaj drugega, ker je teh naprav v modernem času veliko. Zato se je gospod Jože vedel sramežljivo in je vložil veliko napora, da se je odpovedoval mladim prstom ... No, kakorkoli, bil je moralno izgrajen individuuum majhne grofije Brihtanije, locirane v podalpsko bukoliko. Nekoliko se je ujel v zamislek, da časopisi še vedno izhajajo, čeprav je bilo elektronskih kričal kolikor si hotel. Z žepa je potegnil pameten telefon in si ogledal sporočilce. Prikimal si je, ker se mu je napovedal prijatelj Janez, sicer še vedno zaposlen na sodnji kot sodnik, celo predsedoval je sodnemu svetu grofije. Njegova običajna ura za dopoldansko kavo, nekaj čez deveto, no, no, si je Jože prikimal. Natararju je naročil kavo in marmeladni rogljiček, za sodnika pa kavo, ki so mu jo pripravljali na svojstven način. Sveže zmleto so prelili z mrzlo vodo in jo kuhali v smešni posodici, zgoraj ozki, spodaj pa trebušasto razširjeni, in z dolgim ročajem. Tako navado je pač imel. Lastnica, gospa Arna, se mu je bežno nasmehnila in hitela s telefonom ob licu v zgornji prostor, kjer je imela še eno prav posebno sobo in pisarno. To je bilo dovolj, da je zamigetalo v njem. Nenadoma se mu je zdelo, da je mimo njega plulo sonce. Za trenutek se je spet posvetil ulici, ki je bila polna kolesarjev in komunalnih delavcev. Trg so preurejali. Po odloku

grofa so menjali kanalizacijo in posodabljali razsvetljava. Ah, če bi, se mu je sladko razlezlo v zaprsju ... Mahoma se je videl v sobi, kjer je pajčolan visel izpod stropa in so debeli tepihi utišali korake ... Slišal je o tisti sobi gospe Arne, slišal ... Njen mož je v službi pri grofu, ureja mu zemljiško knjižne zadeve, geodet je. Arna je bila sicer doma iz istega okrožja kot Jože, iz doline na zahodu grofije - zdaj imenovane Doline vetrov. Slišati pa je bilo tudi, da gospa rada sprejme kakšen moški obisk, kadar je mož odsoten po več dni zapored - grof je dal na novo izmeriti gozdove ... In v takšne misli se mu je prikazal gospod predsednik sodnega sveta in sodnik, oblečen v črn brezhiben plašč in ves rožnat v obraz, malo od mraza, ker je zunaj vleklo, malo pa najbrž od notranje kipeče jezljivosti. Spet se mu je kaj zakuhalo, spet ...

»Si mi naročil kavo, lenščina zatuhtana? Lahko tebi, takole dopoldan vzameš palico in greš po mestecu, kaj? Doma te čaka tvoja Lucija, ki ima kar pravo ime, da boš vedel. Zate je res luč. Pa reci, da ni, pa mi oporekaj, vsaj kakšen argument najdi, ti knjigožerec, ti. Mene pa grofovski nameščeneec za pravna vprašanja priganja in priganja, naj že končam s tisto zoprno zadevo, z reformo kazenskega zakonika. O tem ti bom že še govoril, samo prosim te, ne drezaj vame danes, kajti ravnokar prihajam z jutranje seje pri samem grofu, si misliš. Ob osmih zjutraj je naročil sejo zakonodajnega in sodnega sveta, noro. Izbral je ekipo, ki bo napisala nov kazenski zakonik. Ti falotje in falotke nimajo pojma, kaj pomenijo nekateri člani, ki so si jih izmislili, mislim, nimajo pojma, kako bo to potekalo v praksi. No, nič o tem, nič več. Drugič, drugič ... O, glej, sama Arna nama nese pladenj s kavama, no ... « se je Janez mehčal, ko se je vendar oluščil plašča in trdo sedel v naslanjač. Zagledal

se je v rože na mizi in na kupček časopisov ob stekleni vazi. Sonce je ravno dovolj kuknilo, da se je ujelo na cvetje in na bistro vodo v vazi - očitno je bilo vse sveže. Malo se jima je podobrikala, navrgla nekaj komplimentov in jima servirala kavici. Gospod Jože si je drznil pripomniti: »Tako sveži ste danes, že kar pomladni, čeprav je šele januar.« Odmahnila je z roko in se odmaknila. Jožeta je povabila v svojo posebno sobo s pretvezo, da bi mu pokazala svojo malo knjižnico. Najbrž jo še vedno malo ščipa, ker je zavrnil njeno ponudbo. Svojo malo, svojo malo ... je v Jožetovi glavi hudo odmevalo.

»No, kako, imaš spet kakšno novo raziskavo, mislim tisto privatno, ne službeno,« je Jože po srkljaju kave vprašal Janeza.

»Imam,« je ta trdo odgovoril in mirno docurkal kavo v veliki skodelici.

»Kaj pa spet?« se je Jože razgreto zanimal in oškrbnil repek rogljička.

»Doma pregledujem akte, ki so bili narejeni in sprejeti, takoj ko smo Slovenci dobili državo. Ti rečem, zanimivo. In zdaj pišem pravno razpravo na temo Kvartir,« je Janez priki-mal in vzdignil skodelico.

»Kvartir, no, čudna reč,« je Jože rekel in pomislil: Pa ravn-o on bo to raziskoval, on, ki je kupil nekaj stanovanj in jih preprodajal, on, bo to meni razlagal, on.

»Res čudno. Poglej,« je Janez rekel in privzdignil kavo v snop sonca; očitno je rad gledal, kako se iz kave vzdiguje aromatičen dim, »stvari so zanimive.«

»Pa si rekel, da bo stvar strogo privatna, ti pa že pišeš razpravo, no,« se je Jože obregnil.

»Seveda, seveda, ampak stvar se je dogodila, da ne rečem ponovila, v naši grofiji,« je Janez pomenljivo rekel in nekoliko jezno odložil skodelico.

»Kako!?« je čudilo Jožeta.

»No, cela reč, zamotana, zamotana,« je Janez rekel in namignil natakarkju, naj mu prinese skutin zavitek in jabolčni sok. To naročilo je pomenilo, da ima še kar nekaj časa in da je pripravljen na daljše zgodbarjenje.

»Me pa prav zanima, kaj si spet izvlekel iz svojih omar. Smešno kaj, toliko vseh mogočih računalnikov in diskov, papirja pa še kar veliko. Si bral današnjega Brihtanca?« (Brihtanec, uradni časopis Brihtanije, sicer tudi v elektronski obliki).

»Ja, na računalniku sem ga preletel. Nič kaj takega, da bi me vznemirilo, nič. O štrudelček,« se je Janez razveselil.

»Mene je zmotila novička, da bodo izbirali mistra lova - najbolj možatega lovca. Te arhaične simbolne vsebine me begajo. No, če hoče grof zabavo, naj jo ima. Ljudstvo bo imelo novo snov za obrekljive pogovore in ne bo mislilo na usihanje kupne moči. Malo manj kruha in več iger. Kaj je zdaj s Kvartirjem?« je Jože vprašal že malce nestrpno.

»Čakaj no, da prigriznem. Nobene taktnosti nimaš. Spoštuj javni kodeks obnašanja. Najnovejšo verzijo si menda dobil na dom, v obeh oblikah, elektronski in fizični. Vsi so ga dobili, tudi ti. In da boš vedel, po novem letu izide brošura za vse prebivalce grofije - se pravi dobrih petsto tisoč brošur, v kateri bodo zbrane vse pravice in dolžnosti, izvlečki iz ustave, pravne poti, institucije, skratka grof **Zalužnik. B.** si je to tako zamislil. Hoče, da so prebivalci osveščeni. Na univerzi je odprl novo katedro, zanimivo. Pedagogika javne uprave. Tam bodo šolali kader, ki bo razlagal, kako funkcionira javna uprava, in to se bo potem poučevalo v javnih in zasebnih šolah, tudi na univerzi, seveda. Vsak diplomant bo moral narediti še izpit iz poznavanja ustave in javne uprave - nekakšen državljanski

izpit. No, o pravnih novotarijah ti bom drugič razlagal. Lahko pojem do konca in priskrknem sok?» je Janez zamoledeval.

»Oprosti, kar pomalicaј v miru. Bom ta čas malo polistal tuje časopise. Oči mi nagajajo, ekrani me begajo. Še vedno ljubim vonj in šelest papirja. No, dober tek.«

Janez je samo prikimal in se polotil drugega koščka.

»Zdaj pa poslušaj,« je Janez naznanil, da je pripravljen na zgodbo. Jože je lepo zapognil časopis, ga poravnal in se pripravil na pripoved. »Pred četrto stoletja se je to zgodilo. Kot veš, ko smo formirali grofijo, našo lepo grofijo Brihtanijo, se je odločilo, kakšen pravni red bo - nekakšna mešanica demokracije in monarhije - o vsem seveda odloča grof s svojimi kapitalskimi povezavami, o tem ne gre dvomiti. Ampak, kakorkoli že, dogajali so se politični eksperimenti. In znano ti je, da smo nekakšen politični laboratorij. To sicer nikjer ne piše, vendar ima grof take namene, saj je v najboljših letih, osemindeset let bo praznoval letos februarja. Torej!? Takrat, v tistem obdobju, se je svet za javni razvoj odločil, da bo ustanovil poseben sklad za zidavo novih stanovanj. Uveden je bil univerzalni prispevek za izgradnjo javnih stanovanj, predvsem za tiste, ki bodo dohodkovno šibki, in za imigrantsko delovno silo. Vidiš, naselja so začela rasti, razpisi za stanovanja so se množili, priselitve so bile, no, kratka, vsa tista naselja, vse nove bloke smo zgradili takorekoč vsi mi, prav vsi. Družbena lastnina. In nekaj blokov v grofiji je bilo namenjeno izključno starejši populaciji, upokoјencem. No, potem pa ti pride mlad referent za načrtovanje javnih infrastruktur in mu šine v glavo, da je javnih zgradb preveč, da to stane in da je to pravzaprav mrtev kapital. Izračunal je, da so stanarine premajhne, da bi bilo pametno stanovanja

odprodati. Zanka je bila v tem, da je morala vsaka manjša skupnost investirati v lastne bloke, v lastne stanovanjske kapacitete. Pa sem šel v arhiv za naše malo mesto. In kaj sem videl, kaj? Zgradili smo dvajset blokov, eno stolpnico in še dva manjša bloka za starejše občane. Lepo in prav. Denar je pritekal od vsakega aktivnega državljanu, pa še iz davščin. In potem se je začela odprodaja teh stanovanj. Sam veš, kakšna je bila cena, smešna, če sva iskrena, smešna. Če primerjaš z današnjo tržno vrednostjo, oh,« je zavzdihnil Janez in si omočil usta s sokom.

»Namiguješ na dejstvo, da smo prodali nekaj, kar je bilo last vseh, kupili so pa lahko samo tisti, ki so imeli najemniške pravice, na to namiguješ?« je vprašal Jože.

»V tem je bil problem. Da ne govorim o stanovanjih, ki jih je socialistični režim poddržavil. Grof je pokupil vse, vendar je imel kar nekaj težav, da je uveljavil lastninske pravice, kajti pravna zmešnjava je velika, še danes. Dogaja se, da so lastniki v denacionalizacijskih postopkih prišli do svoje imovine, v praksi se pa stvari zapletajo. Grof bo kmalu naredil red na tem področju, bo. No, da se vrnem na tiste naše bloke v našem malem mestu, v naši lepi dolini. V stolpnici so stanovanja pokupili najemniki, v blokih na vzhodni strani ne še vseh, dol ob reki tudi še ne. Ampak pazi to, en blok za upokojujence so prodali, drugega pa je grofovska administracija zadržala zase. Nekdo je pač zlobiral administracijo, verjetno s tezo, da se bodo potrebe večale, da bodo starejši ljudje hoteli stanovati v mestu in podobne kvačkarije. O tem sem bral v arhivu. Raziskal sem stvar. Neumno na kvadrat. Najprej smo vsi zgradili stanovanja, tudi tisti, ki smo gradili hiše, se razume. No, ti ne, ti si odkupil dvosobno stanovanje ob reki. Če se prav

spomnim, si takrat dal, preračunano na današnjo valuto pet tisoč brihtov (brihti, plačilna valuta v Brihtaniji menjalni tečaj 1 briht o, 9 evra.) Danes bi zanj dobil približno sedemdeset tisoč brihtov. Kupčija, kaj?» se je Janez zasmejal.

»No, no seveda. Politično je bila takrat to zelo všečna poteza. Gledano iz stališča javne ekonomije pa se res ni splačalo obdržati vsega stanovanjskega fonda, ker bi sledile renovacije, in vzdrževalna dela tudi stanejo, stanarin pa ne moreš višati kar tako. Nisem doma v ekonomiji, kar tako pravim,« se je Jože razgovoril.

»Le kaj je tu takega, kar se ne bi dalo razumeti. Deloma imaš prav, samo deloma, kajti najemniška struktura stanovanj je v celi Evropi močno prisotna, samo pri nas ne. Nepravično je, da so vsi najemniki lahko kupili stanovanja, samo tisti v upokojenskem bloku, zadaj za knjižnico, saj veš, tisti tam pa ne. Neumno. Njim bi morali ponuditi nadomestna stanovanja, če bi bili res pravna država. In da bo farsa popolna, so bile pogodbe že pripravljene za podpisovanje, potem pa ... Na to bom opozoril grofa osebno. Bedasto, kajne, prodajali so skupno lastnino, ki je enkrat že bila plačana, potem pa dana v najem tistim, ki so ta stanovanja sofinancirali, tako kot vsi mi. Prav pa je, da smo na tak način rešili stanovanjske stiske mnogih, čeprav, v socializmu je bil ta namen nekoliko prikrojen. Nove soseke se je gradilo za potrebe industrije, za dotok nove delovne sile. Ja, potem pa ti pride demokracija, za njo pa majhna ljubka državica Brihtanija z grofovsko oblastjo. Vidiš, tako bo ta operacija poimenovana Kvartir. Pripravljam poročilo,« je Jože dodal. Pograbil je kozarec in si poplaknil grlo.

»Prej si omenjal, da se je na tem področju še nekaj zgodilo, kaj že?«

»Ja, ja, saj to je tisto, to,« se je Janez spet razvnel. Ošinil je uro na mobilniku, sodobnem stikovniku in odmahnil z roko.

»No, poslušam,« se je Jože nasmehnil in se ves razlezel v naslanjaču.

»V vasi Mala Smrečna se je zgodilo. Bilo je pa takole. Pred nekaj desetletji si je tamkajšnji krajevni svet zamislil, da tudi njihova vas potrebuje blokec za starejše občane, ki po hišah že, oprosti izrazu, tečnarijo; nekako so mladim rodovom odveč. Veš, v starih časih so imeli veliki kmetje navado, da so starim ljudem namenili preužitkarsko hišico. Zdaj bi pa to tradicijo na nek način obudili in bi starim ljudem ponudili nadomestni dom. Nekako so se poenotili okrog tega, dobro jim je šlo, vsi so bili zaposleni. Domenili so se, da bodo s skupnimi močmi zgradili blok z dvajsetimi stanovanjskimi enotami. Ustanovili so sklad, našli izvajalca in blok je zrasel. Last je bil vseh vaščanov, cele Male Smrečne. Leta so tekla, blok so napolnili, ljudje so se menjavali, umirali, skratka, dogajalo se je. Potem so blok obnovili, posodobili, zvišali stanarine, zamenjali nekaj upravnikov in, aha, ja. Pride mlad župan in zahteva, da se blok odproda. Mladi rod se je strinjal, češ da bi za kupnino posodobili mladinski dom in še nekaj manjših investicij bi bilo. Vendarle se je našel nek možakar in jim razložil, da so res tapravi brihtniki, da prodajajo sami sebi nekaj, kar so enkrat že kupili. Stvar je dobila sodni epilog. Bloka se ne bo prodalo in moj svak bo lahko še naprej obdržal svoj kvartir. Pa se je revež tresel, da bo dobil novega lastnika. Kar v žepno depresijo je padel, ti rečem. Vidiš, tako bi prodali stvar, ki so jo enkrat že kupili, prodali bi pa seveda stanovanja tistim, ki so zdaj najemniki, ti pa bi bili samo navidezni lastniki, ker bi ji špekulantje prepričali, da ostanejo do smrti v stanovanju,

potem pa bi se stanovanje spet znašlo v prodaji. Kajpak bi špekulantom plačevali stanarino. No, tudi drugačne lastniške relacije bi se ustvarile, saj veš, ljudje so iznajdljivi. Ampak zaslužili bi samo nekateri, plačali so pa vsi vaščani, vsi. No, vidiš, take brihte imamo, take,« je Janez dorekel in si pritegni kozarec s sokom.

»Res brihte, res. Tisti upokojenci so svoje pošteno oddelali, vlagali v blok, potem pa bi jim ga še enkrat prodali. To je možno samo v naši grofiji, ja,« je Jože poklapano rekel in sklonil glavo.

»Nič, na sodnijo moram. Popoldan bom šel na sprehod ob jezeru. Boš kaj hodil tam?« se je pozanimal Janez.

»Ne bi rekel. Popoldan si vzamem čas za lahen dremec. Navadno grem zvečer po mestu. Bo že nanoslo, da si padeva v vidno polje, bo. Pa modro odločaj, tam, v tehtalnici krivic,« se je Jože namrdnil in odpahnil kup časopisov.

HELGIA

Premraženost se je umikala soncu, ki je konec januarja raztrgalo oblačnost in sedlo na velik ekran Janezove pisarne. S palcem in kazalcem si je pokrtil oči in se nekoliko odmaknil od zemljevida na zaslonu. Za trenutek se je spet videl na smučišču; drsi mimo brunarice in pred seboj gleda mlado smučarko v belem kombinezonu, ki je spretno vijugala, lahko bi rekel, da že kar profesionalno ... Potem pa nenaden zavoj izven označene proge in po strmini naravnost dol proti ravnini, on pa zavoj v breg in pošten padec. Razen tega, da je polomil očala in zvil palico, ni bilo hujšega. Takoj je bil pri njem eden od redarjev, pripravljen, da pokliče medicinsko ekipo, pa ni bilo potrebno. Potem se je tolažil v brunarici, s precejšno mero žganja in čaja. In pozno popoldan jo je spet videl, bel kombinezon je bil razpet, da je lahko videl bel pulover pod njim, polno oprsje, obraz pa - mulatka ... Pa ti takole smuča, ga je presenetilo. Usedla se je v bližino odprtega kamina in kar nekaj časa strmela v ogenj. Naročila si je kakav s smetano. Ponudil se je, da ji plača. Samo nasmehnila se je. Potem, dolg večer in pomenek o novi entiteti znotraj grofije.

Ona je prišla iz Amerike, da bi delala v zasebni kaznilnici - to se čudno sliši, a je tam čisto nova najsodobnejša kaznilnica daleč naokrog, in sprejema kaznjence iz celega evropskega območja. Smešno, je Janez domislil. Grofu ni dovolj, da je odprodal lep kos gozdov in vasi na nekdanjem kočevskem, kjer se je oblikovala mala kneževina Helgia, poimenovana kar po njeni lastnici, kneginji Helgi, ki je prišla iz nemških dežel. Pravzaprav je prišla na pratla svojih prednikov. Pred drugo svetovno vojno so tam živeli njeni genski predniki, baje celo njeni pravi predniki. No, tega nisem raziskoval. Dejstvo je, da je zdaj tam ta mala kneževina, s približno trideset tisoč prebivalcev. Imajo svojo upravo, svoj politični sistem - strankarski, zanimivo, in veliko mednarodno kaznilnico sredi pragozda, na robu zaščitenega pasu. Na dveh ograjenih hektarjih je prostora za 1500 kaznjencev. Ve se, da so evropski zapori prenatrpani in zato v to zasebno kaznilnico pošiljajo težke primere iz cele Evrope. Lokalno prebivalstvo, ki še živi v tistih odročnih krajih, je bilo proti, a je Helga hitro naredila red. Odobrila jim je prosto gospodarjenje z gozdom, sprostila kmetijsko politiko, davčne olajšave so tudi naredile svoje. Izboljšala jim je infrastrukturo, pripeljala sodobno kliniko, ki služi tudi za zapornike, izboljšala je šolsko infrastrukturo, vse je praktično prenovila. Ker je bilo tam veliko zanemarnjenih kmetijskih površin, je kaznilnica povzročila ponoven razcvet kmetijstva, predvsem govedoreje, prašičereje, nekaj kokošjih farm, pa zelenjadarstvo in poljedelstvo. Kaznilnica je vendar dober potrošnik, celo izvažajo že hrano: krompir, sir, maslo, prašiče ... Znotraj kaznilnice je pohištvena industrija, butično izdelujejo leseno pohištvo, pisalne mize, omare, pisarniško pohištvo. Lesa jim tam okrog ne manjka.

Dvajseto leto so praznovali decembra, gospa Helga jih zdaj ima sedemdeset ... Bil sem na slavju, oh ... In kaznilnica, vse moderno, nadzor, sistem varovanja. Pet poskusov pobegov je bilo v teh dvajsetih letih, samo pet. Vsi so se končali s hitrim lovom. Ja, zapornike opremijo s posebnimi podkožnimi čipi in so s helikopterji sledljivi. Seveda so si jih ubežniki izrezali, ampak so pozabili še na en prefinjen čip, ki jim je vdelan v male plombice v zobeh. Zelo drag mikročip, ki pa ga dobijo vsi zaporniki, ker je obvezen pregled zobovja in sanacija, to spada h kazni sami, in ta odlok je potrjen od mednarodnega sodišča. Za ta čip ne vedo zaporniki, za podkožnega vedo, saj se ga da otipati ... In na tistem področju, v dolini na drugi strani hriba, naj bi naš grof zgradil še eno manjšo kaznilnico za ženske. S Helgo sta decembra podpisala pogodbo. Tam naj bi bil bolj vzgojni zavod za ne prav hude prestopnice ... Delale naj bi v vrtnariji, vzgajale cvetje za protokolarne namene ... In spet en psihološki laboratorij, da, da ... se je Janez zamišljal in bobnal s prsti po mizi. Drobna melodija mu je razbila miselne trzavice. Pritegnil si je stikovnik - ah, Jože.

»Kaj si že spet v Brezčasnici?« ga je vprašal.

»Seveda, pa ti, ura za kavo je,« je Jože veselo pripomnil.

»Prav imaš, zdaj priletim tja. Naroči, naj mi jo sveže zmeljejo pa skutin hlebček naj bo zraven, nova reč iz sosednje pekarnice. Prima, še zate naj ga prinesejo. Pridem, do enajste imam čas, potem pa malo razpravico o profesorici, ki je zape-ljala dijaka, starega šestnajst let ... bedno. Kamera v njenem kabinetu je vse beležila. Varnostnik, ki je skrbel za tisto srednjo šolo, je posnetke videl v živo. Obvestil je ravnatelja - posnetki so imeli tudi zvočni zapis, zato domnevam, da je šlo za na pol prisilno dejanje. Kaj vse moramo poslušati na sodišču. Sicer

ne vodim te razprave, nisem glavni sodnik, sem le v sodnem svetu, kot predsednik sodišča pač moram biti tam, ker gre za hud moralno etični delikt. Celo grof je poslal posebnega opazovalca iz etično moralnega inštituta. Ne vem, kako se bo dama izmazala, ne vem. Čvekarije, ki se valijo na medmrežju, so deloma neresnične, ampak tiskovna konferenca pred sojenjem je navrgla bedna vprašanja. Damo so zlomili, še preden je sedla v sodno dvorano. Beda nagona, kaj hočemo. Ajde starina, pridem,« je Janez rekel in si zrahljal kravato.

»Ti, mislim, ko si mi po stikovniku trobil o tisti profesorici ... Ne, to ni bilo na moji srednji šoli, ne. To je bilo na strokovni srednji, kajne?« je Jožeta vleklo v to žgečkljivost.

»Ja, prav si obveščen. Toliko so se že razpisali, da sem bil primoran dati predlog za filtriranje novic okrog tega. Obstaja poseben zakon, ki mi to dovoljuje ... cenzura, cenzura je bila in bo. Tako sem moral ravnati, da se ne bi nabralo še več tožbenih predlogov, že tako imamo preveč dela, novih kadrov pa za enkrat ni, vsaj do poletja ne, ko bo zasedal pravni svet grofije in bom predstavil načrt reorganizacije našega sodišča. Drugi sodni okraji so se kadrovske okrepili v jeseni. Za naš okraj, kjer je sedež grofije, je grof mnenja, da je tu dovolj njegovih pravnih služb, ki lahko pomagajo javnemu sodstvu. Ampak, če se obrnem nanje, se mi samo smejejo in mi vedno znova servirajo frazo, da se nimajo časa ukvarjati s kurjimi tožbami,« je Janez rekel in si otresal drobtinice s črne kravate.

»Pa je res, da je bil nekaj časa posnetek na medmrežju?« je Jožeta zanimalo.

»Če si ga zamudil, si ga pač zamudil. Bil, bil, seveda je bil. Eden od mulcev na tisti šoli je vdrl v varnostnikov strežnik in ukradel posnetek ... že dolgo so bili možni vpogledi v tisti

strežnik, približno pol leta ... In bedasto je, da so kamere nameščene tudi na straniščih, kar je na skrajni meji zakonitosti, nobene intimne. In fantje so si ogledovali, kako punce lulajo, pa take, tudi obratno seveda, tudi. Če ne bi bilo tega škandala, bi se ogledovanje nadaljevalo. Bili so pa toliko pametni, da si datotek niso izmenjevali po medmrežju, ampak so krožile le po stikovniških zasebnih kanalih. Policija in kriminalisti zdaj raziskujejo še ta pojav. Ovadb bo še kar nekaj, ampak poglobitna krivda je pa na vodstvu te zasebne srednje šole, ker šparajo pri varnosti. Niso nadgradili varnostnega elektronskega sistema, niso imeli pravilno zaščitenega varnostnega strežnika, ker so se zanesli na zmožnost njihovega skrbnika, ta pa, zapita duša, se ni brigal kaj dosti za posodobitve, tudi tiste z zakonom določene ne. Inšpekcija pa tudi ni opravila svojega, ker je ravnateljica že tako uredila, da so ji letni pregled mirno podpisali. Grof je nemudoma ukrepal, vprašljiva bo licenca za naslednje šolsko leto, vprašljiva. Ravnateljica, ki prihaja iz Helgie, je napovedala, da se bo pritožila na mednarodno sodišče, če bo treba. Ampak, kamere skoraj povsod!« je Janez ogorčeno rekel in ošinil uro, pet do desete.

»Kamere na toaletah, saj to je ... Varovanje, že razumem, varovanje. In vem, da se na toaletah lahko zgodi marsikaj. Doživljali smo to, drogiranje, pretepanje, nasilno otipavanje deklet, celo poskus skupinskega posilstva, ampak vendarle ... No ja, nove zakonodaje ne poznam, v mojih časih je bilo tako, da je bil skupinski odhod v toaletne prostore prepovedan in je za to skrbel varnostnik na hodniku, danes pa kamere ... Ne vem, ne zdi se mi etično,« je Jožeta oblivala ogorčenost.

»Dragi moj, vse je mogoče, če je možno. Odlok o varovanju je tako zapleteno sestavljen, da težko razumeš, kaj je

dovoljeno in kaj ne. Po pravilih je fizično varovanje zakonsko določeno samo za dvorišče in najbolj obremenjene hodnike, torej tiste, ki vodijo do kabinetov in zbornice, ostalo je pa lahko tehnično varovano. Nič spornega, varovanje teh posnetkov pa je določeno z drugim predpisom in spada pod posebno nadzorništvo, ki pa ni opravilo svoje funkcije. Če bi to smeli delati zgolj grofovi ljudje, se to ne bi zgodilo. Grof je nadzor varovanja šol prepustil javnemu varovanju, kar je narobe - seveda, spet finance. Tiste šole, ki so financirane z grofovskim denarjem, med drugimi tudi tvoja bivša gimnazija, tiste pa, ja, tam je pa druga pesem. No, saj sam veš, kako je bilo in je,« je Janez prikimal.

»Ja, pri nas ni bilo ekscesov, ker je bila ozaveščena varnostna služba, to drži. Ti, ampak, da bo gradil še eno kaznilnico, to se mi pa zdi že kar malo pretirano. Grofovski zapori so, vsaj tako se da prebrati, komaj 70 odstotno zasedeni, zdaj bo pa gradil še eno, res da žensko kaznilnico. Menda z lastnim denarjem, nekaj bo pa prispevala svetovna zaporniška uprava, ki želi zgraditi najmodernejšo žensko kaznilnico na svetu. Pa prav v naši deželi, no naši, nekdam naši, zdaj je pod upravo Helgie,« je Jože rinil v pomenek.

»Kaj se sekiraš. Nič slabega ne vidim v tem. Videl sem študije, vsaka celica bo imela lasten tuš, klimatsko napravo in vso medmrežno infrastrukturo. Kuhinja bo dopuščala, da si vsaka sama skuha, kar ji pač tekne, sicer bo na voljo samopostrežna restavracija. Osebe, ja, tam bodo delale visoko usposobljene paznice, nastanjena bosta tudi dva psihiatra in še en strokovnjak za zaporniško psihologijo. Zanje je tudi že predvidena sodobna sošeska, nekoliko stran od same kaznilnice, nekaj kilometrov. Nova cesta se že gradi, sošeska tudi, za kaznilnico

so menda tudi že končali z grobimi zemeljskimi deli in bodo na pomlad začeli z gradnjo. Za našo stroko bo to odlično, kajti odprle so bodo nove odvetniške pisarne za preučitev pritožb in seveda, pravni inštitut bo imel vpogled v spise zapornic, tako kot jih ima za zapornike v Helgiinem kompleksu. Ogromno pravnega materiala bo na voljo. Lokalno prebivalstvo godrnja, jasno. Nekaj tepežk je že bilo, ko so imeli zaporniki prost izhod, vsaj nekateri, ampak to spada k poslu. Je pa sistem tako vpeljan, da se zaporniki incidentom izogibajo, ker jim to poslabša zaporniško stanje. Vse je tako zastavljeno, da se strogo kaznuje izvenzaporniške incidente, mnogo strožje kot tiste znotraj zaporniškega kompleksa. Normativna zakonodaja je tam privita do skrajnosti, žal. In vsi zaporniki nimajo takega udobja, kot bi si ga želeli. Najprej pridejo v skupino, ki ji rečejo opazovalna, pravzaprav je to sprejemni oddelek, in tam so sobe za deset zapornikov. Vsaka soba ima določenega zapornika, ki je odgovoren za red in mir. Ta ima tudi nekaj pooblastil, da lahko ukrepa, če je potrebno, prepri, pretepi, drobne kraje in to. Če dobro opravlja svoje delo, je nagrajen z določenimi bonusi. Razgrajči hitro končajo v samicah, težji neprilagojenci pa v strogo varovanih kletnih samicah. Tam res ni prijetno, malo svetlobe, vlaga kljub centralno vodeni klimatski napravi. Zdi se mi, da tam izklaplajo razvlaževalce zraka in ne uravnavajo temperature, ker je bilo že kar nekaj pljučnic. To mi je povedal Gojimir, ki dela tam dol - kaznilniški zdravnik. Napisal je že pritožbo na upravo, vendar je dobil odgovor, da je strategija kaznovanja pač takšna in da se v to ne more in ne sme vmešavati, čeprav je kodeks o bivanjskih standardih povsod enak, ampak ... Ja, kaj hočemo, kdo bi se bodel s to mednarodno birokracijo, ki

ima močne attribute. Pomembno je, da so stvari pod kontrolo in da so kazni odslužene, samo to. Najtežji primerki, sadisti in še drugače mentalno pohabljeni, imajo svoj paviljon in so svet zase. Tisti nimajo prostega izhoda in so obsojeni na dolgoletno prestajanje kazni. Ja no, imajo svojo vrtnarijo in prašičjo farmo, tam se nekateri izživljajo. Seveda potem dobijo osamitveno kazen. Nekateri pa se vendar stabilizirajo in se najdejo v opravilih. Osebno sem poznal Šveda, ki je bil obsojen zaradi napada na tujce, kar tako, streljal je na avtobus, ki je vozil neke Azijce z letališča v sprejemni center za tujce. Malo je nagnjen k ideologiji, da je plavolasa rasa tista izbrana, saj veš, v prejšnjem stoletju, nacizem in to. Ker sem eni študentki pomagal pri magisteriju, sem se seznanil s spisom tega Šveda. Uprava mi je dovolila, da z njim naredim pravniški intervju. Zadeva me je začela zanimati. Tip je inteligenten in je bil prej zaposlen v veliki računalniški korporaciji kot sistemski inženir. Ampak zasebno pa je pripadal neki novi sekti, ki povzdiguje nordijsko raso in si prizadeva za ohranitev čistih domačih ognjišč - to so njegove besede. Kar nekaj sobot sem šel tja dol, zato me ni bilo, zato. No, razgovoril se je tudi o sistemu rasnega mešanja, o nezmožnosti vlad in lokalnih krajevnih uprav, da bi prepoznale nevarnost kontaminacije s slabimi etičnimi navadami prišlekov. Trdil je, da je nordijsko božanstvo starejše od krščanskega, da je to angelski svet, ki ga mi, globaliziranci, ne zmoremo in ne smemo dojeti. Svojo kazen je dojemal kot nekaj nujnega v razvoju očiščevanja svoje rase. Trdil je, da bo svečenik in posvečen vitez. Pokazal mi je na stikovniku zastavo svojega viteškega reda, ki ga je imel namen ustanoviti, a so ga prej zaprli. Rad dela na prašičji farmi. Vzpostavil si je avtoriteto. Tam ga vsi ubogajo, ker je

bil v nekaj pretepih zelo uspešen. Živel je športno življenje, še zdaj trenira in skrbi za telo, pa tudi pri prehrani je pazljiv. Veliko bere, piše, vendar ga cenzurirajo, kaj hočemo, tako pač je. Nacionalizmi so vsi po vrsti strogo nadzorovani,« je Janez rekel in si nekoliko predahnil. Nagnil se je nazaj in si pogladil lase, kolikor jih je še bilo, kajti plešavost je napredovala.

»Bral sem o tistem napadu, bedno. Pa kaj hudiča se jim zavrtinči v glavi, da gredo takole, mislim ... Tega je bilo veliko, to ne pojenja. Jaz ne razumem tega gona po čistosti rase, saj je svet že tako premešan, da čistih narodov ni več. Evrope, take kot je bila pred dvesto leti, ne bo nikdar več, Azija se spreminja, Afrika, čedalje več belcev je tam, povsod drugod je podobno. Ne vem, zakaj nekateri sanjajo, da bi še lahko imeli čisto raso,« je Jože vneto protestiral.

»Dragi moj, genski spomin, to je to. Podzavest ničesar ne pozabi, in včasih pač plane kakšen plamenček. V pravu imamo zadosti dokazov, da je podzavestnih vzgibov veliko. Posebna veja strokovnjakov se ukvarja s tem - psihopatologija podzavestnega ravnanja. Na našem pravnem inštitutu imamo strokovnjakinjo, ki ima svetovni sloves. Nekaj študij je že napisala. Malce neetično se mi zdi, da ji dovoljujejo delati z nekaterimi zaporniki tam dol v Helgii. Študijski material, reče temu ona, si misliš. Skupaj s psihiatrom in še z enim zdravnikom si »sposojajo« zapornike in delajo raziskave, od biokemije v možganih do določenih psihotestov. In to kar tako, brez privolitve kaznjencev, si misliš. Ampak spet, znotrajkaznilniški red je tak, da je kaznjenelec lahko odstopljen v medicinsko obravnavo, če ta nima posledic za njegovo psihofizično zdravje, o čemer odloča kaznilniški medicinski konzilij. Po mednarodni konvenciji so zavarovani, da se jih

ne sme kakorkoli zlorabiti, ampak ta kaznilnica to zaobide, ker se sklicuje na člen, ki dovoljuje medicinske preiskave na zapornikih, ki imajo dolg staž in so takorekoč bili predvideni za smrtno kazen, ta pa je povsod ukinjena. Seveda so svetovni pravni komisarji stvar tako formulirali, da je za javnost lepa, navznoter se pa stvari dogajajo po svoje. Pa ti ne bi o tem razlagal. No, moje minute odtekajo.

Kot rečeno, grem na sojenje dami, ki si je vzela mladeniča. Si že bil v Helgii?« je za konec Janez vprašal in nasršil obrvi.

»Pred leti sem bil. Videl sem spremembe, več novih hiš, Kočevje ima lepo novo knjižnico, naselja so se razkropila po okolici, cesta je nova in opremljena s polnilci za električne avtomobile, vse je bolj urjeno kot pred desetletji. Se mi pa zdi, da je tam še vedno duh nacionalne rane, ampak o tem ne debatiram več. Odkar sem se sprl s Tonetom, zgodovinarjem, me je minilo, da bi pogreval zgodbo iz prejšnjega stoletja. Sem pa dobil prijazno vabilo gospe Helge, da bi prišel k njej v njen dvorec. Ženska se zanima za avtohtono slovstvo in mi je že večkrat pisala, ko kakšne stare besede, ki se na podeželju še najde, ne razume. Obljubil sem ji, da v februarju pridem. V najini korespondenci ugotavljava neko šibko dejstvo, da so bile pravzaprav nekatere slovanske besede germanizirane in ne obratno. Si misliš, da to zapiše dama, ki je, skoraj tako kot tvoj Šved, zaljubljena v svojo rasno večvrednost.«

»A res, glej no. A veš, da sem še kot študent, ko sem iskal neko seminarsko študijo o topografskih imenih v starih listinah, naletel na zanimivo knjigo v arhivu pravne fakultete. Stara bukla, napisana na začetku 20. stoletja. Tam je neki avstrijski oficir - Žunkovič, razvijal podobno tezo, res. To bi si moral prebrati. Če želiš, ti jo dvignem, ko bom spet šel

tja predavat - zdaj so me naprosili, da za podiplomce dve uri na teden predavam na enem od seminarjev. Predavam jim o procesnem dokaznem postopku s pomočjo medmrežja. Iz tega sem naredil doktorat, saj veš.«

»Ja, ja. Zanimivo, Helga je diplomirala na psihologiji in jezikoslovju. Govori tako čisto nemščino, da jo težko najdeš, res. K sreči sem imel dobrega profesorja na univerzi, da sem se je naučil, koristila mi pa nikoli ni. Zdaj pa spet, o ja. Včasih me po medmrežju pokliče, takole dopoldan, no, okrog devete zjutraj, ko se ukvarja s primerjalnim jezikoslovjem in se ji zahoče brbljanja o kakšni besedi, ki jo domačini zavijejo po svoje, pa je ne zna prav fonetično oblikovati. Nazadnje mi je govorila o malem stolčku, ki mu ena od služkinj pravi štokrle. Kar nekaj časa sem potreboval, da sem ji razjasnil ta pojem, ki izvira iz germanskega besednega nabora. So pa še druge, bolj komične, recimo vile, nepojmljivo ji je bilo, da so vile zastarelo kmečko orodje in hkrati množinska oblika lepih mestnih hiš. Preprosto se ji ni izšlo, dva tako različna pojma. In še in še je takih besednih zapletov. Ko je dojela, se je zasmejala in mi rekla, da bo od zdaj, če jo bodo vprašali, kje vse ima svoje vile, preprosto rekla, da v štalah.«

»Ja, ta je pa dobra. Grem. Popoldan bom pa skočil v topli-ce. Moram si oddahnniti. Šele četrtek je, stari moj, šele četrtek,« je Janez zapel, se dvignil, se pretegnil, pograbil črn plašč in se počasi odpravil.

Jožetu je v glavi odmevala anekdota o vilah. Seveda, go-spa ima rada tudi konje in v hlevih se še najde to preprosto orodje. Kateri od hlapcev pa najbrž še navrže kakšno staro besedo, saj so bolj vajeni globalščine kot nemščine, te sploh ne več. Gnojne vile - manure villas v globalščini, po nemško

pa dünger villen, ah ... Ja, kaj bo gospa rekla, ko bo zvedela, da pri nas poznamo tudi gozdne vile, to bo smeha. Najprej bo mislila, da je to preprosto orodje za nakladanje listja, ampak to so bajeslovna bitja. Ej, forest fairy. To bo smeha. Ja, dama želi slišati nekaj naših pravljic, tudi to jo zanima. Potrudil sem se in ji našel nekaj prevodov še v nemščino, no ... In nad vhodom v velik kaznilški kompleks piše: Kot človek vstopaš, kot človek boš odšel!

PISMO S SEVERA

Gospod Jože je dolgo sedel in kar nemočno gledal v razpršek svetlobe, precejene skozi raztrganino na zavesi. Kdaj hudiča se je natrgala, kdaj? ga je nenadoma zaskrbelo. Lučka bi to že morala opaziti, bi ... Ji bom omenil. Zdaj je spet šla v stari-narno in vlačí v kabinet stare knjige. Veljava za čudaka, ker imava toliko knjig v hiši. Pa so rekli, da bo knjiga umrla, to so napovedovali že pred sto leti, ja ... Tam okrog nekako. No, kasneje je imela krize, elektronske knjige so bile na pohodu, male digitalne tiskarne so jih bile sposobne izpljuvati v nekaj minutah, ampak vonj knjige, ta dotik, ta zvestoba ... In Lučka si je zamislila, da bo nabrala vse stare klasične avtorje vse do leta 2050. To je letnica njenega rojstva ... Še nekaj dni, pa bo imela rojstni dan, februar ... Darilo!? Joj, že vem, nekje sem staknil knjigo Andreja Hienga, star primerek - Čudežni Feliks, vesela je bo. Samo v sosednje mesto se moram zapeljati z vlakcem; točen urnik imajo in še kar udoben je. Jutri, jutri bom šel. Oh, če se spomnim, kako je bilo pred nekaj leti, ko me je želela osrečiti z neko multifunkcijsko napravico za spre-hajalce. Beležila naj bi razdalje, porabljene kalorije, poiskala

ključe, mobilni telefon - sposobna je bila tudi posneti celotno pot sprehoda - no, prijazna reč, ki pa že od začetka ni hotela delati prav. Nekateri kontakti so se zatikali. In to je moja umirjeno Lučko tako ujezilo. Saj je bilo prav komično. Zunaj na vrtu je bilo, preizkušala je stvar še pa še, potem pa je šla po kladivo in je jezno tolkla po napravi, ki pa kar ni hotela nehati tuliti. In potem sva se tako zelo smejala. Še ko jo je brnila med rože, je stvarca vibrirala in oddajala zoprni pisk. Odnese jo je v zabojnik za elektronske odpadke. Nasmejala pa sva se, to pa. Nekaj časa si je Jože še dal opraviti s spomini. Potem se je zazrl v velik črn ekran, vdelan v steno, na katerem je bilo moč videti tudi vsebino osebnega računalnika, če se ti je zljubilo. Pošta, ga je nenadoma prešinilo, pošta ... Polenil sem se, nič ne odpisujem. Poiskal je multiupravljalca in izbral svoj računalnik. Aha, si je zamrmral in se udobno razlezel po usnjenem kavču. Prebrskal je nekaj lokalnih novic, pregledal vremenske analize, prebral knjižne novice in brskal po osebni elektronski pošti - nekaj vabil, nekaj zapisov jezikoslovskih znanstvenikov, ki so mu jih redno pošiljali iz grofovskega urada za jezik. In potem pismo, dolgo - pismo s severa - Tjor Quikerson, profesor nordijskih jezikov in raziskovalec slovanskih jezikov. O moj Tjor, zdaj jih ima že osemdeset, 2. februarja jih je imel, če sem natančen. Kar dolgo sva se tisti dan pogovarjala preko zasebnega kanala in se videla ... Zdaj se je pa razpisal - dolgčas mu je, v tisti severnjaški samiji. Odločil se je, da bo živel s psom in služkinjo v odročni pokrajini na severu nekdanje Švedske, zdaj je tam Združeno nordijsko politično ozemlje, s prav posebno zakonodajo in navadami. Pridružili so se jim še Danci, pa nekdanji Finci, Norvežani seveda tudi. Tjor zagovarja tezo, da so ljudje pravzaprav gensko sorodni

v določenih pokrajinah in pogojih življenja, da so ljudstva zgolj pestro razporejeni klani velikega ljudstva s podobnimi etičnimi navadami in jezikovno sorodnostjo. Nas je ocenil kot staro slovansko pleme, ki se igra z usodo in je bilo že nekajkrat pritisnjeno ob zid zgodovine. Me prav zanima, o čem mi piše danes. Tokrat je izbral brežhibno univerzitetno angleščino. No, berimo:

Dragi Jože, ti ne moreš vedeti, kako se mrak loteva moje notranje snovnosti, mrak, mrak, mrak. Pri vas svetloba že veselo lije in vas polni z optimizmom, jaz pa tu zgoraj men-cam z nekim debelejšim delom, ki sem ga obljudil univerzi - razpravo o sorodnih izrazih evropskih narodov, in priznati ti moram, da nekateri res korenijo iz stare slovenščine ali pa če hočeš iz praslovanščine. Tisti del študije ti pripenjam in se z njo pozabavaj. Še posebej me je presenetilo, da so Germani povozili slovanske besede in jih včasih nerodno ponemčili. Prebrskal sem več stoletij nazaj in našel zanimive reči. Vaša slovenščina je stara, dragi moj, bolj stara, kot si sami priznate. Še dobro, da imate zdaj grofa, ki se zavzema za jezik svoje grofije. Iz zgodovine je znano, da so se majhni grofi včasih prav radi naučili jezika svojih tlačanov, to je nekako spadalo k posestniški obrti. Pri nas je bilo jezikovno razslojevanje nekoliko drugače zastavljeno, se razume. Vi ste veliko evropsko križišče in ste od vsakega nekaj pobrali, ob tem pa obdržali svojo besediščno jedrnatost - klobuk dol. Če ne bi bil vaš jezik tako star, bi verjetno že izumrl, globoke korenine ima. No, po naključju sem naletel na študijo iz leta 1912, kjer se je razpisal o vojaških slovenskih terminih oficir takratne monarhije, Slovenec, seveda. In zaradi tiste knjige topografskih imen, ki naj bi bila najprej slovenska, potem pa germanska,

so ga nemudoma upokojili. Elektronski zapis knjige ti tudi pripenjam, pa beri. Sicer pa sem zavil v šal samote. Vse bolj pogrešam akademski vrvež. Vem, zdaj je prepozno, da bi obžaloval to moje zavestno samstvo. Moja gospodinja je sicer prijazna in vestna, a tako obupano zatelebana v plehke reči, da me že jezi. O čem pa naj se pogovarjam z njo, o čem? Včeraj sem ji omenjal stare Danske pravljice, ki jih je našla v hiši na jugu, pri prababici. A misliš, da jo to kaj zanima, nič. Sede v svoj kot in ti gleda naprej in nazaj neke bedarije in se pri tem naliva s čajem in je maslene kekse. Zredila se je. Kolikor vem, pogleduje za samskim prodajalcem spodaj v vasi, ampak tisti je prefinjen kar se tiče žensk, samo mlajše si naroča - kaj bi ti o tem pisal, saj veš, kako to gre. Leze v petintrideseto leto, čas bi bil, da si najde partnerja. To bi ji dovolil, saj sem tako načrtoval, saj veš. V sosednji hišici bi živila, mož bi mi lahko bil tudi za občasnega hišnika, da ne bi kar naprej naročal teh serviserjev. Te moderne reči se tako hitro kvarijo. Tudi na našem severu ni več prave vestnosti in stabilnosti. Slučajno sem odkril na svoji osebni tehtnici, ki si zapomni vsa tehtanja, njeno težo. Si misliš, sto dva kilograma, pri telesni višini stosedemdeset centimetrov. Prava nordijska orjakinja, prehranjena, da je groza. Ko sem včeraj imel kontrolo sladkorja, je moja zdravnica zašepetala: Gospod Tjor, pa ne bi opomnili vaše nameščenke, da je le preveč debela. Samo nasmehnil sem se, kaj sem pa hotel. Vsem dopuščam svobodo. No, sladkor je v redu, je, za moja leta. Sicer pa sem neki večer imel na obisku politologa Hansona, ah, to ti je bil vroč večer ob kuhanem vinu in lovski pečenki. In govorila sva o vaši grofiji in stapljanju fevdalnega gospostva, ki mu je odzvonilo že pred stoletji z novimi političnimi hibridi. Naš

novi vek, prav letos se izteka enaindvajseto stoletje, je navrgel nove tipe gospostva. Finančni grofje in kralji multinacionalnih združb obvladujejo vse politične in pravne sisteme, čeprav se je na našem območju zgodila revolucija in ima ljudstvo res več pravic. Vi pa ste enostavno prešli nazaj v posestniško oblast, ki si je privzela tudi pravno regulativo. Hanson meni, da je politično preizkušanje v vaši grofiji odličen laboratorij za preučevanje družbenega tkiva. Seznanjen je z ustrojem vaše družbe in tudi s pravnim sistemom, ki je posodobljen in le malo odstopa od normativne svetovne ustave. Moti pa ga, da so vaši ljudje tako zakrknjeni in tako zaverovani v pravilnost političnih odločitev grofa. Nekaj podobnih metamorfoz je še v nekdanji Romuniji in Bolgariji, in velik del Madžarske obvladuje en sam grof, monarh, nekaj takega, ki je pokupil vso plodno zemljo in ima monopol nad nekaterimi poljščinami. Prišli smo v obdobje, ko je hrana strateškega pomena. Kar se jezika tiče, so vse te elite potegnile črto, in povsod je angleščina uradni jezik, razen nekaj otočkov. Je pa zaznati trende oživljanja lokalnih jezikov in kar nekaj univerz je že vzpostavilo katedre za lokalne jezike. Človek prav rad poišče istovetnost v drugačnosti, in na novo odkriti jeziki jo ponujajo. Včeraj sem si omislil še eno dobro študijo nekega Kanadčana, joj, ime sem pozabil, v računalniku imam, no, ni pomembno, ti že sporočim. Torej ta tip se je razpisal o psihologiji jezika, o komunikaciji znotraj ožjih skupnosti. Malo sem brskal, pravzaprav globoko v noč. Potegnilo me je. Če hočeš, ti pošljem. Sam sem že zdavnaj zagovarjal tezo, da je osnovna materinščina edina prava popkovina z genskim sorodstvom, vse drugo so komunikacijske vaje. Pišem ti tudi zato, da te obvestim, da sem prišel do odličnih prevodov vašega, že malo

pozabljenega Cankarja. No, melanholijska in kompleksna, to sije ven iz tistih tekstov. Jezikovna frekvenca dvajsetega stoletja je ujeta, a se mi zdi, da je psihologija v tekstih tendenciozno temačna. Nekako v stilu, joj, kako nam je hudo na tem svetu. Jamraštvo skratka. In prav nasmehnil sem se, ker sem v svoji gospodinji odkril njegove like. Moja Ula kar naprej vzdihuje in se sama sebi smili, nič pa ne naredi, da bi ji bilo boljše. In prav to sem zaslutil v tistih tekstih, prav to. Vaš narod se je zavedal sebe, politično zorel, vendar ste imeli vse preveč jamračev in gostilniških filozofov. Očitno je pri vas bila vaška gostilna moča lokalna parlamentarna skupnost, poleg župnijskega urada, ki je obvladoval javno moralo. Pred leti si mi poslal Levstika, Jurčiča pa Zdravka Slamnika, Skubica, Peršaka in druge, tudi ženske, Mojco Kumerdej, ja. Ne vem, nimam še prave slike o literarnem profilu vaše nacionalne identitete, še ne. Obljubim ti, da jo bom do pomladi izdelal, ker delam na tem. V nekaterih žanrih ste kar zaspali, nimate dobre kriminalne literature, dramska besedila so se nekoliko uveljavila z mladimi dramatičarkami, vendar capljate za trendi, capljate. Vidiš, krogi teme me zaobjemajo in edina luč, ki mi zares zasije, je literatura. O, a sem ti omenil, da ima sosed robota za kidanje snega. Še lani je najemal javno službo, letos pa ima robota, ki sam zazna višino snega in se zažene na dovozno cesto. Res, neko zgodnje dopoldne sem šel tam mimo in sem videl tisti smešni goseničar brez človeka. Dolgo sem samo gledal in se smehljaj, kaj takega. No ja, saj smo leta 2100. Če se spomnim svojega dedka, kako je s široko lopato rinil sneg s poti izpred naše stare vile na robu mesta, se samo nasmehnem. Že moj oče je imel strojček, jaz pa naročam javno službo. Se je pa že primerilo, da niso prišli

in gospodinja ni mogla v mesto po nakupih. Dva dni sva ostala ujeta v hiši. Stokala je in jamrala, celo paniko je zagnala. Šlo je tako daleč, da je vzela pomirjevalo. Če bi bila res nuja, bi pač poklical civilno reševalno službo in bi naju oskrbeli, ampak tepka si ni dala dopovedati, da je to samo začasno. Saj veš, rada gre v mesto na klepet s prijateljicami, to je njen kruh, pa precej redilen se mi zdi. No, prijatelj, malo sem se ti potožil. Naprošam te, da mi čim prej pošleš tistih petdeset izbranih romanov, da se lahko lotim poglobljenega branja. Sam si sestavil spisek. Letos, mislim da junija, imamo velik kongres na starožitnem Dunaju, pa se ti lahko oglasim, če boš pome poslal zasebno letalo ali helikopter. Rad bi v živo videl vaše jezero in gore in grad na skali nad jezerom in vse drugo. Na ekranu je eno, v živo pa drugo. Bodi mi pozdravljen na osončenem jugu.

S spoštovanjem Tjor.

Nekaj časa je Jože kar sedel in premišljal o napisanem. Iz zamisleka ga je vrgel brlitz hišnega telefona, ta se je potem preusmeril na žepnega. No, kdo pa zdaj, ga je rahlo nejevolilo. Linda, kaj pa ona?

»Gospod Jože, poslušajte, imam odlično novico za vas. Pravkar prihajam iz seje grofovske komisije za kulturo. Sklenili so, da bodo naredili muzej slovenske knjige dvajsetega stoletja. Si mislite, kaj. Grof sam je imel dolg govor in je naznanil, da bo dobiček od lesa namenil za gradnjo tega muzeja, kjer bodo na voljo vsi leposlovni naslovi dvajsetega stoletja, v vseh oblikah. Vsak literat naj bi imel svoj prostor in svoje knjige v njem. Omenjeni ste bili, no tudi vaša žena, da bi lahko sodelovala. Grof je v ta namen nastavil mladega komisarja, ki bo vso stvar reguliral in skrbel s svojim uradom,

da bodo stvari tekle, tako kot morajo. Ste veseli, gospod Jože?»

»Muzej slovenske knjige pravite. Kar zahtevna reč, zahtevna. V dvajsetem stoletju je bilo veliko literarne bere, v enaindvajsetem pa še več, vsaj na začetku, ko so cvetele manjše založbe, na to se ne sme pozabiti. Ja, vesel, seveda. Verjetno bom uradno obveščen.«

»Seveda boste, seveda, novi komisar vas bo povabil na razgovor, sicer je doktor literarnih ved, prijazen človek. A veste, da se razmišlja tudi o posebnem arhivu, kjer bi nabirali produkcijo vseh založb v enaindvajsetem stoletju - bivši NUK jo je imel, a je bila nepopolna, ker se nekateri kvazi založniki niso držali pravil, tudi o tem so govorili na seji, tudi o tem. Slikarski depoji so bili že zdavnaj urejeni, gledališke igre so arhivirane, filmska in video produkcija tudi, glasbena prav tako, le z literaturo je križ. Toliko za zdaj, pozdravite ženkico. Se mi mudi na naslednjo sejo, kjer bodo obravnavali načrte za nove sprehajalne poti na podeželju v vinogradniških predelih. Tam so se pojavili zapleti z najemniki, ki se kar imajo za gospodarje. O tem bova govorila drugič, velja. Lep dan.«

»Tudi vam,« je Jože razburjeno rekel. No, zvečer bodo novice že oblikovane na lokalni mreži. To pa moram prebrati, to pa. Zdaj se bom pa še sam spravil na hojo. Lučka je šla k sestri na obalo, šele jutri pride. Za večerjo bo samo piščančja salama in motovilec s fižolom, ni slabo. Grem ven, se je odločil. Fižol, fižol. Kakšne norosti okrog tega. Grof je nabral avtohtoni genski material za te stročnice in je priredil celo tekmovanje v najbolj glasnem prdenju. Ja no ... Bajе bo letos spet, no ... se je Jože nasmehnil.

KROKODIL

Kmalu bo februar, pa je še kar mraz, je Jože premišljal, ko je stal na robu jezera in gledal stare vrbe, kako so ujete v zaledenitev, ki se je blesketala. Potem se mu je pogled prilepil na mlada drsalca ob ogradi, ki je zamejevala privatni del obale jezera. Slišal je, da je to dosegel eden od novih tovarnarjev v mestu, menda tisti, ki je obogatel s čokoladami, no, sladko za sladko, je Jože domislil in se premaknil. Popolnoma ga je uročila spretnost drsalke, ki se je zvijala in hitela daleč stran, da jo je drsalec komajda utegnil dohiteti. Potem sta se stisnila ob ogrado javnega dela kopališča, ki je v zimskem času ponujalo zgolj puščobo in zapuščenost. Govorilo se je, da bodo oblasti ta del jezera razprodale, tak je namen samega grofa, vendar potrebuje soglasje mestne skupščine, ki pa ne bo pravno zavezujoče. Kako potem, mi se lahko ne strinjamo, pa bo grof vendar prodal. Če mu bo pa naše nestrinjanje všeč, potem se lahko odloči drugače. Obstajajo neke poti, da se grofova volja ukroti, obstajajo ... ampak!? Ta, ampak? Kako stara in zastarela beseda. Izhaja že iz 16. stoletja. Kje sem ostal. Ah, seveda, upravljanje z jezerom. Po ustavi je pravni lastnik

gospod grof, naš Boris pl. Zalužnik. Po dokazilih izhaja iz zelo stare plemiške rodbine iz Trsta, ki se je ženila s Slovenkami in se je zato naučila našega jezika. Obstajajo arhivska pisma, tam še iz sedemnajstega stoletja, ki to dokazujejo. Naš grof pa obvlada pet jezikov, ja, ja, si je Jože prikimal. In moram si priznati, da ga vprašanje jezika zelo zanima, zato je uvedel kar dve novi katedri, tudi šolski sistem je reformiral in dal veljavo slovenščini, ki bi zdaj, leta 2100, skorajda izgubila življensko moč. Evropa se je raztreščila, Amerika tudi, Nova slovanska zveza je nastala z Rusijo na čelu, mi pa smo postali grofija. Se mi je kar zdelo, da bo naša država razpadla na nove vplivne politične cone. K sreči se je izšlo tako, da je povsod zagotovljena pravica do jezika in kulture. Tega so bili naši predniki vajeni, saj so bili kar naprej v kakšni kraljevini, grofiji, federaciji, zvezi, ah, politika ... Kaj me danes to obseda, ko bi me pa vendarle morala zanimati nova knjiga, ki sem jo staknil v antikvariatu. Do dveh zjutraj sem jo prebiral in študiral. Mlad avtor se je razpisal o nesmislu slovenskega jezika v javni rabi, tam ob koncu vladavine Evrope, leta 2030, je izšla. Pisal je o jezikovni travmatiziranosti mladih ljudi, ko vstopajo v svet, se morajo izpopolnjevati v globalni angleščini, da so lahko konkurenčni. Predlagal je, da bi bil materni jezik zgolj prostovoljna izbira, da pa bi se že osnovnošolska izobrazba pridobivala zgolj v angleščini in bi bili takorekoč jezikovno že od samega začetka zadostno opremljeni. Moj bog, kakšne teze, kakšna pljuvanja, moj Bog, je Jože zamrmral nekam vase in se spet zagledal v mlada človeka. Zdaj sta brzela mimo njega. Slišal je deklico, ki je v spevni slovenščini, sicer zabeljeni z narečjem, rekla fantu, naj se malo bolj potrudi, pa naj se uči od nje, kako se postavljajo drsalke in kako se dela zavoje. Kajpak je

fant po angleško zaklel in ji vendarle po domače rekel, naj ne nori ... In skoraj bi res bili ob našo slovenščino. Politično ni dosti manjkalo, ni, tam v sredini tega 21. stoletja, ko so se velike politične tvorbe preoblikovale v manjše in so nastajale nove. Zdaj imamo samo eno zares veliko silo, Kitajce ... pa Nova slovanska zveza ... Evropa je razpadla na manjše grofije, prispodobično seveda - nekaj je podobnih nam, kjer so teritorij pokupili mogočniki in uvedli svoj pravni red, ki pa je urejen s svetovno ustavo ... No, to pa je napredek človeštva, svetovna ustava, ta normativ človekovih pravic ... in skupen varnostni organ ... Ja, ja, si je Jože pokimaval in se izogibal ledenim jezikom na tleh. Kako hudičevo mi danes odplujejo misli. Še malo prej sem razmišljal o tisti bedasti knjigi, ki je dokazovala nepomembnost maternega jezika. Avtor je statistično dokazoval, koliko osnovnošolcev že od samega začetka obvlada angleščino in koliko si bi želelo slovenščine zgolj kot izbirni predmet - moj bog. Na privatnih šolah se je to res zgodilo, na državnih pa le v omejenem odstotku, le tam, kjer so starši to referendumsko dosegli. Hvala bogu, zadnjih trideset let pa imamo spet slovenščino kot uradni jezik. Že oče plemenitega Zalužnika je dosegel, da se avtohtoni jezik vpelje v javno rabo in v adaptiran šolski sistem. Ko sem dijakom razlagal, kako so požigali slovenske knjige, kako so tlačili ta ubogi jezik, so nekateri pokazali resno zanimanje za to - in mladi so nagnjeni k uporništvu, zato se jim je zdela uporaba slovenščine nenadoma kot uporno dejanje; že spet, zgodovina se res ponavlja. V razredu sem imel kar nekaj srboritih mladeničev, ki so se zanimali za upore, za jezikovne upore v naši zgodovini. Povsem razumljivo, mladi ljudje vedno iščejo hrabro identiteto. Dva sta celo ustanovila elektronski časopis

in so se vadili v slovenščini. Spretno sta ga skrila in zakodirala in samo posvečeni so smeli kukati na tisto internetno stran. Takrat je bila stroga cenzura in se je zahtevalo, da se v šoli uporablja brezhibna angleščina, slovenščina je bila v srednji šoli sicer dovoljeni predmet, vendar pa ni imela veljave, ne ... Večina predmetov se je predavalo v angleščini, moj bog. Cenzura je skrbela, da je bila politika jezika kontrolirana. se Ustavil se je in dolgo gledal molečo železno ograjo in mrežo, ki je zamejevala del jezera na vzhodni strani. Novi lastnik vile, čokoladni mogotec, jo je dal postaviti z dovoljenjem grofovske uprave za prostor in urbanizem. Javno mnenje je bilo nastrojeno, saj je še, vendar ima grof pravico dodeljevati izjeme, ki niso zelo pogoste, pa se dogajajo, se. Tisti novi lastnik, ta čokoladni baron, si baje umišlja nekakšen vodni park, ki bi ponazarjal tropsko okolje, vsaj v nekem delu, tako sem slišal. No, poleg vile gradijo rastlinjak in notranji ogrevan bazen, ki bo povezan z jezerom, to bo sporno, bo. Le čemu bo služilo vse to? Ni še do kraja domislil, ko je za seboj zaslišal soplljivo hojo, bolj tek. Previdno se je ozrl in zagledal Lindo, čvrsto petdesetletnico, ki je rada tekala ob jezeru in je bila zelo obveščena - predstavljala je poulični telefon ... Radovednost je bila njena glavna vrлина. Še vedno se je malo udingala pri elektronskih medijih, vendar so jo nekako odrinile mlajše, bolj atraktivne kolegice novinarke.

»O, gospod Jože, tudi vi lovite zimsko solacijo, tudi vi. Ja, še dobro, da imamo to čudovito stezo, kaj. No, malo bolj vestno bi jo lahko vzdrževali, kar precej ledu je še tu in tam. Novi odlok o ekologiji okrog jezera prepoveduje soljenje, žal. No ja, se že znajdem. Dvakrat sem pa pošteno telebnila. Enkrat sem si pridelala grdo oteklino na roki, k sreči je bilo

samo od udarca. Tudi jaz lezem v leta in moram paziti na kosti. Dala sem si izmeriti kostno maso, sem na meji. Ja, ni kaj, leta tečejo, jaz pa tudi,« se je zasmejala.

»Gospa Linda, vi ste še vzorno dejavni, vitalni, mladostni,« ji je Jože laskal in si popravil sončna očala.

»Tudi vam gre dobro, tudi. Kar dolgo ste gledali tisto železno ograjo. Kvari videz jezera, kajne?« je zadihano rekla in si popravila ohlapno debelo trenirko.

»Ja, prav res. Gledal sem in gledal, a ni mi jasen namen. Če bo gospod čolnaril, potem bo imel majhen prostor. Vse skupaj je za eno pošteno njivo, nič več. Rekel bi, da je ograjenega komaj dober hektar, nič več,« se je Jože delal poznavalca.

»Natančno hektar in dva ara, gospod Jože. Izbrskala sem podatke. In ta del bo namenjen zgolj za gojitev nekih rib in še nekaj, kar bo zagotovo razburilo meščane ob jezeru. Prepričana sem, da se bo tožba začela,« je Linda poznavalsko rekla in se zazibala. Popravila si je trak v na svetlo pobarvanih laseh.

»Nič ne vem, kakšne namene ima čokoladar, nič,« je Jože odkimaval.

»A res ne veste?« se je Linda čudila.

»Prav nič. Tračarskih elektronskih strani ne zasledujem, ker je tam obupna angleščina in še slabša slovenščina, po gostilnah ne hodim, v Brezčasnici me pa ta novica še ni ujela. Verjetno ker sem tam samo dopoldan, pa tudi sodnik Janez mi o tem ni nič govoril. On je zagotovo bogato informiran. Verjetno bi mi povedal,« se je Jože kremžil.

»Dvomim, da gospod sodnik ve za vse podrobnosti. No, vam bom pa zaupala. Čokoladni baron namerava v notranji bazen naseliti dva krokodila, ki bosta imela poleti tudi izhod v jezero, v tisti ograjeni del. To, vidite, je problem. Kaj, če kje

mreža popusti in si krokodila najdeta prosto pot. Od tam pa do tega javnega kopališča je samo kakšni osemdeset metrov. Kaj pa je to za odraslega krokodila, pripeljanega iz neke reke Južne Amerike. Ja, o vsem sem že informirana, celo intervju sem že zmontirala in bo objavljen v elektronskem kričalu, tako vi temu pravite gospod Jože. Ekipa je posnela notranje bazene, gospod Reno, čokoladni baron, nam je pokazal dokumentacijo za uvoz krokodiljega para. Načrtuje tropski park. V rastlinjaku, ki bo odprt tudi za javnost, bo namestil eksotične rastline, ki jih bo moč videti, no, pa tudi nekaj zastekljenih kletk za kače strupenjače ima v načrtih. O vsem se je razgovoril, lahko boste prebrali intervju. V ponedeljek bo na medmrežju med lokalnimi novicami. Seveda pričakujem, da bo pljusnil val ogorčenja. Mreža res sega do dna jezera, videla sem podvodne posnetke, vendar se mulj lahko zniža, ker voda ob močnejšem pritoku reke veselo zakroži, predvsem spomladi, čez poletje se pa ustali. Gospod Reno mi je zagotovil, da so dolgo preučevali pretoke in nihanja mulja in da bodo nameščene tudi podvodne nadzorne kamere, nad katerimi bo bdel upravnik vodnega parka, biolog. Vse je domišljeno, dvomi bodo pa ostali. Ribiči so že napisali peticijo, gostinci ob preostalem obrežju tudi. Ne vem, to bo zagotovo vroča zgodba poletja. V aprilu naj bi bila krokodila že vseljena,« je Linda prikimavala.

»Krokodila, v naših vodah, krokodila!? Ja ne vem, ne spoznam se na njihove toplotne zahteve. Dobro, poleti se jezero ogreje do petindvajset stopinj. Tudi več, to že, znotraj bo pa voda ogrevana, o tem ne dvomim. Ljudje bodo zmedeni, kopalci splašeni, kaj vem. Mestna blagajna se kar dobro polni s turistično takso. Prosto čolnarjenje po jezeru je tudi navrglo nekaj, ne vem, ne vem,« je Jože odkimaval in mencial,

ker je stal na ledu in mu je hladina začela lesti skozi podplate športnih sprehajalnih čevljev.

»Stvar še ni dokončna, akvatorij mora potrditi mestna skupščina in skupščina grofije, na koncu pa še sam grof. Dovoljenje za uvoz je podpisal, za namestitev v notranji bazen tudi, za prost izpust pa še ne, ker mora naročiti neodvisno študijo. Ste zdaj potolaženi?« je Linda rekla in si potegnila zadrgo visoko pod vrat.

»Bom spremljal stvar, bom, saj sem tradicionalen kopalec v tem našem biseru. No, hvala za ta informativni drobir. Ko boste tekli mimo Brezčasnice, se pa ustavite. Še vedno priseagate na vročo čokolado, kaj?« jo je vprašal.

»Še, in tam imajo res najboljšo. Prav, se bom oglasila, zdaj pa grem naprej, da dosežem dnevno normo. Lep dan,« je še zažgolela.

Jože se je nekoliko jezno obrnil in pospešeno šel proti mestu. Spregledal je starejši par, samo bežno je odzdravil, zaviti v šal zamišljive. Izbrskal je mobilca in kar med hojo poklical Janeza. Upal je, da zdaj ni v sodni dvorani, da je v kabinetu. Dobil ga je.

»Ti, Janez, a si slišal, čokoladar misli naseliti krokodila?« mu je direktno rekel.

»Ja, ja, sem seznanjen. Sem že našel zakonske ovire, že pišem pritožbo. Dva pravnikta sodelujeta. Ne skrbi, jezero ima poseben status, zapisan v ustanovni listini grofije, ki jo je podpisal že oče našega mladega grofa. Ta je pravno slabo podkovan in naseda tem profitarjem. Bo že videl krokodila, bo. Kdo ti je to natrobil, kdo?« je Janeza zanimalo.

»Linda. Prav zdaj sem jo srečal na sprehajališču,« je Jože živčno povedal.

»Ah, ona. Spet bo naredila senzacijo v svojih pisarijah. Kar naj, naj se narod malo prička in se zabava. V tem ni nič spornega. Pa bodo imeli novo kost. Že kar vidim bombastične naslove - KROKODIL V JEZERU. No, pa si imel informacijo iz prve roke. Ja no, samo da se kaj dogaja, samo da se. Čez pol ure grem v Brezčasnico, boš tam?«

»Bom, bom,« je Jože prikimal.

Pospravil je telefon in pomisli: Krokodil v jezeru, z velikim odprtim gobcem plava sem čez med kopalce ... Realna senzacija, če mu uspe pobegniti iz notranje in zunanje ograde ... No, no, se bo že uredilo, če le ne bo kapital zmagal nad pravom, če le ne bo ... Ja, kapitalski krokodili žrejo vse ...

ŽABARSTVO

Gospod Janez je že dve uri pregledoval zapise o grofiji. Kako, da smo preprosto samo tujci na lastni zemlji, kako je to mogoče? Dobro, oče grofa Kluna - Zalužnega je kupil državna ozemlja, ki jih je bilo več kot privatnih, in zato je lahko oblikoval grofijo, ki jo imamo danes – smešna majhna grofija z eno univerzo in z enim resnejšim kliničnim centrom – pravno gledano nič spornega. Zasebna lastnina je ostala zasebna, državna pa grofovska, ampak politični ustroj, moj bog. Grofovske službe pravzaprav odločajo o vsem, čeprav so odbori in komisije, celo stranke – no, te, te so le v zabavo političnim prepirljivcem. Ne rečem, kakšno stvar dosežejo, vendarle, grofovska ustava dovoljuje svobodo do tiste meje, ki je še sprejemljiva s svetovno. Stvari so skrite v podrobnostih, da, da ... je Janez domislil in odklikal zapise. Nagrbančil je čelo in pomislil: pravni sistem bo treba vsekakor še reformirati, pa javno zdravstvo tudi, davki, ki se stekajo v grofovsko in javno blagajno, tukaj je problem. Javna blagajna je po obsegu manjša in iz nje se komaj nabere za osnovno zdravstvo, sicer pa so vsi zadosti premožni, da si lahko privoščijo zasebne

zdravnike. No, nekaj je takih, ki so obtičali na dnu, so, seveda so. Po zadnjih podatkih jih je okrog dvajset odstotkov, kar ni malo, ni ... Ti pa imajo slabšo zdravstveno oskrbo in so odvisni tudi od grofovske blagajne, ki sicer prispeva nekaj za brezposelne in podpira nekatere socialne korektive, vendar je mladi grof ostro nastopil proti lenuhom, kot jih je sam imenoval. Razmišlja o sistemu javnih del, kjer bi izkoristil to poceni delovno silo. Ni neumno, uvesti javna dela in brezposelne prisiliti, da delajo za majhen denar, sicer izgubijo socialne korektive. Plačani so samo nekaj odstotkov več kot znašajo ti dodatki. In mnogi se potem tem odrečejo in zaživijo po svoje, zato pa imamo porast kriminala. In to sem grofu tudi povedal, sodišče ima natančno statistiko, za koliko se je povečal kriminal, odkar so uvedli tak način zaposlovanja, predvsem v grofovskih gozdovih in na posestvih. No, nekaj del je bilo tudi na javni infrastrukturi, pa tudi v šolstvu in zdravstvu, vendar manj. Del univerze se plačuje iz grofovskih skladov, drugi del pa iz javne blagajne, sodstvo, spet deljeno financiranje in tako naprej. Zmešnjava ... Tole tuhtanje bom moral **odrinuti, pol** enajstih imamo obravnavo. Zanimiva reč, posestvo je bilo prodano, lastništvo pa ni bilo urejeno, ker ... Del posestva je v lasti grofa, ostalo je bilo kupljeno na dražbi – možakar se je zakreditiral in je javni sklad prodal posestvo. Zdaj hoče novi lastnik, da se mu vpiše tudi gozd, ki je sicer grofova last, pripadal je k posestvu, vsaj po listinah sodeč, ampak dogovor je veljal samo z bivšim lastnikom. Manjka člen, ki bi pojasnil, kako bo, če se posestvo proda, namreč grofovski urad je sestavil zapleteno darilno pogodbo za tisti gozd, zapleteno, ne razumem je najbolj. Člen, kjer piše, da je gozd podarjen samo lastniku J. F., tukaj bo pravni problem, bo. Za

tega lastnika, brez pravice pravnega prometa – torej si je grof pridržal pravico, da podarjeni gozd kadarkoli lahko vzame nazaj – na neki način ga je samo dal v najem, samo da je to tretirano kot darilo. Glej no, in potem se je rešil **del** davščin za tistih nekaj hektarov gozda, ah, prebrisano. Obdarovanec je seveda moral sprejeti tudi davščine, se razume ... In takih darilnih pogodb je, kolikor hočeš. Veleposestniki so bili zadovoljni, širili so se, celo nekaj dedovanj je že bilo, prodaja pa ... To bo še pravdanja, bo. Zelo prebrisano, najprej podariš, in to na tak način, da si zagotoviš stalno lastništvo. Ja, tisti Lojz, grofov pravni svetovalec, tisti je, je ... glavca, ja. Nič, do obravnave je še uro časa. Skočil bom do Brezčasnice, morda še ujamem Jožeta. Zadnje čase leta naokrog in si **miri** korake. Tepec stari, misli, da bo odkorakal v večnost s statistično natančnostjo. Te razprave, sploh pa, a je v pravu dopustno nekaj podariti samo do smrti obdarovanca – to bi se moralo definirati kot oddati – če nekomu nekaj daš, daš, oziroma posodiš, ja, kako pa bi zapisali, da posoja gozd, no ... tu me čaka še veliko dela, še veliko. Nič, prava limonada in skodelica kave, to, to bo zdaj treba zaužiti. Takoj se odpravim tja. Aha, še prej moram tajnici naročiti, da mi pripravi arhivske akte na temo daritvenih pogodb za katastrski okraj, ki bo danes na razpravi. Na to sem pa skoraj pozabil, ja, leta, leta!

Ob limonadi in kavi jima je pomenek zatikljivo tekkel. Gospod Jože se je sicer trudil, da bi debato speljal v neko ravnovesje, a se mu je izmikala. In potem se je spomnil, da je včeraj šel kar nekaj kilometrov izven običajne sprehajalne ture - zavil je do zasebnega ribnika, pravzaprav je tam več malih mlakuž. Lastnik tistega predela goji žabe ... to ostudno zalego, se je Jože nakremžil. Zmotila ga je velika digitalna

tabla ob javnem sprehajališču, ki je prikazovala življenje žab in je vabila na ŽABARIJO. Natančno je pisalo, kako se bodo tekmovanja odvijala in koliko ekip je prijavljenih.

»Ti, Janez, a si slišal, da bomo imeli zanimivo tekmovanje?« je načel novo temo, da bi ga odpeljal iz pravnih nabuhlin.

»Pa kaj spet? Nisem vnet za šport,« je nergavo odgovoril Janez.

»Ne gre za šport v pravem pomenu besede. No, če bi definiciji ustrezalo, potem lahko temu rečemo živalski šport. Namreč, gospod Arnej, lastnik žabje farme in restavracije, prireja znamenito tekmovanje v žabjih bojih. Tako piše na digitalnem panoju, pa tudi na vseh elektronskih novičarskih straneh je že ta oglas. Ja, včeraj sem šel tam mimo in sem lahko bral. Ti ne veš, kaj vse bo. Morda bo še najbolj zanimivo, katera žaba skoči dlje. Sam mislim, da bo to bistvena prвина, druge, ki so bile tam navedene, so se mi zdele nekoliko napihnjene. Recimo, lezenje iz blata, pa plavanje, pa odziv v zrak, in še druge bedarije. Ne vem, kako lahko žabo natreniraš, ne vem,« se je Jože oddahnil.

»Žabarijo praviš?« je Janez pokazal zanimanje. »Tega gospoda zelo dobro poznam. Zastopal sem ga v pravdi, zaradi ribnika na severu posestva. Papirji in digitalni dokumenti so dokazovali, da je tam bil lastnik že njegov dedek, ki je tisti del posestva odkupil, ko je bilo to še možno. Zaplet je nastal zaradi nerodnega vpisa v posestni register, pa sva ga rešila. Povem pa ti, da je najbrž malo usekan, če se blago izrazim. Sicer je doktor biologije. Menda je tudi strokovnjak za genski inženiring in dela poskuse na žabah. Uspelo mu je narediti posebno pasmo, ki jo goji za svojo restavracijo, kjer ponujajo

žabjo kulinariko. Sam sem enkrat poskusil žabje krake, no ja ... Pa še druge reči zganja, še. V ribnikih goji ene gensko povsem modificirane sladkovodne ribe, ki imajo okus po svinjskem mesu na žaru. Mislim, da je možakar vložil vsa prizadevanja v te svoje poskuse, da se igra majhnega boga. Njegov ritem dela je poseben - dela samo ponoči, dopoldan malo odspi, potem pa je okrog ribnikov. Zaposlil je še mlado doktorico biologije, tisto mešanko. Ne vem, če je samo sodelavka, ne vem,« se je Janez vendar odtajano zasmel.

»Ti pa kar naprej oznanjaš pregrehe. Veš, psihologija pozna ... «

»Nehaj z moralo in etiko,« ga je Janez grobo prekinil in odrinil prazen kozarec. »Ti, ampak tole mednarodno ŽABARSTVO, to bo pa dobra reklama, kaj? Čakaj, da preberem za kaj pravzaprav gre,« je Janez rekel in potegnil stikovnik iz žepa. Strokovnjaško je prebiral in se mrščil. »Oho, celo sam grof bo odprl tekmovanje, in njegov žabec bo tekmoval. Ta je pa dobra, grof ima svojega natreniranega žabca, ki bo tekmoval v odzivu v višino, lovil bo muho. Madona no, ta je pa dobra. In si prebral to, žaba ali žabec, ki bo dosegel najslabši rezultat pri skoku v daljino, bo pristal na žaru ... A, to pa je selekcija,« se je Janez zahahljal.

»Na žaru!? Tega nisem prebral, ker je tam omejena vsebina. No, lepa reč. Kaj pa bodo na to rekli varuhi narave. Saj veš, kako znajo komplicirati. Že to, da izvaja poskuse na žabah, že to je bil zanje velik delikt. Saj menda se spomniš znamenite žabje pravde, ki je bila na mednarodnem sodišču, ker ste vi oddali pozitivno sodbo, se pravi, dali ste možakarju dovoljenje, da to lahko počne, ker je bilo vse v skladu z grofovsko ustavo, in svetovno tudi. Potem, vsaj tako je bilo moč brati v

javnem sporočilu, je mednarodno sodišče določilo komisijo, ki je dolžna spremljati početje možakarja, da ne bi začel delati stvari, ki so s svetovno ustavo prepovedane. Genski inženiring je v zadnjem desetletju dobil pravno normativnost, to najbrž veš, ne,« se je Jože razgovoril.

»Dobil, ja ... Mi smo morali dodati nekaj amandmajev v našo zakonodajo, ki pokriva ta področja. No, če se bo pojavila dilema, da je tekmovanje z žabami neetično, potem bom vsekakor zagovarjal tezo, da je še kako etično, ker počnejo po svetu še vse kaj drugega kot pa da bi trenirali žabe. Tisti kričaći, ki tako zelo ljubijo naravo, pa so ravno tako njeni uničevalci. Ah, pred leti se je tožarila ena ženska, zaprisežena veganka, da je nedopustno, da grof prireja tako krute love na divjad in da imamo celo malo usnjarno in dva obrtnika, ki predelujeta usnje v modne dodatke. In ko sem damo opomnil, da so njeni zimski čevlji iz usnja, pa njene, ne ravno cenene rokavice tudi, in torbica, me je samo debelo gledala in mi zabrusila, da bo pač našla pravno pomoč drugje. Saj tudi jo je, ampak je gladko pogorela, ker je imela premalo pravnega in, no, lahko rečeva oblastnega zaledja. Mogoče si bom pa ogledal žabje skoke, mogoče. V nedeljo tako ali tako nisem nameraval nikamor. Žena je spet tečna, njeni glavoboli in te neumnosti. In ti, boš šel tja?«

»Si nor, meni se žabe gnusijo. Ne bi gledal teh ... fuj, ne!«

»Ne, ne, ti bi gledal drugačne krake. Saj te poznam. Dobro, reciva samo gledal.«

»Ah, Janez, star hrast ima malo žira ... «

»Ni res, slabo poznaš drevesa, slabo. Ne bom ti zdaj teh stvari razlagal, ker se morem temeljito pripraviti. V sodni dvorani bo vrelo, danes bo. Se vidimo, grem,« je Janez energično rekel in se odrinil.

Jože je ostal sam, ves zatuhtan okrog ŽABARSTVA. No, če prav pomislim, hotel bo poln, lokalčki bodo delovali, trgovine in butiki bodo odprti, še Arna bo zadovoljna, ker bo njen vrt poln žabjih občudovalcev. Mogoče bo pa kateri sedel na vrt, in v steklenem akvariju bo razkazovala žabo ... oh, za bruhat.

»Gospa Arna, se že kaj pripravljate na žabji festival?« je Jože zaklical, ker jo je zagledal na hodniku. Obrnila se je, si popravila lase in se mu prismejala. Prisedla je.

»Oh, seveda. Ravno zdaj sem naročila zaloge točenega piva in vsega drugega tudi: vreme je že toplo, lep maj imamo. Celo mesto bo v znamenju žab. Županstvo je izdalo odlok o novem zapiralnem času lokalov, ta je v dnevih festivala podaljšan do druge ure zjutraj. Meni to ustreza. Tod mimo bodo hodili iz hotela, naš vrt je mamljiv, kajne?« je začivkala.

»Nedvomno, ampak brez žab,« se je Jože zasmel.

»Pa ne bo šlo brez, ne, žal, ne. Sem že naročila majhen bazenček, z dvema žabama, ki bo seveda prekrit s steklom. Zrak bo dovajan s črpalko. Dva posebna primerka iz Azije. Meni se zdi stvar luštna, še otoček ima in žabici bosta lahko igrivi. Ogledala sem si reklamni video. Navdušilo me je. Moža malo manj. On ne mara teh sluzastih živali. Z naslodo mi je govoril, koliko jih je že povozil na svojih poteh po gozdu. Uboge živalce, uboge,« je Arna potarnala in si popravila lase za levu uho. Tokrat si jih je pobarvala v rjavkast odtenek, z nekaj zelenimi prameni – zakaj pa to? je čudilo Jožeta.

»No, potem si ne bom dovolil priti na vrt na običajen vrček piva popoldan. Da bi tamle gledal zalego, dajte no, Arna. No ja, zaradi vrčka piva ne boste bankrotirali. Saj vam privoščim dober posel, verjemite, ampak, veste, meni se te stvari res studijo, ne maram jih! Še kot otrok sem se jih bal,

ja, res. Pri teti, na podeželju, kamor sem hodil na počitnice, so imeli veliko mlako v bližini hiše. Ne spomnim se, čemu je tista mlakuža služila, precej zanemarjena in obraščena reč. No, tam so kvakale žabe. In enkrat me je potegnilo prav do tja. A nisem v travi stopil na tako reč, bos ... Si mislite. In je odskočila, jaz pa v jok in domov. Še nekajkrat sem jih potem videval na cesti, ki je bila speljana mimo mlake. Pa sem se raje umaknil in šel daleč naokrog. Ne, res, niso mi prijazne,« je Jože zavzdihnil.

»Ah, dajte no, gospod Jože. Ne bo tako strašno. A veste, da sem naročila tudi posebne steklene pepelnike. Naša edina steklarna jih dela prav za to priložnost. Vsak gostinec si jih bo umislil. Na dnu bo seveda z rdečo barvo napisano ime našega lokala. V hotelu pa so baje že namontirali posebne pisoarje v obliki žab, ki globoko zevajo. Škoda, da nisem moški. Šla bi si to ogledat. Zame bi bila taka investicija predraga. Pepelniki bodo čisto dovolj. Moj sosed, pek, pripravlja žemljice v obliki žabic, smešno kaj. No ja, domišljija dela svoje. Mesto se resno pripravlja na ŽABARIJO.«

»Ja, posel je posel, tu ni kaj,« je Jože zavzdihnil.

»Točno to, treba se je prilagoditi in vzeti, kar se pač ponuja. Oprostite, moram v pisarno. Račune urejam. V velikem zaostanku sem. Finančno poročilo moram oddati pred festivalom, ker se bo v festivalskih dneh zaračunaval poseben davek. Kaj hočemo, finančna birokracija,« je Arna zavzdihnila in lenobno vstala. Na vratih mu je nagajivo pomahala s prsti. Ostal je v pramenu sonca, ki si je zdaj našlo pot skozi priprte navojnice. Tako torej, žabarska računica: pepelniki, pisoarji, žemljice - samo še v mestno zastavo naj dajo žabo, pa bomo kompletni. Moj bog!

TRAJBNICA

Tale imena, se je zamislil Jože. Sploh ne poznam vseh krajev v grofiji, vseh večjih, da o zaselkih niti ne govorim. Konec maja smo, pa se še nisem spravil na noben izlet. Lani sem ob tem času obredel južno mejo, lepa pokrajina, zanimivi ljudje, čeprav, ja, nekaj nezadovoljstva je bilo. Ceste so slabše kot v osrednjem delu, davki pa isti. Severozahod mi je pa malo znan, premalo. Čakaj, a ni tam nekakšno zaprto območje. Slišal sem za to, Lučka mi je namignila, ko je prebiral lokalne novice. Glej jo, kako skrbno odbira solato. Domača majska solata, ah ... se je raznežil. Obrnil se je proti njej in jo vprašal:

»Ti, Lučka, kako je že tisto zaprto območje v neki dolini na severozahodu, blizu Alp? Kako se imenuje, pozabil sem?«

»Nespodobno ime. Toliko pa vem, da je to star izraz, zelo star. Šla sem preverjat v tvoje slovarje. Trajbnica se imenuje. Poglej na stikovniku na zemljevid grofije. Odtipkaj to ime in te bo pripeljalo tja. Tam boš dobil skope podatke, da je to zasebno področje, privat, če hočeš, in da tam živi svobodna skupnost po svojih merilih. Veliko je bilo že napisanega o njih, celo nadzor so že imeli, a je vse v skladu s svetovno ustavo,

malo manj z grofovsko etično in moralno zakonodajo. Toliko vem, več pa ne.«

»Veš, načrtujem, kam bi lahko šla to pomlad, ki se že preveša v poletje. Konec maja je, pa se še nisva premaknila. Severozahodnega predela še nisva obiskala. Morda pa si bi od blizu ogledala to posebno skupnost. Menda sprejemajo turiste?«

»Ja, res še nisva hodila tam. Spet bova najela avtodom in šla, kaj? No, če ne bom dobila napadov išiasa, saj veš ... Sicer pa, kar se tistih razvratnežev tiče, me prav nič ne zanimajo,« je Lučka jezno rekla in vrgla preostanek solate v posodo.

»Kako pa veš, da gre za razvrat?« je Jožeta zanimalo.

»Miranda mi je pripovedovala, ker je njena hči šla živet tja. Kar šla je. Zapustila je univerzo in šla. Vse skupaj vodi gospod Isho Gutanama, Indijec, filozof in zdravnik. Trajbnica je bila prej mirna predalpska vasica, potem pa jo je počasi kupoval neki sklad in tam ustanovil to skupnost. Kar se pa turistov tiče, ne gre tako zlahka. Najaviti se moraš in ti dajo termin, če ti ga. Preverjajo te ... Vladne službe imajo vstop po protokolu, ki je dogovorjen z grofom, sicer so pa res samozadostni in organizirani po svojih notranjih pravilih. Več ne vem, ker tudi Miranda ne ve. Hči se ji ne oglašja, do nje ne more. Sorodstveni obiski so itak prepovedani, tak imajo red. Noro! Si kar mislim, kaj je tam,« je Lučka zavzdihnila.

»Kaj, po tvoje?« je Jože nekoliko zvišal glas.

»Kaj, kaj, svobodna ljubezen, ne. To se gredo, kaj pa drugega. Preberi si na stikovniku, preglej uradno stran, pa Janeza vprašaj, on ima vpogled v registracijske akte. Zagotovo ve kaj več o tem. Zdaj pa mi daj mir, če hočeš kosilo ob dvanajstih. Napovedal se je tudi sin, sam danes. Najin Zmago pride, da veš.«

»A tako!? Dobro, grem gor v kabinet. To moram raziskati, moram,« ga je privzdignilo.

Listal je po starih slovarjih in si izpisoval, kaj vse pomeni TRAJBNICA - gonjenje, na nekem področju. Živina se trajba - se goni. Mularija se trajba, se podi naokrog. Ženska se mu trajba - se razdaja naokrog. Trajbajo se na okrog - se podijo naokrog. Torej, če bi povsem poslovenil to ime - bi lahko zapisal gonilnica. Banalno. Uradna stran govori le o tem, da je tam skupnost polnoletnih ljudi, ki se svobodno ljubijo med seboj in ne pristajajo na konvencionalno družinsko pravo, niti nimajo nobene prave vere - spoštujejo naravo, živijo od nje in zanjo, vse je skupna lastnina, tudi otroci, ki jih ljubeče vzgajajo. No, lepa reč - le kako imajo to pravno urejeno, šolstvo, register prebivalstva, no, no, si je Jože kimal in si zamišljal to skupnost ... Kar uloviš babo in ... In baba zagleda dedca pa ga povabi, nič zavor, nič zamer ... Ne verjamem, da gre to zares tako, ne verjamem. V običajni družbi so hude potlačitve, so nebrzdani spolni odnosi, so razbiti zakoni, so uboji, so pretepi, so ... Kaj vse je zaradi potlačitev, tam pa ... Tole me pa res zanima. Rad bi videl od blizu te stvari. Janez zagotovo ve kaj več, zagotovo! No, zdaj, ko je Žabarstvo uspešno za nami, zdaj bo menda mir v Brezčasnici. Le tiste žabe so še na vrtu, ja no ... Po kosilu bom malo legel, potem bom pa šel na pивce, pa še Janeza bom povabil, saj redno pride med tretjo in četrto popoldan.

»Včasih se mi zdi, da še vedno živiš vsaj sto let nazaj. Beri človek, spremljaj, saj imaš vse na medmrežju, vse. Ne vem, kaj te je to odkritje tako zelo razburilo. Trajbnica, že pod prvim grofom je bila ustanovljena, ti pa šele zdaj ugotavljaš, da se tam odvija en, reciva temu, sociološki eksperiment.

Toliko si menda dojel, da gre tam za svobodno ljubezen, svobodno v smislu, da nimajo definiranih parov v klasičnem smislu. Parčkajo se, kakor pač nanese. Saj poznaš te fore, še v prejšnjem stoletju se je dogajalo neko komunarstvo, ki pa ni bilo organizirano na tak znanstven način. O tem sva enkrat že govorila,« se je Janez razvnel in si hitro naročil še en vrček piva.

»Čakaj, ampak meni vendar ni jasno, če je ta generacija otrok v tej Trajbnici zdaj takorekoč od vseh, kako pa imajo potem to pravno urejeno. Saj bodo otroci enkrat odrasli in menda šli tudi v normalen svet, normalen, v navednicah seveda. Meni te stvari niso jasne. Razumem, da je vsa lastnina last vseh, da se parčkajo po nagonu, da imajo skupne obede, da imajo neke notranje rituale, ampak pravno gledano, kako bodo imeli otroci pravico do starševstva, čeprav tega tam ni?« se je Jože začudeval in komaj malo odpil že kar ogretega piva.

»Pa kje ti živiš človek? Vsi so si izdelali DNK izkaznice, elektronske seveda, in tako je zelo preprosto ugotoviti, kdo je katerega otroka zaplodil. Mame so seveda identificirane, očetje pa, na nek način ne. V svojem kodeksu imajo napisano, da ko bodo otroci polnoletni, smejo izvedeti, kdo je njihov oče in kdo je mama, če ta tega ni že prej izkazovala, kajti materinska ljubezen je, vsaj po mojih podatkih, ostala prvinska. Gospod Gutanama vsako leto izda zajeten popis opažanj. Ti jih seveda nisi bral, ker se za to ne zanimaš. Tako, vidiš, imajo to pravno urejeno, nič spornega, nič. Do zdaj sta očetovstvo poiskala samo dva polnoletna člana, ki sta šla študirat v tujino, namreč v Trajbnici imajo skupni sklad za te namene in je zelo dobro poskrbljeno, da bodo otroci deležni vrhunske izobrazbe, če bodo hoteli, in to vsi, brez razlik. Tamkajšnja osnovna šola

prednjači po uspehih. Vsi, ki se kasneje vozijo sem v mesto v srednje šole, so odlični dijaki. Najbrž je to povezano z nehoteno stimulacijo, drugače rečeno, v šole pridejo samo tisti, ki imajo zares željo nekaj vedeti. Ostali ostanejo v skupnosti in se pač ukvarjajo s čim koristnim. Njihova posestva so odlično obdelana, redijo svinje, kokoši, celo ovce, imajo nekaj konj in osličkov. Alkohol je prepovedan in opojne substance tudi; prav tako pretirana uporaba zdravil - razen v nujnih primerih. Imajo tudi svojo zeliščno lekarno, skratka, odlično so organizirani. Ne poznajo kraj, ne poznajo preteprov, ne poznajo šikaniranja, ni nasilja. Ob večerih se zbirajo ob ognjiščih, poleti ob tradicionalnih kresovih. Seveda so tudi vegani vmes, a je vsakemu dopuščeno, da se sam odloči, kaj bo jedel. Imajo seznam priporočene hrane, to ja, a ni nič zapovedanega. Ohranili so studenec, ohranili so čist ribnik, skratka dobro jim gre,« je Janez poznavalsko navrgel.

»A taka je ta reč, DNK kartice. Kaj pa visoko tehnologijo, uporabljajo?«

»Pa še kako spretno, in razvijajo svojo, to, vidiš, je šele občudovanja vredno. Veliko vlagajo v naravno gojenje rastlin s pomočjo visoke tehnologije - senzorji, računalniško vodeni rastlinjaki. Ja, tam so naredili velik napredek. Odpadno toploto iz dimnikov speljujejo v tople grede in imajo zelenjavo tudi pozimi. Vse hiše so nadstandardno izolirane, izguba je tako minimalna. Celo fekalije predelujejo v gnojilo. Samooskrba jim gre, ni kaj. No, če pa kdo hoče zapustiti skupnost, mora pridobiti potrdilo od širše skupnosti, od nekakšnega sveta, namreč lahko se odkupi. S tem so seznanjeni ob vstopu. Se pravi, če hočeš izstopiti, moraš plačati določeno vsoto. Ko vstopaš, je vse brezplačno, ko odhajaš, plačaš. Tako piše tudi na njihovi

predstavitveni strani. In kolikor vem, je samo en moški odšel. Plačal je določeno vsoto in šel v neko drugo pokrajino na jug. Pač ni vzdržal take svobode,« je Janez zavzdihnil.

»Pa se ti zdi, da je to divje parjenje normalno?«

»Ti in tvoja zakrnela morala. Pa pusti ljudem, da se organizirajo po svoje, če s tem ne škodijo drugim. Živijo lepo v tisti lepi dolini, nobenega ne posiljujejo s svojimi prepričanji, nikogar ne bombardirajo z reklamami, samo živijo, tako kot jim je prav. Ja vem, vem, cerkev je že rohnela, vem, celo grof je bil klican dol v Rim, ampak se zna diplomatsko izvleči, ne boj se. O, saj da veliko tudi za cerkev, da. Zna jih potolažiti, brez skrbi. Glej, mene to nič ne moti. Tak tip družjenja so si pač izbrali,« je Janez zanergal in odrinil prazen vrček.

»Morda veš, koliko jih je?« je Jožeta zanimalo.

»Okrog dvesto petdeset, nekaj takega. Poglej na stikovnik, vso statistiko imajo gor. Saj so registrirani tudi v centralni bazi prebivalstva grofije in vsak otrok je tudi tam prijavljen, s pripisom mame, seveda; očeta lahko vpišejo kasneje, če partnerja tako hočeta. Ti, jaz bom še eno pivce, ga bi tudi ti? Nekam počasi ti danes teče. Človek, petek je, sprosti se malo od teh tuhtanj,« je Janez rekel in namignil. Arni naj prinese še dva vrčka.

»Še dobro, da nimamo moralno etične komisije kot jo imajo v novi Nemčiji, veliki tvorbi v osrednji Evropi. Saj to poznaš, ne?« je Jože rekel in se kremžil, ker je bilo pivo hladno.

»Kaj ne bi poznal, seveda. Naš grof zavestno ni kopiral nobene razvpite zakonodaje. Lojz, njegov pravni svetovalec, je poznavalec vseh svetovnih ureditev. On mu samo prišepne, pa je. Pravzaprav so vsi modernizirani zakoni njegova pogruntavščina. In tako v bistvu vlada Lojz, ki hodi v trajbišče

na počitnice. Si lahko misliš, zakaj,« se je Janez zasmejal.

»Jasno, jasno. Glej, mene bega to, kaj bo z mladino, ki bo odrasla v takih odnosih, kako bo, ko se bodo spoprijeli z realnim svetom. Saj menda vendarle hodijo tudi ven, na študij, to si mi omenjal. Nekateri zagotovo imajo tudi drugačne ambicije. In kolikor vem, se tam uporablja samo globalna angleščina - jezik ni pomemben, jezik je samo orodje sporazumevanja,« je Jože potarnal.

»Morala, morala in jezik, to ti gre po glavi. Pusti to. Mar je tu zunaj kaj drugače? Ni, ti rečem, ni. Ljudje se ravno tako onegavijo počez, samo da iz tega delajo drame. Kar se pa jezika tiče, sam veš, da je ta na psu, že dolgo, dolgo. Grof si prizadeva, da bi ga nekako povzdignil, ker je sam kultiviran in ima rad literaturo. Javno mnenje je pa togo, kar se tega tiče, zelo togo. Ljudje kvakajo, malo po domače, malo v tej prekleti globalščini, ki je nihče ne obvlada dovolj, da bi zvenel kultivirano. V zakonu sicer piše, da je osnovni jezik grofije nova slovenščina, vendar ... Sodne spise pišemo v čisti slovenščini - dve lektorici imamo na sodišču, pa vendar, arhivske kopije so tudi v globalščini. Obravnave so v polomljeni slovenščini, z veliko slenga in narečnih usedlin - to sem ti že razlagal. Je pa zanimivo, da so tisti iz Trajbnice vendar razvili kultiviran način govorjenja, to pa. Moral bi jih slišati. No, če si zares želiš obiska te deželice, bom poklical gospo Violeto, ki skrbi za stike z nami in te bom naznanil. Poslali ti bodo dovolilnico, na stikovnik jo boš dobil, in s šifro na stikovniku boš lahko vstopil. To ti lahko uredim. Meni zaupajo, ne skrbi.«

»Pa mi boš res?«

»Bom, Jože, če rečem, bom.«

»Joj, to bi pa res rad videl.«

»Saj boš. Pa še nekaj, čisto zaupno, gospod Gutanama, saj veš, obvlada tudi medicino, dela en trapast poskus. Trdi namreč, da je kri mladih ljudi osvežitev za starejše. Problem ima, ker ima malo starčkov, samo enega moškega in dve starejši ženski. No ja, nič nezakonitega ni v tem, če mladi ljudje dajo kri in jo potem Gutanama vbrizga starčku. Po poročanjih sodeč, stvar deluje. Starčku se je baje vrnila energija, izboljšala se mu je mentalna kondicija, hitreje in bolje šahira, rešuje križanke, lažje hodi, celo opešano srce da je pridobilo na moči. Seveda je stvar prej preizkušal na podganah. Sam mi je zatrdil, da išče nov vitalizem, ne pa podaljšanja življenja - zaveda se, da ima telo svoj limit. No, nekaj teh študij je dostopnih na medmrežju. Uporabna vrednost, hja, nekaj odzivov je imel, a se mu še posmehujejo. Kaj pa drugega, močni farmacevtski koncerni imajo drugačno politiko, saj veš. Tole s krvjo, tole se mi zdi nedolžno igrakkanje, počasi pa le verjamem, da so v mladi krvi neke energije, ki bi res utegnile pomagati. Prebral sem dolgo študijo, ko je končal s poskusi na podganah. Vse je dokumentiral in posnel s kamerami. Ni šarlatan, ni. Res išče nek nov vitalizem, da bi ljudje polnokrvno živeli. Vidiš, ta izraz, polnokrvno, to, nekaj že mora biti na tem,« je Janez kar govoril in govoril.

»Meni to diši na še en trik, kaj vem, skeptičen sem. Sicer se na medicino slabše spoznam kot na besedje. Pomen besed, tu sem doma. Kar lep nabor starih izrazov sem nabral, pa tudi pregovorov, ki jih je ljudstvo izumljajo in memoriralo. Če bom pri volji, bom izdal knjižico na to temo, če bo še kaj polnokrvnosti v meni,« je nekoliko razvedreno Jože pripomnil.

»Kaj pa črnoglediš, malo starejši mladenič si, to je. Ne, ne, ti bi moral za kakšen teden sam v Trajbnico, to bi te prebudilo,

to. Če boš s seboj jemal svojo Lučko, ah, morda bo pa ona hotela preizkusiti, če je še zanimiva,« se je Janez obšenejaško zasmel.

»Ti, veš kaj, ta varianta pa odpade. Sploh pa, Lučka zadnje čase samo še godrnja in se vlačí po hiši. Mena, nekaj takega. Babe, saj veš, no, ti še ne, ker je tvoja Adela mlada. Brez zamere, domov bom moral, ker pričakujem obisk,« se je Jože nekako začel umikati. Očitno ga je zbudljaj na račun Lučke prizadel ...

»Upam, da v damski obliki,« je Janez še kar vztrajal v veseljačenju.

»Ne, študent slavistike pride. Dela doktorat iz meščanskih jezikov nekdanje Slovenije, nekaj izrazov mu bom posredoval, nekaj spisov na to temo. Kako je pred dvesto leti govoril meščan, kadar je uporabljal slovenščino. Zanimive jezikovne delikatose so to, res. No, če mi urediš obisk Trajbišča, pa že zdaj hvala in tale zapitek bom jaz plačal, prav!« je bil Jože odločen.

»No prav, prav, če moraš iti, pa pojdi. V ponedeljek boš že dobil dovolilnico, brez skrbi. Pa lep vikend, ne,« je Janez še navrgel.

Jožeta je gnalo domov. Še malo ričeta je ostalo od kosila, pa košček rebrc - ja, petek je, midva pa ... Kaj pa krščanski post, kaj pa to? In sem spet v moraliziranju. Joj, jaz imam lastno moralno - etično komisijo v glavi. Odpraviti jo bo treba z novo ustavo, ja. In v Trajbnico bom šel, oh ... !

ČIPKARIJA

V ta predel mesta je redkokdaj šel, še posebej ob dopoldnevih, ko ga je gnalo v gozd, kjer je najdeval nov smisel; prisluškoval je šumom in pticam, in najraje je to počel na omahovljeni skali blizu studenca. Mirno je hodil mimo novih izložb. Kdaj pa kdaj se je zagledal v nove tlakovce, ki so imeli zanimive geometrijske vzorce. Kar ustavil se je in jih študiral. Domišljeno ... je sklenil. Potem pa je dvignil glavo in presenetil ga je velik, nov, kričeč napis - ČIPKARIJA. V izložbi ni bilo kaj dosti videti – nekaj drobnih elektronskih vezij, plakatov in še razno drobnarijo. Popraskal se je po sveže obritem licu in se zamaknil pod tak kot, da je še sebe videl v šipi. Kaj je zdaj to, je skorajda na glas pomislil. Čipke, čipke, bral sem o tem, ampak, danes čipke izdeluje računalnik; to sem lani videl na predstavitvi, ko so promovirali staro mesto, ki je nekoč bilo rudniško, znano – oh, saj sem bil tam, večkrat. Ampak tole, kaj je zdaj tole, se mu je napletalo v glavi. Nič, notri bom stopil in vprašal, kaj pravzaprav prodajajo. Na hitro je ošinil uro na modernem stikovniku; ja, moral bi biti v Brezčasnici, domenjen sem z Janezom, pa ... Nič, tole me res zanima. Novi

upravnik mesta se je pač odločil, da bo mestno jedro na novo definiral – tako je kričal na proslavi lanskega maja. Pa ga bo očitno res, če si izmišljujete nove in nove lokalčke. Tamle naprej je pa Sanjebralnica, o! No, no. Odpahne vrata in stopi v prostor, dišeč po vznemirjenju. Za razsežno mizo je sedel bradat mladenič in gledal velik ekran; nekaj si je mrmral. Odkušal se je in voščil dober dan.

»Oprostite, zavedlo me je nenavadno ime vaše prodajalne. Kaj pa pravzaprav prodajate?« je Jože previdno vprašal in se primaknil k mizi.

»Zanimive reči gospod. Mogoče bi vas utegnilo zanimati. Sedite prosim,« je bil mladenič prizadevno vljuden.

»Prav veliko časa nimam. Saj veste, kako je z upokojenci, nimamo časa. Tole ime, čipkarija, to me zanima. Najbrž nima nobene povezave s tradicijo, ki je bila še živa v prejšnjem stoletju, v majhnem rudarskem mestu, kajne?«

»Nisem prepričan, da vem, o čem govorite. Mi tukaj servisiramo in prodajamo vse, kar je povezano z računalniškimi čipi. Vgrajujemo podkožne medicinske čipe, servisiramo jih, seveda skupaj z miniaturnimi procesorji, ki skrbijo za nadzor in komunicirajo s stikovnikom ali hišnim računalnikom. Vgrajujemo čipe tudi v prevozna sredstva, gospodinjske aparate, skratka, vsa sodobna tehnika je lahko nadzorovana, če to želite,« se je mladenič naprezal in se pri tem praskal po bradi.

»Pravite, medicinski čipi. Ja, poznam to reč, nekateri jih že imajo. No, kako to sploh zares deluje?«

»Preprosto, v naši ordinaciji vam vložimo v podkožje majhen set čipov, ki znajo odbrati krvni tlak, ritem srca, sladkor, stanje elektrolitov in vnetne parametre pa temperaturo. Podatke lahko shranjujete v hišnem računalniku,

lahko jih posredujete svojemu zdravniku, vsak trenutek pa jih lahko preverjate tudi na stikovniku. Mi vse to uskladimo. Usposobljen zdravnik vas bi prej pregledal in določil mesto, kamor bi vam tak set vstavili. Seveda imamo nekaj cenovnih razredov, odvisno pač od nabora podatkov, ki bi jih želeli,« je mladenič zdaj že kar navijaško govoril.

»O tem bom pa resno razmislil, o medicinskih čipih. Moja zdravnica me je v to smer že nagovarjala, veste. Ampak meni je njeno preiskovanje kar všeč, če razumete,« se je Jožeta zahajljaj.

»Razumem, razumem. Imamo pa tudi pametne stvari za rekreacijo, statistike kolesarjenj hoje in take reči, zelo preprosto. Pametno zapestnico imamo, ki beleži te stvari in jih posreduje v stikovnik, tam pa vam vgradimo program, ki bo vse to **preračunaval.**

»Ne kolesarim več, hodim pa veliko. Kakšna pa je cena te zapestnice?« je začelo Jožeta zanimati.

»Spet odvisno, koliko podatkov bi želeli in kakšen sistem obdelave. Najbolj prodajan je model M -7, narejen za sistemsko obdelavo prehojenih kilometrov. Zapestnica premore tudi spomin za koordinate, torej lahko izveste, kje ste vse hodili, šteje pa tudi porabljene kalorije, določi povprečno hitrost. Kompatibilna je z vsemi tipi stikovnikov in računalniškimi sistemi. Preprost programček je prirejen tudi za starejšo populacijo, da z lahkoto kontrolira svojo hojo na stikovniku. Cena je pa trenutno 520 brihtov, s tem, da lahko obročno odplačujete, torej vam odtegnemo od pokojnine. Lahko se odločite za dvanajstmesečno plačevanje, lahko tudi manj. Garancija velja tri leta, vse servisne storitve opravimo pri nas. Tudi če se vam nastavitve na stikovniku sesujejo, vam jih brezplačno ponastavimo. Vedno smo vam na voljo za vse informacije,« se je mladenič spretno trudil.

»Zanimivo. Pa ta stvar meri dovolj natančno, mislim prehojene metre. Recimo, če korakam po dnevni sobi?« je Jože vprašal in si že zamišljal, kako bo natančno premerjal svoje poti.

»Ta model zazna premike do pol metra natančno, garantirano. Lahko poskusiva, če želite. Bi poskusili?« je mladenič rekel in se prožno pognal v stoječo držo.

»Prav rad,« se je Jože navdušil.

»Slecite si površnik, prosim. Katera roka bi vam ustrezala?

»Leva, leva,« je Jože prikimal.

»Prav, samo trenutek.« Mladenič je odprl predal in izvlekel črno zapestnico z rjavim usnjenim pasom. Kontaktno polje je bilo iz svetle medenine. Jože mu je ponudil roko. Mladenič je spretno zapel napravo. Ekranček na njej se je prižgal. Napis v angleščini je predlagal, da se vzpostavi povezava. Mladenič je to hitro uredil in rekel: »Zdaj pa stopite nekaj korakov, da se boste prepričali. No, meri tudi krvni tlak, ritem **serca**, zazna padanje elektrolitov, ko se začnete znojiti, zna analizirati znoj na koži.«

Jože je vstal in gledal na ekranček, kaj se bo zgodilo. In res, naredil je dva koraka do vrat pa nazaj do stola. Na ekranu se je izpisalo, da je naredil dva metra in pol. Ozrl se je nazaj in v mislih preračunal, če bi ta razdalja res bila takšna. Prikimal je in se nasmehnil.

»Veste, tole me zna prevzeti. Kar kupil jo bom, čeprav ostalo, kar ste **navajali me bi begala, me ne bi zanimalo.** « se je nenadoma odločil in se počutil vsega poživljenega, kar zardel je v lica.

»No, če se zares odločite, potem, prosim, da mi zaupate vaš stikovnik, ali pa poveste geslo hišnega računalnika, da

vam priložim program, ki bo obdeloval in varno shranjeval vse, kar bo treba, vse vaše poti. Funkcije, ki jih ne želite, lahko zaprete, če pa bi jih želeli obuditi, bodo podatki kadarkoli boste želeli na voljo v računalniku ali stikovniku» je mladenič vneto razložil in sedel. Pripravil je škatlo z novo zapestnico.

»Izvolite, če je moj stikovnik zadosti sodoben, bi želel, da je samo na stikovniku, kajti hišni računalnik uporablja tudi žena, seveda s svojim geslom, pa vendar. No, izvolite,« je Jože rekel in čez mizo potisni črn ploščat žepni stikovnik.

Mladenič si ga je dolgo strokovnjaško ogledoval, preveril zmogljivost in prikimal.

»Sposobna reč. Zadosti spominskega prostora je in procesor je sodoben, močan in hiter. Ja, šlo bo. Kasneje lahko pretočite podatke v računalnik. Program za obdelavo vam lahko naknadno pošljemo in ga na daljavo inštaliramo, noben problem. Torej lahko začneva z namestitvijo. Zapestnica, ki jo imate zdaj na roki, je naša testna. Prav taka je v škatli, jo odprem? Lahko izbirate barvo usnja. Bi morda raje črno?«

»Ja, črna bi mi ustrezala, ja.«

Mladenič je poiskal škatlo s črno zapestnico. Odprl jo je in zapestnico podal Jožetu, da si jo nadene. Jože si je dolgo ogledoval to novotarijo na močni roki.

»Kje pa se vključi?« je malce zmedeno vprašal.

»Glejte, tale gumbek držite nekaj sekund, tako,« mu je mladenič pojasnil.

»Aha, tako torej. Koliko časa pa zdrži baterija. Kakšen je sistem napajanja?« je Jožeta zanimalo.

»Naprava ima vgrajene visoko senzibilne senzorje za dnevno svetlobo, preko katere se polnijo sončne celice, fotovoltaika gospod, zadnja generacija. Čez nekaj let je treba

celice osvežiti, in to je to,« je mladenič prikimal in se smehljajal.

»Potem pa ste me prepričali. No, zdaj mi pa še pokažite, kako bom na stikovniku preverjal koordinate, prehojene poti in vse ostalo,« je Jožeta kar razganjalo od radovednosti.

»Takole, tu je ikona našega programa. Samo dotaknete se je, potem pa vas vodi po rubrikah tale rokica. Dnevi, meseci, letna statistika, mesečna, poleg tega pa imate še zavihke, kjer je moč odčitati temperaturo, zračno vlažnost - vse to se vam prikaže sproti na ekrančku. No, na ekrančku na zapestnici, spodaj levo, imate preprost ukaz, kaj naj zapestnica meri in potem pošlje v stikovnik. In lahko sami določate katere funkcije naj uporablja, takole,« je mladenič hitel pojasnjevati.

»Torej imam zdaj napravi usklajeni, stvar deluje?« je Jože raste v začudenje.

»Deluje, preverite. Pojdite ven, preverite temperaturo, zračni tlak, vlago. Sprehodite se po ulici, stikovnik vzemite s seboj. Ko se vrnete, bova pogledala, oziroma, boste sami preverili, kako in kaj. Saj bo šlo,« ga je mladenič spodbujal.

Jože je dokaj prožno vstal in se namenil ven. Ves vznemirjen je gledal na ekranček. Ko je bil zunaj, so se najprej izpisali temperatura, zračni tlak in vlažnost. Prikimal si je. Potem je pospešil mimo izložb, na hitro je videl, da hodi s hitrostjo petih kilometrov na uro, kar ni njegova navada. Umiril se je in pogledal, koliko je že prehodil. Dvaindvajset metrov. Odločil se je, da gre do vodometa in nazaj. Ko se je vrnil do ČIPKARIJE, se je izpisalo, da je prehodil stoenaest metrov, s povprečno hitrostjo 4,5 km na uro. Kimal je in kimal in se veselil nove igrače. Nasmehljan je vstopil.

»No, kako, deluje?« je mladenič ponosno vprašal.

»Deluje, odlično deluje. Zdaj pa prosim, poglejva še na stikovnik.«

»Kar sami se potrudite,« ga je mladenič vzpodbujal.

»Ja, torej, tukaj, aha. Dan, metri, povprečna hitrost, koordinate, vremenski podatki. Ja fino! Celo frekvenca srčnega utripa in stanje kisika v krvi, o!« je na glas vzkliknil. »In tukaj zapustim aplikacijo?« se je pozanimal.

»Tako, saj vam gre. Torej, smeva sestaviti račun. Verjetno boste plačali s stikovnikom?«

»Ja, ja, kar preko stikovnika, izvolite.«

»Urejeno, gospod. V stikovnik se je zabeležil račun z našim digitalnim podpisom, ki velja kot potrdilo za garancijo, ki se je prav tako shranila v stikovnik in v samo zapestnico. Še papirno obliko vam natisnem in sva končala, takole.«

»Če pa bom neroden, se lahko oglasim, kajne?«

»Vsekakor, izvolite,« je mladenič prikimal in mu podal papirje.

Ves zarden v obraz se je Jože poslovil. Zunaj je premišljal, koliko je zdaj do Brezčasnice. Bo pa najbrž krepko več kot petsto metrov. Bomo videli, bomo videli. Preden je vstopil v lokal, je pogledal na zapestnico, 580 metrov. Ne bi si mislil, ne. Kot je pričakoval, Janeza ni bilo več v njegovem kotu. Zamudil ga je, da bi se mu pohvalil z novo elektronsko igračko. Arna ga je seveda opazila in mu namignila, da je Janez spraševal po njem, da pa bo okrog poldneva spet prišel na pivo, ker je zunaj že dovolj toplo in ima zoprne reči na sodišču. Navrgla mu je še, da se grof zanima za nek proces in da bo cel hudič. Naročil si je naravno limonado, ker je bilo za kavo že prepozno, dvajset minut do poldan. Stišano je šel k mizi in se zatopil v ekranček, lep, turkizno moder. Prišteli so se metri, ki jih je prehodil od vhoda do mize. Nasmehnil se je in se zagledal v pozabljene ženske rokavice: kaj pa te na najini mizi!? Da

ni Janez spet pripeljal kakšne prijateljice. Te njegove majske igrice. Vsako pomlad ga zanese in si omisli hormonsko kuro, kot on temu reče. In te rokavice, kako star rekvizit. Tega se danes ne uporablja. Glej no, lepe, iz mehkega rumenkastega usnja, damske rokavice. Sklonil se je nadnje in jih ovohal. Parfum, da ... Arna je predenj postavila limonado in smeje rekla: »O, Lilijana je pozabila svoj novi modni dodatek.«

»No, se dogaja,« se je Jože nasmehnil. Arna je odhitela na drugi konec, kjer je bila skupinica turistov, precej glasni so bili. Odsrknil je limonado. Zmotila ga je melodija na stikovniku - Janez kliče.

»Ti, zakaj pa te ni bilo ob tvoji uri v našem inštitutu za pomenke? A si šel spet gor v gozd, ti iskalec sebe, kaj? Kje si zdaj?« se je usula ploha besed.

»Ne, ne, hodil sem po novem delu starega mestnega jedra in sem naletel na zanimiv artikel v novi prodajalni. Kupil sem si zapestnico, ki meri korake in kaže še druge reči, no, iste kot stikovnik, vreme mislim, to. Meni je bolj zabavno to, da bom zdaj vedel, koliko sem prehodil na teden, na mesec, krasna reč, ti rečem,« je Jože navdušeno govoril in vrtel kozarec z odpito limonado.

»Si pa otročji. Meriti korake, daj no. No ja, časa imaš dovolj za te reči. Jaz bi lahko meril, koliko ur presedim. Pa se bo spremenilo, se bo, začel bom teči. Veš, da si bom tudi jaz potem umislil tako reč, da bom samonadzorovan. Kličem zato, da boš vedel, da ne pridem na pivo, ker sem klican na grofovski urad, menda se pripravlja manjša reorganizacija sodstva. Vsi predsedniki sodišč pridejo. Nekaj se kuha, kaj vem kaj. Živčen sem. Ja, to ti moram povedati, če si že hodil po starem mestnem jedru. Nasproti vodometa ima mlada

dama retrodizajn modo. Si opazil rokavice na najini mizi?«

»Ja, sem. Arna jih je vzela in ti jih bo shranila. Tistega butika pa še nisem opazil. Je to tvoja ... «

»Kaj spet namiguješ. Nisem več v formi, dragi moj. Samo pravno zapleten primer ima. Podedovala je majhno usnjarno po stricu, tisti pa je imel razmerje z neko damo, in se tudi tista puli za nasledstvo. To je to. Povej mi no, kje si nabavil meritveno zapestnico?« je Janez resno rekel.

»No, no, pomlad je, ne,« se je Jože zasmel. »Zapestnico sem pa kupil v ČIPKARNICI, kakšnih sto metrov južno od vodometa.«

»Čipkarnica, sem zabeležil. Vidiš, jaz bom imel pa pič ... co danes. Prav nič se ne veselim srečanja z grofom. Čemerem je. Zjutraj je bil na sodišču, slučajno. V arhivu si je dal poiskati neke stare akte, nekaj pripravlja, in to diši po novem delu. Stari pojdi ven merit korake. Pozdravi Arno. Zvečer pa da ne zamudiš v balinarski klub, ja!«

»Pridem, pridem,« je Jože prikimal. A ja, uradno se reče trgovini ČIPKARIJA.«

»No, sem memoriral, se vidimo.«

MOČ VODE

Kakor da bi se mi hotelo spati, je pomislil Janez, ko je brskal med starimi akti, ki so urejali pravice nad vodami v grofiji in še prej. Še enkrat je preletel zapis o studentu, ki ga je imel namen zakupiti za prihodnjo pivovarno. V mislih se je že videl, kako okuša zlatorumeno pivce, ki je polnega okusa in ima ravno pravšnji odstotek alkohola, največ pet odstotkov. Pa slad, ja, slad bom kupoval v ravnici, kjer raste dober ječmen, gojen na biološko prijazen način. Zdaj je to moderno, še celo zapovedano v naši grofiji. Novi akti se sprejemajo, komisija hiti, grof pa ... Njemu je do razvoja, razumem ga, le da, ja, vode, vode, ga je zaskrbelo. Omenjal mi je, da bo izdelal elaborat o realni moči vodnih virov, in šele potem bo začel izdajati patente za izrabo le teh. Kakšne neumnosti so se godile na teh področjih: bile so že privatne koncesije, pa noro izrabljanje rek v industrijske namene, pa polnilnice pitne vode, pa ... No, zdaj imamo vsaj nekoliko reda na tem področju. Voda je last vseh grofljanov, vendar ne za pridobitne namene, te si je grof pridržal in on odloča, kdo še sme služiti z vodo. Meni bo blagovolil odstopiti v uporabo tisti

studenček; majhna, tako rekoč butična pivovarna bo tam. Točilnica in žar, pa seveda nekaj sob za moje goste. Ne vem, spi se mi, je Janez ugotovil in odklikal nagnetene informacije. In kaj imamo še danes na sodišču: spor zaradi spolnega nadlegovanja, to je ob enajstih, ob dveh pa imamo razpravo o sodelovanju pri samomoru - čudno, čudno. V moji praksi česa takega še ni bilo. Nič, najprej grem na močno kavo v Brezčasnico, potem se lotim spisa o samomoru. Upam, da je knjigoljubelec tam, zadnje čase ga nosi gor do jezera, sploh pa zdaj, ko so namestili nov vodni tobogan v pokritem steklenem paviljonu, kjer je ogrevana jezerska voda, moderno zimsko kopališče. Čuden kontrast - zunaj že jutranji hlad, na drugi strani pa na pol goli kopalci, ~~in si ogleduje mlada telesa~~, ki se mečejo v moč vode. Na toboganu je res močan curek vode, kar nekakšen slap uprizarjajo, in skozenj si upajo le mladci in mladenke - kakšen vrišč je tam. In njega to privlači. Sam mi je omenjal, da občuduje moč vode, da pa se je na nek način boji. Ja, seveda, njegovi žlahtnici je voda odnesla hišo pred leti, ko so bile silne poplave, in to zaradi malomarnosti, ja, zaradi malomarnosti je šla tista hiša v nič. Javno podjetje je slabo utrdilo brežine, zanemarjeno je bilo čiščenje pritokov in potem ... Saj je bila res bedna slika, ko smo gledali tisto ujmo. Oh, kako se spomnim tistega ... Stal sem tam na robu velikega jezera v sosednji dolini, ki je res bila eno samo jezero. Videl sem plavajoč krompir in jabolka pa zeljne glave, traktorske gume, vseh vrst polivinila, pohištvo, plastične posode, žoge, skratka, vse, kar je lahko voda nosila, je nosila. Najbolj smešna je bila zakonska postelja iz posebnega materiala, neka votla reč, moderno oblikovana; lepo je plavala, lepo. Vsi so jo hiteli fotografirati. In tista postelja je bila last mladoporočencev iz

bližnje hiše, ki je bila skorajda cela pod vodo, le zgornja terasa ni bila. Spodnja je bila, pa tudi ostale hiše v tistem naselju, samo strehe in dimniki, samo to se je dalo videti. Kar nekaj časa sem si razbijal glavo, kako je tista postelja prišla v vodo. Od gasilcev sem izvedel, da imajo tam velika vrata na teraso, ki so jih pustili odprta, ko so reševali, kar se je pač rešiti še dalo, ko je voda hitro naraščala. Za posteljo preprosto ni bilo več časa. Še dobro, da so živino umaknili že prvi dan nalivov, ko se je dalo slutiti, da bo jezero podivjalo in pritoki tudi, kajti reka je že dva dni prej poplavljala. Pomladni mesec, april, že tako je bilo veliko vode od obilnega zimskega sneženja, potem pa še dolgo deževje. Hidrologi so nekaj mrmrali o tem, da se bo voda prepočasi umikala, da je podvodni sistem odvodnjavanja zapolnjen, da ... ne, nihče jih ni slišal, nihče. Krajevni sodni arhiv je bil v nevarnosti. Z dekretom smo ga dali prepeljati v opuščen hotel zgoraj v gozdu, tam ga je varovalo zasebno varnostno podjetje, varovalo, ja ... In ko sem gledal vso tisto vodo, sem pomislil, kakšna moč je to. Ogenj in voda, dva, na videz preprosta elementa, pa tako usodna za naš obstoj. Tiste dni je bilo res kaotično. Pa tako lepa razsežna dolina je tam, plodna, z malo industrije, z veliko turizma, ribiški raj. Kar nekaj ribogojnic imajo. Oh, kako sem se nasmejal, kljub tragediji sem se smejal. Ko sem tisti večer prišel domov, sem seveda gledal poročila na lokalnem medmrežju. In tam se je hvalil poveljnik civilne reševalne službe, da so uspeli rešiti ribe pred vodo, dobesedno je tako rekel. Mislil je pač povedati, da so uspešno rešili ribe, namenjene za razplod v ribogojnici. Tam so imeli gensko zbirko ribjega zaroda, in res so ga uspešno preselili v zgornje ribogojnice, do koder vodna ujma ni segala. Ampak, da ribe rešuješ pred vodo, no ... No,

ura je nekaj čez devet, na kavo grem. Prvi teden v septembru, pa že toliko sodnega dela, oh ja. No, če prav pomislim, si zdaj še ne morem privoščiti odmora za kavo. Nič, dol do Inke grem, dobro kavo zna pričarati. Je pa punca željna napredovanja; uporablja klasičen trik, dobra obleka, zapeljive poglede, dober parfum - vedno daje vtis, da je za ... če je. Nisem se je še lotil, pa se je tudi ne bom. Zadosti je tovrstnega športanja.

»Gospod Janez, tamle imam za vas še eno datoteko z nekim slikovnim materialom, z nekimi posnetki. Novi policijski komisar mi je to pustil in naročil, naj jo dam vam. Čakajte, takoj jo prenesem na vaš stikovnik. Za odprtje morate poklicati njega osebno, da vam da kodo, taka so navodila. Bajе je to dopolnilo za popoldansko razpravo. Ne vem, danes me vsi sprašujejo za uro začetka. Kaj za boga boste imeli, da je tako zanimanje,« se je Inka dobrikala in se zazibala v bokih. Oblečena je bila v brezhiben kostim, nekoliko staromodен, ampak ona je znala z modnimi dodatki izboljšati vtis, lepa broška, ravno prav razprti gumbi na beli bluzi, uhani s turkizi, ki so se tako lepo podali k njenim svetlim lasem, pa parfum, spet ta njen parfum, cela pisarna ga je bila polna.

»Saj veste, saj ste si prebrali vsebinski napovednik - tragikomična vsebina, pomoč pri samomoru. Žena naj bi možu pomagala narediti samomor, in zdaj jo toži pokojnikova mama. Ja, veste, česa takega v naši grofiji še nismo imeli. In tovrstne pravne prakse ne poznam. Že od sedme sem brskal po arhivih, ki so dostopni na medmrežjih, pa nisem našel nič uporabnega. Tokrat se bom res potil, verjemite mi, draga Inka, in zato sem prišel sem dol, da me napolnite z dobršno mero kofeina. Bodite tako dobri in mi pripravite vašo znamenito kavico, boste?« se je Janez podobrikal in se usedel v naslonjač ob majhni okrogli mizici.

»Na predavanjih nam kaj takega ni bilo omenjeno. Pomoč pri samomoru, se hecate?« je Inka zasvetila vanj z zelenimi očmi.

»Ne, čisto resno mislim. Predkazenski postopek je že zaključen, zato si z novimi dejstvi ne morem pomagati, zdaj ne več. Bom pa stvar pregledal. Priznam, da je zame to kar čeden izziv, vsaj tak kot ste vi za marsikoga,« ni zmožeg brez laskanja.

Z nasmehom mu je odgovorila:

»Izziv pravite, ja no ... Imam nekoga, ki je izziv sprejel,« je še navrgla in odhitela v majhno kuhinjo na koncu hodnika. Med čakanjem je Janez premišljal: Taka babnica, joj! Ko sem jo prvič videl, sem vedel, da bo prava, da malo razpiha uležance na sodišču. Čuki čukasti se držijo konvencionalne omike, v mislih jo pa vsi vabijo v hotelček in imajo erotične fantazije, z menoj vred. Pa je kar prav, da jim malo meša glave, je. Tako so vsaj hormonsko zdravi. In ostro misli, to pa. Mislim, da ne bo prav dolgo samo pripravljavka aktov in razvrščevalka spisov. Kmalu ji bo treba zaupati tudi resnejše sodne opravke. Drugi teden ji bom določil bolj zahtevno delo. Za zdaj pa naj se uri v verbaliziranju s kolegi. No, kje je ta kava.

Zbistren je sedel v svojem kabinetu in počakal, da se mu videovsebina razpre, in potem: Posnetki prepira. Žena očita, zdaj že pokojnemu možu, da jo vara, da mu zato ne vstane, ker se pač iztroši pri drugi. On leži na postelji, ona naga skače naokrog in mu očita še druge stvari. Kriči, da je zato tako depresiven, ker je razklan med drugo in njo. In še, da če se res misli obesiti, naj se že vendar enkrat obesi, da bo mir. Potem je z ihto odprla omaro in ven potegnila vrv s pripravljeno zanko. Vrgla mu jo je na gole prsi in rekla, da če rabi še stolček, ga bo jutri kupila v malem butiku pohištvenih dodatkov. Na

podstrešju da je pripraven tram, kamor se lahko obesi. In še je kričala: Če želiš, ti beda bedna, sem lahko zraven, sam si boš moral odriniti stolček. Ne bom ti ga jaz, ne. In še uživala bom, ker vem, da ti bo potem pošteno stopil, tako kot vsem obešencem. Pa še posnela bom vse, da veš, da bom lahko večkrat videla, kako si crknil. Misliš, da je meni lahko, ni ... Ni mi, že nekaj mesecev me nisi pošteno. O ja, gospod so preutrujeni, gospod imajo prehlad. Pa še kaj. Misliš, da ne vem, kje vse so tvoja poslovna srečanja, ti butec. Ženske vemo več, kot ste vi pripravljeni dojeti. Ženska čuti, kdaj pride moški od druge, da boš vedel. In ne mi nakladat, da si v depresiji in da žreš tiste tablete. Ne verjamem psihiatrom, tebi pa sploh ne. Zadosti te imam, razumeš! Tudi sama si bom našla užitek, da boš vedel. On zakriči, naj neha. Vzdigne se, pograbi za vrv in reče: Hvala za pomoč. Jutri prinesi stolček, v soboto dopoldan se bom pa obesil, obljubim. Sam bom namestil kamero in se posnel. Ni pa treba, da si zraven. No, če že hočeš, pa bodi, krava trapasta. Misliš, da vse veš, en klinc veš, prav. Daj mi zdaj mir. Jutri imam pomemben sestanek z Japonci, poslovna reč. Mir mi daj, razumeš. In potem je posnetek obešanja, ona stoji v poltemi naslonjena na nosilni steber ostrešja, s prekrizanimi rokami pod prsmi. Glej to, se je Janez naprezal in se sršil. Madona ... In stolček, sam ga je brcnil, sam. Zanihal je, o bog! Na hitro je odkliknil to sekvenco in se ves prepoten naslonil nazaj. Z rokama si je šel čez obraz. Kaj takega, kaj takega ... Policija je ugotovila, da je šlo za klasično samomorilsko dejanje z obešanjem, ampak tole. Pokojnikova mama trdi, da ima dokaze, da mu je žena pomagala ... Morda ima točno ta posnetek, kopijo seveda. Samo, kako je prišla do njega. Dama je v letih, sicer je računalniška strokovnjakinja. Seveda, znala

je priti v njuna računalnika, zagotovo, to bo. In na sojenju bom zagotovo moral še enkrat to gledati. Verjetno bom moral zaradi intimalij nagnati občinstvo ven, samo porota bo smela videti stvari, ki sem jih ravnokar videl. Žena mu je na nek način res pomagala, vsaj v psihološkem smislu. Ne moremo je obdolžiti umora, kje pa. Lahko pa jo obdolžimo po 37. členu moralističnega zakona, da duševno bolnemu in strtemu možu ni nudila prave pomoči in ni poklicala dežurne psihiatrične ambulante. Možakar je res bil v depresiji, kar je razvidno iz priložene medicinske dokumentacije, pa vendar ... To, da mu je ponujala vrv, strokovno narejeno zanko, stolček ... to je samo po sebi res neka pomoč. Po dokazilih je vrv dobila pri nekem bivšem mornarju, on ji je naredil zanko in vozal. Zaslišali so ga. Trdil je, da je bila ta vrv namenjena samo vaji, ker se je hotela naučiti ravnati z vozli - baje hoče narediti izpit za voditeljico manjše jadrnice. In vozal je pripraven tudi za obešanje ... Če sem iskren, ga je najbrž ubijala po kapljicah. Kolikor vem, je ženska naredila samo neko srednjo šolo in je bila zelo častihlepna. Njega je gonila, da je služil in služil, da sta lahko zganjala prestiž. In znano je, da je naročala na dom razne mojstre ... Prepričan sem, da se je z njim tudi kdaj pa kdaj varno potešila. Zato taka očitanja. Moderna psihologija pozna ta fenomen, očitanja so priznanje lastnih spodrsrlajev, zagotovo. In še drugi moment je zanimiv. Ker je bil pokojnik kar uspešen finančni strokovnjak, je zapustil kar nekaj naložb in prihrankov - dedno jih ni obremenil, torej!? Kakšne banalije. Babnica se ga je hotela na vsak način rešiti, to je očitno. Poznam to, takih primerov je že bilo nekaj. Sam sem sodil trem, enkrat je bilo obratno, bogato direktorico je pospravil mož. Ja, ja, si je Janez pokimal. Poklical je novega

inšpektorja. Ta mu je hladno povedal, da so posnetke dobili na zasebnem medmrežniku, da je kibernetična detektivska služba našla šifro za dostop do tega arhiva. Sinoči se je to posrečilo mlademu kibernetiku v grofovskem oddelku za tovrstne preiskave. Tako torej, zdaj bomo v vsem preiskovani. Krasno veselje vsevidnosti ... je Janez zaključil. Če bi se jim posrečilo v predkazenskem postopku, potem ... No, zdaj je, kar je. Če pa bo dama postregla s tem posnetkom, bom moral privoliti v predvajanje pred poroto, tak je pač red v procesnem postopku. Oh no, je vzdihnil in prepletel prste na prsih. Nadzori, sami nadzori. In ti tiči znajo vdreti v vsak stikovnik, v vsak računalnik, v vse, kar je elektronskega zapisano. No, je pa že bolje, da delaš s papirjem, kot pred stopetdesetimi leti, recimo. Pokojnik je bil pretirano previden, dal je namestiti varnostne kamere v spalnico, kuhinjo, garažo ... Ljubosumen je bil, tako so mi prišepnili. In še vedno zelo navezen na gospo mamo. In ta zdaj toži, ta ... Ja, kar ostra je, ostra. Mislim, da je napisala tudi nek program za nadzor živil v hladilniku, sodelovala je pri tem projektu, se mi zdi. To je bilo pred dvajsetimi leti. Malo po tistem smo tudi mi nabavili tak hladilnik - pametna reč, opozarja te, katerim živilom poteče rok uporabe in na vse drugo tudi: vlago, primernost temperature za določena živila ... zdaj pa se bo tožarila. Žena je najela uspešno in drago odvetniško pisarno, kako banalno, s pokojnikovim denarjem jih bo plačala. Oh, poznam tiste kljukce. Ubogi tožilec, še včeraj se mi je pritoževal, da bo zagotovo naletel na težave, ker nima tako dobre ekipe kot jo imajo oni. No ja, zadnjo besedo bom seveda imel jaz, ljubčki moji, jaz, Janez Skovirjev, tako se je reklo naši domačiji, no, veleposesti na obrobju mesta. Pri Skovirjevih, ja ... Moj stari oče je bil nekaj časa župan, dokler

ni zamočil s koncesijami za izrabo potoka ... Moč vode, pa smo spet tam. Popoldan se bom moral spraševati, v čem je moč pravičnosti - te si ne znam drugače zamisliti kot moč denarja. Ta je tista, ta je ta prava. Več kot ga imaš, več pravice pokupiš, bedno. Škoda, da sem se usedel v ta stol. Lahko bi imel samo odvetniško pisarno in bi jaz nagajal sodnikom, tako pa!? Zdaj je prepozno za te zadeve, prepozno. Stikovnik, kdo ... !?

»Ah, ti si, Jože, kaj bo? Kaj? Ja, res, no, res, tožba zaradi pomoči pri samomoru, ja, prav si prebral na novičarski strani, prav. Javno smo jo napovedali, ker je tak sodni red. Vse te razprave so javne, saj veš. Lahko prideš, lahko, zakaj da ne. Če se ti ljubi, pa pridi,« je Janez dobrikavo rekel.

»Ne, ne, namenjen sem v Mokri dol, kjer so obnovili star mlin izpred sto in več let. Menda veš, da je grof vpeljal projekt MOČ VODE, v katerem so zajeti vsi manjši vodotoki in bo renoviral nekaj mlinov, ki so itak že vsi porušeni in zaraščeni, samo še sledi so in nekaj dokumentacije. In spet namerava mleti moko po starem in jo prodajati kot posebno ponudbo, seveda, to bo šlo za njegovo osebno blagajno. Mleli bodo biološko pridelano pšenico in ječmen, menda tudi koruzo. Nekaj koncesij bo podelil, predvsem v odročnih krajih, kot vem. Kaj bo pa s tvojo pivovarno?« je Jože resno vprašal.

»Kaj, kaj, zrasla bo, ko bo čas za to. Do tedaj pa še nekaj let dela, ne. Praviš Mokri dol, poznam tisti kraj, lani so novo cesto gradili, a zato, no. No ja, ni neumna ta, ni. Mlinarstvo je bilo v predprejšnjem stoletju še kako prisotno in potrebno, danes, saj veš. Kosil bom pri Šniclu - najboljši zrezki daleč naokrog. Ni časa, da bi šel domov, danes res ne. Posnetek razprave si boš lahko ogledal na medmrežju. Dovolil sem snemanje, vsaj tistega dela, kjer gre za običajen postopek,

razen seveda, če bo prišlo do dodatnega dokazovanja. O tem ti bom povedal, ko sedeva v Brezčasnico. No, hitim. Lepo se imej. Ti, a bo na odprtju tudi grof?»

»Seveda bo. On bo pognal mlin in stresel prvo vrečo pšenice, kaj pa ti misliš. Cela reč, pridejo tudi iz tujine, iz sosednjih pokrajin. Vidiš, mene so pooblastili, da jim naberem vse stare izraze za orodja in priprave. Cel teden sem se mučil z brskanjem, ril sem po etnolingvistiki, zato me ni bilo, zato. No, pa dobro opravi na nenavadnem sojenju. Se vidiva,« je Jože dorekel.

Janez je še enkrat preletel vse spise: dokazni material, zapisnik policije, zapisnik preiskovalnega sodnika, zapisnik izvedenca. Mrščil se je in se šobil, prhal, si grizel ustnici in s prsti trepljal ostre brke. Najprej tista lahka razprava pa kosilce, potem pa bomo videli.

Malo po peti uri je še vedno sedel v naslonjaču, ves zbečan in zatiščan. V prsih mu je vrelo, čutil je, da mu nabija srce, da ga kljuva v sencih. Kako je baba kričala: Ti, ti prasica si ga ugonobila, ti. Ti si mu dala vrv, ti. Hotela si, da gre, da se boš lahko svobodno kurbala in zapravljala njegov denar. Dama se je branila z dejstvi, da ga je enkrat že rešila, ko je sredi noči stal na mostu nad podivjano reko zunaj mesta, v tistem hudem jesenskem deževju, ko so vode ponorele. Cel popoldan ji je govoril, kako ga privlačijo te silne moči vode in take. In ko se je ponoči zbudila, ga ni bilo v postelji. Sedla je v svoj avto in šla, ker je vedela, da rad hodi v takih nočeh na tisti most in gleda penečo reko. Našla ga je že z nogo čez ograjo, jahal da je ograjo. To je na hitro posnela in ta posnetek tudi poiskala v stikovniku in ga dala predvajati. Res je bilo. Odpeljala ga je v dežurno ambulanto, tudi to je bilo

dokumentirano in razvidno. Vendar je zamolčala, da sta se tisti večer hudo sprla in da mu je očitala spolno nemoč, kar je možno razbrati iz prisluškovalno snemalnih zapisov. To je bilo v lanski jeseni. Njegov zasebni pomnilnik je velik in shranjuje snemanja za dve leti, potem jih zbríše ... In celo zvočni zapis v noči na mostu ... Kričal je, da ima voda zadosti moči, da ga očisti in mu vrne spolno moč ... Psihiater je potrdil, da je bil pokojnik strašno sugestibilen in v močni depresiji, tako rekoč patološko vodljiv, torej ... Nisem mogel drugače, ženo sem obsodil na dve leti zapora, gospa mama pa je dobila račun zaradi razžalitve toženke ... Volk sit in koza cela. Šef odvetniške pisarne, ki je odigrala brezhibno obrambo, je prišel k meni na kozarček - možakar zadnje čase preveč pije, in to same žgane reči, no ... Kake pol ure mi je sedel tu, no ... Zagotovil mi je, da oni ne bodo vložili pritožbe, da se jim to že gnusi, da pa bo obsojenka izbrala drugo ekipo in takoj šla v pritožbeni postopek - denarja ji ne manjka, mi je zagotovil. Kolikor vem, bo tudi glavno sodišče odreagiralo podobno - v senatu so sposobni strokovnjaki, in to je prvi tak primer v naši grofiji, če že ne kar v celi Evropi. Pojasnilni spis bom pripravil jutri, ostalo pa ... In porota, ko je videla videozapis ... Sem vedel, da bo to kar zadosten argument, sem vedel. In gospa je pametno ravnala, da v preiskavi ni dala tega iz rok, naj kar sami najdejo, kar rabijo. Zato pa so plačni. Ah, zadosti imam teh norosti. Poklical bom Vitka, da me zapelje v Mokri dol. Šel bom tja. Čisto sem pozabil, da imam na mizi uradno grofovo vabilo. Tako pa spet ne smem zanemarjati teh na pol uradnih sranj, ker lahko grof menja glavnega sodnika v našem mestu, kadar se mu ravno zazeha. No, saj mu ne lezem v rit, daleč od tega, pa vendar, tam se moram dati videti. Kako sem

neumen, da sproti ne pregledam vseh uradnih papirjev, ki mi jih servirajo na mizo, seveda vse leti tudi na moj stikovnik in na službeni računalnik, vendar danes je bil hud dan, hud. Nič, pokličem ga, tega mojega lovskega kompanjona, ki komaj čaka, da greva skupaj, sam se ne spravi nikamor. Doma čepi in si ogleduje filme, še sam jih posname, kadar se mu zljubi. Spozna se na te reči, samo odkar mu je umrla žena, se je zaprl v hišo in nikamor ne gre. Nič, pokličem ga!

Tako, zdaj pa še malo dremeža. Glavno sva že zamudila, odprtje je bilo ob treh popoldan, zdaj bo samo še zabava, kar tudi ni slabo. Uradni del bo potekal do osmih zvečer, do tja imava dobrih dvajset minut vožnje, no ja ... Žena pravi, da se ji ne ljubi, kar ni najbolj taktno. Grof striktno zahteva parčkanje. Ona pa mi vedno navrže, da ni zadosti urejena, da ne ve, kaj naj obleče. Kaj pa naj za v tisto divjino, kožuh medvedke ... Moč vode, seveda, moč vode, moč usode, moč vode. Glej no, kako se lepo rima. Ja, na stranišče moram, seveda ... moč vode, kaj pa drugega.

RAZPRODAJA

Ob jezeru je bilo čutiti nemir. Turisti so se gnetli, nekaj čolnov je drselo proti obali na jug, kjer je bil nov lokal s priznano kulinariko; oglaševalo se je, da se tam streže vse, tudi že malce pozabljene jedi. Pravzaprav so tam zganjali etno kulinariko, tako nekako. Stare jedi, kaj vem, pred sto leti, pred dvesto ... je premišljal Jože, ko je stopal po svoji običajni poti in pogledoval na merilec korakov. Krokodilov pa vendar ni, je olajšano pomislil. Preverjal je zračni tlak in vlago. Zdelo se mu je, da je soparno, da ne zmore več tako dolge poti. In hitro si je začel očitati, da ni ostal dlje doma v kabinetu med knjigami ... Pa ja, ja, saj, si je šepnil. Utonil bom v vseh tistih zgodbah. No, včeraj mi je eno življenjsko zaupala Lučka, ah! Njena prijateljica je nora na razprodaje, nora, pikolovsko jih zasleduje; skorajda nobene ne zamudi. Izdela si podroben načrt obiskov trgovin, še posebej tistih s konfekcijo. Šla je v eno od teh. In kaj se je zgodilo, kupila je cel modni komplet pomladne kolekcije, še celo čevlje in torbico. Seveda je vse pomerjala, seveda, ker pa je dama nekoliko porejena, se je primerilo, da je mimogrede utrgala pašček pri čevlju. No,

škodo je poravnala, ampak tista turkizna obleka ... Že ko si jo je pomerjala, se je komajda stlačila vanjo, potem ... Saj ne morem verjeti, da je bila ženska tako nepremišljena in pogoltna. Kljub vsemu jo je kupila, tudi tisto v barvi marelic, tudi tisto, pa še eno v barvi višenj. Koliko let že nisem jedel višenj? Jih sploh še kdo goji? Pa bom na tržnici vprašal, ali jih slučajno kdo ima. Nehote me je zdaj to obšlo. Se bom pozanimal, na stikovniku bom preveril. No, povabila je damica mojo Lučko na popoldanski ogled cunj. Babji obredi, snov za hvalisanje in potrjevanje nečimrnosti. Ja, ja ... Ko si je doma natratila turkizno obleko in se vrtela po sobi, ej, to bi rad videl, to! Doris je dobro zapisana v grofovski družini. Velikokrat so jo že povabili na večerjo, celo z ženo gospoda grofa se razume, kar je redkost. No, to je druga zgodba. In zato si kupuje cunje, da je nekako modno opremljena. In ko se je priklonila, takrat pa je tkanina zahreščala, pokazalo se je njeno ozadje, njena bela obilnost ... Padla je v histeričen jok, ki ga je odrešil marelični liker. K sreči je bila obleka marelične barve dobro ukrojena za njeno obilje. Zaljubila pa se je prav v turkizno, prav v tisto. In ko je prišla dovolj k sebi, je poklicala šiviljo in ji jokaje razložila, kaj se ji je primerilo. Njen pokojni mož bi najbrž zmetal tiste cunje skozi okno, kar se je neke zime res pripetilo. Moj bog. Grem tam mimo na sprehod, mimo njihove vile, in bilo je kaj videti. Na sadnem opustelem drevju je bilo veliko perila, cunj, oblek, skratka - dekoracija nekega prepira. Tako je pisalo v novicah na stikovniku. Opravljivci so hiteli stvar digitalizirati in to je preraslo v senzacijo. V spominu imam rdeče krilo, zamotano v veje stare jablane, pa zelen plašč, nihajoč na vejah slive. Po tleh si lahko videl spodnjice, majice, čipkasto drago perilo,

celo nekaj posodja je bilo vmes, velika skleda, nekaj steklenic ... Znana sta bila po hudih prepirih. Ona je bila ljubosumna, ker je gospod Vito imel pač tako službo - urednik modnega portala, posrednik za modna dogajanja. Šarmanten gospod, vedno urejen in obdan z manekenkami. Prirejal je modne dogodke, celo grofovski družini je svetoval pri protokolarnih oblačenjih. Ni kaj, na modo se je res spoznal, mislim pa ... Ja, to so bile njegove razvade, vem ... mladi manekeni, tudi z njimi se je rad obdajal. Mislim, da se je z Doris oženil, ker je hotel imeti dom in družino. Saj je vse to imel, tri otroke, tri hčerkе ... Zadosti denarja, lepo vilo ob jezeru, ugodne zveze, vabljen v grofovski dvorec ... V dobro mu štejem tudi to, ker se je zanimal za zgodovino oblačenja v teh prostorih. K meni je prihajal po izrazje za kose oblačil. Nekaj teh je spretno vtaknil na modne revije. Vplival je na mlade oblikovalce, da so začeli uporabljati pozabljene materiale in kroje. Narodne noše je dal narediti. Nekaj časa so bile razstavljene v jedru mesta, v vseh butikih. O, lepo je to naredil, lepo. In celo grof in grofica sta se enkrat pojavila v narodni noši, ki je bila v modi pred dvesto leti. Malo so se jima posmehovali, no ... Kako res, cesarjeva nova oblačila, ah ... tiste zgodbe. Uboga Doris in njena turkizna obleka. Čez nekaj dni si jo lahko videl v kavarni, kamor poredkoma sedem, ker se tam zbirajo snobi. Cvetela je v tistem turkizu, obdana z vrečkami, in si mazala ustnici, najbrž po zaužiti torti ... Resnici na ljubo se dobro drži, komaj nekaj čez štirideset jih ima, le obilnost ... No ja, taka pač je. Malo sem poklepetal z njo, iz vljudnosti pač. Najini pogovori so zelo plehki, ker ženska nič ne bere, samo ljubezenski trači jo zanimajo. Slišal pa sem, da se njeno žalovanje utaplja v novem

hrepenenju. Na grofiji imajo novega človeka. Prišel je iz južnih krajev. Skrbel naj bi za nadzor nad trgovinsko dejavnostjo v grofiji, takorekoč ekspert za pospeševanje te panoge. Prej je delal v Južni Ameriki, kjer je pomagal organizirati trgovinske mreže, ampak ga je nekaj prignalo domov, najbrž živčna izčrpanost - slišati pa je tudi, da hodi k psihiatrinji, tisti, ki ima ordinacijo blizu Brezčasnice. O, poznam tisto damo, ki se vozi s podeželja, kjer ima hišo in tri pse, pa mladega oskrbnika ... Naša Doris si je izborila pri ekonomistu vsaj delno pozornost, saj so ju videli na večerji v hotelu na severni strani jezera. In on ji pošilja sezname vseh prodaj. Pretkanost teh razprodaj je ravno v namenskem zniževanju cen, ker najprej ponudijo blago po močno zvišanih cenah, potem pa hop, veliko znižanje, razprodaja. Kupci pa smo naivni in tečemo. No, jaz in Lučka ne, večina pa. Psihološki učinek, da je nekaj ceneje, je tako dosežen. Kako je že ime temu ... No, glej, zdaj se pa ne morem spomniti, no. Mlad pa tudi ni več, nekaj čez petdeset jih ima in je za zdaj samski, ločen. Ženo je pustil v Južni Ameriki, prepustil ji je hišo in manjši hotel, tu si je kupil vilo ob jezeru, prej je živel na jugu med vinskimi griči. Pravzaprav je bil tam rojen, da ... Linda ga je že ujela v svoje kvakarije ... Z njim je naredila dolg pomenek, ga zapisala; nekaj traparij ga je vprašala ... Recimo tisto, kaj najraje obleče ... Pa tisto, kateri šport, poleg nogometa, ga še zanima ... In, a ste razočarani nad trgovinsko ponudbo v naši grofiji. In še, bi bili še enkrat poročeni ... Kateri veri pripadate. Moj bog, kako tečna vprašanja. In možakar je kar lepo odgovarjal; celo dovolil je, da se vse javno objavi. Grofici niso bili vseh nekateri odgovori, in mu je to tudi javno povedala. Tista polemika se je kar nekaj časa vlekla

po stikovnikih na lokalnih straneh. Ah ja, zavzdihne Jože in se usede na klopi. Junijski mir se je že zdavnaj razlomil s čebljanjem turistov in naključnikov, ki so prihajali na sprehajalno pot ob jezeru. Odkar imamo nov trgovinski red, je še več turistov. Očitno je tisti, hudiča, kako se ne morem spomniti imena, res naredil načrt malih butičnih prodajaln, ki privabljajo turiste. Mimogrede zapravljajo, mimogrede. Lahko jih vidiš, kako stikajo med nemogočo kramo zgoraj, na severni strani jezera, kjer so uredili verigo majhnih trgovinic. Kaj vse prodajajo? Zadnjič sem naletel na butik, kjer prodajajo stara kmečka orodja, že pozabljena, jasno. Vse je izdelano pomanjšano: vozovi, konjske vprege, vile, grablje, primitivne železne kosilnice, puhalniki, traktorski priključki, celo modeli traktorjev, ki so bili v prejšnjem stoletju še prisotni na podeželju, pa seveda koši in druga **opremo**, ki je bila še v prejšnjem stoletju prisotna. No, najdeš pa tudi sodčke, preše, motike ... Vse te miniaturre izdeluje mojster, ki je včasih delal v tovarni igrač, pa mu je padla ideja. Nekaj pa le proda, se mi zdi. Še sam sem kupil prav lep voz in dva sodčka. Morda bom kupil še en voz z drvimi in volom. Všeč mi je bil! Moj dedek mi je govoril o takem načinu prevoza. Zdaj smo leta 2100. **Ujij je**, jaz pa tonem v tiste čase, v prejšnje stotele ... In malo naprej je butik, kjer prodajajo glinene izdelke, ročno poslikane vaze, male glinene živalce ... Lahko gledaš, kako nastaja vaza, lahko se tudi poskusiš v ustvarjalni vni. Zadnjič sem videl nekaj turistov, ki so sami barvali vaze, prav zanimivo ... In moja sestrična si je sama naredila veliko vazo za rože, še kar posrečeno. Plačaš in delaš, mojster te pa nadzira. Zaračuna ti inštrukcije in material, ampak zadovoljstvo najbrž je ... Kar dobro nese tista reč. Včasih imajo razprodaje.

Pa smo spet pri teh prekletih razprodajah. In v tisti vrsti je tudi majhen kiosk, nekakšen antikvariat, kjer ostareli zbiralec humorističnih gradiv prodaja stare tiskovine, vse na temo humorja. Tam najdeš v več pozabljenih jezikih še pisane humoristične časopise, tudi stripe, nekaj je seveda tudi digitalnega gradiva. Na ekranu pred prodajalno se menjujejo izpisane šale, tudi kratki filmi se zavrtijo ... Ljudje se radi ustavljajo in brskajo. Posrečeno ime ji je dal - Smehalnica. Možakar je napisal pet knjig s humoristično vsebino. Včasih je bil priznan, zdaj ga je cenzura potisnila v molk. Ne sme vsega povedati, ne, ker je demokratična grofija ... Vse njegove knjige sem prebral, doma jih imam. Oster je bil, to je res, včasih že kar malo neokusen, zbadljiv ... Kritiziral je vsevprek, zato so pa ga utišali. Ena od knjig je bila celo zaplenjena. Ja, pa se je pritožil na mednarodno sodišče za zaščito avtorskega umetniškega dela in svobodo izražanja. Morali so knjigi pustiti živeti, morali. Grofovega očeta je na humoren način orisal, no opisal, bolj lovske zgodbe, malo pikre, pa vendar. Oče našega grofa je bil strasten lovec, že kar malo patološki pobijalec živali, pa si ga je zato najbrž privoščil več kot je treba. Pravzaprav je napisal samo tisto, kar si je ljudstvo mislilo in je po gostilnah govorilo. Krožile so zgodbe o ustreljenih kravah, o pobitih ovcah, o prašičku, kupljenemu, potem pa spušenemu na gozdni jasi, da so gospod grof lahko vadili ciljanje prašiča v diru ... Vse to je bilo še kako res, ampak lovska etika sedanjega grofa je povsem drugačna; ni več divjih lovov, ni več norega streljanja po gozdovih. Vsak rajon ima svojega oskrbnika in čuvaja in predpisi so se res zaostriili. Kazni so visoke, nadzor pa kvaliteten, vsaj tako sem slišal. Naša Smehalnica pa seveda premore tudi še tiste skrite šale,

ki se ponavadi govorijo v pivskih družbah. Včeraj sem slišal eno takšno, včeraj. Menda se je celo zares prigodila v neki vasi, zadaj za hribom, v Mali lisični, v gostilni. Tam da se je ustavil mlad duhovnik, ki skrbi za tri vasi. Lastnika je prosil, če mu posodi stikovnik (njegov da je v okvari), ker mora nekoga nujno poklicati, zaradi neke predstavitve nastopa cerkvenega pevskega zbora. Lastnik gostilne mu je podal stikovnik, župnik pa se je odmaknil za zaveso, ki je razmejevala gostinsko sobo in priročno kuhinjo. Tam je kar nekaj časa govoril, se vmes tudi zasmeljal ... Eden od pivcev je dvignil prst in opomnil druge, naj bodo tiho, ker se župnik pogovarja s svojo punco. Seveda je sledil smeh. Ko je župnik končal pomenek, je stopil izza zaves in govorca opomnil, naj take opazke raje ohrani zase. Govorec pa mu je takole odgovoril: O mladenič, nisi nedolžen, ne, saj nisi morda skopljen, kaj? Župnik je jezno zapustil lokal. In v Smehalnici najdeš še druge, bolj drzne ... Šale se ponavadi vrtijo v angleščini, nekaj jih je tudi v drugih še živečih jezikih, celo v kitajščini, ki pridobiva na veljavi. Prevajalski algoritmi so vse bolj zmogljivi in to ni več problem, nikakor ne. Morda je pa najbolj zanimiva trgovinica, kjer prodajajo turistične aranžmaje na prav poseben način. Prideš tja in naključno udariš na nekaj tipk na zeleni tastaturi. Izpiše se ti turistični kraj, agencija ti pa ponudi aranžma z močnim popustom. Oglašujejo to stvar tako, da si tja želi vaša duša ... nekaj jih nasede, nekaj ... Jaz sem enkrat udaril in se mi je izpisal kraj na Japonskem. Kdo bi pa šel tja, kdo? Sebe ne vidim tam, še manj pa moje Lučke ki jo komaj spravim v bližnje kraje, tudi čez mejo grofije. Mogoče bom pa še poskusil, kadar bodo imeli posebne akcije. Naša soseda je lani odpotovala v nek kraj na severu, kjer si

je ogledala farmo severnih jelenov; krmila jih je, jih božala ... Vozila se je z njihovo vprego, prespala je v značilnem šotoru iz kož, skratka, padla je v nek drug čas. In sploh ni bilo drago, saj, božični popust je dobila. Moj bratranec pa je šel v posebne toplice v sosednji deželi, ki jo zdaj upravlja mednarodni urad za tranzicijske politične sisteme - čudna tvorba. No, v tistih toplicah je režim tak, da si sam izbereš hišico, kjer boš tri tedne, sam najameš kuharico in strežaja, prost dostop imaš do notranjih bazenov v kompleksu toplic, pa zdravniško oskrbo, če je treba. Manj kot tri tedne ne moreš biti, le to je pogoj. Pa še blatne kopeli izvajajo in organizirajo izlete. Se razume, da je tudi drugačna ponudba, se razume ... Saj je tudi pri nas na severnem delu jezera, je ... Majhen hotel, na desni strani, kjer se začne veriga butikov, tam je ponudba hotnic ... Mimo bom šel, ker sem se danes namenil na cel krog, če že doma nisem bil zadosti vztrajen, da bi nadaljeval z delom na slovarju izginulih izrazov - že dve leti se trudim, no, pri črki š sem že. Grof me nadleguje, da bi oktobra stvar že spravili na medmrežje in tudi v knjižni obliki bi rad imel to stvar. Celo posebno opremo bo financiral, vezava v usnju, reprezentančno darilo grofije ... Slovar starih izrazov grofije Zalužni. Črka š - špampet, špeckahle, šparmajstri, štamprle, štokrle, štok, škopnik ... koliko jih je ... Sinoči sem do dveh urejal, še dobro, da imam dober, zmogljiv algoritem za prepoznavo nabora skupin besed, ki so v arhivskih virih.

Po nekaj minutni hoji se je znašel v kompleksu ob jezeru, kjer je bil tudi motel s storitvami, ki niso bile ravno uradno priznane, a jo je grofovska komisija za javno moralo in etiko nekako tolerirala, zakonodaja jo je pa obšla. Janez mi je razložil, da ustava sicer omenja to in ono glede tovrstnih, na

pol razčlovečenj, vendar je vse definirano tako, kakor da je to plod volje vseh akterjev. Ja, ja, masaže z vsemi čuti in občutki ... Zazrl se je v velik digitalni pano, ki je ponujal nekaj pomanjkljivo oblečenih punc in napis je sporočal: Do konca junija imamo posebno ponudbo, uvod v sezono, znižane cene vseh naši posebnih ponudb, masaža z vsemi občutki, užitek za celo telo - razprodaja! Kaj so zmešani, razprodaja erotične masaže!? Pa kje si še kaj takega videl, kje? Kar nekaj časa je strmел v menjujoče se lepotice in napis, ki je spreminjal barve. Dobesedno so vabili na erotično masažo in to oba spola, tudi za tiste, ki imajo radi drugačnost so poskrbeli, tako piše - torej gejevska in lezbična masaža ... Zakaj razprodaja, mar so se stvari zaostriale? Saj lani, če se prav spomnim, je na panoju tudi bilo veliko reklam, ampak bolj za kulinariko, manj za te oslarije. Ja, tukaj pa nekaj ne bo v redu, se mi zdi. Nekaj se je moralo pripetiti. Ja no, Janez bi vedel, pa ga ne bom zdaj klical. Popoldan se vidimo. Peljal nas bo z novim električnim avtomobilom, limuzina ... no, njemu se spodobi, da se vozi s takimi dragimi premikali. Nekaj časa je kar sedel na klopi in se skušal umiriti. Počakal je, da mu je pulz padel na normalnih 75 udarcev na minuto. Potem ga je zmotilo drobno zvončkljanje. Ozrl se je na novo kolesarsko stezo, speljano za klopmi. Zvonila mu je Linda, ki se je peljala na novem na električno gnanem kolesu. Pedala so bila bolj za okras ali pa če se ti res zahoče gonjenja. Na, pa je šla mirna meditacija, si je šepnil.

»Gospod Jože, kaj pa vi tu zgoraj. Danes ste se pa kar daleč namenili. O, še je kondicija, še. In ... a vas zanima razprodaja v motelu, kaj?« je bila šaljiva. Skočila je s kolesa in ga prislonila ob drevo. Prišla je do njega.

»Ne, tja ne hodim, vse dobim doma, čeprav doma ne bo razprodaje, ne,« se je zasmel.

»Jaz pa sem rada hodila na kvalitetno masažo, da se razumeva, samo na masažo, ker me je začel boleti hrbet. Stalno sedenje in urejanje lokalnih novic, no, pomagam pač, ker je glavna urednica mnogo mlajša. In moram reči, da sem bila zadovoljna, zdaj pa, pa prav zdaj, ko se moram sestaviti - v Ameriko bom šla,« je premolknila.

»Kaj zdaj?« je vprašal Jože.

»Ja, vi najbrž ne veste. Bila sem na seji grofovske uprave za javna vprašanja, kjer se je predsednica komisije za etična in moralna vprašanja zgražala nad motelskimi ponudbami - menda smo imeli v zadnjih treh letih kar nekakšen erotični turizem ob jezeru. Vi najbrž ne veste, lastnik motela je razširil dejavnost, zaposlil je novo eksotično osebje in posel je tekel. Nisem pa prepričana, da je bilo vse zakonito, v to res nisem prepričana, kajti noči so bile tam burne, to sem zvedela iz prve roke, veste. No, kakorkoli, stvar je zdaj taka, da je grof zahteval revizijo in ta je pokazala nekaj nespretnosti lastnika. Dekleta, vsaj nekatera, so tam delala pod prisilo ponudnika erotike, s tihim privoljenjem lastnika. Seveda so te »spolne sužnje« menjevali. Pa tudi v masažnih salonih je šlo čez meje, vem. In zato je padel odlok, da se lastniku odvzame licenco, da se lokal začasno zapre, v kar pa dvomim, ker je v občinsko in grofovsko blagajno kar veliko kapnilo zaradi turističnega navala. No, odlok je že narejen in podpisan, kako bo pa to v resnici, še ne vemo. Zato je zdaj tudi tam razprodaja, ste videli?« je bila gostobesedna.

»Mislim, tole, razprodaja vseh občutkov ... Si kar mislim, ja. In da imamo na robu 22. stoletja spet etično in moralno

komisijo. Ja no, zgledi vlečejo, kar nekaj držav, grofij in kraljevin jo ima, mi pa itak papagajimo. Mogoče je pa nov reklamni trik za nov naval, kdo bi vedel,« se je Jože zasmejal.

»Ja, vse je možno. Po drugi strani pa, stvar je resna. Predsednica komisije za etiko in moralo je zelo energična gospodična, še vedno gospodična in versko vzgojena, sposobna pravnica, ki dela zunaj, na mednarodnem sodišču v Dresdnu. Malo je tukaj, a dovolj, da dela prepih. Grof, odkrito rečeno, se je kar malo boji in bosta najbrž imela ostra pogajanja. Vprašajte Janeza, on bo več vedel. Joj, se oproščam, ampak se mi mudi, veste. Popoldan grem s sinom na razprodajo spomladanske športne opreme. Lahko bi si že sam nakupoval. Kaj hočemo, razvadila sem ga. No, se srečava, pa kakšno rečeva. Kaj pa najin intervju okrog tistega slovarja, ki ga pripravljate?« je resno vprašala.

»Saj res. Po razprodajah, velja?« je Jože rekel.

»Pokličite, ko boste pripravljeni. Nasvidenje,« je rekla in se zavihtela na kolo. Neslišno se je odpeljala.

Kakšni smo, razprodani, menda povsem razprodani, brez velikih oglaševanj. Napotil se je kar domov. Še preden je odklenil hišna vrata, ga je razdražil oster pisk stikovnika, kar je pomenilo nujno sporočilo. Izbezal ga je iz žepa in pogledal. Lučka, tudi ona, na razprodajo pomladne konfekcije. Pisalo je: *Jože, me je prijelo pa sem šla, kosilo imaš v ogrevalni omari. Poiskala bom tudi površnik zate, lepe reči imajo. Pridem okrog petih, pokliči, če kaj rabiš. Lučka.*

Zdaj pa še ona, Bog, a boš tudi ti imel razprodajo!?

SRČKANJE

»Pa bi nesel smeti? Vse imaš ločeno. Pazi na rumeno vrečo, tam so ostanki čistil, v nov zabojnik daj, rumen. Si razumel!? Saj veš, da morava počistiti preden greva od doma,« je Lucija nekoliko glasneje ukazovala na vrhu stopnic. Jože je pohlevno molčaval in vlačil vreče do električnega avtomobila. Močno se je znojil, ker je zunaj vročina že narasla na neznosnih dvaintrideset stopinj. Nekaj časa je gledal v vrtnice ob steni in se spomnil, da bi jih moral še pred odhodom prirezati. Saj bi jih, a sem nekam založil rokavice. Pod večer bom šel v mesto, morda jih kje staknem, butik za vrtnarijo je odprt do sedmih, če se prav spomnim. Čakaj, preverim na stikovniku. Je, no ... Previdno je odložil še zadnjo vrečo, rumeno. Usedel se je v avto in na vodiču odtipkal smer centralne deponije za odpadke. Zanimivo, grof je uvedel sprotno plačevanje odvzema smeti. Tja jih pripelješ sam, delavci jih pregledajo, stehtajo, ločijo ... Potem pa plačaš, kar s stikovnikom, se razume. Mislim, da je to bolj pošteno, nekateri pač imajo več smeti in javna služba je včasih puščala zabojnike nedotaknjene. Izgovarjali so se, da jih je premalo, da grofija ne dovoli

dodatnega zaposlovanja tuje delovne sile, ki bi bila zagotovo cenejša. No, vsaj reciklažna industrija se je v zadnjih letih postavila na noge, vsaj to. Vse smeti predelamo sami, kar je prav. Prej smo jih pa odvažali v sosednjo grofijo in mastno plačevali ekološke stroške. Ja, mladi grof je uvidel, da to lahko reši. Saj mu je pomagala velika borka za okolje, tista meteorologinja, lepa ... S kakšnim šarmom je včasih napovedovala vreme na lokalnih mrežah ... prav poetične napovedi. Zdaj je pa v svetovnem svetu za okolje, no ... Jutri pa greva z mojo Lučko na potovanje, ah ... Zjutraj nama pripeljejo moderen avtodom in bova šla po severnih gozdovih, vse do Alp in čez do jezer, pa še gor do Dunaja, pa malo na vzhod, potem od tam na jug in čez ravnice nazaj. Teden dni bova križarila. Tista reč bo imela odlično satelitsko podprto navigacijo, moderno klimo, hibridni pogon, vsa potrebna in nepotrebna elektronika ... Hja, malo me pa stiska, me, ker tako moderne reči še nisem vozil na dolgih progah, no ... poskusil sem, vse do naših sosedov v ravnini, v nekdanje Prekmurje sem peljal, pa je kar šlo. Ni hudič, da ne bi zmoget. Če bova utrujena, se bova pa ustavila, pristavila za kavo in svet bo lep, je domislil, ko je končno zapeljal na ulico, da odpelje smeti. Ko je opravil, se je ustavil v Brežčasnici, da na hitro spije limonado. Arna ga je oblila s toplim pogledom in mu načivkala, da je pripravila sadni poletni koktajl, če bi ga poskusil - ponujala je dve varianti, z alkoholom in brez. Odločil se je za brezalkoholnega. Usedel se je na svoje mesto in na ekranu bral sobotne vsebine: Prenavljali naj bi dostop do javnega kopališča - izdali naj bi šifro za prost dostop vsem grofljankam in grofljanom, tujci pa bi seveda plačali kopališčno pristojbino. Garderobni del naj bi razširili, podaljšali pomol, zgradili še en paviljon za

gostinske ponudbe in celo potapljaški center naj bi odprli. No, a niso malo pozni s temi idejami. Razumem, to so načrti za drugo sezono, letošnja je zdaj na višku. Zunaj na vrtu je vse polno tujcev, ki žvečijo pečeno meso na žaru, že ob tej uri ... Končno je Arna prinesla koktajl - zeleno reč v velikem kozarcu, in na pladnju rezino kivija.

»Kaj vse ste namešali?« se je Jože pozanimal.

»Hišna skrivnost,« je Arna zapela in predenj postavila pijačo. Za trenutek se je usedla in ga gledala, da bi v njem videla mir, ki ga je že zdavnaj izgubila.

»Lahko ugibam?« se je Jože nasmehnil.

»Dajte, to je vaša ustavna pravica,« se je Arna nasmehnila.

»Osnova je zagotovo kivi, ki je filtriran, da ni drobnih zrnc, pa recimo mango, ananas in še kakšno domače sadje, recimo marelice, breskve, kaj vem,« se je trudil Jože.

»Kivi je zagotovo, se vidi, vse ostalo bo pa skrivnost, velja? Kar poskusite,« je bila že kar ukazovalna.

Okušal je. Poln svež okus ga je prevzel.

»In kako ste mu dali ime?« je vprašal.

»Julček, po juliju, sredi sezone smo. A vi pa še niste šli na potovanje. Saj ste rekli, da boste, no, kaj je s tem?« se je pozanimala.

»Pripravljam se na to. Jutri zjutraj greva. Zdaj sem peljal smeti in take reči. Saj veste, moja Lučka je pedantna. Ko gre iz hiše, mora biti vse pospravljeno. Jutri, jutri greva, najprej na sever, potem na vzhod, malo na jug in potem domov. Saj vam bova pošiljala pozdrave, brez skrbi,« se je nasmehnil.

»Enim se res godi. Jaz bom šla šele v septembru, ko se sezona malo unese. Z mojim načrtujeva obisk tete v Avstraliji - tam vodi hotel. Organizira nama potovanje v srce tiste

celine. Me že skrbi, kako bo. Naša teta, veste, je bila včasih pustolovka, zdaj, pri sedemdesetih, pa še kar bdi nad posli. Avstralija, kot veste, je organizirana po provincah, tam pa so majhne grofije. V bistvu je zveza majhnih grofij - razprodana je bila. Teta je zakupila del plaže in tisti hotel. Obnaša pa se kot mala grofica, vam rečem, res. In se ne čudim, da je bila že trikrat poročena. Pet otrok ima. Starejša hči tudi ima hotel na Japonskem, v nekem gorskem turističnem kraju. Tista je najbolj njena, iz prvega zakona. No, delo me kliče, pa srečno,« je še zaklicala in vsa naprožena šla do naslednje mize, kjer je ravnokar sedel mlad svetlolas moški, resnih potez. Kdo hudiča pa je to, ta pritepenec v našo malo sobico. Tu je vendar rezerviran vsak sedež za ... Čakaj, a ni tam včasih sedel policijski komisar, tisti stari, ki je ... Je to njegov naslednik. Pa menda ja ne ... Tak oster obraz, ta bo, oh ... Arna se mu je nasmehnila in neznanec je kratko in odrezavo rekel: »Pivo, češko, ležak, kot vedno.« Arna je prikimala in se odsmehljala.

Jože je nekaj časa cucljal sadni mešani sok in si novinca skrivoma ogledoval. Moški je kar naprej brskal po večjem, bržkone službenem stikovniku. Nadel si je beli slušalki in nekomu govoril o nujni dodatni preiskavi, o forenzikih, digitaliziranih podatkih ... Nič ne spremljam kriminala, nič, se je Jože zamislil. Res bo on, ta je torej skrivnostni severnjak, ki ga je grof najel za bdenje nad policijo in za organizacijo varnosti. Slišati je bilo, da ima izredne organizacijske sposobnosti, da je prej delal v svetovni policiji in je bil na nekaterih žariščih, kjer je policija razpadala. Naša ne, zgledno so organizirani in odzivni. Osebnost se nisva spoznala, s starim, oh ... nekoliko nergaški tip in ideološko povsem prepariran. Zagovarjal je pravico gospodarja, pravico lastnine in verjel je v Boga. Imel

pa je eno samo slabost ... ženske ... Saj je bil poročen, to že, a je rad zahajal gor v hotelček ... In ne vem, če ni sodeloval pri kakšni preiskavici bolj tako, no ... Nekaj sem slišal ... zdaj je upokojen in ga lahko srečaš na jezeru v čolnu, malo dremlje, malo ribari. Njegov sin, ta ... Mlad poslovnež si izmišlja nove in nove trgovske finte. Šušlja se, da so njegovi butiki v novem delu, da ima tudi v južnih grofijah bogate povezave. No, no, je Jože potarnal nekako sam vase. Če bi bil tukaj Janez, bi se gotovo zapletla v pogovor. Janez zdaj uživa na morju, na svoji jahtici ... letos je šel sam, žena je šla pa po svoje. Rekel je, da se morata nekoliko osvežiti, vsak na svoj način, da bosta potem spet lačna drug drugega. Oh, te njegove teorije. Seveda, preizkusiti se je treba. In poletje je čas paritve, ah ... Skremžen je pogledal po prišleku, ki je še kar gledal v stikovnik in odkimaval. Na hitro je opravil s pivom, vstal, pospravil stikovnik, mu na kratko pokimal in šel. Seveda, stalen račun ima odprt in ... V tem je že prišla spet Arna in mu rekla:

»Se še nista seznanila, naš novi policijski komisar, grofov človek, gospod Henri.«

»Ne, še ne. Misliš, da se mu bom vsiljeval, temu severnjaku. Mislim, da bi bilo olikano, če bi se mi on predstavil, kaj?« je Jože zanergal in dokončno spil mešanico sokov.

»Oh, saj je vljuden. Malo je pa zadržan, to pa, neroden, bi celo lahko rekla. Kašen mesec je šele v grofiji. Ne pozna še vas vseh v tej sobi. Počasi se boste že navadili drug na drugega. Pa prav zdaj je moral priti, ko imamo spet neraziskan samomor ali umor, ne ve se še. Vi nič ne spremljate kriminalnih strani?«

»Ne, priznam, ne. In kaj je bilo?«

»Res ne veste?«

»Ne.«

»Pravzaprav se ne ve, če gre za umor, samomor so že izključili. Eden od gradbenih podjetnikov je umrl, doma, v čudnih okoliščinah - krvava blazina je bila, toliko sem izvedela, več pa ne. To zdaj raziskujejo. V hiši je bila samo njegova ostarela mama, še prejšnji večer pa je bila pri njem mlajša ljubica, neka ločenka, s katero sta se zadnje čase nekaj šla. Jaz sem ga poznala, saj je hodil k nam na kozarčke rdečega, samo rdeče vino je pil. In vem, da je ločen, da ima dve, že zdavnaj poročeni hčerki. Obema je postavil lepi hišici. Veseljaški tipček, vam rečem. No, zdaj pa tako. In tudi to vem, da je bila ljubica že pripeljana h komisarju, tudi to se je razvedelo. Veste, moja prijateljica stanuje nasproti policijske uprave in ima vse na očeh. Kaj ne bi, sedi na terasi in gleda, po cele dopoldneve nadzira, koga so privedli. To je njen hobi. Pa sem ji rekla, naj že vendar neha, da je že obsedena od tega. Saj je še v letih, ko bi si lahko umislila dedca, pa ja, še kaj. Njen komotizem je več vreden kot vsi moški. Taka je. Denarja ji ne manjka, podedovala ga je, po očetu, edinka je bila. Njen oče je bil šef v drugi največji banki v naši grofiji, mož si je nabral denarja ... Sicer je nekaj investiral, ampak prehitro ga je vzelo, pa še vdovec je bil, žal. In ta moja Milena, joj, zaprla se je v tisto razkošno petsobno stanovanje, najela in zaposlila je dve služkinji, sama pa veni. Pa veste, zakaj? Zato, da ji ne bi bilo treba deliti kapitala, zato. Ljubosumna je na svojo vsoto, vam rečem. Zaljubljena je samo v denar. In nerga, da je nepravilno to, da se dedni zakoni še niso reformirali. A veste, da se je o tem prepirala celo z Janezom, ja. Enkrat dopoldan sta se v tej sobici sprla. Dokazovala mu je, da je atribut nujnega deleža preživet, da bi morali uvesti resnično voljo posestnika, ne pa da se mora deliti po zakonu o dednem vrstnem redu. Janez ji je

ugovarjal, češ da obstajajo tudi daritvene poti, vendar so takrat stroški mnogo višji, tudi do dvajset odstotkov od vrednosti podarjene nepremičnine ali vsote na banki. No, z vsoto na banki ni problema, nekoga pooblastiš za svoj račun in je problem rešen, ne. Ja, celo uro sta se dajala, ah. Joy, sem se zaklepetala. Gor v pisarno moram. Nekaj z nabavno dokumentacijo ni v redu, zabrkljala sem,« je Arna zadihano dokončala.

A, tisti, ja, ja ... je premišljal. Seveda se ga spomnim, majhen, čokat, res veseljaški ... In zdaj ga ni več. In če, ne ... Vem pa, katera je bila njegova ljubica, seveda vem, saj stanuje v naši soseski. Oh ja, ločenka, živi v hiši, enega otroka ima ... No, tako to gre, tako. Nič, do kosila je še ena urica, pa če bi se še malo sprehodil po mestu. Ob sobotah je živo. Malo bi pogledal lokalčke, jutri pa na pot. Raztreseno je odgnal misli in šel v pregret dopoldan. Tokrat ga vročina ni motila. Šel je na senčnat del ulice in s počasnimi koraki drsel mimo izložb. Tu in tam si je kakšno stvar ogledal, potem pa se mu je v oči zabodel nov napis nad vrati - z debelimi rdečimi črkami je pisalo SRČKANJE. Kaj pa je to spet!? se je zaprepastil. Tole, tu ... Tukaj je bila včasih majhna pisarna neke zavarovalnice, zdaj pa tole. Srčkanje, srčkanje ... Najbolje bo, da kar preverim. Odrinil je aluminijska vrata in vstopil. Najprej ga je začudil debel rdeč tepih, zelo mehak, da se je kar pogrezal. Prostor je bil prijetno razhlajen. Za ovalno rjavo mizo je sedela prijetna svetlolaska, finih obraznih potez, z nekoliko pretiranega naličja; trepalnici sta kar sršeli, šminka na ustnicah je agresivno sijala. Pred mizo je bil udoben skledast naslanjač, zamolklo rdeč. Naslonjalo je bilo oblikovano kot veliko srce.

»Oprostite, s čim se pravzaprav tukaj ukvarjate. Veste, šel sem mimo in sem Vas šele zdaj opazil, mislim danes, slučajno.

Tam čez sem bil v Brezčasnici, pa sem si rekel, da bi se še malo sprehodil. Običajno grem po drugi poti domov, tod mimo le nekajkrat. No, ampak tak napis zunaj, Srčkanje. Kaj naj bi to pomenilo?»

»Lepo, da ste nam namenili nekaj časa, lepo. Izvolite sest. Mi smo agencija za zaljubljenca,« je rekla in zasijala vanj z zelenimi očmi, ki so prisrčno dopovedovale, da je ljubezen velik posel.

»Če sem nekoliko arhaičen, potem ste nekakšna ženitna posredovalnica,« se je Jože omehčal in sedel v naslonjač.

»Tudi tako, če hočete. Če ste prišli s takimi nameni, se bomo potrudili za vas. Zelo preprosto, posnamemo vas, na način, za katerega menite, da bi vas najbolje prikazal, oziroma, imamo ekipo, ki poskrbi za to. Od frizerja do maskerke, vse imamo, pa tudi glede oblačenja imamo svetovalko, zelo dobro. Sicer pa lahko organiziramo samo srečanja, če razumete, organiziramo prijetne urice tudi za tiste, ki imajo obveznosti ... Diskretnost je zajamčena. Na nek način odpravljamo osamljenost, takšno ali drugačno,« je dama srednjih let zažgoleda in bliskala vanj z zrelo energijo zapeljivke.

»Aha, že razumem, torej ste agencija za parčkanje, takšno in drugačno. Ja, veste, sem srečno poročen in zato nisem ravnokandidat za vašo agencijo. Nimam pa nič proti, če se to dogaja, še več, potrebno je, ja. No, prepričan sem, da vam posel cveti,« je Jože hudomušnil.

»Oh, kakor kdaj, veste. Na medomrežju je takšnih agencij kot trave, na tisoče jih je, ampak mi smo profesionalni in stavimo na osebno asistenco, če razumete. Imamo zaposleno tudi psihologinjo, ki svetuje v primerih, ko gre za čustvene stiske tudi pri parih, ki so že uspešno prestali nekajletno

sobivanje. Na kratko povedano, rešujemo ljubezenske težave. Priporočamo tudi druge strokovnjake, ginekologa, urologa, psihiatra, vse to lahko organiziramo. Še posebej se posvečamo mladim, ki šele vstopajo v svet srčkanja, veste. In na tem področju delam sama. Dela nam ne zmanjka, res ne. Negotovosti je veliko, še več pa laži, ki se kotalijo po medmrežju. Mladi so zmedeni, preveč vedo in premalo izkušenj imajo. Ne gre samo za teorijo, gre tudi za iskren odnos, najprej do sebe, potem do drugega. Veliko solz je nepotrebnih, veliko obupa in posledično padcev v omamo. Zato smo kar nekakšna preventiva. Torej, če sva malo poslovna, bi vas utegnilo zanimati kakšno razvedrilce?«

»Ne, ne, hvala. Sem v letih, ko me te stvari ne zanimajo kaj dosti,« se je Jože branil.

»Saj ne gre samo za seks, če sem plitvo odkrita, ne gre. Lahko bi vam organizirali prijetno srečanje. Imamo dame, ki so visoko izobražene in iščejo starejše gospode za občasno druženje, za sprehod, za kavico, za marsikaj. Kar nekaj iskrenih prijateljstev smo že vzpostavili. In naj vam zaupam, prepoznala sem vas. Vi ste upokojeni jezikoslovec. Veste, sama sem nekaj časa študirala tudi naš stari jezik, dokler nisem končala na psihologiji. Oh, nekaj vaših člankov je še zmeraj moč najti v zbirki razprav o jeziku, pa tudi iz šole se vas spomnim, sicer mene niste učili, mojo sestro pa,« se je nasmehnila. Popravila si je lase in nadaljevala: »Obstaja osamljenost tudi znotraj urejenih zakonov, pred tem si ni treba zatiskati oči. Pa ne mislim na vas osebno, ne,« je ženska žgolela. Na ekranu za njo je bilo napisano njeno ime. Jože si je prikimal in se za hip zamislil: Morda se pojavi naveličanost, morda pa res. Ne, ne ...

»V to vašo zadnjo tezo bi kar z lahkoto verjel, čeprav jaz teh občutkov nimam in takšnih razvedritev ne potrebujem. Lepo, da ste poslovno vztrajni. No, če bom zaslutil pri kom, da ga daje osamljenost, ga bom pa napotil k vam. In prav je, da gojite naš, sicer zanemarjeni jezik, ki pa vendarle pridobiva v javni veljavi. Oprostite, vi ste licenco za podjetje bržkone dobili že po letu 2090, kajne.?«

»Ja, ja. Morala sem narediti izpit iz retorike in javnega nastopanja - to je pač pogoj za odprtje tovrstnega podjetja. Takrat vas ni bilo več v komisiji, kajne?« se je ženska trudila, da bi ga povsem omrežila.

»Ne, ne, sem pa sodeloval pri pripravi nabora besedišč za javno rabo, tam pa. Nivo izražanja se je sicer popravil, a je globalščina še vedno prevladujoča, žal. Tak je pač poslovni svet, razen grofovskih institucij, tam pa je kvalitetna dvojezičnost nujna. No, da vas ne bom zadrževal, naj vam srčkanje uspeva,« je Jože zmehčano rekel in se dvignil.

»Na uslugo smo. Pa pridite kdaj mimo samo na klepet, če se vam zazdi, če boste takšne volje. Mimogrede, imeli bomo tudi delavnice čustvene inteligence, če bi koga zanimalo. No, pa lep dan gospod Jože Zapečnik,« je zvedreno rekla.

»Tudi vam,« je Jože prikimal in se ji odsmehnil. Zunaj ga je zajela razgretina, ki ga je dražila. Sence so povsem usahnile, ker se je sonce postavilo blizu opoldanski drži. Tiščal se je stavb in hitro šel čez majhen trg, da bi bil čim prej v parku. Oh, kakšne si izmišljajo, zadnjič sem naletel na Čipkarijo, danes pa tole SRČKANJE. Srčkano srčkanje, ja ... če bi bil mlajši, ja ...

SAMOPREHRANA

Danes pa Lučka dolgo spi. Zdi se mi, da jo je potovanje kar precej utrudilo. Joj, pa sva se imela lepo. Mene je predvsem navdušilo vinsko pokuševanje. Koliko novih okusov, koliko vsega. Še najraje bi si tudi sam omislil vinoteko, samo Lučka bi zagotovo nergala. Zdi se mi, da moje vedenje o vinih komajda dohaja vse novosti, o katerih sem slišal. Pa bi me tudi to zanimalo, bi me. Moji predniki so vsi imeli vinoteke, moj dedek celo eno večjih, ki pa je klavrno končala - bankrotiral je in moral skorajda vse vzorce razprodati. Pravzaprav so jih prodali na licitaciji. Še moj oče je pravil o tem. Zbralo se je veliko firbcev in peščica resnih kupcev. Največ vzorcev je seveda pokupil grofov zastopnik, ki je bil odličen enolog in arhivar vin. Morda pa so se tudi tako domenili, da bodo pripravljene plačati visoke vsote - seveda potem pa so plačali manj, ker ni nihče imel vpogleda v resnost tega posla. Tako mi je oče pravil. Ja, prebrisani so bili. Dedek pa je bankrotiral, ker je preveč razdrobil svoj kapital, malo je vložil tu, malo tam, rad je veselo živel in je šlo ogromno posestvo v nič, vsi vinogradi, večina gozda, ostalo je le majhno posestvo s

staro hišo zgoraj na planoti. ki nam služi za počitnikovanje. O ja, včasih je bilo veliko tega. Dolgovi so se nabirali, cene so padale in dedek ni sledil toku dogajanj - samo užival je in živel. Če se prav spomnim, si je enkrat omislil ladjico, s katero se je prevažal vse dol do Afrike in nazaj z veselo družino. In v podeželsko vilo si je pripeljal mednarodno družino, kjer so ga lumpali nekaj dni. Imel je veliko prijateljev; kaj jih ne bi imel, ko pa je bil izvrsten gostitelj. Sam se je ukvarjal z zgodovino in arheologijo; z njo je pravzaprav obogatel, ker je našel nekaj reliktoev. Organiziral je trgovino s starinami, nekaj dragocenosti je zadržal zase, a je vse šlo. Vem, da je ustanovil tudi majhen muzejček s tehničnimi predmeti iz dvajsetega stoletja ... mopedi, hladilniki, pralni stroji, prve kosilnice, radijski sprejemniki, televizijski - joj, kakšne ogromne škatle so bile včasih! Vse to je ostalo grofovskemu muzeju. Pravzaprav se je najbolj zakreditiral prav pri grofu - ta mu je financiral nove in nove odprave, ki pa niso dale sadu, in zato je potem bankrotiral, si mislim. No, ljubezen do dobrega vina se je preselila tudi v mojega očeta, ki je imel spodobno vinoteko zgoraj na planoti - v skale v kleti je izdolbel ležišča za steklenice, nekaj dobrih letnikov je še tam, druge je pa tudi on prodal, ker si je raje omislil hišo ob morju. In če bi jaz nadaljeval s tem? S potovanja sem prinesel kakšnih deset steklenic, se mi zdi. Bom pogledal, vse je še med prtljago. Bila sva preutrujena, da bi zmogla karkoli še narediti sinoči. Spodaj v kleti imam nekaj prašnih butelj, a kaj je to v primerjavi z dedkovo razkošno vinoteko, nič. Nismo ravno vneti negovalci tradicije. Janez pa zbira vzorce piv, on je mahnjen na pivo. Njegovi predniki so imeli pivovarno, davni predniki, nekaj rodov nazaj. Morda ga zato jaha ta strast. In kar lepo zbirko ima, celo nekaj lesenih

sodčkov. Razlagal mi je, da so že Babilonci poznali pivo, da je bil to motor, ki je gnal stare civilizacije. Ne vem, tu in tam si privoščim vrček, najbolj pa me potolaži kozarček harmoničnega vinca. Janez sanja, da bo sam odprl majhno pivovarno, menda je že zakupil prostor v neki dolini ob potoku, ki da ima izvrstno vodo za pivo. Joj, samo še tega mu je treba. No, če tako hoče, pa naj dosanja svoje sanje. Ja, na sprehod bom moral, da si malo razmigam noge. Včeraj sem pretiraval s sedenjem za volanom, deset ur vožnje - ker je Lučka na vsak način hotela domov, na njenem vrtu je zagotovo že džungla, je tarnala. Pa ni, seveda ni. Malo se je razrasel plevel, kaj se ne bi, redno je bil zalivan, računalniško vodeno zalivanje ... ja no, bo že počasi oplela, saj bo vročina popustila in bo lahko čepela med gredicami. Grah je napredoval, pa fižol tudi, paradizniki, nekaj jih je na tleh, bučke ... preveč jih je, paprika še ni ... mlado zelje, solate so zbežljale, radič, no ... Vsega je zadosti za naju. Če bi primerjal s cenami na tržnici - nič se ne izplača. V sezoni je zelenjava strašno poceni, tudi tista iz uvoza. Zna se pa to hitro zaostri, samo en politični konflikt in nove carine, pa smo tam ... ne vem, če je to res pametno, da smo tako prepuščeni uvažanju hrane. Na potovanju sem videl, da je veliko samooskrbnih njivic in vrtov. Če primerjam situacijo, ko sem bil še otrok, povsem druga slika - hrana je bila strateško pomembna. Lučko bom pustil še počivati, sam pa grem malo s kolesom, saj ni vroče, komaj petindvajset stopinj je danes. Ja, za 12. avgust kar spodobno. Še malo, pa se bodo dopustniki vračali - Janez pride štirinajstega nazaj. Na kolo, si je skoraj ukazal.

Nekoliko je cincaril, ali bi šel do Brezčasnice ali ne. Zavil je na novo kolesarsko stezo, ki ga je peljala skozi majhen gozd,

onkraj zamestja med polja in k reki, stekajoči se v jezero. Dobro se je počutil in celo požvižgaval je. Dve kolesarki sta ga prehiteli, obe na strupeno zelenih kolesih - najverjetneje last mestne izposojevalnice, ki je ponujala tudi odličen zemljevid okoliških kolesarskih izletov. Sploh se ni zavedal, kdaj je bil med polji. Tam pa se je ustavil in se čudil številnim rdečim količkom. Kaj je pa to!? Na pomlad jih še ni bilo. Spet nekakšna razprodaja zemljišč, ali kaj!? Ja, glej no, vse zakoličeno. Kolikor vem, je tu imel veliko posest primestni kmet, ki je prodajal mleko in maslo, jajca, zdaj pa vsi ti količki. No, morda je zašel v težave in prodaja zemljo, pa ne tako razcefrano, ne. To ne bi bilo mogoče, se mi zdi. Kmetijska zemljišča so vendar zaščitena s posebnim grofovskim zakonom. Tole tu. V zmedenosti ga je presenetil kolesar, naključnik. Ko je zapeľjal obenj, se je ustavil. Na videz ga je poznal, uslužbenec na komunalni deponiji, distributer, nekaj takega ... Bržkone že v pokoju. Povsem bele lase si je začesaval daleč nazaj in brez obvezne kolesarske čelade je bil, tako kot Jože.

»Kaj pa tako občudujete, gospod profesor?« ga je kolesar nagovoril.

»Vse te količke. Ni mi jasno, zakaj so tu. Spomladi jih še nisem opazil, pa malo pred potovanjem tudi ne. Pa koliko jih je. Vam je kaj znano, čemu so?« ga je Jože vprašal in se nekoliko popravil na kolesu.

»O ja, vem. Grof je na zadnji poletni seji naznanil, da bo ustanovil samoprehranski center, ja, prav tako se imenuje ta projekt, samoprehranski. Tu bodo mestni vrtovi. Oddani bodo vsem zainteresiranim, nameščen bo tudi agronom in upravitelj robotiziranih malih kmetijskih strojev. Za zdaj je samo parcelacija. Na pomlad bo baje že vsa infrastruktura,

z vsem, kar je treba za vrtnarjenje, celo tipske utice. Videl sem simulacijo na stikovniku, in mi je všeč. Z ženo sva se že prijavila. Ja, je že tako, da mi, ki živimo v večstanovjskih stavbah, nimamo možnosti, da bi prišli do koščka zemlje. Zdaj bo drugače. In ljudje so navdušeni, vam rečem, res,« se je kolesar razgovoril.

»A tako!« je bil Jože iskreno začuden.

»Ja, ni neumno, ni. Moj sin je agronom, pa ni ravno navdušen. Veste, on vse to gleda skozi racionalizem. Koliko dela bo vložena na kilogram zelenjave. Če tako preračunavamo, potem se noben vrtiček ne splača. Grof sam pa je napisal utemeljitev, kjer nas opozarja, da smo preveč razsipni s hrano, da se je preveč uvozi in slabše kvalitete. Pa še socialno okolje se bo izboljšalo, srečevanje na vrtičkih, izmenjava izkušenj, koristno uporabljen prostor in čas. Kmet je grofu odprodal te njive, ker počasi misli na upokojitev, grof pa jih je podaril mestu,« je kolesar navdušeno govoril in primahaval z desnico.

»Nedvomno koristno, nedvomno. Jaz imam srečo, da imam lep vrt ob hiši, ampak vsi vi, ki ste v betonskih spalnih naseljih, vi ste pa res oropani teh občutji. No, želel bi vam veselo vrtnarjenje. Pa ste že izvedeli za parcelo?«

»Seveda sem, številka 153, tamle, na vzhodu, blizu reke. Namakalna naprava bo tudi, vse je domišljeno. In počasi bodo parcele opremljene tudi s senzorji, povezanimi s centralnim računalnikom, ki bo skrbel za analizo tal in namakanje. Za vso infrastrukturo bo primaknil grof, nekaj malega pa tudi mesto samo,« je možakar prikimal.

»In zdaj že hodite gledat svojo parcelico, kaj?« se je Jože nasmehnil.

»Ja, prav imate. Pripeljem se s kolesom in gledam in

gledam. Septembra začnejo postavljati utice, urejati steze in napeljave. Kot rečeno, na pomlad začnemo sejati. Komaj čakam, da bom lahko jedel svojo solato, si mislite, svojo solato!« je možakarja vidno razvnelo.

»Saj vam jo privoščim, verjemite,« je Jože prikimal in se poslovil. Odkolesaril je naprej, vse do reke, da si ob majhnem tolmunu malo spočije. No, pa bomo imeli vrtičkarje. Če se prav spomnim, ko sem bil še otrok, so na južnem delu mesta že bili, na črno seveda. In potem so tam začeli graditi novo naselje in so vse podrli. Ampak mi mulci smo tam veselo kradli korenje, redkvice, tudi paradižnik. Seveda smo včasih vlomili v kakšno barako, bolj tako, iz objestnosti. In tam smo se ga tudi napili, saj si našel steklenice vina pa tudi pločevinke piva so bile. Enkrat smo naleteli na zanimiv prizor, o bog. Malo po polnoči smo se odločili, da gremo v predmestje, med vrtove. Prav tak čas je moral biti, ja. Nekaterim je solata že ušla v vrhe, paradižniki so zreli, ja ... In smo šli. Naskočili smo večjo barako, ker smo se tam nadejali dobre zaloge pi-jače, morda še kakšne konzerve mesnega narezka, paštete, kaj vem, take reči se je tudi našlo. In ko smo se plazili ob steni, smo nenadoma zaslišali neko sopihanje in pridušeno kričanje. Obnemeli smo. Jaz sem si prvi upal pokukati skozi okno. O, kaj sem videl. Starejši moški je sopihal nad mlajšo žensko, ki je spuščala drobne krikce. Hitro sem šepetaje povedal družini, da so si lahko v živo ogledali malo nočno sceno. Prav grozljivo je bilo videti tistega dedca, z veliko belo ritjo, na kateri je odsevala svetloba majhne svetilke na mizi, kjer je bilo moč videti kruh, salamo, sir, vino, pepelnik, nekaj kozarcev in nekaj glavic čebule na papirju, še malo naprej pa skledo paradižnika. Možakar je rinil in rinil, da je ležišče

pošastno škripalo. In kar nenadoma se je strlo, da sta padla na tla. Kakšen strašen pok je to bil, da smo kar odskočili od okna. Obležala sta na tleh. Čez čas se je zaslišal bohoten ženski smeh. Videl sem, kako ga je z roko tlesknila po riti in se skušala zriniti na bok. Možakar je nekaj momljal in rinil v njene goste lase - nisem videl njegovega obraza. Komaj smo zadržali smeh, ni šlo. Morali smo se odmakniti in se skriti za grmičje, ki je obraščalo potok. Tam smo si dali duška in se nakrohotali. Včasih smo naleteli na kakšnega, ki je pijan pre-spal v baraki, tudi to, včasih pa na še eno klapo, takrat je bilo pa vroče. Tudi stepli smo se in polomili veliko stebel fižola in pomendrali gredice. Le čemu, oh mladost. Morda bo pa spet ta folklor a rabutanja. Ja, to bo nova vrednost v mestu. Domača hrana, no. Iz uvoza prihaja res samo industrijsko pridelana, nekaj je seveda tudi tiste, ki ima višjo ceno in je pridelana na ekološko sprejemljiv način. Pri nas je malo ekoloških kmetij. Ni prave politike in davčne spodbude na tem področju, ni. Grofovi pridelki ... Obsežen vrtnarski kompleks pod grofijo, menda je pet zaposlenih. On si lahko privošči zdravo hrano, vsekakor, mi pa, kakor kdo. Vsega tudi midva ne pridelava, le toliko, da negujeva vrtičkarsko folkloro. Ampak ta termin, samoprehrana, nekoliko neposrečena skovanka. Očitno se grof res rad igra z jezikom. Ponavadi, kadar ima kaj javnega, me kontaktira, tokrat pa ... Mogoče me pa še bo, saj sem bil na potovanju. Zagotovo, zagotovo ... Nekaj časa je Jože kar strmel v zelenkast tolmun, v nekakšen zatok reke, kjer so rastli stari hrasti in je belo okroglo kamenje dajalo vtis majhne obrečne plaže. Včasih si lahko tu naletel na samotne razhlajevalce, kopali so se le najpogumnejši, ker je reka hladna. Morda se v tem zatoku nekoliko ogreje. Ko je takole

meditiral, pa ga je zmotil oster pisk stikovnika - tole, ta zvok, ga je streslo. Sam gospod grof kliče, o!

»Izvolite, gospod grof,« se je Jože takoj odzval.

»Povedali so mi, da ste bili na prijetnem potovanju. Upam, da ste že nekoliko pri močeh in bova lahko poklepetala. V vaši odsotnosti sem si belil glavo, kako naj poimenujem nov projekt, s katerim, upam, ste že seznanjeni,« je grof uglajeno govoril.

»O, ja, ravno prej sem se peljal mimo parcel, kjer bodo mestni vrtovi. In slišal sem, da ste to poimenovali samoprehranski center, kar je prijazen izraz,« se je Jože dobrikal.

»Veseli me, da ste se seznanili z mojimi načrti. Nihal sem med izrazoma samooskrbni in tem. Samooskrbni je preveč splošen, oskrbujemo se lahko tudi z energijo, recimo. Da sem se za tak projekt odločil, gre zasluga skrbnemu statistiku v mojem uradu. Noro, vam rečem, noro, koliko hrane zavržemo in uvozimo, predvsem uvozimo. Odločil sem se, da temu naredim konec. V vsej grofiji bomo vpeljali samoprehranske centre, reformirali bomo kmetijsko davčno zakonodajo in uvedli sankcije za zanemarjene površine. Je pa še nekaj, kar moram nujno vpeljati, nova terminologija glede teh parcel. Center kot tak, to že, a znotraj centra bodo še določene infrastrukture, ki bodo prepotrebne za rekreacijske namene, manjši ribniki, jasno, brez rib, zato ne vem, kako bi jih poimenoval. Imeli bodo funkcijo zadrževanja meteorne vode, ki bo kasneje služila za zalivanje. Torej ribnik takih zadrževalnikov ne morem poimenovati. Vodni zbiralnik je predolgo poimenovanje. Recimo, vodohran, kaj se vam zdi. Morda imate vi izvirnejši termin?« je grof namleval.

»Vodohran, ja, dobra skovanka, tam se bo voda res

hranila, uskladiščena bo. Nič narobe, oprijelo se bo. Sliši se strašno arhaično, ampak ljudje se ga bodo navadili, tako kot so se navadili na vsa čudna imena butikov v centru mesta, kajne?» je Jože pohlevno pridodal.

»Potem se strinjate, da v dokumentacijo damo ta termin?« je grof resno rekel.

»Ustrezen je. Kar zapišite ga,« je Jože zbrano rekel.

»Pa še nekaj, tam bodo leseni tipski objekti - ute to ne bodo, barake tudi ne, majhne hiše. Kako bi te objekte poimenovali? Imate kakšno idejo. Vi jo hitro najdete. Ni pa nujno, da jo kar izpljunete. Do septembra bo vsa dokumentacija dokončana, do takrat pa bi želel, da mi najdete ustrezen izraz za te tipske objekte, kjer bo moč počivati in bo dovolj prostora za orodja. Oglejte si na stikovniku, kako bo to videti, pa mi potem povejte, kako bi vi to poimenovali, prav. In kje sem vas zmotil?« je grof vprašal.

»Oh, ob reki, ob tolmunu zatoka. Malo sem kolesaril po novi stezi, odlična je. Popoldan bom pa pomagal ženi pri pospravljanju potovalnika, ki sva ga najela. No, izraz bom našel, brez skrbi. Zagotovo ne samo enega, pa se boste potem odločili,« je Jože hitel odgovarjati.

»No, saj sem vedel, da ste edini v tej grofiji, ki še zna brskati po naši slovenščini. Torej, za zdaj nasvidenje in prijetno meditiranje ob reki. Mene žal čaka še veliko dela. Predvsem me skrbi tiskovna konferenca ob petih popoldan v zvezi s tem projektom. Nekateri namigujejo, da kopiram Trajbnico, tam imajo to s pridelavo hrane res odlično urejeno. Ogledal sem si, ne enkrat, večkrat, in ideja je zdrava, da jo vpeljemo v celotni grofiji. Ponujali jo bomo kot možnost, ne pa kot zapoved, da se razumemo. No, se slišiva in vidiva. Pridite

kakšen večer na naše posestvo, toplo vabljeni. Kar najavite se mojemu tajniku. Letos grem šele septembra na potovanje, tokrat na južni pol, južna Amerika. No ja, malo je treba spreminiti zrak. Domenjeno torej. Pokličite me, ko boste imeli izraze, pa obiščite me, prosim,« je grof ljubeznivo dokončal.

Jožetu je še nekaj časa brnelo v glavi. Izraze hoče. Oh, no. Takoj si moram ogledati te hiške. No ... O, glej, majhna priročna kuhinja, tuš, prostor za počitek, skladišče - razkošna reč za vrtnarjenje. In vse to bo financiral in oddajal v brezplačni najem. Čakaj, tukaj piše, da se za najem hiške plača simbolna najemnina, vodo se plačuje, elektriko tudi, hja!?! Socialno ogroženi bodo pa imeli zastoj, ne bo pa dovoljeno bivati tam, kar bo preverjala varnostna služba in bo vse pod nadzorom kamer. A tako!?! Ja, kako bi imenoval te hiške, vrtice - namesto vrtnih ute, to bi šlo. Ali pa preprosto, zelenke, ker bodo zelene barve z rumenimi okni. Morda pa vrtičnice, ne, predolgo, kaj pa vrtačke, ah pomanjševalnica od kraških jam, ne. Kaj pa gajke, ker bodo v zelenem gaju; vsa zemljišča naj bi obkrožali varovalni nasadi drevja. To morda. Pa mislim, da bi bil vrtice najprimernejši izraz. Torej: vrtice, gajke in zelenke. Nič, tole napišem in pošljem grofu. Čakaj, njegov naslovček, aha, dol, ja, prilepi, tako. Jože si je oddahnil in spravil stikovnik v žep. Pa ne za dolgo, spet je pisknilo.

»O, ste bili pa hitri. Veste kaj, kar vrtice bodo, kar te, ostala dva izraza sta sicer simpatična, ampak nekako ne dovolj zveneča. Torej se strinjava, zapišem vrtice,« je grof navdušeno rekel.

»Če vam je prav, je tudi meni,« je Jože odgovoril in se zrinil na kolo.

»Že na nocojšnji tiskovni konferenci bom povedal, kako bomo poimenovali objekte. Seveda bom izdal avtorja, se

spodobi. Pa srečno za zdaj, moj dragi Jože,« se je grof na hitro poslovil.

Ja, vrtice, ja Domov moram, čaka me pospravljanje. Se mi kar zdi, kje bom našel Lučko, kje drugje kot med gredicami, plevel, plevel, plevel. No ja, ko bo domač paradižnik lepo zalit z bučnim oljem in mlada čebula, bom pa tiho, ja. Samoprehrana torej!

NOV ZAVOD

»Pa menda ne boš cel dopoldan doma. Danes je res oblačno, pa se mi vendar zdi, da bi bilo dobro, da se malo zmigaš. Kaj pa tvoje stalne navadice, kaj?« je Lučka godrnjavo rekla in si zapela lahek površnik, ker je zunaj rahlo vleklo.

»Saj bom šel, v glavno mesto bom šel z vlakcem ob desetih. Namenjen sem v starinarno, kjer še vedno prodajajo tudi knjige, saj veš. Malo se bom predal brskanju. Celo poletje nisva šla v naše glavno mesto. Zanimivo kajne, grof si je izbral glavno bivališče ob našem jezeru. Človek bi pričakoval, da bo, tako kot njegovi predniki, bil v Ljubljani, pa ne. Njegov pradedek je pa bil. Vrnil se bom šele zvečer, zato naj me čaka samo lahka večerja, malo solate in kos sira. Če hočeš, lahko greš z menoj,« je radoživo rekel Jože.

»Ne, ne, imam opravke v vrtnariji, pa k frizerju moram. Ti pa kar takole. Nič mi nisi omenjal, da boš šel,« je bila togotna.

»No, res ne. Prijelo me je. Siv dan je, pa tudi če bo dež, kaj potem, saj je v Ljubljani veliko streh in kavarn. Tako me je pač pičilo. Menda mi bo dovoljeno, da se kam odpravim sam,« je še rekel.

»Seveda. Seveda. Lepo se imej, pa kliči kaj, ne.«

»Veš, da bom. Oktober je in mehka melanholija me prijemlje, zato me vleče v Ljubljano. Tako rad gledam jesen v Ljubljani. Še vedno imajo veliko dreves in parki so na novo urejeni, lepo urejeni, kot se za glavno mesto spodobi. Kot študent sem jih pomagal urejati, menda to veš,« jo je skušal zaplesti v kratek pomenek, ko si je v predsobi česala lase, zdaj pobarvane v rjav odtenek, menda v skladju z naravo, bolj jesenska barva.

»Ne vem, ne spomnim se,« je odsotno rekla.

»O, pa sem. In prav na jesen je bilo veliko dela z listjem. Grabili smo ga, ker se je strojni pobiralec listja tisti dan pokvaril, sicer sem delal druge reči, kosil, pospravljajl veje, barval klopi, rahljajl pesek in podobno. In tisti dan smo na majhen tovornjak metali listje, prijetno je grelo. In ko je bilo listja dovolj na prikolici, sem zlezal gor in se ulegel. Moj sodelavec je pa šel po sendviča - malica nama je pripadala. Ti ne veš, kako prijetno je bilo sanjariti v tistem listju, kakšna mehka postelja je to bila, najmehkejša, kar sem jih kdaj imel. In jaz tako dremujem in premišljam, pa pride starejši gospod in potolče s palico po kovini prikolice. Začel je preklinjati, da sem prekleta lena južnjaška sodrga, da bi bilo potrebno take odgnati nazaj tja dol, pa še kam dlje. Da mora on z davki podpirati tako lenobo, sam da je delal do sedemdesetega leta, pošteno delal, zdaj pa vidi take lenuhe. Pridušal se je, da se bo pritožil na mestni službi za urejanje okolja. Vzdignil sem se in mu prijazno razložil, da sem študent jezikoslovja in filozofije in si na ta način služim denar. Potem je šele norel, da česa takega od novoslovenca ne bi pričakoval. Namreč takrat se je v Ljubljani razvnel politični boj novoslovenstva - hoteli

so vreči grofa in odkupiti njegova posestva. Denar se je zbiral v tujini, hujskaštvo je bilo res hudo, nacionalizem je vrel in vrel. Saj se spomniš parad in demonstracij, kajne?« je zaklical v predverje.

»Kako da ne, še mene se je to prijelo. Letala sem s transparenti po glavnem trgu in kričala, da sem bila dva dni hripava. Meni se je takrat to zdelo sila imenitno. Našla sem se v tistem gibanju, kaj vem. O tem sva že govorila. No, se je potem senior novoslovenec potolažil?«

»Ah, ne povsem. Drobil mi je nekaj o novi morali, o novem sistemu vrednot, ki bodo potrebne, če hočemo ohraniti kulturo in vero, prejeta od tisočletne tradicije v tem prostoru. Kar rdeč je bil v obraz od togote. Mlajši sprehajalci, ki so šli tam mimo, so se muzali in smehljali. Jaz pa sem še kar stal na tistem listju in po svoje užival. Po stezi je prišla še starejša gospa s smešnim malim psom, ki je cvile lajal na mahajočega gospoda. Rekla mu je, naj gre zganjat politiko tja, kjer se to dela, da pa naj javne delavce kar pusti na miru. Na nek način me je začela braniti. Togotnejši ji je zabrusil, naj se ne vmešava, da to ni njena stvar. Razložil ji je, da me je takorekoč dobil spati na delovnem mestu, da je to škandal. V tistem pride moj sodelavec in reče gospodu, da imamo pravico do polurnega odmora. Gospa je takoj poprijela in začela možakarju dopovedovati, da smo študentje in javni delavci zaničevani in premalo plačani. Da ona že ve, kako je s tem, saj njeni vnuki tudi delajo na javnih delih, ki so bila takrat kar v modi. Ja, javna dela, a. Plačali so ti samo delavne dni, bolniške ne, in v pokojninski sklad ti tudi niso plačevali. Študentsko delo je imelo prednost v tem, da so ti vplačevali v pokojninski sklad in si prejemal takojšnje izplačilo, medtem ko so javna dela bila

plačana šele po treh mesecih, tak predpis je bil takrat. Torej greš?» jo je vprašal, ker je videl, da je odložila velik glavnik. Obrnila se je k njemu, še vsa polna miline, kljub gubam in letom. Ven je vedno odhajala urjena in naličena.

»Kdaj približno boš doma?» je vprašala.

»Okrog osmih pridem nazaj z električnim vlakcem. Če se ti da, pridi pome na severno postajo s svojim malim električnim avtom, ki ima sposobno navigacijo in ti ne bo pretežko. Zadnje čase kar malo zanemarjaš vožnjo,« ji je očital.

»Nič je ne, le zdravo je bolj, če veliko hodim. Zdravnica mi je tako naročila, si pozabil? Zadnji testi kostnine so pokazali, da premalo obremenjujem nogi. No, mar ni to dober razlog?»

»Lučica moja, seveda, kar sprehodi se,« je bil ves raznežen. Ostal je sam in še kar plaval v tistem mehkem jesenskem listju v študentovskih letih - ja, leto 2045 se je takrat pisalo, ravno sto let po koncu morije. Dvajset let mi je bilo, poln hrepenenja sem bil in idealov, kot vsi mladi, se razume. Nacionalizem se je bohotal, celo oboroženo politično krilo nacionalne zaveze je bilo. Vadili so v gozdovih, organizirali so se, da bi prevzeli oblast, nekakšen državni udar so hoteli narediti. Takrat je bil karizmatični vodja stranke Jakob Košutnik. Nekaj knjig je napisal na temo naroda in genske čistosti. Zagovarjal je tezo, da smo preostanek neke zelo stare nacije, ki ima sicer slovanske korenine, vendar je zadosti samosvoja, da bi lahko bila organizirana v moderno republiko, mnogo boljšo kot tisto, ki je nastala leta 1991; pravzaprav je hotel reformirati državo Slovenijo, ki bi jo preimenoval v Lipanijo, ker je naš prasimbol lipa, že od Keltov naprej. Na našem oddelku je bilo kar nekaj njegovih privržencev, zato se je študij slavistike tako okrepil, zato. Spet je bilo moderno govoriti slovensko, seveda

poleg globalščine ... In žalostne reči so se dogajale. Ti falotje so pretepli starčka, ki je glasno zahteval pivo v angleščini, potem pa še v nemščini. Namreč, tista gostilna je bila prva, ki je imela namen uporabljati samo slovenski jezik. Imenovala se je Pri mladi lipi. In tja so res prihajali mladeniči dolgih las, vsi v usnju, z napisi na hrbtih - Lipanija - naša mati! Bila so še druga šikaniranja, videl sem jih. Celo na fakulteti se je dogajalo, da so popljuvali profesorico, ki ni nikoli odzdravila v slovenščini, prav nikoli. Cel dogodek. Zanimivo, nekaj desetletij nazaj, tako mi je razlagal oče, so bili nacionalno zaskrbljeni mladci vsi pobriti, v usnju seveda tudi, takrat pa dolgolasci. Celo tako so govorili, da so pravzaprav dedni nosilci starih Keltov in ne Slovanov, da so jih sicer sprejeli medse, ampak da so oni bili prej na teh prostorih in da zato imajo predpravico v njih udejaniti svojo državo - Kelti, ki govorijo star slovanski jezik, ker so se poženili s slovanskimi dekleti in se pomešali s staro slovansko kulturo - stopili so se z njo. Tako teorijo so kotalili po medmrežjih in v svojem časopisu, celo dnevnik je bil. In moram reči, da politično upoštevan, bran, priznan. Okrog sebe je nabral veliko filozofov, jezikoslovcev, genetikov ... Nekaj malega sem tudi sam objavil, predvsem razpravico o izvoru nekaterih slovenskih besed. To me je takrat vleklo, saj me še danes. No, tisto gibanje je bilo utišano, ker je grofovska oblast uvedla strogo cenzuro in davke na časopise. Časopis - Maklen se je imenoval, je ugasnil, ostalo je le še medmrežje s številnimi napol črnimi mrežami, vendar so zagnani mladci padli na tla ugodja ... Ko so se poženili in dobili dobre, tudi grofovske službe, so seveda prenehali razmišljati o Lipaniji, ker jih je posrkalo v udobje dobrega zaslužka. Zasebno so seveda še gojili kult Lipanije,

vendar jih je grof pretkano prehitel. Zasnoval je nov grb in zastavo, oklical grofijo za samostojno entiteto, dal več denarja za razvoj jezika in starih kultur in jih takorekoč kupil. Vem, da je takrat delovala posebna grofovsko vohunska služba, vem. Nelojalnim se je zgodilo, da nikakor niso dobili primernih, predvsem javnih služb, pa tudi nekateri podjetniki niso hoteli zaposlovati teh kričačev, ker bi se zamerili grofovski ovaduški službi in bi jih grof zagotovo kaznoval z ukinitvijo nekaterih privilegijev: ugodne koncesije, davčne olajšave, spletanje dobrih poslovnih zvez, prezrt okoljski davek, pa še veliko drugih reči. Oh, tisti čas, je Jože domislil in se vendar začel pripravljati na pot. Poiskal je majhno črno potovalko, vanjo dal termovko s kavo in že zjutraj pripravljen sendvič in vitaminski sok. Na stikovniku si je zabeležil, kaj vse mora videti in v katere ulice mora peš in kje bo najel majhen električni taksi. Še enkrat je preveril vozni red vlaka.

Že nekoliko razhoben in utrujen je sedel v negovan park blizu reke. Nekaj časa je kar sedel in gledal vrvež še zadnjih turistov - poletni so imeli drugačen ritem od tistih jesenskih in zimskih. Med njimi je videval veliko Kitajcev in Japoncev, ti so tako vneto beležili vtise na svoje stikovnike, da so bili že kar moteči s temi svojimi prizadevanji, da bi elektronsko zajeli vse, kar so videli. Smešna se mu je zdela mlada Japonka, ki je pokleknila v travo, da bi čim bližje ujela goloba, ki je klujuval ostanek peciva. Tako globoko se je priklanjala, da so se ji pokazale modre ozke spodnjice. Jože se je namuznil in se živčno presedel. Nekaj trenutkov za tem se je blizu njega ustavil mlad moški na kolesu. Takoj je izvlekel stikovnik in zajel kleččo Japonko. Odkimal je z glavo in odkolesaril naprej. Japonka se je potem vendarle vzdignila in stekla za svojo skupino, ki jo je

mlada vodička vlekla k spomeniku. In potem je mimo prišel gospod, ves nadišavljen, v beli srajci, bolj podobni tuniki, ki mu je nemarno opletala okrog suhih ledji. Povsem beli lasje, sicer še čvrsti in dolgi, so bili začesani na desno stran, da se je rdečkasto čelo bočilo nad močnim nosom in bele obrvi so izzivalno štrlele v dan. Od kod ga poznam, ta obraz, se je Jože spraševal. Oh, seveda, sociolog Leopold, preselil se je nazaj v Ljubljano. V Brezčasnici smo včasih prav lepo debatirali. Glej no, nasmiha se, torej me je prepoznal. Pet let je mlajši kot jaz, ampak deluje pa mnogo starejši kot je, pa takole se oblači.

»Gospod Jože, kaj pa vi v naši prestolnici. Ste spet na lovu za kakšno staro knjigo?« ga je Leopold nagovoril.

»O, glej ga frajerja,« se ga je Jože odkrito razveselil.

»Boste kar tu sedeli, takole samotno, kot izvržki, ki se nimajo kam dati in ne sprejemajo ponujenih možnosti. Hecam se. Ves sem v nekem prekletem projektu in sem skočil skozi park, da si oddahnem od študiranja in pisanja. Bi vam bilo odveč, če se premakneva v miren lokalček, tu blizu. Odlično pivo imajo in velik izbor vin pa še majhne prigrizke delajo iz podeželskih dobrot. Že dolgo se nismo usedli v naš debatni separe. Kaj hočemo, še vedno delam, zdaj pa sploh. Bi sprejeli povabilo?« je Leopold ljubeznivil in si popravil modro rutko, zavezano okrog vratu.

»Tako uglednemu intelektualcu težko odrečem druženje. Sprejemem, z veseljem,« je Jože vstal in se opletavo odpravil za njim.

Naročila sta si spodoben narezek in buteljko izbranega vina.

»In kaj zdaj delate, kakšen projekt?« je Jože taktično nacenjal pogovor.

»Kar tikaj me. Delam, hja, kako naj ti pojasnim. Grof je ustanovil nov zavod. Polno ime tega je: Zavod za javno moralo in etiko. Mnoge ta naslov plaši in jih spravlja v dvome. Znotraj tega zavoda so: Inštitut za raziskovanje javne moralne normativnosti, Inštitut za etično normativnost pa še Inštitut za moralno in etično vzgojo. Okrog petdeset ljudi dela v celem zavodu. Grof hoče na vsak način reformirati javno moralo in uveljavlja povsem nova etična merila. Vsi javni delavci so dolžni priti na predavanja in narediti izpit iz javne morale in etike, tak je zdaj predpis. Jaz delam na področju urbane etike. Trenutno se ukvarjamo z vprašanjem spodobnega oblačenja v javnih službah. In seveda, pripravljajo se predpisi, do kje je individualna svoboda oblačenja še dovoljena - seksizem kot javni pojav, in take reči. Menda si že opazil, tudi v vašem malem mestu, zagotovo so se zgodile spremembe, da se morajo turisti obleči tako kot je to napisano na medmrežnih straneh, ko vstopajo v našo grofijo. Prepovedana so ekstremno kratka krila, prepovedane so pretirano razpete srajce pri moških, prepovedane so majice, ki preveč poudarijo ženske prsi, kratka, seksistično oblačenje je po novem prepovedano. Pravniki so tak odlok preverili in je v skladu s svetovno ustavo. Zdi pa se mi, da je oblačenje vendar neka osebna svoboda, ki je zagotovo na tak način kršena.«

»Ja, opazil sem neko togost v oblačenju, tudi gostinske delavke v našem mestu niso več tako razgaljene kot so bile včasih in v trgovinah so zdaj vse trgovke uniformirane. Sploh ne spremljam teh novotarij. Malo prej sem videl Japonko s kratkim krilcem, in ko se je sklonila ... Ja, nekateri kar pridejo, tako kot drugam ... Upam, da je ne bo doletela kakšna sankcija. Ja, a ni to že neka oblika tiranije?« je Jože začudeno

vprašal in vprašanje odplaknil s krepkim požirkom vina.

»No, vidiš, odlok deluje. Novi predpisi so natančno določili, kako smejo biti oblečeni uslužbenci v javnih lokalih v zasebni lasti. Še najbolj stroga pravila so v šolstvu - tam so za dijake in študente izdelali podroben opis, kaj se sme in kaj ne. In tu niso izključene zasebne šole, ne. Grofa je pač obsedlo javno moraliziranje. In ve se, zakaj. Finančno se je močno povezal s cerkveno hierarhijo, oni pa želijo, da je ta grofija vzorčni primer moralne in etične čistosti. Za to gre. V prid temu govorijo mnogi dokumenti, med drugim se ve, da so viri financiranja našega zavoda tudi od tam, grof sam ni zadosti močan, da bi vzdrževal tak zavod. In meni se zdi neumno, da gre toliko denarja za razne analize in raziskave, ki večinoma obstanejo v zapisih, uporabnega je malo,« je Leopold zagnano govoril in rdel v obraz.

»A ne pljuvaš v lastno skledo?« ga je Jože prekinil.

»Pljuvam, pa kaj. Boš videl, to je šele začetek, boš videl. Naš zavod pripravlja zakon, ki bo strogo omejil vse načine nemoralnosti, tu mislim tudi na pornografsko industrijo, ki ima nekaj studiev tudi pri nas. Nikar me tako ne glej! Kaj se čудиš?« je Leopold zasrepel vanj.

»Tega pa nisem vedel,« je Jože rekel in pomlel košček izvrstne salame.

»Lepi denarci so to, lepi. Cel kompleks imamo dol ob reki, ki meji na sosednjo pokrajino, na večjo državno tvorbo. Tam sta dva hotela namenjena zgolj snemanju pornografskih filmov, ki se potem prodajajo na legalen način. In tam so zaprta gozdna območja, kjer se od maja do septembra snema te filme v naravi, z visoko tehniko, s priznanimi režiserji, takorekoč umetniško pornografsko robo, ki nese. Del denarja pobaše

grofovsko blagajna, del pa javna blagajna. In ta denar se potem nalaga tudi za take raziskave kot jih delam. Zato se mi upira, ker hočejo zganjati visoko javno moralo, pri tem pa se gredo zahtevno pornografsko industrijo. Kar poglej na stikovnik, tista dva hotela sta sicer omenjena na zemljevidu, a ni telefonskih števil, ni podatkov, nič ni. Nad tistim območjem je prepovedano letenje s helikopterji, vsi droni so zavrjeni, če ne gre drugače, jih varnostna služba preprosto sestrelji, ker ima tako dovoljenje od samega grofa. Lastnik kompleksa je grof, seveda, ampak hotela sta prepisana na nekega Španca, tako, zaradi lepšega.«

»Zakaj potem ta nova morala, zakaj, če pa se tam tako obilo krši,« se je Jože čudil.

»Zakaj, zakaj, denar, dragi moj, denar. Javno moralo hočemo zganjati samo zato, da svetu kažemo lep obraz, vsi pa vedo, da smo vpeljali pornografsko industrijo in da od tega, no, tudi od tega, živi grofija. Zato vpeljuje moralistične normative, da bo ohranjal monopol nad to industrijo. Zasebno, seveda se bodo lahko odpirali novi studii, ampak distribucija bo sledljiva in tu bo potem problem. Morda na ta način grof pere svojo vest. Trajbnica, ta fenomen ti je najbrž poznan, ne, je izvzeta, ker so tam drugi in drugačni finančni lobiji. Sicer predpisi govorijo samo o javnih prostorih, na zasebnih posestvih se lahko dogaja marsikaj, le da se s tem ne razvrednotijo moralna načela sosedov, ki bi bili primorani gledati take stvari. Janez bi ti že znal povedati, da so bile že prav komične tožbe, zadnja je bila v neki soseski v predmestju Ljubljane,« se je Leopold razgovoril in še bolj rdel v obraz.

»Kakšna pa?«

»Sosed je tožil soseda zaradi razkazovanja golote ob

bazenu, češ da mu načinja moralno in etično občutljivost, si misliš ... Po novem odloku je tako sojenje možno. In se je zgodilo. Medmrežje je bilo polno tega procesa, ki se je relativno hitro končal. In goli kopalci so se morali potem skriti za visoko betonsko steno. Prej je bila med njima samo živa meja. Zgraditi jo je moral seveda lastnik bazena. No, ker raziskujemo to plat učinkovitosti teh novih predpisov, smo naleteli še na bolj komična tožarjenja,« se je Leopold zasmejal in odtočil iz buteljke preostanek vina.

»Zdi se mi, da postajamo groteskna grofija. Nek večer mi je grof omenjal, da bo treba tudi verbalno javno žaljenje močno sankcionirati, da bo izrekanje neprimernih besed treba zakonsko opredeliti. Vidiš, zdaj sem se spomnil lanske majske debate, ko sem bil pri njem v kabinetu. Takrat sva imela nekaj doreči okrog novih izrazov v kmetijstvu, ki jih vpeljuje. O tem ti ne bom nakladal zdaj, ker to ni tvoje področje, ti si vendar svetovno znan sociolog in strokovnjak za sociologijo urbanih skupnosti. No, kakšna sojenja ste še imeli tu v Ljubljani?« se je Jože zasrepel čez mizo.

»Očitno ne spremljaš tračarij na naših medmrežnih straneh. Naš zavod jih skorajda vse objavi. Imamo sposobno mlado urednico. Kar oglej si na stikovniku. Zapiši si naslov, prosim!«

»Zapisano. Zdaj bom lahko brskaril. Hvala. No, kaj je s sodno delikateso?« je Jože še kar vztrajal.

»A, to. No, res hecno. Neka dama je tožila rejenege gospoda, da je pred njo v bazenu prdnil, oprosti izrazu, da je spuščal mehurčke, da je to naredil namenoma ... In ker so vsa javna kopališča dobro opremljena s sposobnimi, tudi podvodnimi kamerami, po novem odloku morajo biti, se je dalo dokazati, da je gospod res dobil napad vetrov, kar ni nič neobičajnega.

Usoda je hotela, da je ravno takrat mimo plavala dama srednjih let in jo je to očitno razžalilo. Do odškodnine ni prišlo, ker je imel gospod sposobnega pravnika, ki je dokazal, da ima gospod nekontrolirane napade vetrov zaradi zdravljenja z antibiotiki in tako na to ni mogel vplivati z zavestno voljo. Gospa se ni pritožila na višje sodišče. Komisija za etična in moralna vprašanja tudi ni izdala nobene odločbe. No vidiš, zdaj moraš paziti, da ne boš prdel v kakšnem bazenu, doma v banji pa to lahko počneš,« se je Leopold zakrohotal.

»Vprašanje javnega prdenja torej. To so pa zabavne zgodbe. Z veseljem jih bom prebiral. Slišal pa sem, da je javno strastno poljubljanje že prekršek. To sem pa slišal, ker se je zgoraj pri nas, ob jezeru, to dogajalo na klopih in je obhodni javni varnostnik napisal kazen. To sem slišal. In skoraj nisem mogel verjeti. Par, turista, sta se pač ogrela in sta se javno ljubinkala. Po novem je to torej prepovedano. In da bo farsa še večja, sem na straneh moje nekdanje srednje šole, kjer sem učil, videl propagandni film, kaj je spodobno in kaj ne med zaljubljenecema, ko sta v javnosti, v parku, ob bazenu, ob jezeru, na sprehajališču, v šoli, v trgovini. Polurni film. Če to ni noro. Zdaj bi grof rad vzgajal svoje ljudstvo, se mi zdi,« je Jože zamišljeno rekel.

»Vidiš, tukaj je past sodobne grofije - imajo moč in je nimajo. Vprašanje je, koliko je ta človeški material še gnetljiv, oprosti, res grobo rečeno. Ampak analize kažejo, da je gnetljiv, še celo zelo gnetljiv. Ja, o tem bi ti lahko razlagal ure in ure. Sicer pa preberi si mojo novo elektronsko knjigo, najdeš jo na straneh našega zavoda. Tam sem te stvari na široko razpredel. Moj kolega Mirko pa se je razpisal o novodobnem nacionalizmu in etno nacionalizmu, prebiraj. Ti, zdaj pa moram nazaj,

veš. Imamo strogo kontrolirane ure prisotnosti, žal, grofovska služba smo, kaj hočem. Pridem v Brežčasnico, pa se kaj več pomenimo. V gozdu nad jezerom sem dobil od grofa v last majhno parcelo z brunarico, tja se občasno umaknem. Saj te bom obiskal in ti prinesel še tiskano verzijo knjige, ker vem, da si še vedno knjigoljub. Tole bom poravnal. A ti pokličem električni taksi - mi ga imamo zastonj, mi, ki raziskujemo urbano moralo in etiko. Na moj stikovnik bodo nalimali račun, pa bo. Kdaj imaš naslednji vlakec?» je bil Leopold ljubezniv.

»Čez pol ure. Bi mi res organiziral taksi. Saj vidiš, spet sem obložen in v pol ure ne pridem do postaje, potem pa bi moral čakati še celo uro,« je Jože razdrobljeno govoril.

»Ni problema, evo, že urejam. Se vidimo,« se je Leopold na hitro poslovil in spotoma nekaj tipkal na stikovnik.

Na vlaku se mu je kinknilo. Za trenutek se je zdrznil in se sam sebi nasmehnil - če tole morda ni primerna drža v javnih prevoznih sredstvih. Ta novi zavod, novi predpisi, načrtovanje nove javne morale, režiranje te. Inženirji duš, da, da ... To pozna zgodovina, pozna. Da pa se gre naš grof tako dvoličnost, pornografska industrija, ki potem plačuje inštitut za javno moralo ... Nov zavod ...

OTROK BO

Janezu se je zdelo, da so jesenske sence že pretirano hladne. Nekaj časa je kar stal ob oknu pisarne in gledal, kako se jesensko listje vrtinči skozi razredčeno meglo. V mislih je še vedno premleval dopoldansko razpravo - gospa je tožila moža, ker ji je zamolčal dokazano neplodnost. Zanimivo, možakar si je dal narediti operacijo, da je namensko postal neploden, ker se je zavedal, da je nosilec slabih genov - zdaj je to mogoče vedeti - daš si narediti gensko sliko. No, stvari so šle še dlje, slabe gene si lahko daš preprosto odstraniti, genski inženiring. Slišal sem, da tudi na naši kliniki to delajo, na novi kliniki na vzhodu jezera. Celo od drugod prihajajo, medicinski turizem, nov hit te sezone. Grof je dal zemljišče, neki Rus pa je postavil kliniko. Glavni strokovnjak pa je Indijec, pa še dva naša genetika. In baba je kričala na dedca, da je šleva, da je ničvreden, pa take. Moral sem ji naložiti še nekaj dodatnih kazni zaradi žaljivosti, kaj sem pa hotel. O ja, pritožila se bo, seveda se bo, ampak s tem, ko ji ni zaplodil otroka, ji vsekakor ni naredil nič slabega. Še vedno obstaja možnost, ali pa tudi ne, ker se nisem poglobil v te možnosti - izvedenec

pa je samo omenjal prekinitev semenovoda in nezmožnost ploditve. Torej, če bi si dal spet odvezati semenovod, bi bil ploden, ampak, ker ima dedno obremenjenost za sladkorno bolezen in še en sindrom, bi najbrž potomstvo to dediščino dobilo - tega si pa ni želel. Vem, da ima ena mala državica na tleh nekdanje Rusije uzakonjeno, da so vsi slabi nosilci genov primorani narediti tako operacijo, ženske pa tudi - skratka prepovedano jim je imeti otroke. Ja, če to ni že nekakšna nacistična politika - čistost rase, čistost plemena, ker jih je tam samo dva milijona. Imajo se za izbrance, v športih so res dobri, v gospodarstvu so pa samozadostni, razen visoke tehnologije, ta pa jim je dostopna, ker so na strateškem prostoru in jih snubijo močnejše državne tvorbe, da imajo proste transportne poti za energente. Ja no ... Prvič sem imel tak primer, prvič. Odvetnica, ki je zastopala gospo, pa je očitno navijala za biološko obveznost moškega, da zaplodi otroka. Ja, prav tak stavek je izrekla, biološka obveznost. S tem nas moške zreducira na strojčke za delanje otrok. Madona no! Naš zakon o zakonski zvezi sicer govori o poštenosti vstopanja v zvezo, o zdravstvenih pogojih in psihološki pripravljenosti, vendar prav v členih, ki navajajo, kakšna naj bi bila zdravstvena izkaznica potencialnih partnerjev, ni navedbe o genski obremenjenosti, za zdaj še ne. Sicer tam piše, da morata zakonca opraviti splošni pregled, to pa zato, da si partnerji ne bi lagali o resnejših in zamolčanih simptomih, kakor so: sladkorna bolezen, kardiovaskularne težave, alergije, mejna slabovidnost, prebavne motnje z globljimi vzroki, žolč, jetra, ulkusi. Vse to znajo ljudje spretno skriti, kadar tekmujejo za razplod, ja ... In treba bo grofu predlagati, da reformira ta del zakonodaje, oziroma, da jo uskladimo s svetovno priporočeno

zakonodajo, ker še ni generalno sprejeta. To pa zato ne, ker se genska slika ne izvaja povsod in je genski preventivni program samo še v komercialni fazi in ni zapovedan od držav - kje je tu svobodna volja? In prav zanimivo. Prejšnji teden, ko sem brskal na medmrežju o teh stvareh, sem bral razpravo kardinala Brunerja. On trdi, da je Bog dal možnost in zmožnost, da se samo človeštvo očisti teh nadlog. Zato da mu je tudi dopustil dostop do teh vedenj in znanj. In ta kardinal se je zavzemal za novo etiko, kar se odpravo slabih genov tiče. Govoril je v prid znanosti in ni grmel proti tem posegom, to se je dogajalo desetletja nazaj - češ da se človek vtika v božje zakone. Ne vem, meni se zdi, da je narava sama po sebi izvajalka zakonov, ki jih je postavil neviden zakonodajalec. Konec tega stoletja, in kje smo!? No, kakorkoli, možakar je bil le toliko kriv, ker je zamolčal, da si je šel narediti operacijo dva tedna po poroki. Ženi je navajal urološke težave, češ da si je prehladil mehur ... V tem delu je bil moralno res odgovoren, zakonsko pa ne, ker zakon ne navaja nobenega člena, da bi bil zakonec dolžan po sklenitvi poroke poročati o svojem zdravju partnerju, tega ni, takega člena ni. Zasebnost je torej zaščiten tudi znotraj zakonske zveze. Povsod pa ni tako, v tisti mali državi na obrobju Karpatov. Tam imajo zakon o zakonski zvezi, ki navaja, da se morata zakonca enkrat letno dati pregledati pri izbranem družinskem zdravniku, ta pa je dolžan poročati o zdravju partnerja, mora ju seznanjati s stanjem zdravja obeh - nobenega zamolčanja ni. Kako noro. Demokracija je ušla, nedvomno. Državne tvorbe in demokratične grofije in kraljestva so polna zakonskih odtenkov, ki jim ni moč pripisati poenotenosti - osnove so že nekako na skupni ustavi, ampak ... Seveda odtenki, odtenki, ki jih

težko razumejo pravni strokovnjaki, kaj šele revizorji svetovne pravne službe. Njemu sem naložil odškodnino, njej pa zavrnil tožbeni predlog, da ji da nenormalno vsoto - seveda, možakar je ta čas dobro služil in naložil denar v podjetje, ki nese, baba bi pa rada družino s tremi otroki, hišo in razvajenost na vseh nivojih, kot v tračarskih novicah, da. Ja, zadosti imam sodnije, pol petih, torek ... V Brezčasnico grem na vrček črnega piva, potem moram še po kisko zelje, čakaj, kaj še, aha, kuhan fižol, poper v zrnju, pet kilogramov čebule, ocvirki, rebrca, majoneza, piščančja bedra, mineralna voda - no, spomin še dela, še. Oseminpetdeset let imam, še bo treba delati, še ... Ja, kaj pa moji jesenski novi čevlji. Jutri, jutri greva z ženo v nov butik, ki prodaja sezonsko obutev - sprejemajo pa naročila za osebni stil - obutev po naročilu. No ja ... Nič, grem.

V mali sobici je vladal razredčen mrak, sosednja miza je bila prazna. Janez si je lomil prste pod brado in cmoknil, ker mu je okus piva prijnal. Pogledal je na stikovnik in videl, da ga je klicala hčerka Ajša, pa žena tudi. Kaj hudiča že spet hoče, enaindvajset let je imela junija, študij ji ni šel, pa ... Saj ne rečem, tisti njen, deset let starejši, pa vendar. Podedoval je denar po stricu, ki se je ukvarjal s turizmom in je bil dokazano neploden, ni imel potomstva, ljubic pa veliko. Del kapitala je zapustil nečaku, Saveriju. Na pogled lep poba, visok, rjavih las, in smisel ima za umetnost. Moja Ajša pa tudi, fotografira, riše in dobro kuha. Mislil sem, da bo le postala profesorica na srednji glasbeni, pa ... Hormoni, hormoni. Pravi, da je njena življenjska doktrina taka, da si bo najprej ustvarila družino, potem pa bo začela graditi vse ostalo. Če se prav spomnim, mi je zabrusila, da se hoče najprej biološko udejaniti, šele potem bo vedela, kaj še hoče od življenja. In ko sem ji omenjal

finance, mi je rekla, da je njen izbravec dovolj premožen, da bo šlo. In gre. Kupila sta hišo na obrobju Ljubljane. Kaj hoče tokrat. Nagnil je pivo in naredil nekaj dolgih požirkov.

»Oči, kje si?« je z neko novo energijo vprašala.

»V lokalčku, pivce po napornem dnevu, moje navadice pač. Kaj je tako nujnega?«

»Imam novico, ki te bo presenetila,« je zadihano rekla.

»Ne me spet puščati v ugibanju. Bi mi, prosim, kar jasno povedala, za kaj gre. Naporen dan imam za seboj. Saj bi se ti lahko že prej oglasil, pa sem imel veliko dela z dokumentacijo. No, kaj, kakšna novica?« je stresal svojo avtoriteto.

»Dedek boš,« je usekala kar naravnost in se pri tem malo zahihetala.

»Kaj, kaj, čakaj,« se je Janez naprezal in trdo prijel kozarec s pivom, da je čutil, kako mu hlad reže v prste.

»Ja, res,« se je slišalo v zvočniku stikovnika.

»Kako, ne razumem. A ni, mislim, a se ni tvoj odpovedal razplodu, ker ima neugodno gensko sliko. Vsaj tako si mi razlagala lansko pomlad. Zdaj pa, mislim, si zagotovo noseča?« ga je vrtinčilo.

»Oči, res je. Danes sem bila na testiranju. Kar se pa njega tiče, to sem ti zamolčala. Dal si je odstraniti slab gen, gen za možnost slabovidnosti in sladkorne bolezni, ki jo prenašajo v njihovi družini. Na naši kliniki so mu odstranili gen, ga večkrat še testirali in genska slika se je popravila. Njegovo seme nima več teh genov, razumeš? Zato sva se odločila za prvega otroka, načrtujeva še dva. Mami sem že povedala, že dopoldan. Čudno, da te še ni poklicala,« je hčerka nekoliko zagrenjeno rekla.

»Ja no, to pa je novica, to je. Čestitam. Ampak to, to

žaganje slabih genov, mislim ... Podrobnosti ne poznam, v to se nisem spuščal. Saj veš, medicinskih nategov je kolikor hočeš, samo da posesajo denar. Sicer to pri vama ni problem, in tvoj princ je zadosti razgledan mlad mož, da se ne bi pustil kar tako nategniti. Predlagam, da prideta v nedeljo na kosilo, pa se bomo pogovorili, kako je pravzaprav s tem. Si za to?« je bil Janez povsem razvnet.

»Ne, to nedeljo ne bo šlo, ker imava namen oditi na morje za teden dni, na dolge jesenske sprehode. Lahko pa se zmenimo za naslednjo nedeljo,« je bila prepričljiva.

»Dobro, dobro, pa naslednjo. Ja, to me pa preseneča. Mislim sem že, da resno misli, da ne bi imel otrok, zdaj pa tole. Prav, se vidimo naslednjo nedeljo. Vmes pa še lahko kaj skočiš domov, saj verjetno še nisi v taki fazi, da bi imela že težave, kaj?« ga je skrbelo.

»Še ne, še ne, komaj se je začelo. Nov avto mi je kupil, električen, lep, majhen, rumen. Takega sem si vedno želela, rumenega. Bom prišla, prej pokličem, prav,« je zdrdrala.

»Pridi, pridi,« se je Janez topil. Pospravil je stikovnik v žep in na hitro spil nekoliko preveč ogreto pivo. Dedek, ponosen starec z vnučkom. Le kaj bo, bo deklica, bo fantek ... !? Če bo deklica, potem ... In če bo fant, lep, visok kot oče, morda bo pa manjši in širokopleč kot jaz ... In sprehodi ob jezeru, razkazovanje vnučka ... Ampak tole, da si je dal odpraviti gene, tole je pa čudna reč, čudna. Ne znam si predstavljati, kako to zares naredijo. Razumem, da se v seme prepisujejo geni, ki so skriti v telesnih celicah, vendar, kako jih najdejo, kako jih zasledujejo. Prezapleteno. Nov svet, nove igre ... Človek je Bog, človek je Bog ... se mu je zanihnilo v začelju. In tako zaskrbljenega ga je našla Arna, vsa urejena, sveža, nasmejana.

»Gospod Janez, nekam zamišljeni ste. Pa ne bi pustili sodišča tam, kjer je in se raje predali jesenskemu večeru, ki zna biti romantičen. Danes popoldan sem bila po dolgem času zgoraj v gozdu. Tekala sem po listju in se nadihala. Poletje me je izželo. Veliko gostov sem imela, gostinski vrt je bil stalno poln, zdaj pa sploh, odkar imamo v mestu tisto novo kliniko za reguliranje genov. Veste koliko mladih parov je bilo, oh. Ne vem točno, kaj tam delajo, vem pa, da so to kar donosni posli. No, kaj je bilo tako hudega, da se vam guba čelo?« je bila Arna ljubezniva.

»Hitro mi prinesite kaj krepčilnega, recimo slivovko, domačo, kar dvojno,« je Janez rekel in razklenil roki.

»Je tako hudo?« je Arna vprašala in se zazibala ob mizi.

»Še huje, no kar sem z žganico, kar sem, hitro. Potem vam zaupam vzrok za žganje,« je Janez rekel in se vzravnal. Pogladi si je kravato in se odkašljaj.

Prineseno žganje ga je nekoliko umirilo in mu pustilo pekline v drobu.

»Zdaj pa mi že lahko zaupate, kaj se je zgodilo.«

»Prej ste omenjali tisto kliniko. Naj vam zaupam, prav tista klinika je kriva, da zdaj pijem žganje,« je bil skrivnosten.

»Klinika!? Ne razumem. Kaj se je zgodilo?« je Arna cinčarila in se vendar usedla k mizi. Mlademu natararju, ki ga je pred kratkim zaposlila, je naročila, naj prevzame ostale goste in naj pove, kje je, če jo bo kdo iskal.

»No, bom skrajšal zgodbo. Moja Ajša je noseča. Dedek bom, dedek,« je zapel.

»Ja čestitam, čestitam. O, na to se pa splača zvrniti plemenito slivovko, to pa. Bi bilo narobe, če se vam pridružim pri nazdravljanju. To je vredno poštenega požirka, je. Čakajte,

grem po tisto dobro ustarano, ki je v hiši samo za prave priložnosti. Nazdraviti morava. Ampak klinika, kaj ima pri tem klinika?« je ni popustila radovednost.

»Potem vam povem, zdaj pa brž po tisto plemenito stari-no,« je veselo rekel in rdel v obraz.

Poklicala ga je žena, vrešče mu je povedala novico. Opravičila se je, ker ga šele zdaj spet kliče, čez dan ga ni dobila. Razložila mu je, da je morala novičko pač malo raztrositi med prijateljice, da se je zadržala na podeželju pri sestrični in da gre šele zdaj domov. Spotoma jo je povabil na večerjo. Domenila sta se, da se ob osmih dobita v restavraciji ob jezeru.

»No, kaj ima pri tem klinika?« je bila Arna še kar zasliševalska.

»Ja, to so osebne stvari, veste. Pač s pomočjo klinike bo otrok, samo to je pomembno, samo to. Več vam ne morem zaupati,« se je Janez nekoliko potegnil vase.

»Mislim si pa lahko svoje, kaj. Veste, mladi pari, no tudi tisti v zrelih letih, ki so viseli v našem vrtu in v veliki pivski sobi, so mi zaupali marsikaj. Nekateri so od daleč prišli, da bi si v naši kliniki popravili gensko sliko. Za to gre v tisti kliniki! Na te stvari se prav nič ne spoznam. Vem samo to, da se da nekatere dedne bolezni preprečiti pri potomcih in to je bistveno. Poznam srečnega očka, ki je bil na kliniki. Iz nekdanje Romunije je prišel, zdaj je tam združena država Balkanija, velika, vse gor do meje s Croatijo. No, kakorkoli. On mi je, pijan seveda, razlagal, da se mu je prvi otrok rodil invaliden, ker so se prenesli geni njegovega dedka. Sam je bil samo nosilec teh genov, pa se je odločil, da bi si jih dal odpraviti in bi imel še tri otroke, kajti pri njih velja, da mora imeti družina tri otroke, da to prinaša srečo in take fore. Nek

nacionalni kult imajo, ki to forsira, če me razumete. No, on je sicer glasbenik, povprečno zasluži, pa vendar je zbral dovolj denarja, da je prišel v našo kliniko. In po dveh letih je prišel nazaj, da se pohvali z zdravo deklico. Ker sta z ženo načrtovala še tretjega otroka, je prišel na kontrolo genske slike. In en večer je za naše goste brezplačno igral na violino. To bi morali slišati, to. Dušo je prelival na strune, res. Mene je kar srhalo, ko sem ga gledala tam pod kostanjem. Gostje pa, ja ... Tišina je bila, taka tišina, sveče smo imeli na mizah in potem, potem so zvoki plesali. Mojster, res. Obljubil je, da naslednjo pomlad pride s svojim godalnim kvartetom, da nam bo priredil brezplačen koncert,« je Arna govorila in govorila. Očitno ji je žganje razprlo pripovedovalsko strast.

»Ja, ni me bilo v mestu, potoval sem. Mi je pa Jože govoril o violinskih bravurah, mi je. Pri nas je tudi šlo za popravo genov. Tako, zdaj veste. Ne sprašujte me več. Na zdravje,« je rekel in privzdignil kristalen kozarček. V ustih je dolgo valjal uležano žganje, da je čutil posebno mehko.

»Na zdravje, na zdravje vašega vnučka ali vnukinje. To se bo razvedelo kasneje. In ko bo rojstvo, vam bom poklonila steklenico tega plemenitega žganja, velja!«

»O, hvala. Res je prima. Če sem iskren, me je presenetilo. Še posebej zato, ker je Ajša še tako mlada. Saj veste, danes se ženske odločajo, če se, za otroka pozneje, tam pri tridesetih, nekatere še kasneje, kar je, biološko gledano, bedarija. Ajša, ta moja Ajša pa hoče najprej družinico in potem življenje. Jaz je ne razumem najbolje. Njena babica, po ženini strani, je mlada rojevala, morda ima to po njej, kaj vem. In če sem že omenjal ženino mamo, ja, ta ženska. S kolesom je pri petnajstih šla do Grčije in nazaj, s prijatelji jo je mahnila. Na univerzo ni šla,

je raje rojevala, najprej mojo Mileno, potem še dve hčerki in za konec Jakoba. Njen mož, oh, posebna zgodba, konstruktor električnih mini letalnikov, avanturist ... No, Ajša pa noseča, komaj enaindvajset jih je imela. Letos junija. Si mislite,« se mu je bleščal ponos v očeh.

»Ni presgodaj, dajte no. Če sama tako hoče, potem bo že prav. Če sem prav obveščena, potem se pripravlja nov davčni zakon, ki bo stimuliral mlade družine, pa ostale tudi, da bodo imele več otrok. Vsak otrok več bo prinesel davčne olajšave, brezplačno šolnino do srednje šole, za nadarjene pa tudi brezplačen univerzitetni študij. Grof ustanavlja natalitetni sklad. To sem slišala od dveh njegovih uradnic, ki sta precej dobro obveščeni, veste. K meni prihajata na dopoldansko malico. Mrmrjaje sta se pogovarjali, ampak jaz imam ostra ušesa. Na medmrežju je bilo nekaj napisanega v davčnih rubrikah, vendar nič konkretnega. Zagotovo več ve Linda, ona zvoha, vam rečem. **Zadnje čase jo manj videvam. Šla je v Ameriko.** Šušlja se, da ima novega ljubimca, spet enega iz grofovske hiše, oskrbnika posestva ob morju. Spreten tipček, tehnično podkovan in šarmer, gospod pri šestdesetih, dvakrat ločen, zdaj živi sam in skrbi za grofovo počitniško hišo in za velik oljčnik. Linda bi vam znala kaj več povedati. **Včeraj je bila tukaj in mi je natrosila nekaj novic.** Med drugimi, grof si je menda omislil novo zabavo, prirejal naj bi tekmovanje za najboljšega izdelovalca zobotrebcev. Jaz ne vem, od kod mu ta ideja, res ne. Rije po zgodovini teh prostorov, vam rečem, rije. Ko sem bila nazadnje gor pri njem na zabavi, kjer sem pomagala streči tujim gostom, mi je njegov stric, umirjen star mož, poklicni zgodovinar, razlagal, kako so pred stoletjem in pol južno od Ljubljane kmetje delali zobotrebce. In

to je našega grofa tako navdušilo, da si je takoj omisli to novo igračo. In tisti stari gospod, Vito, saj ga poznate, zgodovinar, no, tisti mu je priskrbel celo originalna orodja iz nekega etnološkega malega muzeja. Zdaj je dal grof narediti nova orodja, ki jih bodo uporabljali tekmovalci. Pa še nekaj je sklenil, in to bo zagotovo tudi uresničil - ustanovil bo obrtno šolo, kjer se bodo izučili za arhaične obrti - pletenje košar, delanje zobotrebcev, kuhalnic, keramičnih izdelkov - tak butik že imamo, pa sirjenje po starem, pa ročno izdelovanje čevljev, krojaštvo, kaj jaz vem, kaj vse še. To zdaj ni pomembno, bolj je pomembno, da boste vi dedek. Na zdravje še enkrat,« je Arna rekla in vzdignila kozarček.

Nekaj časa sta še sproščeno klepetala in Jože je dopuščal, da je Arna drobila ulične novice, kdo je v ločitvi, katera ima ljubčka, katera gospa si je umislila mlado služkinjo in se z njo zagotovo ljubimka, koliko tujcev je videla, kdo ima zdravstvene težave in kdo je umrl. Z vsem je bila na tekočem, z vsem. Uživala je v novičarstvu, v obrekovanju in analiziranju zasebnih stanj. Janez je pogledal na uro, nekaj do šestih. In to žganje, si je rekel, to žganje prijemlje kot star žvečilni ... Ustaviti se moram. K večerji bo sodilo vino, seveda. Natalitetni načrt, moj bog. Pa smo tam, grof hoče naenkrat več podanikov. Zaveda se, da je pritok tujcev omejen, domače prebivalstvo pa ni vitalno, ni dovolj razplodno. Koliko mladih nima družine, koliko parov je leta in leta brez otrok. Saj ne, da ni perspektive, ne. Ampak zdi se mi, da raje samo živijo in uživajo, otrok bi jih pri tem blokiral. Moja Ajša pa ... Oh, bog. Nič, Jožetu moram sporočiti.

Sredinska bela črta na cestišču se je polagoma luščila iz slinaste megle. Jože in Janez sta kinkavo stala na pločniku

in ugibala, ali bo prav kmalu tu električni nočni taksi. Na stikovniku je pisalo, da bo tu že čez nekaj minut. Jožetu se je spahovalo, ker si je dovolil več kot zadnje mesece, vsaj vina. V mislih je prešteval kozarčke, oh, dve buteljki pa še nekaj pokušanja, ja ... In Janez ga je toplo objel, stisnil ga je k sebi in jokavo rekel:

»Stari moj, otrok bo, otrok, si misliš. Midva pa pijana, kot pred leti, a. Še smo, poroka duš, da ja. Ampak buteljka izvrstnega, ah, to, vidiš, zdravi možganske celice, odvečne pobije, da ostanejo samo tapametne. A nisem to dobro povedal, a? Vinska selekcija. V vinu je pamet, ti rečem, je. Klinc, naj gre vse skupaj nekam ... Pa veš, da sem počaščen, da sta se nama pridružila z Lučko. O, že dolgo ni bilo take pojedine, ne ... No, babe so šle domov, midva pa lepo v vinski bar, tako kot se za prave dedke spodobi, a ne? No, evo, taksi, evo,« je Janez ugotavljal. Pobral ju je in ju odpeljal skozi meglo. Še preden je Jože odklenil vrata, se mu je močno kolcnilo, sililo ga je na bruhanje. Taki smo, od nekdaj, žive zapijemo, mrtve zapijemo, sebe odplaknemo ... otrok bo, otrok, ah ...

VSTAJENJE

Krepak požirek čaja z malo domačega žganja je Jožeta ogrel. S pogledom je tiho drsel po ulici, ki je izgubila lesk, ker so stara drevesa to jesen požagali in so izkopali korenine. Po načrtu naj bi to zimo tam pripravili novo sprehajališče, nekoliko razširili kolesarsko stezo, popravili pločnika in na novo nasadili drevesa, tokrat kanadski javor; tako se je pač odločila grofovsko pisarna za urejanje krajine. Namenoma se je usedel v nov lokal, ki je imel lep pogled na celo ulico, ker je bil na vogalu; prej je tu bila prodajalna čevljev in modnih dodatkov. Lokal je ponujal tudi drobne prigrizke. V drugem prostoru si lahko sedel za ekran in brskal po novicah ali pa preprosto ubijal čas s kakšno igrico. V pivniškem prostoru pa je bila stišana glasba, veliko tapet, težke zavese, diskretna razsvetljava in mlado osebje. Šušljalo se je, da v ta lokal hodijo umečnice in umetniki, da ga je pravzaprav odprl upokojeni filmski igralec, ki je imel nekaj zanimivih vlog in je nastopal v nadaljevanki, ki je bila pred leti popularna. Ni imel glavne vloge, vendar je bil prepoznaven in od domače ženske populacije zelo zaželen. No, menda je bil štirikrat poročen, zdaj ... Čakaj,

zdaj ima dvajset let mlajšo in njej je posvetil ta lokal - Larisa. Ko se je Jože razgledal naokrog, je videl nekaj umetnic, slikark, pravzaprav konceptualnih umetnic, ki so imele svoj klub v malem mestu ob jezeru. Vsako leto so priredile svetovno razstavo umetnin, zdaj se menda dogovarjajo, da bi organizirale celo teden konceptualne umetnosti, kjer bi se vrstil preplet vseh umetnosti, od literature do vizualnih umetniških praks. Z zanimanjem si je ogledoval gospoda, ki je sedel med njimi, sive lase je imel strogo počesane, dva uhana sta mu visela v levem ušesu, temnejša očala je imel potisnjena na čelo, na roki se je dalo videti tetovažo, okrog vratu pa je imel vijoličasto ruto. Od nekod ga poznam, se je Jožetu blisknilo. Ja, to bo ta, to bo znani režiser, ki je uvedel v moderen film ekstravaganco in snema arhaične filme, brez računalniških trikov, vse ročno, bi se dalo reči. Zanimiv intervju je imel pred meseci in takrat je omenjal, da bo prišel v našo grofijo in tu posnel svoj nov film. A ni že po medmrežju krožil scenarij, mislim, da ja. Vsekakor se bom doma potrudil in bom stvar prebral. Pred leti je posnel film o mladeniču, ki je v puščavi našel starca, odmaknjenega svetu. Kasneje se je izkazalo, da je to izginuli bogataš, ki se mu je uprlo življenje v velemestu in je pobegnil v puščavo, kjer si je v podzemni luknji uredil dom. Enkrat na mesec je dobil pošiljko hrane in vsega drugega, akumulatorje recimo, sicer je nekaj naprav gnal na sončno energijo. Gojil je novo filozofijo in se je šel posebno askezo. Ne še star, nekaj čez petdeset, se je hotel duhovno prevrednotiti. Opustil je telesnost, mučila ga je še, a se je prisili, da je ušel tej skušnjavi. Hotel se je spremeniti v misel samo. In fascinirali so posnetki njegovih sanj, ki jih je režiser spretno vkomponiral v tkivo filma. Čudoviti posnetki, res.

Tudi kamermani so bili sami mački, sami asi svoje obrti. Trikrat sem gledal tisti film, doma ga imam v računalniku. Pretresljive so bile sanje o podgani, ki je žrla vse, tudi človeško meso, in celo papirnat denar, ki je bil v muzejski zakladnici, pa ogromni paradižniki, ki so zastrli pogled skozi okno; in gosjenica velikanka, ki pride v moderno sosesko in pije vodo iz bazena, kjer se kopa mladenka, gola seveda. Nekaj ogorčenja je film bil deležen zaradi rasističnih sanj akterja - sanjal je, da si izbira sužnje z medicinsko pomočjo, preverjanje genske opremljenosti in fizičnih sposobnosti. Ja, tista scena - tovornjak, nekakšna mobilna klinika, pripelje v puščavo, kjer se vije vrsta ljudi, od črnih do povsem plavolasih. Drug za drugim vstopajo vanj, kjer jih ekipa medicincev preiskuje, analizira, gospodar pa sedi v rdečem fotelju, kadi cigaro in si gnete mošnjo ... nekoliko butasta scena. Seveda se film zaplete ob ponovni vrnitvi v civilizacijo - zdaj samota ni bila več možna, ker ga je mladenič pač slikal in ga omenjal na vseh možnih medmrežjih. Bil je takorekoč razkrit. Svoj finančni kapital je skrbno prikrival, dokler se ni našla ženska na robu puščavskega malega mesta in ga zapeljala, z namenom. Imela je mlajšega ljubimca, skupaj sta ga prisilila, da je del kapitala odstopil njej. On pa se ji je zvito maščeval in ji nastavil mladega postavnega bogataša, ki ga je opremil z bogastvom - naredila sta pač pogodbo, da bo zanj odigral to sceno. In seveda se je koristolovka ulovila - tako je dobil svoj kapital nazaj, mladeniča je bogato nagradil in spet izginil v puščavo, kjer je naletel na kačo, ki se je v trenutku spremenila v žensko ... Ta mu ostane zvesta v puščavski idili. Seveda, to je režiser Vojteh Zbizny - vzhodnjak, menda poljskega porekla, vendar rojen v Severni Ameriki. No, pa ga imamo v našem

mestu. Kot kaže, bo res pri nas snemal film, sicer še ne vem natančno, kakšne teme se bo tokrat lotil, nekaj v zvezi s krščansko vero, toliko sem prebral na hitro, več pa ne. Res bom moral prebrati scenarij. In zdaj si ga glej tam, si je Jože v mislih zašepetal. Tak trušč zganjajo ženske okrog njega. Kako bi bilo drugače, biti v senci take slave, oh! Pokrepčan s čajem in žganjem je namignil mladi frfotavki, da želi plačati. Presenetila ga je s terminalom, kamor naj prisloni stikovnik in plačilo je bilo opravljeno - tukaj niso poslovali z denarjem. Pomirjen je šel ven in se nasmihal. Ropot strojev na drugem koncu ulice se je izgubljal v lahni meglici. Spomnil se je, da mora v cvetličarno, ker bosta z Lucijo popoldan odšla na pokopališče, najprej do njenih staršev in ostale žlahte, pokopane na primorskem, potem pa še na domače pokopališče, kjer je imel pokopane starše in dva strica. Sovražil je to novembrsko patetiko, to malikovanje, ki se že stoletja vleče in je dobilo novo komercializacijo. Majhen električni avtomobil je pustil na novem parkirišču zunaj jedra, ob parku. V mislih je sestavljal šop rož za starša in strica, Lučka je svojega že kupila. Vsako leto je zahtevala, da sam sestavi rože za svoj grob. Mrzla beseda, moj grob, se je nasmehnil. Grob, tista betonska luknja z žarami, je to grob? Z grofovskim odlokom je zadnjih dvajset let prepovedano pokopavati ljudi v krstah, samo še žare ... Njegov oče je imel drugačno manijo - dovoljeval je pokop v krstah, čeprav so bile v mestih že nekaj časa prepovedane. Ker pa je grof dobil namig, da je lesena krsta še najbolj ekološko čista in ustrezna cerkveni doktrini - čeprav tudi pepel - prah si in v prah se povrneš ... Vendar so bili pokopi s krstami nekako bolj slovesni ... Noben pokop ni lep, kako neumno. Prav noro se mi zdi, ko se ljudje v kavarnah

pogovarjajo. Ti, a si bil na pogrebu. Pa mu drugi odgovori: Bil, bil, lep pogreb je bil. Neumno. In neumno je tudi, da pod objavljene novice na medmrežju, kdo vse je umrl, ljudje stisnejo znakec za všečnost tako kot za ostale vsebine, res neumno. In koliko sprenevedanja je ob pogrebih - vsa tista zaigrana solzavost, mrkost in potrpežljiva hinavščina. Prav zato ne maram pokopališč in pogrebov, ne maram ... Vonj sveč - te bodo zdaj uradno prepovedane. Grof je že izdal odlok. S prihodnjim letom bodo smele biti samo svetilke na sončno energijo - ekologija, ali pa morda spet kateri od proizvajalcev z ugodnim lobiranjem pri grofu. Morda je dobil navdih zgoraj na Dunaju, kjer imajo sodobno pokopališče, ki je urejeno na nov način, stezice, betonske grobnice, kamniti spomeniki, ki smejo segati do predpisane velikosti, sveč ni, cvetje je dovoljeno samo v določenih mesecih - imajo pa zanimivo spominsko stavbo, kjer so komore, v katerih lahko v miru pogledaš videoarhiv o pokojniku, se z njim **se** na nek način pogovarjaš, če seveda svojci odstopijo digitalne zapise slikovnega materiala tej inštituciji. In v ta namen imajo celo organiziran psihoterapijski oddelek za žalujoče, kar tam v bližini pokopališča ... Ja, ja, smrt je posel, je. Razume se, da so oddelki pokopališč namenjeni tudi drugače verujočim - celo ribnik imajo za trošenje pepela v vodo, ker ima neka sekta pač tak običaj. Možno pa je tudi pepel poslati na morje ... Odmislil je te morbidnosti in gledal, kako se megla čedalje bolj gosti. Živčen je postajal, ker ni maral vožnje v megli. Mrakoba je počasi dala pečat ulici. Zavil je proti cvetličarni, ki je ponujala tudi dostavo, kamor koli že. Odločil se je, da si bo dal cvetni aranžma jutri pripeljati domov, da ne bi skozi meglo opletal s cvetjem. Iz otroštva mu je ostal spomin, kako

je babica nosila velike šopke na dedkov grob; rumene rože so sijale iz megle, ah, takrat. Za roko me je vlačila po dolgi stezi, mimo kostanjev, ki so še bili na tleh, da sem jih spotoma brcal. Prav rad sem to delal. In dostikrat sva se z babico ustavila v tistem drevoredu, da je v miru pokadila svojo cigareto. Nekako slovesno je to počela, umirjeno, in vedno pri isti klopici. Rože je odložila, meni je dala malo čokoladico, sebi pa prižgala cigareto, dolgo, belo. In iz torbice je vzela ogle-dalce in šminko. Na novo si je začrtala ustnici, bele lase pa si je še nekoliko popravila, da ji je zasijalo levo uho in velik uhan na njem. Enkrat sem jo vprašal, zakaj se šminka, ko greva na pokopališče, pa mi je rekla, da zanj. Nisem je razumel. Ob grobu je dolgo stala in nekaj šepetala - mislim, da se je pogo-varjala z dedkom. In tudi tam je pokadila cigareto. Potem me je poklicala in sva šla nazaj skozi drevored do majhnega lo-kala, kjer si je redno privoščila konjak, meni pa je naročala kakav ali pa oranžado, kakor kdaj. Razlagala mi je, da so duhovi mrtvih vedno nekje v bližini in da se lahko z njimi pomenkujemo. Samo enkrat sem sam šel na pokopališče, menda mi je bilo trinajst let. Novo kolo sem dobil s pomož-nim električnim pogonom. Popoldan sem se vozil po prime-stju, pa dol ob jezeru, pa do vasi in spet nazaj, potem sem pa kar zavil skozi drevored in na pokopališče. Trapasto, stal sem ob grobu in dedija spraševal, kako mu je tam zgoraj in če še zmeraj tako strastno bere in karta ob nedeljah. Ker to navado je res imel, vsako nedeljo se je popoldan odpravil v lokal, kjer je bilo stalno kartalsko omizje. In kako strastno so igrali, s kriki in pačenjem so si dokazovali vrednost kart ... Pa ni bilo nobenega odgovora. Dva groba naprej je pa mlada ženska ihtela in v tujem jeziku, v nekakšnem, kaj vem,

južnoslovanskem menda, robato govorila. Nisem je razumel, dojel pa sem, da je jezna. Na grob je zlivala neko pijačo, nisem videl, kaj, a slišalo se je curkanje in tudi pridišalo je. To me je tako zmedlo, da sem kar šel. Kasneje sem se temu nasmihal, doma pa sem ta dogodek zapisal v dnevnik, ki sem ga takrat, trinajstletnik, začel pisati. Seveda so bile tudi bolj vesele teme, so, je domislil, ko je odpahnil vrata cvetličarne. Prodajalka se mu je nasmehnila med spretnim odrezovanjem številnih šopkov na pultu, cel kup jih je bil, cela mala gora. Toliko šopkov, nekaj se pripravlja. Pristopil je in vprašal.

»Kaj pa bo, kaj se pa pripravlja, da imate toliko naročil?« je Jože sproščeno rekel, ker sta bila s cvetličarko kar domača. Poznal jo je še iz srednje šole, pisala je pesmi in jih je objavljala na medmrežnih straneh in v elektronski dijaški reviji, ki jo je takrat urejal. Rada je imela literaturo in nemara jo je hotela tudi študirati, ampak njeni starši niso premogli zadosti denarja, takrat ne.

»Gospod Jože, prepričana sem, da ste tudi vi dobili povabilo. Nocoj imamo v javni knjižnici predstavitev novega romana mladega pisca. In to bo prvi roman spet v slovenščini. Imenitno, ne? Čudi me, da vi o tem nič ne veste,« mu je veselo rekla in spretno strigla repke na šopkih.

»O, saj res. To bo ob osmih zvečer, opomnik sem si naredil. Seveda, seveda, vsekakor bom tam. Ja, mladi Gaber, ja ... Prebral sem tisti roman, ko je bil v lektoriranju pri mlajši kolegici, ki me je nasledila na srednji šoli. Nekoliko sem seveda svetoval to in ono. Veste, da sem potočil solzico, ko sem po dolgih letih prebiral tako zajeten tekst v slovenščini, veste, da res. Ni me sram priznati. Vesel sem tega, da se je grof odločil odpreti založbo, ki bo izdajala prozna dela

izključno v slovenščini. Sicer ne vem, zakaj ne tudi poezije, ampak tudi tu se premika, mala založba, s katero sodelujem, bo ponudila tudi to možnost. Saj res,« se je Jože razvnel, »kaj pa vaše snovanje? Menda je še živo. V globalščini ste izdali dve pesniški zbirki, kaj pa slovenščina? Prepričan sem, da ste poskusili pisati tudi v slovenščini.« se je Jože zardelo trudil.

»Oh, sem, seveda sem. In iz založbe so me že klicali. Na pomlad, gospod Jože, na pomlad bom izdala zbirko. In ko sva že pri tem, bi mi jo hoteli jezikovno pregledati, ker nisem prepričana, da mi je šlo tako gladko. Saj sem velikokrat prebirala vaše razprave o novi slovenščini, tudi predavanja sem poslušala, ki ste jih imeli na medmrežni televiziji, ampak, kaj vem, nisem prepričana, da že res znam, da zmorem umetniški način izražanja v novi slovenščini.«

»Z velikim veseljem vam naredim to uslugo, lepa gospa,« ji je Jože polaskal, malo ogret tudi od žganja in zakuhan v lica.

»Joj, vesela sem,« je vzkliknila in ponudila lep smehljaj, ki se je tako dobro podal k cvetju. »In s čim vam bom danes postregla. Če je nujno, kar recite, pomočnico pokličem, da bo dokončala te šopke, jaz pa se lahko posvetim vašemu naročilu.«

»Ni tako nujno, ni. Do prvega novembra je še tri dni. Saj veste, nagrobni aranžma, pa če mi ga jutri dostavite na dom, vaš mož naj ga pripelje. Lahko šele popoldan, ker bom pojutrišnjem šel na grob, prej ne. Najprej bova šla z Lučko tja dol na obalo. Ona je svojega že odposlala sorodnici, nesla bo samo sveče. Ne vem, vi se kar sami odločite. Poznate moj okus, veste, kako velik naj bo, vse veste. Vsakokrat se potrudite, res,« ji je Jože laskal.

»Torej isti cenovni razred?« je vprašala.

»Letos lahko nekaj višji, ker je okrogla obletnica mamine smrti. Nič ni treba skopariti.«

»Prav. Zvečer se pa vidimo, ne?«

»Vsekakor.«

Še malo sta klepetala, potem se je poslovil. Nov roman v slovenščini, mu je zvonilo v glavi. Baje bo kar draga oprema knjige, trda vezava, trakec, zlati robovi, no ... Poskusni primerek sem videl prejšnji teden v Brezčasnici. Gaber ga je tja prinesel. Ja, ta obeta, zdaj mu je šele trideset let, pa že ima roman. No ja, literarna zgodovina pozna mladeniče, ki so zgodaj izdajali romane ... Sama vsebina, hja ... Zaplet zaradi poroke iz koristoljubja, tako rekoč pogodbeni poroka, da se je povečalo premoženje dveh veleposestnikov. Fant prihaja s podeželja in očitno zelo dobro pozna to tematiko. Mislim pa, da romanu manjka zrelosti, pretehtanosti, psihološke teže, je pač prvenec ... Ampak prepričan sem, da bo dobro sprejet - izdan bo v angleščini, globalščini in slovenščini. Vse je financirala grofovsko nova založba Lipa. Spremno besedo je napisal Slavko, dober poznavalec svetovne prozne produkcije, predavatelj na univerzi. Omenjal je šibkost psihologije, vendar so druge strukture dobre, sočni pogovori, opisi narave in življenja na posestvih, pa celo nekaj metafizike. Gaber je naredil magisterij iz filozofije in iz književnosti je diplomiral, ampak zgodbovnost mu še manjka. Jo bo že pridobil z leti, je Jože premišljal, ko se je vendar usedel v majhen avtomobil. Naravnal je navigacijsko napravo in se prepustil pomočniku vožnje. Megla ga je plašila in mu navrevala stisko. Zamišljal si je, kaj si bo oblekel, tak večer, nov slovenski roman ...

Od razburjenja kar ni mogel zaspati. Tokrat se je odločil, da bo spal v svoji mali spalnici - tja se je umaknil, kadar je

slutil, da bo pozno v noč bedel in bral. V naročju je tehtal nov roman, nekaj čez štiristo strani, lepa oprema in vonj. Od nekdanj je imel to navado, da je knjige ovohaval. Še in še ga je dvigoval, globoko vdihnil in se nakremžil, skorajda v neki nasladnosti. Prelistal je nekaj strani, prebral tu in tam kakšen stavek, ker je zgodbo poznal že od prej. Nekoliko ga je nejevolilo, ker je še vedno našel kakšno napako - lektorstvo za slovenski jezik je šepavo in spet v povojih ... Za trenutek je zaprl oči in slišal šum silne množice, ki se je nabrala v Centru kulture. Velika dvorana je bila povsem zapolnjena. In v separaju so mi predstavili glavno igralko novega filma z naslovom Vstajenje, ga je odpahnilo v spominjanje. Celo režiser je z menoj spregovoril, jasno, da so naju beležili na vsa mogoča digitalna sredstva ... nekaj obrekljivosti bo. Ampak mlada dama, Rusinja, bo igrala glavno vlogo. Nekaj sva govorila o tem, da je slovanski jezik nekdanj zagotovo bil en sam in se je razcepil na manjše. Ugotavljala sva kar nekaj skupnih besed. In celo tako daleč sva prišla, da mi je razložila podrobnosti iz scenarija. Zgodba, kakšna zgodba: Mlad podjetnik, ljubitelj konj in dobrih avtomobilov, se poroči s premožno, zelo pobožno in dobro vzgojeno damo (spet koristoljubje - kot v Gabrovem romanu), najde si ljubico, ženo pa skupaj umorita - zastropitev s torto. Ker pa je bila žena globoko verna in vseskozi zvesta, se podjetniku življenje začne zapletati. Najprej izgubi del premoženja, potem mu ljubica poškoduje najljubšega konja, ko jezdi po gozdni cesti in se hoče izživeti. Nekdo jima zažge brunarico v gozdu in v nočeh ga obiskuje angel, ki mu govori, da bo njegova žena prišla nazaj, da se bo vzdignila iz groba, še lepša. In potem pride glavni prizor, ko se na majhnem vaškem pokopališču začne dogajati proces

vstajenja, gomile se dvigajo, iz zemlje lezejo ljudje, prav vsi, ki so tam bili pokopani v zadnjih dvesto letih, kolikor je pač staro tisto pokopališče v odročni gorski vasici. Nekaj vaj so že imeli - ljudje so bili res zasuti z zemljo in so potem rinili ven - nobenega trika. Režiser hoče, da je vse pristno, vse tako prekleto zares. Govorila je, da se ji upira ležanje na pokopališču, pod zemljo. Po scenariju naj bi tam bila pokopana, ker si je tako želela, tako je imela zapisano pri notarju - kot mladenka naj bi premožna dama tja hodila na počitnice v manjšo hišico, ki je res bila v tisti vasi, last premožne meščanske družine - scenarij je soustvarjala naša pisateljica, živeča v Berlinu. In vprašal sem njenega spremljevalca, ki je pomagal pri sestavi scenarija, če je lokacija že določena. Povedal mi je ime kraja. Razložil mi je, da so zakupili tisto opuščeno pokopališče, ki je redko obiskano, ker je tam samo še dvanajst realnih grobov, vse ostale so preselili na novo pokopališče v večjo sosednjo vas, v bližino nove cerkve. Na stikovniku sem preveril, seveda, na severu ... V predgorju na planoti. Da bodo ljudi zasipali in bodo potem lezli ven!? Vstajenje naj bi napovedal angel, mladenka, ki bo prihajala v bogataševo spalnico, pravzaprav punčka stara deset let, domačinka ... In honorarji za ležanje na pokopališču bodo spodobni, zato ni bilo problema pri novačenju ljudi. Mama pokojnice je izmolila vstajenje - taka bo nosilna misel ... Drama torej, filmska drama, ki bo narejena z visoko dodano vrednostjo, kamermani so vrhunski ... Čudoviti posnetki narave bodo, je Jože premišljal in se grozivil, ker je v mislih videval ljudi, ki lezejo iz grobov: križi padejo, spomeniki se zamajejo, zemlja poka, trava se razgrinja ... Najprej ven pogleda ena roka, potem druga, pa glava in še ena, in telesa, oblečena slavnostno ... groza ... In

vse naj bi se dogajalo na pomlad, mislim to vstajenje. Zapleti pa prej, zimski posnetki. Končni kader naj bi bil, da glavna akterka nabere rože, potrka na vrata svojega moža in mu jih da - preprosto reče, vstajenje, ljubi moj, vstajenje - ne moreš ubiti moje ljubezni, ne moreš ... Ja, dama obvlada tekst, ni kaj. No, mi smo pa doživeli vstajenje jezika - nov roman ... nov roman ... To je res vstajenje!

DRIČANJE

Snežilo je že dva dni in vrtinčilo sneg, ker je tudi malo vleklo. Nič kaj prijetno, je Jože premišljal, ko se je dolgočasil v Brezčasnici in počasi pil kuhano vino, da bi pregnal mraznino, ki se mu je razlezla po ulenjenih kosteh. Malo prej je tu bil Janez, ki je na hitro spil kavo s pricurnjenim rumom; mudilo se mu je na sejo h grofu - menda pripravlja nov odlok o vzdrževanju cest. Najbrž se bodo uveljavile lokalne takse, ki bodo odvisne od različnih pogojev. Gorske ceste bodo imele cestnino, ki se bo plačevala enkrat letno, ali pa si boš lahko v stikovnik naložil določeno vsoto in se ti bodo rampe odpirale. Prav tako bo z gozdnimi cestami, vse bodo opremljene z rampami, ki se bodo odpirale na elektronski ukaz s pomočjo stikovnikov - seveda se bodo dobile tudi posebne čipkartice. S tem bi se strinjal, saj je nekdanj državni gozd zdaj v grofovskih rokah in ima pravico z njim gospodariti, tako kot se njemu zdi. Prej so bližnji sosede, predvsem Italijani iz severnih grofij, masovno vdirali v naše kraje in pobirali gozdne sadeže. O, ko so se začenjale maline. Pa ko so bile gobe, takrat, takrat jih je šele bilo. Zdaj bo mir in red. Dalo se bo kupiti

nekaj dovoljenj, torej posebno kartico, ampak vsak je pa ne bo mogel dobiti. Najbrž bodo spet prekučevalske zdrahe, vsaj pri gobah, nekatere vrste dosegajo kar lepo ceno na tržišču - organiziranega nabiralništva ni, zato tudi ne izvoza. Na vzhodu že imajo nabiralniške zadruga in so se organizirali, vsaj kar se malin, borovnic in gob tiče. Bržkone grof razmišlja v to smer. In vpeljal je tudi novo službo - gozdni čuvaji, ki bodo imeli policijska pooblastila. Tranzitni tovarni promet bo speljal na železniške tire, ki jih je posodobil in elektrificiral. Za ta namen je dal narediti dve novi vodni elektrarni, ki sta samo za železniško omrežje. Ja, ekološko je res naprednejši od prejšnjih gospodarjev, ti so se uklanjali tujemu kapitalu in svinjali našo domovino. Kemijske obrate je izgnal, sežigalnice odpadkov je obnovil in jo tehnološko opremil, da ne dela nobene škode več. Kanalizacijske sisteme je tudi obnovil, čistilne naprave je renoviral, vpeljal je pametno davčno politiko za boljši javni prevoz, za varčno izolacijo hiš in javnih stavb. Pametno, pametno, je Jože kimal in gledal, kako se snežinke lepijo na okno in hitro minevajo. Za trenutek ga je osvetlila močna luč čistilca cest, ki je požiral sneg in ga sproti topil. Povsod še ni mogoče takole čistiti snega, ker je ta naprava draga. In odlok o čiščenju snega se ni prijel, nekateri lastniki lokalov kar pozabijo, da so dolžni sneg odpahnniti od svojih vrat in poskrbeti, da so njihova parkirna mesta čista. Javne površine seveda čisti javna služba, vestno in redno. Butikarji pa, kakor kdo. Ko sem včeraj šel po svež kruh, sem se moral kopati čez kup snega, pa tudi pred zdravstvenim domom ni dobro očiščeno, ker se ne morejo zmeniti z bližnjo trgovino medicinskih pripomočkov. Mislim, da lastništvo tistih parkirnih površin še ni rešeno, zato je tam takšna anarhija.

»Občudujete snežinke,« ga je zmotila Arna.

»Če sem pošten, mi gredo že na živce. Tesnobijo me,« je Jože rekel in spet malo srknil.

»Dajte no, popoldan bo že sonček, boste videli. Potem boste pa veseli, ko bo tako lepo vse belo in obloženo s snegom. Že nekaj zim ga nismo imeli toliko. Sitnosti so, priznam. Zadaj do skladišča mi je sosed zaprl pot, ker je sneg zrinil kar na našo stran. Saj sem klicala inšpekcijo, pa jih ni še na ogled. Zdaj imajo polne roke dela. Nihče ne spoštuje odloka. Kazni bodo, ampak, kaj ti to pomaga, če pa ti posel zaradi tega trpi. Prav težak je ta moj sosed, pek, prav težak. Nesramen je. Z možem sva se zmenila, da bova pred naslednjo zimo postavila dodatno betonsko ograjo, pa bo mir. Pozanimala sva se na urbanistični upravi in so nama že izdali dovoljenje. Midva morava sama najeti tovornjake, da odpeljejo sneg, on pa takole, kar k nam ga porine. Enkrat je že plačal kazen, pa kaj? Mislite, da se sekira, prav nič. In takih je veliko. Kazen je premajhna, to sem omenila gospodu Janezu. Obljubil mi je, da bo o tem govoril z mestno upravo in grofovskim zastopnikom v njej. Bomo videli, kaj bo iz tega, bomo videli,« je Arna kleptuljila in prisedla. Njene modre oči so milo sijale v odbiti svetlobi. Ta trenutek se je zdelo, da se res že nekoliko jasni, ker so snežinke postajale redkejše.

»Urbana kultura je zmes podeželja in mestnih privilegijev, žal. So generacije, ki imajo potomstvo, izvirajoče iz mest, spet drugi so se preselili s podeželja in si morajo pridobiti tukajšnje navade, čeprav je globalizacija poskrbela za isti življenjski vzorec enih in drugih, kar se potrošništva tiče. Podeželani prav tako hodijo v nakupovalna središča in kupujejo zelenjavo in sadje, kar je noro, splošni kulturni nivo je pa isti. Gre za

drug problem, za navade. Na podeželju je praviloma več prostora okrog bivališč, in ta ponuja več svobode, v mestih smo pa glede tega nekako utesnjeni in se moramo navaditi novega sobivanja, za to gre. Tale vaš sosed je prišel iz vzhodnih provinc, kajne? Bajе je sin velikega vinogradniškega posestnika - tako sem prebral na njegovi strani na medmrežju. Tam razlaga, da je v pekarstvo zašel, ker je ljubil domač kruh, ki so ga pekli sami, ker so imeli, menda še imajo, tudi turistično kmetijo. Ponujali so že pozabljene jedi in kruh iz krušne peči, kar je danes, leta 2100, že kar neka delikatesa. Pred dvesto leti je bilo takšnih praks še veliko na podeželju,« se je Jože razgovoril.

»Ne rečem, njegov kruh je najboljši v našem mestu, to drži. In dren je že imel za poseben kruh, za tistega z ocvirki, pečenega v krušni peči, ki si jo je dal narediti. Seveda je moral na dimnik namestiti posebne filtre, ker je v mestih strogo prepovedano kurjenje s fosilnimi gorivi, na podeželju pa je še, le na dimnikih morajo biti nameščeni filtri, ne tako precizni in dragi kot v mestih. No, jaz pri njem kupujem maslene štručke, ki jih gostom ponujamo zjutraj. Do devete ure poidejo. Radi jih imajo ob kavi. Ampak ta njegova domišljavost. Sredi noči zrine sneg. Ne, ustaviti ga bomo morali,« je Arna rekla in jezno zamahnila z roko, kakor da podi nevidno muho.

»Pa ste se poskušali resno pogovoriti?« je Jože vprašal in spil preostanek vina.

»Sem. Povabila sem ga na pijačo, na šilce domačega. Razložil mi je, da je bilo nujno, da je moral pač sredi noči začeti s peko in zjutraj razpeljati svež kruh v vrtec in v zasebni sanatorij - z njimi ima pogodbo. Razumem, posel je posel, ampak bi moral poskrbeti, da mu ustrezne službe uredijo dovoz, ne! Kaj pa je to takega, pokličesh jih, oddaš naročilo, pa

namestijo kamero in spremljajo, kakšno je stanje dovoza. Če je treba, ga pač očistijo, samo to stane. No, obljubil mi je, da bo namestil kamero, da bodo lahko spremljali stanje. Menda je to šele začetek sneženega vala. Zima zna biti še dolga,« se je Arna ugrezala v neko jezljivost.

»Diplomatsko je treba stvari reševati, diplomatsko. Če pa bosta postavila betonsko pregrado, bo pa tudi prav,« je Jože rekel in se ozrl na ulico. Videl je, da je sivina dobila nov odtенок, sneg se je že bolj bleščal. Čudovita svetloba je sedla na Arnin obraz in se blesketaje odbijala od njenih uhančkov, dva trikotnička turkizov sta zasijala iz lahne mrakobe v kotu.

»Diplomacija!? Samo denar, ta prime. Če jih udariš po žepu, so vsi krotki, verjemite. Če bi ga ovadila in tožila, potem bi se drugače obnašal. Tega nočem, ker hočem obdržati pristne sosedske odnose. Tožarjenje je zguba živcev in financ. Menda smo narod malih tožbic, vaše pravde pa to. Janez mi je razlagal, da je bilo v prejšnjem stoletju tega toliko, da je sodni sistem skorajda odpovedal. Ne, ne, nisem v kondiciji za tožarjenje, nisem,« se je sršila.

»Denar kot vzgojno sredstvo, drži. Sam imam podobno mnenje, kar se tožarjenja tiče, če je le mogoče, se sodišču izognem. Janez pa mora tam biti, ker je to njegov kruh. In njega redijo tudi majhne tožbice, tudi. Ja, saj včasih mi pove kakšen primerček, ki je res smešen. Na primer pred kratkim sta se dva posestnika tožila zaradi nasada jablan, ki se je razrasel in zdaj meče predolgo senco na sosednjo parcelo in jemlje svetlobo vrtninam. Predpis sicer govori, da se sme sadno drevje saditi toliko pa toliko od sosednje parcele, vendar ne navaja, do katere višine smejo rasti drevesa in koliko dolgo senco smejo metati. In takoj se je našel grofovski pravni

strokovnjak, ki že pripravlja tudi takšno ureditev. Določeno bo, do kakšne višine sme segati nasad, prav zaradi metanja sence v rastni dobi ostalih kultur, če so posejane na sosednji parceli. Bral sem, da so na agronomskem inštitutu že postavili merilnik senc sadnih vrst drevja. Korakamo v novo stoletje, draga Arna, ki bo prineslo še več zakonov, bodite prepričani. Grof se je odločil, da bo temeljito reformiral našo grofijo, ki je sicer kar dobro demokratizirana; sodoloča se pri vseh javnih vprašanjih, le strankarskega življenja ni, kar je do neke mere družbeno zdravo. Saj veste, študirali ste politologijo, menda ste imeli celo željo, da bi zašli v diplomacijo, pa ste podedovali ta lokal in življenje se je obrnilo. Tako to pride!« je Jože drobil zimski pomenek, podkrepljen s kuhanim vinom, ki ga je pomirljivo zmeščalo.

»Oh, kje je že to, tako je pač naneslo, res. Takrat, ko si mlad, pač imaš drugačne sanje. Moj oče je nekaj časa delal zunaj na konzulatih, pa sem mislila, da bi tudi sama zašla v to. No ja, tudi tu potrebujem diplomatske spretnosti. Večkrat premišljuje in se tudi z marsikom pomenkujem o ustroju naše grofije. O vsem se odloča na svetu grofije, ki ima nek političen pomen in namen. Grof je sicer lastnik večine ozemlja, in to je približno 80 % nekdanje države Slovenije, znotraj tega ima veliko nepremičnin, praktično vse, kar je prej bilo državno. To, da nimamo klasične demokracije in strankarstva, to se mi zdi do neke mere pozitivno, sicer bi imeli več zdrakarstva in protekcijonizma. Včasih moram kateremu tujcu razložiti, kako smo pravzaprav organizirani. Denar za javno dobro se steka po dveh kanalih - eden je iz grofovskih dohodkov in davščin, drugi je od trgovine in dejavnosti prebivalstva, ampak grofovska blagajna je

uravnovežena z javno. Če bi se grof odločil na veliko zapravljati, bi seveda davki ponoreli. Tega se zaveda, zato tako dobro vozimo in so javni servisi finančno dobro podprti, se razume, tudi vestno kontrolirani. Kraje javnega denarja niso možne, ker grofovske službe vse preverjajo, poleg običajnih javnih nadzornih služb. V soodločanje so pripuščeni samo zaupanja vredni ljudje, ki imajo javni ugled in so moralno odgovorni. Tudi tu se je zgodilo marsikaj v zadnjih petdesetih letih. Ko je počasi umrl klasičen demokratični strankarski sistem, ki je prinesel veliko kraj in bankrot bivše države, so se ljudje začeli zavedati, da bo treba za vodnike postaviti nove ljudi, z drugačnimi kvalitetai. Instinkt črede se je spremenil,« je Arna dorekla in si ihtavo popravila lase.

»Nikoli nisem bil ne vem kako vpleten v politiko, pa tudi noben moj prednik ne. Slišal pa sem te zgodbe, kako se je kradlo javni denar, slišal. Tam na začetku našega stoletja se je to razcvetelo. Veliko jih je propadlo, le peščica je naložila denar v tujini in njihovo potomstvo zdaj v miru uživa nagrabljeno. Kar je res je res, grofje so vpeljali neko javno pravičnost, vendar je njihova pravica do posebne oblasti, ki jim jo daje lastništvo, na nek način nedemokratična. Žal, tako je. Po drugi strani pa razmišljam z logiko trdnega kmeta, kako bi pa bilo, če bi se na posestvih demokratično odločali, kaj bi bilo treba narediti in kdo bo to naredil pa kdo bo koga nadziral. Avtoriteta gospodarja mora biti trdna, da je posestvo trdno. Ne gre drugače. Joj, kako sva spolitizirala tak lep decembrski dopoldan. Šele drugi december je danes, zunaj pa taka zima, kaj?« je Jože skušal obrniti pogovor.

»Prav rada se spuščam v take pogovore, če le pride pravi sogovornik. Nekaj vas je, nekaj pa le. Mislite, da se meni ljubi

poslušati samo tisto kvakanje o prevarancih in prevarankah, pa hvaljenje, kdo ima boljši premikalnik, pa kdo si je kupil lepo parcelo, ker zadnje čase grof prodaja svoja zemljišča za širjenje nekaterih naselji na podeželju. No, včasih moram biti kar psihiatrinja, tako to pač je. Oh, a ste prebrali jutranje novice na spletišču?» je Arna nenadoma dobila nov zagon.

»Ne,« je Jože priznal.

»Niste!? Ja, drug teden bomo imeli nenavadne igre v Zajčji dolini. Vse se pripravlja na to. In tole sneženje je prišlo kot nalašč,« se je Arna razgrela in natarjarju namignila, naj gospodu prinese še eno merico kuhanega vina, njej pa vročo čokolado.

»Kaj pa spet?« je Jože zaradovedil.

»Dričarijo bomo imeli. Jaz tega pojma ne poznam. Star pojem je to, kajne? Ravno prav ste prišli, da mi ga razložite.«

»Kaj, dričarijo bomo imeli!?« se je Jože zasmel in se razveseli nove čašice kuhanega vina. »To, ta pojem, je pravzaprav izpeljanka iz dričati se, to pa pomeni, da se nekaj zadrša dol po bregu, lahko bi bilo tudi sankanje. No, res je to star pojem. Grof ga je zagotovo pobral iz novega slovarja, ki je že na medmrežju in ga sproti dopolnjujemo. Včasih so se na več načinov dričali, s sankami, z dogami, to so ukrivljene deske od sodov, pa kakšno korito, pa tudi odslužene pnevmatike tovornjakov in traktorjev so prišle prav. O tem mi je pravil moj oče, pa dedek tudi. In zdaj bomo imeli dričarijo. Ja, to me pa res zanima,« se je Jože zamislil.

Arna je naredila užitekarski požirek čokolade in se zresnila.

»Grofov namestnik za turizem in gostinstvo je bil pri meni, včeraj popoldan. Razložil mi je, kaj bodo imeli, več disciplin: klasičen spust s sankami, seveda več kategorij in več vrst sank, na koncu pa največji sankiški vlak - zmagala

bo ekipa, ki bo največja, to bo ena kategorija, in druga, hitrost ekip, omejenih na deset sankočev. Potem bodo imeli na drugi progi spust z izvirnimi dričali, z vsem mogočim se bodo ljudje spuščali po pripravljeni strmini. In za konec bo tekma v spuščanju po zaledenem kanalu v kopalni kadi, napolnjeni s toplo vodo, in samo v kopalkah, za najbolj pogumne. Nagrade so lepe. Vstopnina bo šla za otroško ortopedsko kliniko, ki jo prenavljajo. Prijav je kar veliko, tudi mednarodne ekipe bodo. In gostinci bomo morali imeti podaljšan odpiralni čas in poskrbeti bomo morali za zadostne količine kuhanega vina in vroče čokolade, ta pa, se ve, bo tista od našega domačega čokoladarja, tistega, ki je hotel imeti krokodila v jezeru. Očitno je dobro zlobiral pri grofu,« se je Arna nekoliko ujezila.

»Si mislim. Tole s kopalno kadjo, tole si bom pa zagotovo ogledal. Prav rad bi videl mladce in mladenke, kako v tistem mrazu lezejo v toplo vodo in se dajo spustiti po progi navzdol. A zato so tako vestno plužili cesto, ki pelje v Zajčjo dolino. Skozi našo soseko pelje. O, to bo prometno. Ja, se bomo morali prilagoditi, ni druge. No ja, se bo vsaj kaj dogajalo. Saj je vendar december, lučkast december. Veste, ko sva že pri dričanju, je ustreznica sankanje, in včasih so rekli, če se je komu zgodilo kaj slabega, da je nasankal ali pa nadrsal. Nisem si še ustrezno razložil tega pojma. Naša slovenščina je tako zapletena na trenutke, da bi človek kar obupal, ampak njen zvok, ta me pa vedno znova prepriča, da vztrajam, in bom vztrajal,« je Jože prikimal, zdaj že podkrepljen z vinsko ogrevico.

»Saj je kar prav, da nas vzgajate v našem, prekleto zemarjenem jeziku. A veste, da opažam, da se mladina prav rada spakuje v slovenščini. Zanimivo, ne. Moji gostje so pa

še vedno imenitni in hočejo, da se jih ogovarja v globalščini, no, ne vsi. Nobene zamere ni, če z njimi govorim slovensko, saj je to zdaj tudi uradni jezik. Pravite, nadsrati, nasankati. Veste, da še nisem slišala teh besed. Pa še poznajo sanke?»

»Tu in tam, plastična in karbonska korita, pravih, lesenih, že dolgo nisem videl, razen v etnološkem muzeju. Na mestnem malem smučišču so samo deskarji in nekaj smučarjev, le redko tja pripeljejo otroke s tistimi koriti. Ja, nekaj jih je prav posrečeno oblikovanih, od zmajskih glav, do snežne kače. Otroci pač imajo radi mistični svet, ki jim ga mi starejši vsiljujemo. Ko sem bil še otrok, sem imel nekakšen mini bob, in s tistim sem drvel dol po progi, najraje pod večer, ko so se smučarji že odmikali. Ja, enkrat me je pa privzdignilo in vrglo v zaščitno ograjo. Dobil sem jo po nosu, pa še ramo sem si izpahnil. Od takrat me niso več pustili na smučišče,« je Jože mehko zdrsnil v spomine.

»Ja, mene so prevažali v nekakšni karbonski rumeni rački, dokler me ni oče naučil smučanja. Hodili smo tudi ven, v severne dežele. Kasneje me je minilo, v spominu pa imam tisto račko za, reciva temu, dričanje. No vidite, pa že obvladam. Žal moram gor v pisarno, saj veste, nabaviti moram dodatne zaloge čokolade, kave, ruma, vino pa imamo spodaj v kleti. Dovolj ga bo. Tole gre na račun hiše, pa počasi vozite domov, ker je še vedno globoko pod ničlo. Sneženje pa ponehuje, vidite,« je Arna rekla in odgrnila zaveso.

»Hvala, hvala,« je Jože razlezen prikimaval. »No, pa so le zadeli ti naši vremenarji. Jutri grem v toplice, za dva dni, da se malo oparim, da izmijem lenobo. Ravno prav, do dričarije bom nazaj,« je skozi smeh namlel.

Nekaj časa je stal na robu ulice in gledal gobec stroja, ki

je vsesaval kupe narinjenega snega. Ljudje so se umikali in iskali izhojnine med kupi narivkov. Pogledal je gor pod streho, kjer je pričakoval ledene sveče, pa jih ni bilo. Seveda, kako le, saj je bilo vseskozi globoko pod ničlo, sneg se ni tajal, da bi ponoči zmrznili curki vode. Premaknil se je naprej in šel mimo pekarnice, od koder je tako mamljivo dišalo. Odločil se je, da bo kupil hlebček kruha z ocvirki, prava zimska hrana. Lučka bo sicer godrnjala, da bo holesterol in ne vem kaj še vse. Pa ja, pa ja. In zdravnica, preklica visoka, bi mi žugala z malce ukrivljenim prstom, gospod Jože, pazite na prehrano, pazite. Mi vas še potrebujemo. Ne, ne, hlebček ocvirkovke, to bo. Glej no, na elektronskih plakatih že tečejo reklame za dričarijo. O, mladenke v kopalkah v kadi, o ... Pa spust na plastičnih vrečah, napolnjenih s senom, no ... Kaj pa je to, spust na hlodu v zaledenem žlebu, oh ... In stare kmečke sanke, kje vse so to našli ... Ja, to bo zagotovo dober festival, zagotovo, dričarija. Ja, ja, drsati, nadsati ... Grof se bo zabaval, narod bo pa nadsal ... Jože, Jože, zdaj si pa že preveč netoleranten. Po kruh in domov! Ura se bliža enajsti. Kaj pa delo na slovarjih, kaj pa to!? Drsaj z ritjo za mizo in delaj, delaj. Saj bom, košček kruha in v kabinet. In ko je že šel s kruhom po starem mestnem jedru, je kot vkopan obstal pred malim butikom, kjer je pisalo: Vse za dričanje, izposojevalnica dričal, obleka, rokavice, zaščitne čelade. Nekateri so pa res podjetni, je domislil.

Ko je vstopil v domačo hišo, ga je presenetil vonj kuhane kislega zelja. Lučka je bila v kuhinji in sopara se je vila v odsadni kanal. Za trenutek ga je pogledala in takoj uganila, da je spet pil kuhano vino.

»Si spet padel v brezčasje?« ga je zbadla.

»Ne, tokrat v sočasje. Pa ti veš, kaj vse se bo dogajalo, ti veš?« se je zazibal v predsobi in si slekel težak plašč.

»Vse sem že prebrala, dričarija, bo, ne. Ti boš pa nasankal, če se boš vsak dan motovilil po mestu in se ogreval s kuhančki. Vzemi se v roke in začni resneje delati. Do pomladi imaš čas, da dokončaš drug slovar, tega se menda zavedaš!?!«

»Se, ne skrbi. Najprej toplice, dričarija, potem pa se zares polotim, Lučica moja,« se je sladkobil. Dričarija, dričarija, včasih so bile še drugačne dričarije, o bile, zdaj pa ... Starost je zmožnost preteklosti, da se je veselimo ... je navznoter zafilozofiral in si prav počasi razvezal težke zimske čevlje.

IDENTITETA

Staljene snežinke so se cedile po velikem zelenem steklu kavarne v nakupovalnem centru. Sedem čez deseto dopoldan je kazala digitalna ura, ki je spreminjala barve zgoraj nad vhodom v udobno kavarno. Ta je ponujala lagodne naslanjače in stikovniške velike ekrane, da si lahko v miru brskal po novičarskih straneh in srebal zares odlično kavo, ki so jo tu ponujali z vsemi pridodatki. Jože se je naveličal brskati po novicah, preletel je tudi kriminalistična poročila: nekaj vlovov, dve drzni tatvini, družinska nesoglasja, kraja dragega hibridnega avtomobila, potopljen čoln, prevrnjen avtobus na primorski hitri cesti, ponarejene listine o izvoru zelenjave na tržnici, en samomor, dva požara, večji nemiri v novem zabavišču v Ljubljani, streljanje v Celju ... dogaja se, se je Jože zamislil in preskočil natančne vremenske podatke. Toliko se je že seznanil, da bo ves december, ki ga je še nekaj ostalo, najprej še povsem zimski, tam okrog novega leta pa naj bi se že nekoliko odtalilo. Dež na silvestrovo - kdo je že to napisal, star roman, v prejšnjem stoletju je izšel ... Zdaj se ne morem spomniti, pa ne da ... ne, ne, z mojim spominom je vse v redu,

vsaj mislim. Lučka bo še kar dolgo med cunjami in lonci. Ti njeni nakupi ... Zdaj si je omislila povsem nov komplet posod, ki so v decembru po ugodni ceni, ker pridejo na pomlad novi modeli - ja, kot pri avtomobilih ... Mene je hotela zveličja med lonce, mene, ne ... Nekaj časa že zdržim, a ne dolgo, pol ure je največ, kar zmorem. In potem me odloži v tole kavarno ... Nori december, nori! Vrečke, nakupi, krašenje ... Ti rituali, ta usedlina vseh naših predniških hotenj, to bo ... Brskal je po seznamu sadnih napitkov, ki jih tu premorejo, kajti užejanost se mu je začela stopnjevati. Pocmokal je z jezikom po suhih ustih in se mrščil. Kaj bi, recimo tole, osnova so pomaranče, to ... No, tale pa premore tudi svež ananas, kaj pa, če bi tole, to bom. Stisnil je gumbek v vogalu mize, da je strežno osebje opozoril nase. Zadovoljen z okusom se je povsem razlezel po naslanjaču. Zaprl je oči in poslušal šum okrog sebe. Rad je takole na pol dremal in poslušal, kaj vse se ljudje pogovarjajo v razdrobljeni globalščini, le malo je tistih, ki brbljajo v novi slovenščini. V takem dremežu ga je zalotila Linda.

»O, gospod Jože, vas pa nisem videla že kar nekaj časa. No ja, saj me ni bilo v grofiji. Ste me pogrešali?« je vzneseno rekla in si odvozlala velik bel šal, plašč je bržkone že odložila v garderobi.

»Linda, Lindica, kje se ti motoviliš. Neke informacije so govorile, da si bila v Ameriki,« se je Jože razrahljajal.

»Prav ste informirani. Res sem bila. Saj smem na kratko prisesti. Veste, domenjena sem z mlado zdravnico za kratek intervju. Nič resnega. Dama se ukvarja s posebno metodo zdravljenja blagih depresij. No, kavo sem že naročila,« je rekla in se usedla na njegovo levo stran.

»In če sem banalen, kako je bilo tam?« je Jože vprašal.

»Hja, predvsem naporno. Ogledala sem si nove medijske centre, skočila sem na nekaj izletov in kulinariko sem preizkušala. Menda veste, da odpiram šolo za medijsko prezentacijo. Ta bo namenjena starejšim. Tam sem dobila še nekaj novih znanj. Ja, tako na splošno, Amerika ni več to, kar je bila še pred pol stoletja, ko sem se jaz rodila, še zdaleč ne. Veliko mest je propadlo, pokrajine so opustošene, ljudje izseljeni, v mestih pa, v centrih hipercivilizacije, je pa zame neznosno, naglica, kriminal in lažen blišč. No, tudi tam so različna področja, s povsem različnimi političnimi in družbenimi organizacijami. Kvekerji so bili že prej, amiši tudi, pa še kup drugih manjših verskih ločin, ki imajo svoja okrožja in svojo upravo. Naletela sem celo na malo državico, ki ima, ne boste verjeli, socializem. Ustanovili so jo ideologi, ki se gredo neko novo revolucijo. Ne, saj to te spravi v smeh, res. Dam vam naslov, pa si vse preberite na medmrežju. Res, vam rečem, socializem. In to kakšen! Samoupravljanje, delegati in te fore. Pa da ne boste mislili, ni jih samo nekaj sto, kje pa. Cel milijon prebivalcev ima ta država, nekaj čez. Poimenovala se je Nova Montana,« je Linda govorila in zaobjela prineseno skodelico kave.

»Dajte no, socializem. Kot vem, svetovna ustava prepoveduje vse oblike totalitet, sicer nisem politolog, ampak vendarle. Je pa res, da socializem ni bil v svoji razvojni dobi vedno totalitaren. Ah, ti politični eksperimenti. Kot pri nas, tam dol pod Gorjanci, kjer je področje imenovano Tihonija, tam se gredo posebno samoupravo. Saj ste pisali o tem, ne?« je Jože rekel in ogledoval to bitje s pobarvanimi lasmi in vso pomlajeno. Morda pa ima novega ljubimca ...

»Ja, sem, ampak tam gre za povsem nov politični eksperiment, ki je pod budnim očesom svetovnih komisarjev, medtem ko je v Novi Montani kar nekaj samosvojesti. Ljudje, ki živijo tam, so na splošno zadovoljni. Država jim nudi solidno izobrazbo, socialno varstvo, zdravstvo je brezplačno, infrastruktura in javne zgradbe so na nivoju, sodstvo je korektno, policijski sistem deluje, javna uprava ni skorumpirana, kar dobro jim gre. Nekoliko se zatika pri financiranju kulturniške sfere, ta je predvsem populistična, pa seveda zasebnitvo in visokih dobičkov, tega tam ni. Povsod so sama državna podjetja, pravzaprav last združbe, ki je državo ustanovila. Kdo so realni lastniki te združbe, ni jasno, vsaj javno ni nobenih podatkov. No, bistveno je, da so tam ljudje zadovoljni, čeprav se jih kar nekaj želi odseliti, ampak so težave. Če gredo drugam, težko dobijo službo, ker se jih otepajo; bojijo se, da bi se ta socialistični virus, kot ga politična elita imenuje, zalezal še kam drugam. Celi korpusi delavcev živijo v nemogočih pogojih in se prodajajo za malo denarja korporacijam, ki obvladujejo celotno Ameriko, Severno Ameriko, v Južni je kaos, saj veste, ne. No, so pa še drugi otočki bolj prijaznih mini državic, ampak o tem bodo govorile moje reportaže, ki sem jih pripravila za medmrežje. Prepričana sem, da jih boste z veseljem brali,« je Linda nekoliko skrhamo rekla in srknila požirek kave.

»Pa še kako rad, verjetno bo tudi veliko posnetkov, saj brez mini kamere ne greste nikamor, se mi zdi,« je Jože namignil.

»Ne, res ne. Bo, oh, koliko vsega bo. Ta material sem predala v studio in ga urejajo, montirajo in te reči, saj veste. Ko bodo teksti in moji intervjuji gotovi, bomo stvar režirali v uporabne informacije. Aha, tamle gre dama, s katero sem

zmenjena. Se opravičujem, se vidiva, če ne drugje, pa ob stojnicah na trgu, kajne. Bova kakšnega kuhančka. No, lepo vas je videti v dobri formi, prav dobro ste videti, res. Lep dan,« je rekla, se vzdignila s skodelico v roki in z malomarno ovitim belim šalom. Pohitela je k dami, ki se je, visoka in elegantna, smehljala v razsutek luči na osrednjem delu kavarne. Zavili sta v levi del, v separejčke.

Ah, takole bezljati po svetu, mislim ... No ja, še je pri močeh in lepa, lepa ... Socializem!? Pa kaj jim je? Zdaj so res v modi politični eksperimenti. Kot kaže, bomo v novem stoletju morali doživljati nove politične tvorbe. Če pomislim, kaj vse se je spremenilo v zadnjih petdesetih letih, oh. In ta nova retroureditev, grofije, kraljevine, kneževine, republike, zveze grofij, zveze držav, vse kar hočeš, le da je zdaj oblikovana svetovna vlada, tako kot je nekdaj bila Evropska unija. Skupna vojska, skupna policija, skupni tržni mehanizmi, skupno načrtovanje ekoloških ukrepov, skupna medicinska politika, prehrambna in kmetijska politika ... pri vsem tem pa ostaja veliko odtenkov, kjer so pravne luknje. O tem veliko ve Janez. Ja, on je zdaj varno spravljen v toplicah, spet ga daje hrbet, hrbtenica se mu seseda. Predebel je in preveč sedi, to bo. Zdravnik mu je to jasno povedal, on pa trdi, da je duh tisti, ki obvladuje tudi kosti. Kdo bi se z njim prerekal, vedno zna najti obrambno teorijo. Tole s socializmom, tole si moram prebrati. Pa poglejmo, je Jože pomislil in vključil ekran na robu mize. Našel je stran, kjer je bil zapis o tej socialistični državi. Statistika, geografija ... Predsednik, člani skupščine, upravne enote, samoupravni odbori ... Dve univerzi, industrija, pretežno kmetijstvo, govedoreja in lesno predelovalna industrija, nekaj usnjarn, kemijska industrija,

visoka tehnologija, turizem ... In komunizem je prepovedan, čakaj. Socializem da, komunizem ne; komunisti nimajo svoje stranke, tudi nobene druge ni ... Saj to je skoraj tako kot v naši Tihoniji, čakaj, čakaj. Torej politično se vse odloča skozi svete, kot pred letom 1991 pri nas - začelo se je že s hišnim svetom, pa krajevna skupnost, pa občine, pa delegati. V podjetjih pa isto, delavski svet, ta svet, oni svet, sindikalisti. Čakaj, ja, glej no, tudi združenje sindikalistov imajo, pa poleg davkarije še službo družbenega knjigovodstva, pa to je čista kopija naše pretekle ureditve, naše ureditve iz prejšnjega stoletja. Kakšen štos je pa zdaj to. Ta Montana, precej gozdnata in gorata ... Ne, ne, to bom doma v miru preštudiral. In naslednje leto, na pomlad, bi pa letel tja, madona, da bi, pa če bo Lučka hotela ali pa ne. Nič, še en sok si bom naročil. Čakaj, pisk stikovnika, kaj? Lučka. No, še nadaljnje pol ure je ne bo. Zarinila se je med konfekcijo in darilni oddelek. Odločila se je, da bo že danes nakupila božična darila, no, no ... Vsaj te more bo konec. Nič, še en sokec in čakati, čakati, je Jože nejevoljno pomislil in se zakremžil.

Nekaj časa je kar srebal sok in se zagledoval v sosednje omizje, kamor se je pred nekaj minutami usedel moški srednjih let, ves urejen in v nenavadni zimski jakni, nekako srebrnkasti, s krznenim ovratnikom. Čudno, zakaj si je ni slekel in ta kos oblačila oddal v garderobi, kakor je tu navada. No ja, vsak ima pravico, da se o tem odloča, čeprav mislim, da je tak red tukaj in to piše na vratih, oziroma na velikem ekranu nad vhodom. Ne vem, zakaj, a tako je. Najbrž je to bolj muha lastnika, kajti v vseh lokalih si lahko v zimski opravi, če te je volja, v vseh tistih seveda, kjer ni protokolarnih zadržkov. Tu so izvzete drage restavracije, tam je tak red logičen, menda

ja ne boš večerjal v bundi. Res pa je, da je ta kavarna kar močno ogreta in je taka navlaka odveč, morda zato. In natakarice so poletno razgaljene, no ja ... je Jože domislil in zavrtel kozarec. Gledal je, kako se vsebina prijemlje na steno in počasi leze navzdol. Spomnil se je, kako mu je sin enkrat razlagal, kakšen fenomen imajo snovi s to površinsko napestostjo in da zaradi nje nastanejo fine kapljice vode na steklu pa na drugih površinah - voda noče biti sama, je takrat rekel. Ne vem, po kom je imel to, študirat je šel fiziko in končal v inštitutu, kjer se igrajo Boga, bi rekel. No, nekaj koristnih stvari so dognali, te se uporabljajo v medicini. Namen je že tak. Za božič pride domov, končno si je našel žensko ... In potem ga je presenetila gesta gosta; z odsekanimi gibi je prijel veliko skodelico kave, najbrž si je naročil dvojno. Vse je delal mehansko, vsak gib je imel svojo sekvenco. Tudi naročal je na nenavaden način, nekako, kako naj bi to opisal, ja, kakor da bi govoril robot. Oh, saj poznam tiste igrače, sin jih je imel sila rad, te govoreče robotke. Doma jih je imel celo zbirko. Še najbolj smešen je bil robot pravljicar. Tistega mu je kupila Lučka, božično darilo. Majhen rdeč škratek, ki je prišel iz omare, če si ga poklical in potem je govoril pravljice. Lahko si si izmišljal, kakšno pravljico bi rad slišal, recimo ... Ja, enkrat sva skupaj poslušala pravljico o veverici, ki je razumela malega Tilda in je ponoči prihajala v njegovo sobo, pa mu je pripovedovala pravljice. Mojstrsko zrežirana reč, pravljica v pravljici. Sin jo je rad poslušal, ker si je veverica izmislila kakšno novo pravljico, včasih prav srhljivo, recimo tisto o poplavi v mestu, pa o plavajočem pralnem stroju, v katerem so se tresle majhne miške, pa pravljica o ukradenem soncu - neznana vesoljska civilizacija ga je preprosto ukradla. Morda

je šel prav zato potem študirat fiziko, ker je pač hotel dognati, iz česa je vesoljska snov - že tisočletja se človek sprašuje. In zdaj si glej tistega dedca tam. Pa kaj mu je, glej no. Aha, spet dvig skodelice, lokast gib, obstanek, malo gor, pa spet obstanek, naravnavanje v smeri ust, spet postanek, primeren nagib, uravnavanje višine, spet postanek, potem naslanjanje na spodnjo ustnico, spet postanek, šele zdaj srkne. Če to ni noro, se je Jože čudil. In nenadoma se je možakar obrnil. Jože se je ustrašil tega pogleda in povsem bledega obraza. Niti ni deloval agresivno, prej bi se dalo reči, da je bil v stanju neke splešnosti. Jože se mu je spodbudno nasmehnil in prikimal. Potem se je možakar mehansko presedel in s čisto običajnim glasom rekel, če bi smel prisesti, ker se mu zdi, da je vendar našel zanimivega sogovornika v tem nakupovalnem Babilonu. Jože je nekaj časa okleval, mencial in burno premišljal: je to možkoljubec, je psihopat ... !? No, saj je vse pod nadzorom, povsod so kamere, tako piše nad vhodom - zakon o javni morali in etiki ...

»Če se vam tako zdi, pa prisedite,« se je Jože odločil.

»Torej smem, lepa hvala. Nama lahko še kaj naročim, ste za kaj konkretnega. Jaz mislim spiti dobro viljamovko, ki jo tu imajo, bi poskusili?« je možakar povsem vljudno rekel in se zgnetel za ovalno mizo v polkrožni naslonjač.

»Viljamovko, no, že dolgo je nisem. V redu bo,« se je Jože strinjal. In spet stikovnik - Lučka. Povedala mu je, da je s kolegico skočila še v parfumerijo in se bo še malo zavleklo. Tudi prav, si je mislil.

»Spomnim se vas iz medmrežja, profesor ste, upokojeni profesor. Rad sem prisluhnil vaši teoriji o naši slovenščini, ki je, kot slišite, ne uporabljamo še, vsaj jaz ne, ker sem zrasel gor

v družini tehnologov, mama je kemičarka, oče pa strokovnjak za informatiko. Tako nam je bila globalščina, oziroma znanstvena angleščina, edina prava jezikovna podlaga. Doštudiral sem zunaj, tam pa spet samo angleščina. No, pa nevljuden sem. Tobi sem, Tobi Stoner,« je mladenič rekel in mu podal roko, vročo in vlažno.

»Se potemtakem zanimate za naš jezik, mislim, se ga učite?« je Jožeta navdušilo.

»Nekoliko že, napisano razumem, vse razumem, izgovorjava mi pa še ne gre. Sicer je simulator izgovorjave, ki je na medmrežju, odlično orodje, ampak moram preveč delati. Delam v tistem novem podjetju, kjer popravljamo programe in delamo nove. Delodajalec od nas zahteva rezultate, in tako moramo delati včasih tudi pozno v noč, žal. Popravljamo pa tudi robote, od igrač do resnih robotskih sistemov,« se je Tobi odpiral.

»Torej delate v Robotronu? Nekaj časa je tam delal tudi moj sin Jan. Aplikativni fizik. Ga poznate?« je Jožeta zanimalo.

»Ne, ne, slišal pa sem zanj in vem, da je dodal nek polprevodniški material, ki nam omogoča izdelavo kvalitetnih nadomestnih delov za robote. Veste, toliko oddelkov je in tako smo vpeti vsak v svoj projekt, da se skoraj ne poznamo med seboj, samo po šifrah, ki so nam dodeljene, z njimi se izkazujemo. Kaj hočemo, elektronska identiteta,« je Tobi rekel in se zmehčano povsem normalno zasmeljal. Okušala sta prineseno viljamovko v hruškastih kozarcih. Odlična reč, vonljiva, mehka, primerna za zimski dan tam zunaj.

»Torej robotke popravljate in take reči. Ja, te nove tehnologije so mi nekoliko tuje. Kaj hočete, celo življenje se pečam z jeziki. No seveda, brez sposobnih algoritmov ne bi šlo. Prevajalniki so zdaj že hudo izpopolnjeni stroji, pa precej

natančni. Celo zelo natančni. Dograjujemo nabor besed za novo slovenščino. In delo smo zaupali kar vašim ljudem. Projekt bo končan na pomlad, skupaj z vgrajenim mojim novim slovarjem. Izdelan bo tudi majhen robotek, ki bo znal glasovno prevajati v angleščino in iz nje - zanimiva resna igra-ča. Kolikor vem, je fonetika že sintetizirana, vsaj tako so me pred dnevi obvestili. Fonetični laboratorij na univerzi je stvar že preizkusil in glasoslovno bo potrebno še nekaj popravkov. Ampak bistveno je jedro,« se je Jožetu razvezal jezik.

»Moja kolegica Vanda, ona dela na sintezi glasov in vgrajni govori v robote, ona vodi to. Govorila mi je o tem in sama že povsem obvlada to novo slovenščino. Kratka sporočila nam včasih pošlje že kar v slovenščini, vsi je ne razumejo, ampak je samo klik in se stvar prevede. No, moji stari starši, vsaj stara mama, kolikor se spomnim, je mešala te besede in je imela trenutke, ko ni drugače govorila kakor v slovenščini. Jaz je nisem prav nič razumel. Če sem iskren, se tudi trudil nisem. Moja starša sta že takrat delala zunaj in zunaj sem hodil v osnovno in srednjo šolo, tudi študiral sem v Ameriki, ampak potem sta starša prišla nazaj. Kaj vem, oče je dobil službo v Robotronu, mama pa se je naveličala kemije, šla je predčasno v pokoj, zdaj pa slika. To je pravzaprav hotela že prej, a se ji je življenje obrnilo. Ni, ni pomembno. Veste, to z jezikom, to me bega. Duša in jezik, to dvoje. Dilema, huda dilema. Če prav pomislim, se vedno rodimo brez vsakršnega jezika. In takoj se naučimo tistega, ki je v naši oklici. Če bi se rodil kot Rus, bi pač govoril kot Rus, kasneje bi lahko govoril tudi španščino. Težko bomo izdelali takšno super umetno inteligenco, da bi bila sposobna takšne miselne akrobacije. Je pa nekaj drugega,« se je Tobi napel in odsrknil žganje. »Moje

prepričanje je, da je ena sama jezikovna platforma v duši, v super računalniku znotraj nas. Tako kot ima računalnik en sam zagonski jezik, tako ima duša en sam jezik, o tem sem razmišljal. Potem jo lahko navadimo na več jezikov, ampak zagonski je samo eden, s tistim lahko uravnavamo vse ostale - jezik duše. Morda se sliši komplicirano, vendar o tem nenehno razmišljam, zdaj pa sploh, ko sem nekoliko odmaknjen od rednega dela,« se je Tobi zahahljal in je hkrati dobil čudno bleščavico v očeh.

»Zdaj sva padla v polje materinščine, ki naj bi bila naša slovenščina. Ja, strinjal bi se z vami, da je osnovni jezik, s katerim res zmoremo globoko izraziti sebe, pravzaprav materinščina, vendar psiholingvisti že imajo nove teze, s katerimi se pa ne morem povsem strinjati. Nove študije, ki se opirajo na zasledovanje informacijskih poti v možganih trdijo, da je človek v resnici brezjezično bitje, da se mora jezika na novo naučiti, in zato ni moč reči, da katerega že prinesemo na svet. Prej bi rekel, da prinesemo samo dojemljivost za nekatere jezike, med njimi tudi materinščino. Globina arhaičnega spomina še ni strojno izmerjena, se mi zdi,« je Jože zresnjeno rekel in na hitro izpil preostanek žganja.

»Ne, podzavest je samo v obrisih merljiva, samo po koščkih. Imamo oddelek za psihotroniko, kjer se matrajo s temi problemi. Nekaj uspehov je, implantati za motoriko, pa za dojetanje sluha in vida, to so realnosti, ostalo pa je še v fazi preizkušanja. Sinteza mišljenja, to je nov raziskovalni hit. Jaz nisem na tem področju, mene bolj zaposlujejo roboti in njihova racionalna pamet,« je Tobi resno rekel in nenadoma spet dobil krčevit izraz na obrazu, neko posebno zakrknjenost. Roko pa je začel spet v sekvencah premikati in tudi zasuk glave je bil povsem robotski.

»Kaj pa vam je?« se je Jože ustrašil tega pogleda, tega izraza.

»Ja, saj to je to. Zaradi tega sem v psihiatričnem disperzerju novega sanatorija dol ob morju. Danes sem prišel malo v mesto ob jezeru, da obiščem Vando. Trpim zaradi identitete,« je mehansko zlogoval, da je Jožeta kar nemelo.

»Kakšne identitete?« je Jože strahoma vprašal.

»Bojim se, da sem se okužil, da sem prevzel identiteto enega od svojih robotov. Močno verjamem, da lahko pride do elektromagnetnega nadzora nad mojimi možgani, ker kar naprej tičim med roboti in sem izpostavljen tem umetnim možganom, ki bodo počasi prevzeli nadzor nad mano, nad človeštvom na splošno pa ne, ker je vpliv ozko lokalni, fizikalna zakonitost pač,« je Tobi povsem mehansko govoril in se togo držal.

»Dajte no, odpahnite te fantazije. Saj ste bili še malo prej povsem normalni. Priznam, da sem vas opazoval, kako pijete kavo, ampak, no, ne vem,« je Jože mencal.

»Res je, nič ne veste. Žal, moram zdaj hitro proč. Hvala za kratek pomenek. Potrudil se bom, da bom naredil robotka, ki bo govoril slovenske pravljice, to delam doma, za zabavo. Pa srečno gospod Jože, srečno. Odhajam v svojo galaksijo,« je Tobi rekel, se na čuden način dvignil, spotoma na stikovniku odtipkal plačilno sporočilo in s smešnimi togimi koraki odšel.

Tale Tobi Stoner. Čakaj, Stoner, ja sin mi je govoril o Stonerjih, ki so se prej pisali Skalar, ah, to je njegov sin, ta, ta ... Identiteta, zbolel je zaradi norosti, da bo postal še sam robot - kriza identitete. Pa tako globokoumen ... Robotek, ki bi govoril slovenske pravljice, kakšno božično darilo bi to bilo. Robot z identiteto, identiteta ... !?

SUHI DOL

V decembrskem stišju se je Janezu zdelo, da ne bo več zmogel teh silnih prepirov, vseh teh malih zdraharij, ki so napolnile sodne spise. Pa kaj je tem ljudem, kaj? Moje, tvoje, njegovo, pol metra sem, pol metra tja, ta pot, oni zelnik, ta bukev, pet kokoši je ukradel, pobrali pridelek krompirja, mislim ... Konj se je podelal na naš del poti ... Smrad čistilnice sili naravnost v našo kuhinjo ... Soseđa nad nami ropota cele noči, ker noče tal prekriti s tapetami ... Iz vrtca je slišati vrišč in je naš kuža živčen ... Še dobro, da nisem na vseh sojenjih, ampak imam samo revizijo postopkov. Moj bog! Smo že petnajstega, še malo, pa bo konec te historije. Potem sledijo božični prazniki, pa novo leto. O, letos grem na toplo, letos ja. Odletim z ženo, odletim ... takoj po novem letu. Zadosti je bilo vseh teh neumnosti. Naš grof pa ... Ja, še sestanek z njim imam. Že mora biti nekaj večjega, da se hoče posvetovati z menoj. Saj bi se lahko obrnil na glavno sodišče v Ljubljani, tam sedijo sodnice in sodniki, ki imajo razvid nad celo grofijo, jaz, jaz, predsednik tega malega sodišča in sodnik po potrebi ... No, delal sem že večje stvari, Bruselj, London, New York, pa me

je grof speljal sem. Ne rečem, za takšno nagrado se je splačalo priti domov. Na začetku sem bil njegov svetovalec, predvsem pri zemljiških ureditvah, prepisi, dokupi, parcelacija, pravni statusi zemljišč, ah ... Jože me je opozoril, da se grof zadnje čase izraža tako zelo knjižno, da hoče gojiti kult nove visoke slovenščine, ja ... Ne vem, če mi bo ravno uspelo ... prebiram Jožetove spise o novi slovenščini, ki je zares postavila visoke standarde, vendar, ja, tu je problem, nimam sogovornikov za tako konverzacijo. Lojz, njegov pravni svetovalec, on, njemu še ne gre tako dobro, bolj prefinjeno se izraža v angleščini. Trudi se, pa mu ne gre. Nekaj profesorice jezika, tem damam še nekako steče, ostala intelektualna elita pa ne bo nikoli govorila tako visoke slovenščine. In celo poseben radijski kanal je odprl, kjer je moč slišati samo tako govorico. Kar malo sem zaskrbljen, sem, je Janez zamrmral in se živčno presedel. Domenila sta se, da ponj pride Lojz in bosta potem sama v dvorcu v grofovem kabinetu. Točno ob desetih. Namig je šel v smer, da naj bi govorila o zaprti skupnosti Suhi dol. Vem samo to, da je to območje na kraškem svetu, prodano že pred petdesetimi leti, in da so se tam naselili neki prišleki, ki se pečajo z računalniško tehnologijo in imajo spet en družbeni eksperiment. Nasploh smo hecna grofija, imamo Helgio, kjer se gredo nekaj svojega, pa Trajbnico, pa še ta Dol, ki je zamejen z ograjo in nadzorovan s profesionalci in najvišjo tehniko. Po podatkih, ki so dostopni, je tam natančno sto odraslih ljudi. Povprečje je 35 let starosti. Nekaj je otrok in mladine, vendar to ne šteje. Skrbijo, da je odraslih vedno samo sto. Preprosto so se poimenovali demokratična cona. Dovoljeno je politično oblikovanje, torej strankarski sistem - izbirajo si predsednika in svetovalce. Imajo temeljni dohodek

na prebivalca, nimajo klasičnih davkov, razen skupnega, ki ga plačujejo naši grofiji. V bistvu to deluje kot neko podjetje, le da je znotraj tega politični eksperiment - nekaj takega imajo v Ameriki - Montana ... O tem je pisala Linda. Ampak naš Suhi dol gre še v drugo skrajnost - nimajo pokojninskega sistema, zdravstva, vse se plača, šolstvo - saj imajo samo osnovno šolo pa en inštitut za računalniške programe, od tega tudi živijo, vsi se ukvarjajo z računalništvom in servisiranjem visoke tehnologije. Davek plačuje skupnost in ne posameznik. Kolikor zaslužijo, toliko imajo, poleg osnovnega dohodka - zanimivo. Vsi lahko gredo ven študirat, pa v srednje šole tudi gredo, jasno, ampak stanujejo v domovih v Ljubljani. Pravni red, vse delikte razrešijo sami, le nekaj najtežjih zapade pod splošno pravno ureditev grofije. Zasebna lastnina je dovoljena, kraje so sankcionirane z izgonom ... Ne vem, kaj bi lahko šlo v pravnem smislu narobe, saj ni poročil, da bi tam bila kakšna večja kriminaliteta, razen seveda pogosto vinjenih voznikov, ker sta tam dve večji vinski kleti in si ga privoščijo, si ga. Nekaj vina pridelajo sami, malenkost, samo en večji vinar, ostalo pa uvozijo, ker je ena kraška jama spremenjena v sodobno vinsko klet s posebnim prezračevalnim sistemom ... Tam je velika podzemna pivnica v izvirnem okolju, stalna temperatura, osvetljava ... bil sem že tam, lepo smo se imeli. In točajke so oblečene v kostim človeške ribice, bele, jeguljaste ... Bo, kar bo, še nekaj minut.

Grofov kabinet je gledal na južno stran, naravnost v opusteli zimski park, kjer so se bohotila stara drevesa, negovana in zavarovana. Pred oknom je kraljevala stoletna lipa, zdaj osuta listja in še z nekaj snega v stičiščih vej. Grof je sedel za ovalno mizo in si skrbno popravljaj črn suknjič z grbom grofije.

Prostor je bil zatrpan s knjigami in na vzhodni strani sta bila dva velika ekrana. Na enem so se prikazovala nekakšna sporočila. Grof se je obrnil, jih zamišljeno prebral in izključil ekran. Zamahnil je z roko in se spet zbrano posvetil prišleku, ki se je skušal udobno razlesti v velikem usnjenem naslanjaču, ki je imel na držalnih stilizirani glavici levov, menda medenina ...

»Torej gospod Janez, dal sem si vas poklicati, pravzaprav sem si to drznil, kljub temu, da se zavedam, kako dragocen čas vam bom morebiti odtegnil, ker imam informacije, da je spodaj na sodišču gnečnato, da imate povečano količino dela in ste kadrovsko nekoliko šibki. Zagotavljam vam, da se bo to takoj po novem letu spremenilo. Ampak, veste,« je grof pomenljivo rekel, »nisem vas dal pripeljati sem gor zato, da bi danes reševala zagatnost vašega sodišča in sodišč v grofiji nasploh, ne, daleč od tega. Temu bo namenjena prva seja sodnega sveta po novem letu, o njej boste pravočasno obveščeni. Prejšnji teden sem bil na mednarodni konferenci čez lužo. Moral sem podati letno poročilo o svoji grofiji - nekoliko začudenja je bilo, rekel bi, da pričakovanega začudenja. Saj veste, imamo tri entitete in ena je še posebej zanimiva za svetovno sodno prakso, na to so me opozarjali, ne pa grajali, da se razumeva, samo opozarjali. Negujejo neko radovednost, to je. In prepričan sem, da ste zdaj že kar sami uganili, o čem bi se rad z vami pogovoril,« je grof rekel in sklenil roki pod črno, lepo pristriženo brado - najbrž si jo barva, je Janez mimogrede pomislil.

»Ja, svita se mi. O Suhem dolu, kajne, bi se pogovorili?«

»O, uporabili ste besedico, svita, svitanje, lep izraz. Res, gospod Janez, o Suhem dolu bi se morala pogovoriti. Nekaj je narobe s katastrskimi kartami in z lastniškimi zapisi. Ko

je bila stvar prodana, pred petdesetimi leti, naš stari ata je to prodajal, so bili katastrski izpisi površno urejeni. Meja te entitete je ponekod šla nekoliko po svoje, če blago rečem, po trenutnem navdihu postavljalcev fizične meje. S stvarmi niste seznanjeni, ker to ni vaš sodni okraj, vendar, tak domnevek imam, so se tam zgodile nepravilnosti, ker se ve, da je znotraj suhodolske entitete tudi koruptivnost, ki kar nekako spada k tej strankarsko demokratični ureditvi. In ta koruptivnost je prešla tudi na urade, ki mejijo s to entiteto. Dal sem satelitsko preveriti meje in še enkrat naredil izmere. Pokazalo se je, da so ponekod zašli v naša posestva. Spet drugje so obšli predpisane koridorje, skratka, nenatančnosti so. In tukaj zdaj vidim problem, začeli so gojiti nek ekspanzionistični kult. Zatrдно vem, da se želijo širiti in privabiti nov nabor ljudi. Pokrajina sama je neprimerna za resno kmetovanje, za bivanje je pa znosna, tam ni resne zime, burja spremeša zrak, vlage ni, skratka idealna pokrajina za visoko računalniško tehnologijo, s katero služijo, zelo dobro služijo. Če pogledamo njihove bilance, lahko vidimo, da v naš proračun prispevajo veliko, pravzaprav toliko kot vsa sosednja davčna območja hkrati. To, da imajo vsi zagotovljen dohodek je neka socialna varovalka, to drži. Vendar je kvaliteta bivanja na visoki ravni, v to sem se prepričal. Imajo ljubke družinske hišice, vrtove, rekreacijski center, štiri bazene, dva sta zimska, skratka, visok standard. Na nek način vse res deluje kot podjetje, pa vendar, igrajo se demokracijo. Ohišnice, torej parcele, niso nikjer narisane, nobenih dokumentov ni, ki bi izkazovali realno lastništvo. In ker je to bilo odprodano tako kot je bilo, tam nimamo več našega vpliva, ampak zunanje meje, te, te bo pa treba urediti. In zato ste danes tukaj, dragi moj Janez. Odločil sem se, da vas dam

na čelo skupine, ki bo ta predmet preučila, do marca meseca boste to delali, če seveda boste v to privolili. V ta namen sem za vas preskrbel šifro za vstop v njihov dokumentacijski center in še šifro za njihovo zemljiško dokumentacijo. Preprosto rečeno, to si zdaj že drznem reči, posegajo na moja posestva, in temu bom naredil konec,« je grof že kar malo jezno rekel.

»No, kar zahtevna reč, zahtevna. Ne bom tajil, da nimam izkušenj z zgrešenimi mejami, vendar je tu potreben dober tim. Predvidevam, da bo Lojz zraven,« je Janez očitno zaprepasčen rekel.

»Žal vas moram razočarati. Lojz bo moral ostati v moji bližini in ima druge, bolj zapletene pravne reči. Namreč, to bi skoraj moral zamolčati, preoblikovanje grofije terja veliko študij, in tukaj je Lojz nepogrešljiv. Pred časom sem že naznanil, da razmišljam o ponovni uvedbi republike, ker sem se naveličal upravljanja grofije. Zadovoljen bi bil s svojo lastnino in z uživanjem, ki mi jo ponuja. Da pa moram bedeti nad vsem, to me izčrpava. In ni tako samo v moji grofiji, mnogi razmišljajo tako, ker je družbeno upravljanje zahtevno. Ljudje bi radi, da se jim nadrejenost da v roke, smešno, kajne. Nisem lastnik ljudi, sem samo nekoliko večji posestnik, in na tem posestvu živijo ljudje z vsemi svojimi hotenji. Da pa se je klasična demokracija tako izrodila v zadnjih petdesetih letih, to veva, je kriva oligarhija kapitala, ta še zdaj vlada in določa družbene oblike, žal,« je grof nekako skrušeno priznal.

»V to ne dvomim. Nenavadno se mi pa vendar zdi, da ljudje ne plačujejo davkov. Kako pa se potem financira upravna administracija, ki jo imajo, saj preko njih komuniciram, če je treba. Upravno stavbo imajo, predsednika imajo, tajnike in sekretarko imajo, pa še nekaj nižjih uradnikov, menda deset

ljudi dela v upravi, kar je deset odstotkov volivcev, zanimivo,« je Janez sklenil.

»Upal bi si domnevati, da ste o tem vendar globlje poučeni. Takole to gre, ker nimajo davkov, je načrt uprave javno razgrnjen in morajo enkrat letno vsi prispevati upravni odtegljaj, tako temu rečejo. Kolikšen bo, je razvidno iz proračuna, ki ga sestavijo vsi, vseh sto. In tudi javni vpogled v delo uprave je vedno vsem stotim na voljo, vsi odrasli so z njim seznanjeni, kot tudi s splošnimi pravili entitete. Vsak polnoleten član dobi na svoj stikovnik zbirko vseh pravnih pravil in dolžnosti, ki jih ima do skupnosti - teh je nekaj. Mi dovolite, da vam naštejem samo tiste, rekla bova kardinalne,« je grof umirjeno rekel.

»Prosim, prosim,« je Janez prikimal.

Torej, udeleževanje pri čiščenju okolja, vzdrževanje obmejnih ograj, popravila športnih in rekreacijskih naprav, požarna varnost, popravila javnih poti, popravila javnih zgradb, vzdrževanje reciklirnega centra - namreč vse smeti sami reciklirajo, najnovejšo postajo imajo, vzdrževanje zdravstvene postaje. Tu so zanimivi, tu - imajo sanatorij, moderen seveda in svojo kirurško ekipo, ki pač ponuja strogo tržne storitve. Da pa bi bili vsi deležni nujne medicinske pomoči, kar je po svetovni ustavi nujno, imajo poseben sklad, ki ga prostovoljno vzdržujejo in vanj plačujejo vsi enako, enkrat letno. Seveda so medicinsko obravnavani tudi zunaj svojega prostora, če je to nujno, mislim res nujno, sicer pa morajo vse plačati, vsak obisk pri zdravniku, vsa zdravila. In verjemite, statistika govori, da so mnogo manj bolni, vsaj resno bolni. Nekako so se naučili skrbeti za lastno zdravje. Ja, če ljudi potiplješ po žepu, se situacija hitro spremeni. Pri nas so kar razvajeni, saj

jaz osebno prispevam veliko vsoto v zdravstveni sistem, pa še davčno zbrani denar se odteka v zdravstveno blagajno. Tu, vidite bo resna reforma, več bo treba plačati za pridelana obolenja, za tista, ki so dokazano plod nezdravega življenja. No, ampak to ni najina tema. Se opravičujem, zašel sem z glavne smeri pogovora. Med dolžnosti spadajo tudi skrb za energetiko in ekologijo. V entiteti ni več nobenega škodljivega gorišča, javni prevoz je povsem elektrificiran. In zanimivo, tudi varnostno službo izvajajo sami, z dežurstvi, čeprav imajo najeto profesionalno ekipo, ki jo plačujejo s prispevki, spet enkrat letno po skupnem dogovoru. Njihov vodja, predsednik, mi je tak način razložil. Veste, včasih globoko premišlujem o tej ureditvi. Poglejva prednosti tega. Če bi imeli davčni aparat, bi morali imeti tudi sistem za obračunavanje in nadzor, kar seveda stane. Torej skupen denar bi se porabljal že zato, da bi bil skupen in bi se namenska raba zmanjšala. Tako pa na razviden način zberejo denar in ga uporabijo za dogovorjen namen. No ja, javno financirani projekti včasih doživijo anomalijo, človeški faktor pač. Tako je bilo z gradnjo nove telovadnice, ko je nek sorodnik upravnika športnega parka dosegel, da bo prav on gradil, čeprav po višji ceni, kot bi to naredil zunanji izvajalec. Saj veste, lobiranje in protekcije. Žal, tako je. Ampak tam se vsi poznajo in se take stvari hitro razvedo, pa se potem nekako tudi zgladijo. V tem brezdavčnem sistemu pravzaprav ni prostora za ribarjenje v kalnem. Vse, kar imajo, je njihovo, ker točno vedo, koliko jih je to stalo in se do tega tudi tako obnašajo. Skupnostna zavest je tako na visoki ravni. Strankarstvo se financira zgolj s samoprispevki, ljubiteljska strast, bi lahko rekla. No, resne politike se v takem mikrookolju ne da izvajati, ker je sovplivov vendar preveč.

Je pa res, da se na ta način bistrijo skupnostni problemi. Več glav več ve, kajne. Razprave so sočne, pa vendar dajo željene rezultate. V modernih demokracijah, kakor najbrž veste, je bil sistem zavajanja izdelan do podrobnosti, in je to bila vodilna ideološka doktrina - zvajati ljudi, da verjamejo neverjetnemu. In zato smo tudi padli v razpadek takih demokracij. Kot veste, sem ubranil doktorsko disertacijo iz politologije na vrhunski univerzi, zato me taki politični eksperimenti močno zanimajo. Nekateri svetovni politiki se mi posmehujejo, češ da imam doma zaseben politični laboratorij. Pa še kaj? Resnica je druga, Suhi dol je sprva odkupil Anglež Alan Glenbow, politični teoretik in predavatelj na univerzi, kjer sem tudi jaz študiral. Naneslo je tako, da je moj dedek takoj pograbil njegovo idejo in mu je prodal tisto kraško pokrajino. Domačini, ki so še tam živeli, niso izgubili statusa državljanov naše grofije - imajo vse dolžnosti in pravice. Malo jih je, menda samo še dve starejši ženski, obe odseljeni v sosednje večje mesto in en starček, ki se je tudi preselil k hčerki v Ljubljano. Zgodovina tistega naselja je zanimiva. Ne daleč stran je bila svetovno znana kobilarna,« je grof rekel in pogladil bleščečo površino mize.

»O, tja sem rad hodil. Tam sem se naučil jahanja,« se je Janez pohvalil.

»Krasno. Mene pa je strah konj, veste. Kar je, če gledava zgodovinsko, moji geni so bili stoletja nazaj oplemeniteni s konjsko strastjo, čudno, kajne? Morda sem nevljuden, da takole na široko govorim in zanemarjam običaj dobrega gostitelja. Kaj nama naročim, morda dober star konjak in mineralno vodo, morda kavo, bi prigrizek?« se je grof domislil.

»Star konjak, ta bi legel na tak pomenek,« je Janez priki-mal, zavedajoč se, da takega konjaka ni v celi grofiji. Pridelan

je v grofovski kleti po posebnem skrivnostnem receptu - tradicija hiše.

»Bom naročil, čakajte,« je grof rekel in k sebi pritegnil rdeč stikovnik. Na mizi je imel še modrega in zelenega.

Po nekaj srkljajih plemenite pijače je grof spet začel:

»Torej brezdavčna oaza, smešno, kajne? Verjetno se sprašujete, kako je z depozitnimi vsotami, kako, da te niso obdavčene. Preprosta reč. Prostovoljno jih shranjujejo v skrbno varovanem sefu v podzemni jami, kjer je vrhunski sistem varovanja. Stvar je zelo preprosta, če nekdo, ki je nepoklican, vstopi, se tisti predel jame takoj napolni z vodo, v trenutku. Vstop ima samo glavni blagajnik s posebno šifro, ki je ni v elektronski zabeležbi - na papirju je, in se jo mora naučiti na pamet - vsak mesec jo zamenjajo, oziroma se generira v glavnem upravnem računalniku, ko je šifra natisnjena na papir, jo izbriše - torej je v elektronski obliki samo nekaj sekund, ni je moč ukrasti. Navadno gre za zmerne vsote, večje shranjujejo posamezniki zunaj in pač redijo druge davčne sisteme. Nič nima skupnost od tega, ampak po drugi strani, če hočejo tam delati in živeti, morajo soustvarjati entiteto, sproti jo morajo plačati. Takorekoč vse se plača, od odvoza smeti do obiska pri zdravniku. Politično debaterstvo se plača, osnovno šolo sami vzdržujejo - nekaj jim seveda primakne fond osnovnega izobraževanja, ki je po svetovni ureditvi namenjen vsem in vsi vanj prispevamo. Tudi oni so zavezanci za svetovni davek in ga redno plačujejo. No, če sva še pri ostalih prednostih, vladanje je razvidno, pravzaprav je uprava samo instrument ljudi, da nekako lažje soupravljajo svojo entiteto. Ob tem se moram nasmehnuti, ker sem preučeval politično zgodovino naše bivše domovine. Zagotovo ste slišali za samoupravljanje

in velikega maga Edvarda Kardelja,« je grof vprašal.

»Sem, seveda. Na fakulteti smo imeli predmet politična zgodovina Evrope. Tam sem trčil na ta fenomen, na ta poskus v realnosti, v bivši skupni balkanski državi. Nisem se poglobljaj v to, samo kot informacijo, smo to. Nejasen mi je ta pojem, samoupravljanje, zelo nejasen,« je Janez priznal.

»Zamisel kot zamisel, bi imela realne možnosti, če bi bili ljudje evolucijsko zreli za to, vendar se je dogajalo tisto slepomišljenje, ki je značilno za vse sisteme. Goljufanje na vseh ravneh. Mišljeno je bilo, da bi bili ljudje solastniki tovarn, šol, bolnic, vsega. In da bi pri vsem soodločali. Kar je seveda naporna iluzija. Upravljanje sistemov zahteva mnogo znanja in vedenja. In kako naj delavec v proizvodnji še najde čas, da bi se poglobil v strategijo podjetja? V manjših obratih bi bilo to morda izvedljivo, v večjih pa nikakor ne, ker bi se stvari lomile in bi konkurenca opravila s takim podjetjem zelo hitro. V takratnih sistemih so poznali tudi plansko gospodarstvo, kjer se je skušalo racionalizirati vse nivoje, od prehrane do izdelave letal, če hočete. Planiralo se je, koliko bodo smeli ljudje jesti, če sem banalen. Soupravljanje, ali drugače rečeno po takratni doktrini samoupravljanje, se je razpršilo na formalnostne sestanke, ki so morili ljudi in jim odvzemali prosti čas. Žal se je vse utopilo v formalizmu, v načelnostih in frazerstvu. Rezultat vsega je bil, da je gospodarsko področje zašlo v krizo in so denar preprosto dotisnili, če ga je zmanjkalo. Na ta način res lahko narediš umetno blagostanje, odpreš kreditni sektor, stvari so vidne navzven. Gradijo se ceste, gradijo se mesta, šole, tovarne, vse raste, ampak računi pridejo. Prišli so, mednarodna zadolženost, kapital - ta pa je začel diktirati družbeno obliko. Pa sva spet tam, kajne, kapital in politični sistemi.

No, povrniva se v Suhi dol. Tam imajo zdaj vročo debato o jezeru, ki meji na sosednjo upravno in katastrsko območje v naši grofiji. Nikakor se ne morejo izjasniti, kaj bi pravzaprav radi. Zaliv tistega jezera je nekoliko trikotno oblikovan in meja med njimi in sosednjo občino ni določena, ob prodaji ni bila določena. Stvar je že bila na arbitražnem mednarodnem sodišču, ker se s predsednikom nisva mogla uskladiti. Oni bi radi cel zaliv za svoje ribolovne in rekreacijske potrebe, češ da je katastrsko območje zajedeno do meje na skrajnem kraku tega trikotnika. Ob prodaji, tako govorijo dokumenti, je bila dogovorna meja, torej politična, nekako na sredini tega zaliva. Vidite, tako je to, če se riše dogovorne meje v kakšne hotelu, saj me razumete,« je grof pokimal in spet nagnil težak kristalen kozarec s plemenito pijačo.

»Spremljal sem ta spor - Lojz vam je svetoval, da jim preprosto odpovejte sodelovanje, kar pa se mi zdi, ne bo pošteno - mednarodni akti so tudi za vas obvezujoči,« je Janez rekel in tudi sam priskrnil.

»Tega se zavedam, vendar, naši ljudje so imeli ta zaliv za preprosto sosedsko lastnino, po kateri so se oboji svobodno premikali, lovili ribe, plavali, čolnarili, posedali na nasprotni obali, ker je bilo tam vino mnogo cenejše kot v naši občini, kartali, se pomenkovali, za domačine se ni nič spremenilo - zdaj pa naj bi smeli biti samo v svoji coni. Nedopustno se mi zdi in smešno hkrati. Prišel bo dan, ko bo Suhi dol spet del naše grofije,« je grof mirno rekel in se skrivnostno nasmehnil.

»Čakajte, kako,« se je Janez zresnil.

»Zelo preprosto, kupil jih bom, na tem delam, da spet poenotim grofijo. Zato vztrajam, da se meje uredijo, zato, dragi Janez. Kar se zaliva tiče, se bomo z njimi vendar dogovorili, da

bomo v dokumente zapisali rešitve mednarodnega arbitražnega sporazuma, ki je obe strani kar preveč stal, živeli bomo pa po starem, ljubeznivo bomo pili vino na obeh straneh in pekli ulovljen krape in some, ki jih je v zalivu še nekaj zaradi izjemne ekološke zavesti na obeh straneh. Odkrito vam povem, delam na tem,« je grof strastno rekel.

»Pomisleke imam, gospod grof, pomisleke. Vi želite kupiti nekaj, kar je nekoč že bilo vaše, dobro, razumem, želite poenotiti grofijo. Ampak tista entiteta, tam je sto odraslih ljudi, ki bodo naenkrat padli v drugačen sistem, dobili bodo davčno številko, skratka spadali bodo pod našo ureditev. Kako boste to speljali?«

»Dragi moj Janez, nisem naiven. Zavedam se tega problema. Določil sem si prehodno obdobje nadaljnjih petdeset let, zavedajoč se, da me takrat ne bo več, ampak moj sin, ki je trenutno v Ameriki in študira politologijo na isti univerzi kot jaz, moj Branimir, bo prevzel vse skupaj. Vpeljujem ga v upravljanje grofije, ki bo z njegovim prevzemom dobila novo sistemsko rešitev, spet bo republika, tak namen imava. Zato moram neke stvari pač predpripraviti. Glavne točke so: počasna vpeljava političnega življenja, načrtno šolati upravni kader, načrtno postaviti trdne nadzorne institucije, načrtno vpeljati sistem nekakšnega soupravljanja, ki bo hibridni sistem demokracije in soupravljanja. Zelo preprosto, ljudje bodo odločali o skupnem sobivanju z obvezno udeležbo na volitvah in na referendumih - državljanska obveza, to pa zato, ker se je v modernih demokracijah pokazalo, da se ljudje ne znajo vključiti v soodločanje, ki jim ga je demokracija ponujala, vendar je bila politična abstinenca kriva, da se je vse izrodilo v dominacijo profesionalnih zavajalcev, tako jim pač rečem,

profesionalnim politikom. In zato bo kraški politični laboratorij ostal. Torej, zdaj veste, zakaj bi potreboval vašo izkušnost, vaše vedenje o lastniškem zemljiškem pravu. Prepričan sem, da boste kos tej nalogi. Imate tudi mednarodna priporočila. Sodelovali ste že v komisiji pri razmejitvi v nekaterih arabskih državah, pa ne bi zdaj rešili teh gmajnarskih preprirov,« se je grof zasmejal. »Saj vam je znano, v socialistični Jugoslaviji so republiške meje zarisali kar tako, kar s svinčnikom na vojaške karte. In bili so primeri, da je šla meja čez grob, čez hlev, tudi meddržavna na naši zahodni meji. Moja grofija je zdaj vsaj etnično poenotena, celo Trst imamo, si mislite ... Nasploh sem vesel dejstva, da so se v Evropi oblikovale politične tvorbe po etničnih normativih in ne po željah korporacij, ki so propadle zaradi notranjega sesutja in turbograbeljivosti. Torej, da vendarle prideva do nekega sklepa, kajti minute odteka, in čaka me še sestanek s komisarjem za nadzor nad zemljiškimi ureditvami pri evropskem sodišču. Kako potem, boste podpisali privolitev načelovanju komisiji? Oprostite, tukaj so članice in člani komisije, izvrstni pravniki, poglejte,« je grof rekel in vključil ekran. Prikazale so se slike ljudi in kratki opisi, reference, službeno mesto.

»No, v taki ekipi, priznam, se bom dobro počutil,« je čez čas Janez priznal in spil preostanek izvrstnega konjaka.

»Torej boste sodelovali. Me veseli. Lojz je pripravil pogodbo, mimogrede, nagradica ne bo majhna, saj veste, pridnost in sposobnost sem vedno znal nagraditi. Kar k njemu stopite v pritličju levo, tam boste podpisali, moj podpis je že na pogodbi. In še nekaj, v nedeljo zvečer imam slavje, zadnji letošnji družabni ples za grofovsko elito, mednje štejete tudi vi in naš jezikoslovec Jože. On mi je udeležbo že potrdil, kaj pa vi?«

»V nedeljo? No, seveda, seveda ... « je Janez zamencal in pomislil: pa prav to nedeljo, ko sem imel namen, da grem v Trst na odprtje nove kavarne, ah ...

»Torej domenjeno. Stopite še do Lojza in srečno. Oh, pa še ta malenkost, z novim letom ste imenovani za nadzornika vseh sodišč v zahodni polovici grofije, plača bo večja, se razume. Tukajšnjemu sodišču bo pa načelovala vaša pomočnica. Odločba vas čaka, pa **srečno**.

»Čakajte, tole pa ... Ja no,« je Janez zajecjal.

»Nič se ne čudite, to sem vam že obljubljal. Čakal sem, da se vaša pomočnica izkaže vredna takega napredovanja. Dobila je nekaj pomembnih sodb, dve tudi izgubila, ampak obvlada delo z ljudmi, saj to sami dobro veste. Vi ste bili včasih preveč popustljivi do mlajših kolegic in kolegov, čeprav ste znali biti tudi ostri. S svojimi mednarodnimi referencami ste si zaslužili, da bi lahko bili vrhovni nadzornik, vendar, saj veste, tihi nadzornik ste bili že do sedaj. In vaša plača je bila sorazmerno dobra za mesto, ki ste ga administrativno gledano zasedali. Zato sem vas potegnil iz tujine domov, ker hočem, da boste moj drugi Lojz, če razumete moje zaupanje do vas,« je bil grof povsem raznežen in iskren - takega ni poznal.

»Povsem razujem, povsem, gospod grof. Kvaliteta življenja v tem mestecu je neprimerljiva s tisto v New Yorku ali Bruslju, London, joj. Torej pravite, da je pogodba nared. Dovolil si jo bom kvalitetno preučiti, saj razumete,« je Janez zamoledoval.

»Dovoljeno vam je. Vidiva se torej v nedeljo ob osmih v glavni dvorani hotela na obali v bližini Trsta,« je grof trdo rekel.

»Zanesljivo gospod grof, zanesljivo,« je Janez prikimal.

Ko je opravil pri Lojzu, je šel po peščeni poti in si ogledoval kupe odkidanega snega. Mraznina je popustila. Pogledal je na stikovnik, deset stopinj nad ničlo, južno vreme, odjuga. Odjuga tudi v meni. A zato me je poklical iz tujine, zato sem mu moral biti vedno pri roki. Nastanil me je za predsednika sodišča, plača pa, hja večja kot v New Yorku, malenkost večja ... prebrisan je tale naš grof, prebrisan. Vedel sem, da bom njegov zakulisni svetovalec, to sem vedel. In ples, vabilo je doma ... Tako torej, z novim letom bom nadzoroval zahodni del grofije, vse dol do Trsta ... In Lojz mi je povedal, da bom imel novo pisarno v upravni stavbi, v novi upravni stavbi na vzhodu jezera, lep pogled na jug ... Kaj se dogaja, kaj!? In ta Suhi dol, ja suh kot moje grlo. V Brezčasnico grem, tja, ja ...

FESTIVAL

Mraz je povsem odjenjal v predbožičnem času. Jože je dolgo gledal skozi okno v domačem kabinetu, kako se voda sceja v koticke okna. Z nogama je mencavil v udobnih novih copatih, ki mu jih je Lučka kupila, jasno, predbožično razsipništvo ... Nekaj časa si je še vzel za tihotno razmišljanje. Zadovoljen je bil s korpusom besed, ki jih je ta dopoldan obdelal. Ves je bil v načrtu, da bo poleg slovarja pripravil še študijo o slovenskih ljudskih izrekih. Že leta jih je nabiral, a se mu ni še posrečilo, da bi stvar sistematično pregledal in uredil. Zdaj bo morda tak čas. Glasba, ki si jo je spuščal iz domačega računalnika, je počasi lila v stihobljenost in ga delala dremavega; na trenutke se mu je zdelo, da bi lahko legel na kavč v kabinetu in malo oddremal. Da bi se razvedril, je poiskal posnetek etnološke kmetije, kjer so še kurili v peči, seveda samo še zaradi ohranjanja tradicije, vendar je bil dimnik že opremljen s posebnim filtrom - torej ni več tiste pristnosti, tistega vonja po dimu v mrzlem zimskem jutru. Kako so živeli stopetdeset let nazaj, no, te stare domačije ... zanimivo, ko se je tam v osemdesetih letih prejšnjega stoletja razmahnila navada, da

so začeli tudi na podeželju masovno vgrajevati centralne kurjave, takrat je največ peči izginilo. O tem mi je govorila Ksenija, etnologinja in zgodovinarica. Raziskovala je načine ogrevanja na podeželju v prejšnjem stoletju. Ob koncu stolecja, razumljivo, je bilo povsem drugače kot na začetku. Presenetila me je s podatkom, da so imeli na nekaterih planotah, predvsem na Trnovski, zanimiv način bivanja, vsi pod eno streho, živali, ljudje in seno, kar je bilo iz vidika izgube toplote še kar racionalno. Ogledal sem si tisto planoto, lepo je zdaj urejana in veliko turistov sili tja, ker so posodobili infrastrukturo, dva hotela imajo, ponujajo pa gozdno kolesarjenje, jahanje, tek, domačo hrano in zanimivo zimovanje, ko se tam ustvarjajo zameti, baje spet taki kot v sredini prejšnjega stoletja. Ja, ni kaj, zime postajajo hladnejše odkar se je svet spametoval in začel uporabljati ekološko varnejše načine v prometu in za ogrevanje. Velik napredek, res. No, pa vendar, na taki kmečki peči, to bi rad enkrat doživel. Kmetije, ki to še smejo ponujati, so zasedene tudi za dve leti vnaprej. Kaj ti potem ostane, čakati! Razen če bi poznal koga, ki še ima tako peč, a kmetije ne oddaja. Razumljivo, vsi pa morajo imeti posebno dovolilnico, ki jo izda grofovski ekološki urad. In vsi morajo imeti nameščene filtre, da, da ... No, vidiš, lahko bi poklical Ksenijo, ona ima natančne podatke vseh teh kmetij, pravzaprav ima popisane vse peči v grofiji. Ja, njo bi lahko poklical. Skupaj sva delala na etnobesedišnem slovarju, ja ... Koliko predmetov se ne uporablja več in se slovenske besede zanje izmikajo, tonejo ... Če ni govorcev, potem so besede nepotrebne. Neverjetno, koliko tega prhni, neverjetno ... Kolovrat, recimo, vprašaj danes srednjeletnike, kaj je to. Nihče ne bo več vedel, da o burklah ne govorim, ta je še starejši, že

kar arhaičen izraz. Problem je tudi v tem, da je za isti predmet mnogo besed zaradi tolikih narečji, ki jih premoremo, no, da se popravim, smo jih imeli. Tudi tu se stvari premikajo, saj je grof odprl novo katedro na univerzi, ki bo proučevala narečne govorce. Arhivi so polni, o tem ne dvomim, veliko je zvočnih zapisov, knjig, publikacij. In na spletišču sta že dva narečna elektronska časopisa, kar je malo zaradi tolikih narečji, čeprav so določene skupine v istem narečnem bazenu. No, pa sem spet pri slovenskih pregovorih - vsaka vas ima svoj glas. Etnolingvisti so tukaj enotnega mnenja, da se je to zgodilo zaradi močnih vase zaprtih skupin, ki niso kaj dosti komunicirale z drugimi, razen za potrebe trgovanja, sicer smo imeli Slovenci kar naprej neke gospodarje, ki so nam vsiljevali svoj upravni jezik. Ah, ležati na peči, zunaj pa januaraska zima. Sneg pada, ti pa poln toplote in sanjariš ... Morda se je v meni zbudil kakšen prednik. Naši predniki so tako idilo imeli, zagotovo. Moj rod izhaja iz trdne kmetije na takratnem Notranjskem, in tam so imeli kmečke peči. V tisti vasi jih še zdaj imajo, o tem je pisala in slikovno predstavila Linda - lansko zimo. Oddajajo te stare hiše, sicer funkcionalno obnovljene za zimovanje. Drva so na voljo, celo domač krompir in kislá repa pa zelje, vse biološko pridelano ... Cene tedenskega zimovanja, uf ... Za mojo pokojnino kar navite, ampak bi zmogel, če bi le hotel. Lučka bi se mi smejala. Da bi šla v tiste odročne kraje in polegala ob peči. Ona je povsem zadovoljna s talnim gretjem, ki ga imava. Računalnik skrbi, da je temperatura taka kot si želiva in vlažnost tudi. Ni kaj, ta sistem je res super, pa tudi potraten ni. Pa vendar, kuriti peč, bi to sploh znal? Dvomim. O vsem se lahko poučiš na medmrežju. Ja, zanimiv prispevek. No, pa si ga oglejmo še

enkrat, si je rekel in poiskal shranjen posnetek. Gledal je starejšega sivolasega moškega, kako kleči pred odprtino v veži in počasi, na nekakšnem železnem loparju najprej daje v žrelo peči nagrbnčen papir, potem nanj previdno položi dračje, šele nato nekaj tankih drv. In zdaj prižge zvit papir, ga potisne v žrelo in počaka, da plamen zajame kup v trebuhu peči. Dim se leno dviga v kamin, starec se malo odmakne in z loparjem odpre loputo v odvodu dima - to je razloženo z napisom - potem se dim dvigne in se zavrtinči. Ogenj postaja močnejši, sliši se prasketanje in iskre skačejo po notranjosti peči. Starec si od nekod prinese majhen stolček in nekaj časa samo sedi in gleda. Prižge si cigareto in počasi kadi. Kamera ga lepo zajame, njegov spokojni obraz, vdan tej ritmični ponovljivosti, tej jutranji molitvi k toploti. Čez čas vstane in gre v drvarnico. Kamera mu sledi. Zunaj je veliko snega. Pot do drvarnice je skidana in očiščena. Velik volčjak je pripet na verigi in se mu dobrika. Poboža ga in ga pomiri, ker ima za seboj kamermana. V drvarnici vlada red, drva so lepo zložena in očitno sortirana za različne namene, tista za štedilnik so manjša, za peč so daljša - tudi to je z napisi pojasnjeno. Nabere zajeten kup in si jih naloži na levico, prav do brade, s katero nekako podrži vrhnje poleno, potem skrbno zapre drvarnico in počasi nese kup v vežo. Tam jih previdno odloži na tla in spet sede na stolček. Gospodinja, starka s spetimi lasmi in očali, mu prinese skodelico, kamera pokaže, da je v njej kava. Možakar pove, da kavo pije počasi po malem celo jutro. Šele ko konča s kurjenjem, si privošči zimski zajtrk, tako on temu reče. In to je ocvrto jajce na ocvirkih, oh! Potem prime večje poleno, ga spet da na lopar in ga nese nad ogenj. Čisto počasi ga spušča. Ko poleno pade v ogenj, se dvignejo iskre. In tako se

to odvija, dokler ni v peči še zadnje poleno. Potem ogenj pripre z železno loputo, ki ima v vogalih odprtino za uhajanje dima, ta se zdaj hitro dviga. Vstane in pripre zunanjo loputo. Z napisi je obrazloženo, da je to postopek uravnavanja hitrosti izgorevanja. Če sta obe loputi priprti, ogenj počasi gori in se tako toplota bolj enakomerno akumulira. Ko je kurjenje končano, stavec pomete prostor pred kuriščem, metlo odloži v kot in odide v kuhinjo, kjer ga čaka zimski zajtrk, kamera ga pokaže. Jožetu se ob tem pocedijo sline. Taka hrana ... Jaz pa malo skutinega zavitka in kavo, to resda močno, pa vendar ... In napis nam še pove, da se ogenj potem še nekajkrat pogleda, da se ga razgrebe. To pa zato, da žerjavica cel dan seva in daje toploto. Peč je tako rekoč topla celo kurilno sezono. Pa če bi vendarle poskusil. Tam v tisti vasi imajo celo organiziran uvajalni tečaj kurjenja štedilnikov in peči. Če bi vendarle ... Ni hudič, da ne bi znal, saj so moji pradedje to počeli, pa ne bi jaz znal. Ja, Jože, zdaj si pa že malo otročji. Tvoji pradedje so se tudi klali, pa bi se ti tudi!? Vsega pa tudi ne smem jemati resno, kar se je dogodilo mojim prednikom. Geni, genski spomin!? Potem bi Lučka tudi morala znati uporabljati štedilnik na drva. To bi pa rad videl, ja. In resno se sprašujem, kako so gospodinje delale v devetnajstem stoletju, deloma tudi še v dvajsetem, vsaj v prvi polovici, no tudi še kasneje, šele v osemdesetih so na podeželju začeli uporabljati sodobnejše načine gospodinjstva, hladilne skrinje, recimo, plinski štedilniki, tudi električni. No, starejše generacije se pa nikakor niso mogle otresti tradicije. Tudi o tem imam spravljen posnetek. Blok v nekem malem mestu, kjer so ljudem pustili kurišča. Nov blok, zgrajen leta 1974, je imel kurišča, kaj takega!? In film prikazuje upokojenca, ki si v novem jugu, to je

takrat bi sodoben socialistični avto, kultni, nasledil je fiča, vozi drva. No, tisti upokojenec si je sam pripravljajl drva za zimo in jih skladiščil pod balkonom ob fasadi bloka. Potem jih je v vrečah nosil gor, kuril štedilnik in peč. Pozimi si je kuhal na drva, kaj takega, takrat, ko so po mestih vendarle že poznali sodobnejše štedilnike, on pa drva ... Z motorno žago jih je pripravljajl zgoraj v gozdu, potem pa jih vlačil do avtomobila, jih tlačil na zadnji sedež in vozil. Cel september, tako je povedal novinar, ki je film posnel in pripravil dodatne obrazložitve in intervju ... Polotil pa se je tega že po petnajstem avgustu. Kaj vse ima v bazi Ksenija, koliko filmov, koliko materiala. Prav smešna je tudi bila starejša stanovalka tistega bloka. Imela je majhno tnalce kar na balkonu v prvem nadstropju. Tam je cepila drobna drva, da je z njimi zakurila v štedilniku za jutranjo kavico in kuhanje mineštre ... Si predstavljajm, kako so bili tega ropotanjja veseli sosodje. Da ti nekdo že pred peto uro zjutraj tolče na balkonu ... Ja no ... Taki časi. In tisti blok je bil namenjen upokojencem ... Namesto da bi jim projektant olajšajl življenje, jim je skušajl domačnost narediti s tem trpljenjem, nošenjem drv v četrto nadstropje, ja, ja ... Rad gledajm te etno filme in še posebej rad prisluhnem avtentični govoricij akterjev. O, pa tisti filmček o delanjju škafov. Povsem pozabljenaj stvar. Sicer škafe še lahko vidiš v etnološkem muzeju, vendar v splošnij rabi jih ni, ker je plastika zagospodovalaj tudi na podeželju, že sredi prejšnjega stoletja. V filmu je videti tudi staro žensko, ki je še znalaj delati maslo s pomočjo ozke visoke lesene posode, kako so ji že rekli, čakajj ... Pina, mislim da tako, saj se še mlečni napitek imenuje po tem, pinjenec, če se ne motim. Tega se še dobi, ja. No, tam je tistaj ženskalj tolklaj z nekakšno palico, ki je imelaj

na koncu lesen plošček, naluknjan, seveda ... In je tolkla in tolkla, se fižila, si popravljala črno ruto ... Čakaj, saj ga imam v računalniku ... Aha, tole bo. Mojster dela škafo, sestavlja ga ... In obroči, lepi svetli, zdaj jih nabija, glej no. In prikaz nošnje vode od studenta k hiši, škafo na glavo in potem ... uboge ženske, kako so včasih garale. In vseh vrst škafov pred delavnico. Škafo so uporabili za nošnjo vode, za prenašanje pridelkov, za nošnjo naribanega zelja in repe v večje lesene posode, za pranje ... vse to je bilo v devetnajstem stoletju zelo uporabno, v sredini dvajsetega pa se je začelo umikati, no malo kasneje, zagotovo pa po letu 1970. Zagotovo. Kje je zdaj tista sekvenca o delanju masla, čakaj, še malo, a, tole. No, glej ta zguban obraz. Lepa svetloba pada na posodo in na medeninaste obroče. Ženska roka je žilnata, vidijo se modrikaste močne žile in črno okrog nohtov - je to umazanija? Kamera je neizprosna. Ženska pa tolče in tolče. Novinarka jo sprašuje, kolikokrat na mesec to dela, pa pove, da zdaj samo trikrat, včasih da se je to delalo vsak teden. Maslo se nabira na tistem lesenem ploščku, ženska ga ostrga v leseno posodo in tolče naprej. Tu in tam kakšna kaplja pade na tla, najbrž ima zato čez črn predpasnik položeno karirasto kuhinjsko krpo. Potem se kamera pomudi na že narejenem maslu v leseni posodi. In kasneje slika pokaže kup masla na belem krožniku, nož in hlebec kruha ... Idila, ki je ne bo več. Ne rečem, tudi sam si rad privoščim maslo za zajtrk, ampak to je industrijsko, čeprav kupujem samo tistega z ekoloških kmetij, vendar tam to počnejo s sodobnimi, računalniško krmiljenimi stroji. Iz prijetne sanjarije ga je zmotil pisk na stikovniku. Kdo? Grof, ob tej uri. Kaj bo spet hotel. Saj sva se zmenila, da bo slovar marca meseca izšel, kaj zdaj hoče.

»Dober dan, gospod Jože, čeprav je sluzast, kajne? No, pustiva vreme vremenarjem. Veste, prebiram besedišče novega slovarja in si nekatere pojme tako težko predstavljam, pojme, nerodno rečeno, reciva besede,« je grof začel pomenek.

»Dober dan tudi vam. Torej, katera vam dela težavice, kar na dan z njo,« je Jože zagnano rekel.

»No, pri črki o, tam sem se zapičil v besedico olikanost, olikati. Nasmejaj sem se, ker sem stvar povezal z likanjem - to sem slišal mimogrede pri naši šivilji, ki je začela uporabljati dokaj čisto slovenščino. Likati in potem dobimo besedico olikanost. Mar to pomeni, da se stvari zgladijo. V kakšnem smislu je torej beseda olikanost, v kakšnem kontekstu. Bi mi, prosim pojasnili.«

»Ja, takole, besedica je v rabi od devetnajstega stoletja naprej. V bistvu je to prisposoda za višjo značajskost, za civiliziranost. Na nek način izhaja iz nosilnega korena lik ponekod morda tudi oličiti. Kar bi seveda lahko pomenilo tudi, da nekaj dobi pravi obraz, pravo lice, bi rekli južnoslovanski narodi. Z besedo označujemo torej neko značajskost, ki je na višji civilizacijski stopnji, če sem banalen. Veste, sopomenke so sicer zelo pogoste in včasih tujcem nerazumljive, sploh pa novodobnim jezikoslovcem, ki se ne poglobijo v besedno koreninjenje. Žal smo tu v zaostanku. Veliko je zamujenega. Vsa etnolingvistika je shirana, veliko se je razgubilo. Na srečo so ostali vsi etimološki slovarji, vse izdaje. Tam se da marsikaj preveriti in uskladiti z našimi ugotovitvami,« je Jožetu kar letelo.

»No, zdaj razumem, zdaj razumem. Olikanost torej pomeni značajsko držo. Olikan človek je torej dobro vzgojen, takorekoč iz boljše sredine. Jaz sem v fantaziji videl človeka, ki ima brezhibno zlikano srajco in hlače, noro, kajne,« se je grof sproščeno zasmejaj.

»Slika ni niti tako napačna, spoštovani Boris, ni.«

»Bo že nekaj na tem, saj se že z zunanostjo lahko pokažeš, da si vreden tega, da te imajo za olikanega. Ja, včasih primerjam naše izraze z južnoslovanskimi. Včeraj sem premišljal o besedici vreme, za nas je to meteorološki pojem, zanje pa, seveda z drugačnim naglasom, je to pojem za čas. Malo sem pobrskal po medmrežju in sem ugotovil, da sem površen. Razlike so v zapisu in v intonaciji. Samo preblisk je bil. Nekatere stvari si zapišem. Zagotovo jih vam bom posredoval,« je grof navrgel.

»To bi me res zanimalo. Počaščen sem, da se s tako ljubeznijo zaganjate v naš jezik. Vizija Evrope je bila, da bi polagoma prešli na en sam jezik. Ampak kaj se je zgodilo, mnogo novih držav je nastalo in obujali so zatrte in rutinirano pozabljene jezike. Zdaj pa je moderno govoriti v lokalnih jezikih. In tu smo mi veliko naredili, tudi zaradi vaše stanovitne drže, da se izogibate globalščini, če je le možno. Jaz bom zastavil še vse preostale moči, da vam pri gradnji nove slovenščine pomagam, čeprav se krepijo novi kadri. Katedra za novo slovenščino kar uspešno dela in tudi inštituta pripomoreta k rasti. No, če bo kakšna dilemica, se razume, sam vam vedno na voljo,« je Jože nabesedičil.

»V to ne dvomim, in hvala za laskanje. Za zdaj nasvide-nje. V teh dneh se bomo videvali, upam,« je grof prepričano zaključil.

»Seveda, seveda,« je Jože ustrezljivo rekel.

Slovo je bilo opremljeno še z nekaj običajnimi frazami, potem pa ga je spet zajela glasba iz računalnika. Zunaj se je nasvaljkala megla, ki je zakrila veje jablan na vrtu. Jože je vstal in se malo razhodil. Kakšne dileme ima naš grof. No, v

dobro mu štejem, da se je tako ogrel za slovenski jezik in za identiteto tega ubogega naroda, ki ga je toliko gospodarjev dresiralo, a nikoli zdresiralo. Nekaj mačjega je v nas. Res smo podobni mačkam. Znamo biti prikupni, muzljivi, a znamo živeti tudi povsem po svoje. Dvajseti december je danes, no ... Dilema, mar naj stopim do Brezčasnice v takem vremenu, megla, odjuga ... In Lučka danes pripravlja repo in krvavice, stara, že nekoliko pozabljena jed, meni je pa dobra. Repa, repa, repica ... se mu je smehljalo. Nič, kozarček rdečega za apetit. Kave ne bom, je bila močna ... Pa bo Lučka zadovoljna, da rinem pred kosilom ven. Treba bo najti pameten izgovor. Seveda, Janez, on bo moj alibi. No, gremo.

V Brezčasnici je šumelo. Veliko gostov se je gnetlo, kajti mesto je vrelo od nakupovalskih strasti. Mnogi so imeli že proste dni, veliko jih je prišlo domov, ampak vseeno, nekam zatrpano je vse skupaj, je Jože pomislil, ko se je rinil do rezervirane sobe. Razveselil se je, ko je za mizo zagledal Janeza, sklonjenega nad ekran večjega stikovnika, očitno novega. Morebiti že božično darilo ...

»No, gospod sodni nadzornik, kavčkamo, kaj,« ga je Jože zbdel, ker je že vedel za njegovo napredovanje.

»Ne, čajčkamo, če vas že zanima, plemeniti črkobrbar. Sedi starina, sedi,« se je Janez zasmel. »Bi tudi ti čajček z medico, odlična mešanica za takle meglen dan. Poskusi. Arna ponuja ta antigripin, tako ga je poimenovala. Čajna mešanica je od zeliščarja, ki se na te stvari spozna. Nov tržni trik, ni kaj, iznajdljiva punca, ta naša Arna,« je Janez pokimal.

»No, pa bom. Ti, kaj pa tako vneto gledaš na tej škatli. Nova reč, kaj?« je Jože vprašal.

»Nova. Dobil sem jo zjutraj na mizi v pisarni. Darilo

gospoda grofa. Kot veš, z novim letom se selim v novo pisarno in bom potreboval več delovnega spomina na stikovniku, pa tudi procesor je nove generacije. Ja, hitra in zanesljiva reč. Malo se še lovim, ampak mi gre. Ravno zdaj sem prebiral, kaj vse se bo še dogajalo do konca leta v naši grofiji. Na graščini blizu Ljubljane bodo priredili nenavaden festival, še bolj nenavaden bo v naši festivalni dvorani, in to že triindvajsetega decembra, čez tri dni. Veliko gostov je že v mestu. Nič ne veš o tem?»

»Ne, res ne. Zadnje dni sem ves v slovarju, kaj hočemo. In kaj bo, no kaj?» je postal Jože ognjeno radoveden.

»Čakaj, najprej ti organiziram čajček, potem pa ti vse povem,« je Janez vztrajal.

»Prav,« se je strinjal Jože.

»Tako, na gradu pri Ljubljani bo festival petja - zborovsko petje. Vsi prijavljeni zbori so naštudirali ljudsko petje iz desetih nekdanjih evropskih držav. In pelo se bo v avtentičnih jezikih. Festival bo trajal tri dni in ima tekmovalni značaj. Saj veš, da sem včasih pel v lovskem pevskem zboru, zdaj pa mi zmanjkuje časa,« je Janez rekel in odrinil prazno skodelico.

»Vem, vem, dobri ste bili. Praviš, zbori, ljudsko petje. To bi pa Lučko zanimalo. Joj, to pa moram takoj organizirati, čakaj,« se je Jože razvnel.

»No, tista druga reč, v naši festivalni dvorani. Festival improglasbe.«

»Kaj pa je spet to?» se je Jože čudil.

»Ti pa res ne živiš sočasno. Grof si je omislil svetovni festival improvizirane glasbe. Nekaj čez petdeset izvajalcev je prijavljenih z vseh kontinentov. Festival bo trajal do samega božiča. Ta pa ne bo tekmovalen. V bistvu bodo igrali

na vsa mogoča pomagala, vse kar pač proizvajajo zvok, le da ne bo nobenih glasbil. Slučajno sem od hčerke izvedel za naš ansambel, hecno ne? Naši bodo igrali na lonce, pokrovke, na železne obroče, trobili bodo v plastične palice z nekakšnimi posodami na koncu. Namesto bobnov so plastične posode, vse od embalaž. Mojster igra na nekakšni žagi, spet drugi na glavnik in na papir, nekdo drgne po nekakšni lojtri, kaj vem. Skratka, improvizirana glasba, razumeš zdaj?« je Janez zasrepl v sogovornika.

»Razumem, kaj ne bi. Vem, da so bili že poskusi s kovinskimi sodi in še nekaj takih novotarij. O tem me je poučil Simon, ki je preučeval etnografska v naših prostorih. Dostikrat je bil pri meni, da sva uskladila besedni nabor za vsa tista pripomagala,« se je Jože mehčal ob požirkah zares dobrega čaja z medico.

»No, to je njegovo maslo. On je že lani prirejal manjše koncerte na obali, zdaj pa tole. Veliko tega je na medmrežju. Pošljem ti povezave, pa si doma v miru oglej. Moja hčerka je naravnost očarana nad tem. Mislim, da ne bo dolgo, pa bo še sama začela muzicirati na tak način. Že kot otrok je kar naprej tolkla na lonce, brenkala na elastiko, povsod je iskala zvok. Na živce mi je šla, ko je pri kosilu z vilicami tolkla ob kozarec in si zraven še pela. No, zdaj se bo lahko naposlušala. Ti, jaz moram zdaj nazaj v pisarno. Svoji naslednici predajam posle, urejava dokumente. Organiziraj se in pelji Lučko na katero od prireditev. Veseli december je, ne!« je Janez robato rekel in se dvignil.

Potikanje skozi megleno pršnjava mu ni godilo. Nekoliko se je ustavljal ob izložbah, ki so ponujale vse mogoče. Festival, festival ... mu je odmevalo v glavi. Mene bolj zanima, kakšen

festival bo po novem letu, ko bo grof začel uvajati spremembe, davčne, politične, to bo festival. Samo da se ne bodo dogajale ulice ... ljudje bi radi nemire, ker jim je v udobju dolgčas. Socialnih stisk skorajda ni, iger pa zmanjkuje, kruha še ne. Bo festival, bo, ker se jim zeha ...

VIDEC

Božična evforija se je razgubila v ponovnem hladnem valu, ki je nenadno zamenjal tople, že kar pretople predbožične dni. Tako zelo se je ujužilo, da je bilo uradno drsališče nekaj dni zaprto. Lučka je hitela mimo majhnega kioska, kjer so prodajali okrepčila, misleč, da bo na tej poti srečala Jožeta, hotela ga je presenetiti. Čeprav mu je obljubila, da bo ves dopoldan pripravljala krompirjev golaž in zeleno solato iz novega rastlinjaka v zamestju. Nekaj časa ji je vzel pogled na steklen paviljon, kjer se je učila drsanja, zdaj se je za zelenim steklom blesketala voda, ki je počasi spet dobila ledeni mrest. Lastnik se je očitno odločil, da ne bo tako potraten z energijo in bo naprave pognal, ko bo zunaj zadosti hladno. Pogledala je na stikovnik, minus štiri je danes. Pa se mi zdi, da je bilo včeraj več, no ... Potem ji je pogled privlekla lesena hišica, ki je imela dva kola zabita v vodo. Ja, od kdaj je pa tista tam? se je čudila. Saj se tu redno sprehajam. Morda pa so mi jo drevesa zakrivala, zdaj, ko so gola pa je vidna. Glej no. Kateri tepec si je hiško postavil prav nad vodo. Kaj pa, če se gladina dvigne, kaj pa potem? Čakaj, to bom pa doma vprašala mojega, on

vse to prevoha. No, čakaj, bom kar slikala, da bo vedel, o čem govorim, se je odločila. Malo je skrita za drsalnim paviljonom. O, tam!?! se je raznežila. Toplo so jo oblili mladostni spomini. Še kot najstnica, ah ... Nove drsalke sem dobila za božič in sem prihajala sem. Takrat me je osvajal svetlolasec Niko. Slovel je po dobrem drsanju in po lepih modrih očeh. Samo enkrat se je zapeljal mimo mene, me odkrito pogledal in sem že bila mehka. Kar zaletela sem se v ograjo, v oglasni pano za novo naravno oranžado, ki je bila res dobra. Zdaj tudi tiste ni več. Potem pa je sledilo, oh ... Glasba se je spremenila in divji ritmi so na led privabili vse mlado, ki je prej posedalo ob računalniških igrah, in to kar z drsalkami na nogah. Doma so sicer rekli, da se gredo drsat, ampak to je bil samo razlog za dodatno igranje igrice. Noro, noro. Sama nisem bila nič boljša, zasvojena sem bila s tem. Če mi je le zneslo, sem igrala. Imele smo celo ekipo, poimenovali smo se Bele leopardinje. Ah ... No, na nekem tekmovanju smo celo premagale japonske vrstnike ... Ampak tisto leto sem nekoliko popustila v šoli, pa mi je oče pobral stikovnik in zaklenil internetni dostop za igralniške kanale. Ja, drsanje ... No, ob tistih ritmih sem se kar sprostita, divje me je odnašalo med ostale plesalce na ledu in spet se je zamotovil mimo mene on. Z elegantno kretnjo se je priklonil, z roko podrsal po ledu, se sunkovito dvignil, poskočil in se spet zavrtel. Naredil je vijak in se ustavil ob meni, da me je kar oškropil s koščki ledu. Povabil me je na vročo čokolado ... In potem sva se menila o gibanju ob glasbi, o fizikalnih lastnostih drsanja in o robotu za testiranje drsalk. Niko je šel v Ameriko in tam doktoriral iz fizike, ampak tisto zimo ... Shajala sva se na drsališču in v februarju že drsala z roko v roki, samo kadar je bila umirjena glasba. Včasih sva

šla na sprehod skozi opusteli gozd, daleč ven na podeželje, kjer mi je navdušeno pripovedoval o stričevem posestvu. Enkrat me je peljal v njegov moderen hlev. Takrat sem prvič videla, kako molzni robot, no stroj, to dela. Meni se je zdelo noro, da krave to tako vdano prenašajo in pri tem, vsaj tako se mi je zdelo, uživajo. Vse je bilo tako tehnološko, tako, kaj vem, brezosebno. Ampak maslo in kislo mleko, pa skuta, vse to so pridelovali, o skuta ... Pa skutni štruklji, o ... menda še imajo kiosk ob jezeru, kjer prodajajo domače klobase in štruklje pa točijo medico, pravo domačo. O, ena merica v tem mrazu. Kje že imajo to. Na drugi strani paviljona, malo naprej ob sprehajališču, ki smo ga krstili za zimskega. Lahko bi šla po tisti poti, ki me bo pripeljala do postajališča elektrobusa. Nazaj ne mislim pešačiti. Takrat kioska še niso imeli, ne. Niko je govoril, da bi lahko naredili nekaj takega, majhno leseno hiško s hitro domačo prehrano, klobase, ocvirkovka, pogača, skutni štruklji, palačinke iz domačih jajc in moke ... Imel je ideje, imel. No, celo zimo me je zapeljeval, osvajal, me vlekel v skrivnost, mojih sedemnajst, dokler ... Bilo je že v maju, ko sem ga videla po šoli na travniku, zadaj za ribogojnicami. Tam je bil z neko piflarko, ki je imela bogate starše ... ujela sem ju. Kako mi je bilo hudo, trapasto hudo. Še isti dan sem mu poslala sporočilo, da ne mislim več kolesarit z njim po gozdu in se mečkati ... Čez dva dni je prišel v naš oddelek in me iskal. Skrila sem se mu v toaleta in tam jokala, trapa ... Poslal mi je na kupe sporočil in mi razlagal, da sta s tisto samo ponavljala snov, da jo pač inštruira fiziko, ker je punca zabita kot kol v jezero ... Nisem mu verjela, ker sem slišala, da je že imel take popadke, da je svoj čas hodil kar s tremi, on, ponosen četrtošolec elitne gimnazije v mestu. Naneslo je, da sem ga

srečala v nakupovalnem središču, samega ... Šla sva na kavo. Priznal mi je, da je zdaj s tisto in da je njuna zveza globlja. Ja, seveda, nadrsala sem, dobesedno nadrsala. Drsanje mi ga je dalo, pomlad mi ga je vzela. Kako idealistično sem bila takrat zaljubljena in bolna od tega. Celo tako zelo, da sem morala k šolski psihologinji, ki me je bila pripravljena poslušati. Če bi doma to razlagala, ah. Oče bi se smejal, mama pa bi mi rekla, da sem čisto navadna koza, ki pada na tradicionalne osvajaške taktike mladeničev, ki pač udejanjajo samo svoj bogat nagon. Celo poletje sem hrepenela in čakala, da se bo nekaj zgodilo. Veliko sem brala, elektronske knjige sem si nalagala na bralnik in z njim preždelala ure in ure v parku in čakala v zasedi, če bi ga slučajno prestregla, ker sem vedela, da veliko kolesari, tudi skozi tisti park. Na morje sem šla s starši, a sem pobegnila po treh dneh, misleč, da ga bom našla. Ni ga bilo, ne ... Cel julij sem posedala v parku, pa še lep kos avgusta, dokler nisem odnehala. Potem, mislim, da je bil ponedeljek, sem ga videla na mestnem kopališču ob jezeru. Ravno se je spravljal v kabino, ko sem prišla. Nasmehnil se mi je in me povabil na sladoleđ. Dovolj sem bila močna, da sem rekla, ne, trapa! Skomignil je z rameni in se zaprl v kabino. Dolgo ga ni bilo ven. Ko je prišel, je bil že oblečen, očitno se je odpravljaj v mesto. Omenjal mi je vožnjo z električnim motorčkom, pa sem samo odkimala in se delala, da berem. In tako se je za vedno odpeljal iz mojega življenja. Niko, Niko, Nikec ... Njegovi poljubi so me še dolgo žgali, še dolgo, dokler ni prišel Jože z bradico in smehljajčkom v jutro na polnilni postaji za električne avtomobile, kjer sem kot študentka delala, da sem zaslužila, za moje daljše potovanje ... Ah, ah, je vzdihnila in pohitela mimo paviljona do kioska, kjer se je v majhnem

zastekljenem prostorčku na ploščadi že gnečilo nekaj ljudi. Le po kateri poti jo je danes ubral Jože? jo je za trenutek zaskrbelo. Morda pa bom naletela nanj. Počakala je, da se je mlad parček odpravil in hitro smuknila na prost plastičen stol, ki je imel debelo blazinico. Sonce je grelo skozi šipo, ampak zaradi odprtega vzhodnega dela ni bilo toplo. K sreči je nekdo zapahnil drsna steklena vrata. Naročila si je medico. Po nekaj požirkih se ji je zdelo, da je zunaj zagledala Davorko. Kaj pa ona tu. Že dve leti je nisem videla. Govorili so, da se je izselila, da je šla v nekdanjo Dalmacijo ... Glej si jo no. Še vedno je zelo debela, se mi zdi, ali pa ima tak kraj bunde, kar napihnjena je. Čakaj, povabim jo notri. Na hitro je poiskala njeno številko in jo poklicala. Davorka se je nasmehnila in ji skozi šipo pomahala. Prišla je noter, vsa rdeča in zadihana. Še zanjo je naročila medico. Ko se je nekoliko nadihala, se je sprostila in se usedla, da je stol kar boleče zaječal, ta presneta plastika.

»Davorka, kaj pa ti tod mimo. Joj, vesela sem te,« je Lučka iskreno rekla.

»Veš, k sinu sem prišla za praznike. Pred božičem mi je govoril, da je toplo, da ni nobene zime, pa sem nasedla. Trapa, kaj hočeš. Namesto, da bi se grela tam dol, čeprav imamo strupeno mrzlo tudi tam, kadar zapiha, to je res. Ja, malo me vleče v spomine, zato sem šla sem mimo drsalnega paviljona. Ni se kaj dosti spremenilo, kaj?« je Davorka rekla in se oluščila težke bunde.

»Malo so ga posodobili, to že, lupina je ista, le da zdaj šparajo, saj vidiš, komaj nastaja led. Včasih, oh včasih, od novembra do marca je stalno obratoval,« je Lučka prikimala.

»Včasih, seveda. Ti, pa se spomniš, kako sem padla, a? Že takrat sem bila debela, no, lepo izpopolnjena. E jej, telebnila

sem, da sem kar predrila reklamo za, kako noro, za posebno hrano za hujšanje, si misliš. Ravno v tisti pano sem zletela in požela velik smeh. Joy, in to samo zaradi Viljama, ki sem ga že skoraj osvojila. Se spomniš tega moja Lučka. Bog, koliko časa te že nisem videla. Bo pa že dve leti, ne?»

»Ja, res bo že dve leti, pa prav tak čas je bil, še zadnji nooletni nakupi, po božiču. Tisto z reklamo za hujšanje, mislim za tisto hrano, se pa spomnim, ja. Ti, pa si vedela, da se je tisti Viljam potem poročil z eno črnko, ne ravno suho, če sem nesramna,« je Lučka nadaljevala.

»Po tistem se ni več zmenil zame. Kaj hočeš, mladostna norija. Jaz sem si že našla svojega. In saj veš, drugič sem že poročena. Zanj se preprosto nisem več zanimala, ker sem se odpravila na študij v Berlin. Malo sem hodila dol, dokler se nisem oženila. Osem let me ni bilo doma, ne. Ja, kaj hočemo, življenje zapleta in odpleta. Ti si se pa lepo dobila s svojim Jožetom. Kar **cveteta**, res. Včeraj sem ga srečala na sprehajališču. Še je dedec, še, ta tvoj Jožek. Veš, vsak dan grem zdaj v ta konec. Poseben opravke imam. Pravzaprav tri dni redno hodim sem, tako bo. In ne sprašuj me, po kaj hodim, ker ti tega še ne bom zaupala, žal,« je Davorka rekla in se skremžila. Hitro je prijela kozarček medice in ga zvrnila. Namignila je mladi natakariči, da želi še enega.

»Kaj tako skrivnostnega pa je v tej okolici? Kolikor vem, je malo naprej samo še en kiosk, potem pa dolgo nič, vsaj kilometer. V zadrego me spravljaš,« se je Lučka nasmejala.

»Pa naj ostane zadrega. Ti bom povedala, ko bo mimo. Napisala ti bom, pa boš doma brala, za kaj je šlo. Veš, vsak ima kakšno težavico. Mojih je nenadoma več. In niti ne poskušaj ugibati, kaj bi lahko bilo. Naj te potolažim, ni problem

z možem, otroci ... v redu, tudi iz prvega zakona, zdravje, ja no, saj veš, letom primerno, drugo pa, napisala ti bom, draga Lučka. Zdaj res še ne morem o tem govoriti,« je Davorka nekoliko trdo rekla in si obliznila ustnico.

»Saj ne silim vate, oprosti, no. Vsak ima svoj skrit notranji svet. Nevljudno je, da drezamo vanj. Zavedam se tega. Bolj me jezi to, da ne vem, kaj je tu takega, v bližini, nič ne vem,« se je Lučka skremžila.

»O vsem ti bom napisala, prav. Če dovoliš, bi tole plačala. Iti moram. Na nek način si me prestregla, veš. Zdaj se mi pa že malo mudi. Popoldan te pokličem, pa napišem ti tudi, prav. Zdaj pa res moram iti,« je Davorka nestrpnostno rekla in se dvignila, vsa tolašobna in še v veliki napihnjeni bundi.

Lučka je šla na postajo. Na poti je premišljala: Kam je šla, od tam pa do tu je samo še tista lesena hiška. Do nje pelje pot od drsališča. Čakaj, v tisto smer jo je mahnila. Zdaj me pa res zanima, kdo je tam. Kaj pa če ima ljubimca? Pri njenih letih? Zakaj pa ne, zakaj ne ... Ne, ne verjamem. Preveč dobrega moža ima, tri leta mlajšega. To že ne more biti razlog, pa vendar. Joj, kako me zanima, kdo je tam. Zdaj sem že prepričana, da je šla tja. Smešno, tista hiška. Samo ozka pot gre tja, dovolj široka za majhen električni avtomobil. Davorka, Davorka, kaj se dogaja z njo. Saj včasih sva bili kar povezani, še pred leti. Rada sem šla mimo njihove hiše na južni strani jezera. In starejši sin je dober frizer, znan ... Prijazen dečko, pride tudi na dom, če je treba. Govori pa se, da ima rad moške. Oženjen ni, to vem, več pa ne. No, zdaj pa že nedopustno moraliziram. S kakšno pravico? Davorka, ja ... Nasmejali smo se ji, velikokrat smo se ji nasmejali, ker je pač izstopala s svojo simpatično debelostjo. Joj, ko sem jo pred leti našla pri njej

doma, vso blede in zamaknjeno v neko meditacijo ... Takrat, ja takrat se je zaljubila v mladega filozofa, ki je predaval na srednji šoli. Najel je stanovanje v njihovi soseski. In ker je tudi sama študirala filozofijo, sta pač imela o čem govoriti. Ni bil dosti mlajši od nje, pet let, takrat, oh takrat ... Pa čeprav je bila poročena, je sanjala ... In Davorka je rada hodila na pravi čaj k njemu. Vem pa, da je prišla na dan tista usodna zgodba. Ko je Davorka bila v njegovem kabinetu, kjer je imel tudi divan, se je pač nanj usedla. In ko je odhajala, ji je rekel, da je naredila globok vtis. Vsa žareča je bila, potem pa je pokazal z roko na jamico, ki jo je s svojo težo naredila na divanu. Tisti dan se ga je napila in, trapa trapasta, to razlagala neki znanki, tista pa naprej in tako je ta zgodba zaslovela. Seveda je filozof potem ostal brez obiskov. Kasneje si je našel žensko, menda neko asistentko pri zobozdravniku, kjer si je popravljaj zobe. Ja no ... Globok vtis, se je Lučka nasmehnila in se počasi bližala avtobusni postaji. Ni dolgo čakala, kmalu se je približčala srebrna streha elektrobusa, ki je žarel s svojo intenzivno rumeno barvo. Prislonila je stikovnik na terminal in pokimala potnikom.

Pozno popoldan, ko se je zimski mrak že spremenil v temo in so zableščale lučke na novoletni jelki, sta z Jožetom srebala čaj in poslušala glasbo. Jože je bil ves razlezen in nasmejan, ona pa nestrpna, ker še ni izvedela, kam je šla Davorka. Kar naprej je pogledovala na stikovnik, če ji je že pisala, pa ni bilo še nič. Morda je samo obljubljala, kar bi bilo njej podobno, je Lučka pomislila. Jože se je obudil iz sanjave, vzal košček figovega zavitka in ga na hitro pomlel.

»Dobra tale stvarca, s figami, dobra. Kje si dobila recept?«
je razlomil predvečerno molčavico.

»Oh, ta je še od moje mame. Saj veš, da so pri nas doma imeli fige. Vse sorte so počeli z njimi. Meni so bile najboljše sveže. Hodila sem v nasad in jih trgala, kadar smo šli k stari mami. In enkrat, smešno veš, sem šla popoldan v nasad. Pustila sem vrata odprta. Pobiram fige, potem pa me nenadoma nekaj dregne v hrbet. Osel je prišel za mano in tudi njemu so bile vseč fige. Ampak bil je mlad in razigran. Hotel se je igrati z mano. Opogumila sem se in ga zajahala. In sva šla po kolovozu do vinograda, pa okrog hriba in do stare cerkve. Tam pa ga je nekaj pičilo, poskočil je in se me otresel, da sem padla čez zid na nek grob. Tam so imeli prastaro zanemarjeno pokopališče ob cerkvici. In videl me je domačin, ki je na drugi strani kosil travo. Kako se je smejal in me zafrkaval. Rekel je, da osel nima potrpljenja z mestno mularijo. No ja, prav lep polet je bil in k sreči sem padla na mehko visoko travo. Domov sem ga pripeljala za povodec. Lahko bi se drugače končalo,« se je Lučka razgovorila.

»Vsekakor. Včeraj sem hodil mimo drsalnega paviljona in sem videl, končno videl, znamenitega starca. O tem ti nisem še nič povedal,« je resno rekel in spet segel po koščku zavitka.

»Kakšnega starca?« se je Lučka našpičila.

»Ja, če si šla danes tam mimo, si zagotovo opazila brunarico, ki je z enim delom nad jezerom na dveh kolih,« je Jože rekel in si odprhal drobtinice na brkih.

»Ja, ja, to sem te imela namen vprašati. Kaj je tam. Kdo ima tam tisto smešno hiško na kolih. No kdo?« se je vsa razživila.

»Čuden starec, blizu devetdeset jih že ima. Nosi belo dolgo brado in vedno je gologlav. Beli lasje mu padajo čez dopetni težak črn plašč z rdečo podlogo, obut pa je v debele usnjene škornje, poleti ga pa lahko vidiš v beli dopetni

tuniki, kar deluje nekoliko, no ja, nespodobno. In baje so ga že opomnili, da je nespodoben in verjetno je že plačal kazen zaradi tega. Znano je samo to, da se je priselil iz Grčije in da se ukvarja z nekakšno magijo. Pravijo mu Videc, čisto preprosto. Napoveduje usode, nič iz kart ali s kakšnim drugim pripomočkom, kar tako, s pogovorom, ki pa mora trajati nekaj seans. In po nekaterih šušljanjih naj bi ljudi mentalno uravnotežil že samo s pogledom. Deluje res poduhovljeno in umirjeno. Ima natančne teremine za sprehode. Dopoldan pride pred deseto do jezera na tej strani, kjer je majhen gozdič, tam se usede na klop in meditira. Pravijo tudi, da je samo presno hrano, nič kuhanega. Naneslo je, da sva včeraj prvič spregovorila. Najprej mi je samo pokimal, potem me je pa kar vpregel v pogovor. Mož je strašno razgledan, in tudi to ve, da se ukvarjam z besedami. Rekel mi je, da so besede harmonija duševnega sporočanja, da so besede dostikrat govoreča duša. Nekaj poti sva šla skupaj. Potem mi je še razlagal, da je človeštvo ujeto v besedni Babilon, ampak da je govorica duše povsod enka, le da so jeziki polifonija duš. Zato se rodimo brez vsakršnega jezika, ker smo se sposobni naučiti kateregakoli. In ko sem ga vprašal, kaj je pravzaprav duša, se je ustavil, si z roko pogladil brado in rekel: Duša, dragi človek, je majhen organ v središču možganskega tkiva, ki ni pravi organ, je le organizirana energija, dana od večnosti za večnost. Ko umremo, se ta vrne v center, od koder je prišla. In potem sva se zapletla okrog termina brezdušnost. Ni ga povsem razumel, ker je trdil, da človek brez duše ne obstaja. Ta je lahko skaljena, ne more pa biti odseljena, dokler je človek živ. Potem sem mu skušal dopovedati, da imamo tudi izraza prostodušnost in širokodušnost, pa da radi rečemo,

da nekaj počnemo za dušo. Odkimaval je in mi rekel, da je duša zadnja božja skrivnost, ki bo ohranjena kot skrivnost, vse drugo bo Bog dovolil človeku, da uporabi, vse zakone stvarstva, le uganka duše, bo ostala uganka,« je Jože rekel in nekoliko pocmokal. Takoj se je zavedal nespodobnosti. Pecivo je poplaknil s čajem.

»Nisem še slišala za tega človeka. Očitno pa Davorka je. Zdaj se mi svita, kam je bila namenjena,« se je Lučka nasmehnila.

»Davorka, ja. Pred dnevi sem jo res srečal napoteno najbrž tja. No, možakar je zagotovo dober analizator in poslušalec. Rekel bi, da ima čut za raznihane zavesti, to zagotovo. Malo sva rekla tudi o videnju in videvanju. Razlagal mi je, da vsaka duša ve, kdaj je njen čas za selitev. In da v vsakem lahko prepozna energijske nivoje duše, ti da se odrazijo skozi pogovor, potem pa lahko da sodbo. To seveda ne gre samo skozi navaden klepet, to se mora odvijati pri njem doma, v sobi, oblečeni v žametne zavese in v poltemi. Izpovedovalka, ali izpovedovalec, mora sedeti na posebnem naslonjaču, on sam pa v temi. Vse to mi je razlagal. Povabil me je, naj pridem na brezplačne seanse. Pa sem odklonil. Moja usoda me ne zanima. Verjamem pa, da je Davorka take sorte ženska, da verjame v vraževerje, in da jo zanima, kaj se bo še dogajalo z njo. No ja, predebela je, njena duša ima pretežak plašč, če sem malo sarkastičen,« je Jože rekel in se zahahljal.

»Ob njeno debelost se ti pa res ni treba obregati. Poglej se, kakšen trebuh ti je zrasel v zadnjih letih. Ne bom ti več pekla peciv,« se je Lučka zadržala.

»Ah daj no, moj trebuh je pač moj, sam ga moram nositi po svetu. To je utež, da ti ne odplavam nekam gor, kjer je

večni hlad in mir. Zanalasč bom še tale košček, odlična reč,« je rekel in spet vzel pecivo.

»Požeruh. Pisk, kdo?« se je stresla Lučka in pograbila stikovnik.

»Ljubimec,« se je zasmel Jože.

»Tepec, Davorka mi je pisala. No, to pa moram sama v miru prebrati. Kaj boš za večerjo, da boš napolnil utež?« ga je šaljivo vprašala.

»Mogoče bi pa samo malo puranje salamice, pa vloženo papriko in jabolčni sok.«

»Prav, grem v svojo sobo, da v miru preberem. Ob sedmih bo pa večerja,« je rekla in se vzdignila.

Prižgala je lučko ob ekranu, preusmerila sporočilo na računalniški ekran in brala:

Ej, moja Lučka. Zdaj ti lahko zaupam. Šla sem v tisto leseno hišo ob jezeru, kjer je doma Videc, Grk. Tri dni sem hodila k njemu in sva se v miru pogovarjala o mojem življenju. Vse sem mu zaupala in on je pametno analiziral moje spodrsaljaje. Tudi o moji debelosti sva govorila, ki je pravzaprav posledica mojega hlantanja po udobju. Moja dušica hoče udoben in mehak domek, tako to je in s tem sem se sprijaznila. Potem sem izvedela, da bo moja starejša hčerka vendar ozdravela. Odkrili so ji raka na dojki, ampak tisto je spet bilo zaradi bolne dušice. Analizirala sva njeno pretirano prizadevanje, da bi ustregla tiranskemu možu, zato je zbolela. Potolažena sem, res. Zato sem hodila k njemu, ker me je ta moja Alida res skrbela. Revica je bila vsa sesuta. Zdaj se je končno ločila, in ne boš verjela, rak se umika brez kemoterapije. Pobrala je hčerko in šla živet na podeželje. Jaz pa bom še kar dolgo in zares tlačila zemljo. Po novem letu grem nazaj v Dalmacijo. Če hočeš, se lahko najdeva

v kavarni Tri zrna, jutri malo po deseti dopoldan. Tam bom. Pridi dragica, pridi. V živo bo bolj zanimivo. Zvedela boš, kako je zares, če te izprašuje Videc. No, le pridi. Tvoja Davorka.

Tako torej, videc, videc, in če bi še sama šla tja ... Oh ... Vseeno bi rada vedela, če me čaka kakšna nepredvidena bolezen, ampak ... ne, ne, boljše, da nič ne vem, boljše tako. No, bom pa šla v kavarno, jutri ... čakaj, pediker je zjutraj, ja, bo šlo. Videc je torej tam, zanimivo.

ROBIDOV LIKER

Šumenje mesta je naraščalo. Povsod je blesketavilo in se razkošno razmetavalo. Trideseti december, je Janez pomislil in še zadnjič pregledoval predale v pisalni mizi, kjer se je z leti nabralo veliko nepotrebnega papirja. Tu in tam je odkril kakšno zanimivo pisanje. Nasmehnil se je ob nekaterih šalah, ki si jih je natisnil. Sam je slabo pripovedoval šale, ni mu šlo, zato pa je Jože bil močnejši na tem področju. Kadar se je on razgovoril v to smer, joj! Namrščil se je ob zapisu: Prepoved izvoza gozdnih sadežev. Oh, tisti grofovski odlok o zaplembi gozdnih sadežev in poostren nadzor nad nabiranjem. Vse gozdne ceste je opremil z zapornicami in začel izdajati posebne dovolilnice za svoje gozdove, temu so seveda sledili tudi zasebni lastniki. Ja, lovski revirji so bili od takrat strogo razdeljeni in nastanjeni so bili novi lovski čuvaji, ki so nadzirali terene kar z droni in seveda tudi fizično včasih. Kar nekaj sodb je bilo na to temo, o ja. Pa tudi? Čakaj, saj tisti zapisnik bi pa še moral imeti, ker sem si ga spravil. Pridržali so visokega funkcionarja iz sosednje republike, ker je na jugu lovil v grofovskih gozdovih. Vse skupaj je bilo smešno. Tajnik tistega funkcionarja je vdrl v informacijski sistem

grofovske gozdne uprave in ponaredil šifro za odpiranje zapornic na tistem območju - ja, tak režim. Pridobil si šifro, ki so ti jo naložili na tvoj stikovnik in si lahko šel v določen revir. Šifre so se menjemale. In se je zgodilo, da je tisti funkcional zašel tudi v gozd nekega posestnika, tam pa šifra ni delovala, ni mogel iz gozda. Vstopna zapornica je bila začasno odprta, ker je kmet vozil drva domov. Tako je obstal pred spuščeno zapornico z dvema pomočnikoma, eden je bil domačin, drugi pa ne. Domačinu je bilo takoj jasno, da bo kmalu lovski nadzornik pri njih, saj je bil sistem tako narejen, da so bile zapornice, tudi v privatnih gozdovih, pod centralnim nadzorom gozdne varnostne službe, ta pa je bila alarmirana ob vsakem poskusu nasilnega odpiranja zapornic, poleg tega je imel tisti kmet še kamero v bližini zapornice in je o vdoru obvestil policijo, ki je kmalu prišla v gozd. Sledilo je prepiranje in prepričevanje. Moral je posredovati sam grofov tajnik, da so stvar nekako zgladili. Sledila je samo odškodnina in zaplemba ulovljenega srnjaka. No, še bolj smešno je bilo, ko je nek zasebnik zavezal psa za terensko vozilo, ki je bilo parkirano v njegovem gozdu. Vedel je, da hodijo Italijani tja nabirat gob. Nekajkrat jih je že prijavil, pa so se vsakokrat izmazali z ne prav visokimi odškodninami. Tu je bila zakonodaja šibka, na to sem opozarjal grofa, ampak ... No, tisto je bil res filmski pripetljaj. Kmet je zavezal hudega psa k terencu, postavil kamero na smreko in doma mirno spremljal, kaj se dogaja. Ko so nabiralci prišli iz gozda, trije so bili, že malo priletni gospodje, s polnimi vrečkami gob, se je pes zaganjal in zaganjal. Možički so zagnali paniko, klicali policijo, celo mednarodni odred v Ljubljani so poklicali, da bi jih zaščitil po svetovni ustavi, pa se niso odzvali, ker je bilo na vstopu v gozd jasno napisano, da je privatna last, da je nabiranje

gob prepovedano. Po takratni uredbi je lahko vsakdo nabiral gobe v grofovskih gozdovih, v privatnih pa samo, če je imeli pisno dovoljenje lastnika - to je bila pač samo formalnost. No, potem pa je prišla naša policija skupaj z lastnikom. Gobe so jim zaplenili, jasno, izdali so jim tudi mandatno kazen, lastnik pa je bil kaznovan zaradi psa, torej zaradi grožnje in splošne nevarnosti. Kar predstavljam si, kaj bi bilo, če bi se pes res utrgal - mesarjenje bi bilo, mesarjenje. V tisti sodbi je sodeloval moj praktikant, no ... Tale zapis, ja, ja ... vse to je v mojem osebnem arhivu na posebnem disku, nič, v smeti s to šaro. Glej tole, na to sem pa že skoraj pozabil, se je Janez namuznil. Koza pojedla radič, oh ... nek vikendaš na Krasu, Ljubljčan, premožen, sicer nekaj časa zaposlen v sodstvu kot izvedenec za tehnologijo, je gojil vrtnine, sosed pa je bil kozjerejec s tradicijo, že tretji rod se je ukvarjal s to dejavnostjo. Pa prav dober kozji sir so pridelovali. In kako je zares bilo. Tisti Ljubljčan je ogradil svoje posestvo s primerno ograjo, ker se je bal sosedovih koz. Celo protestiral je pri lokalni upravi, da bi morala spremeniti odlok o paši tako blizu agrarnih parcel. Pa se ni nič zgodilo. Septembra pa je radič začel izginjati, vedno manj ga je bilo. In Ljubljčan je takoj posumil, da so to naredile sosedove koze. Šel je v tožbo, ki je v hipu padla, ker ni bilo dokazov, ni bilo sledi kozjih stopinj, mreža ni bila natrgana. Ampak radič in druge vrtnine so pa kar izginjali. Postavil je nadzorne kamere, ki so skrivnostno nehale delovati ob določenih nočnih urah. Stvar se je razvijala v grotesko. Kozjerejec, sicer nek daljni sorodnik moje žene, se mi je pritožil, da ima tega Ljubljčana zadosti in se je igral z mislijo, da bi mu res spustil koze v vrt. Zasebni detektiv, si misliš, tipček je najel detektiva, da bi odkril, kdo mu žanje radič, je stvar raziskoval. In prišel je do razrešitve,

prišel. Tipček iz Ljubljane je imel mlado ljubico, ki jo je vozil v gnezdece na Krasu. Ta je nekako prišla do šifre za vstop na posestvo, vedela je, kako se daljinsko da izključiti kamere, in ja, naprej je stvar znana. Z mladim prijateljem, ki je bil strog vegetarijanec, sta si pač postregla, se oskrbela ... Oh, tista kozja sodba, koliko smeha je požela na lokalnem sodišču. Potem je Ljubljančan zamenjal šifro in se z ljubico raje dobival na obali v hotelu. No ja, radič je preraščal plevel ... Še je tega tukaj. Čakaj, rumena mapa, tu imam pa same oslarije, res: Kraja perila, madona no. To je bilo v vasi na obrobju mesta. Tam je ena od mlajših žensk prisegala na naravno sušenje perila. V sadovnjaku so imeli razpete vrvi. Pa so začele izginjati hlačke, modrčki, samo njeno perilo. Nekajkrat je posumila, da je morebiti bil kriv veter, da je slabo pripela. Pa ni bilo tako. Potem se je njen mož, strokovnjak v tovarni zdravil, razjezil in je dal namestiti varnostne kamere. In resnica je bila hitro zabeležena. Nek suhljat, visok fant je prihajal ponoči med perilo in osmukal hlačke in nedrčke ... Posnetki so bili posredovani policiji, ta pa je hitro ukrepala. Mož lepe dame je dovolil, da si policija ogleduje nočne posnetke tisto poletje. Še naprej sta sušila perilo zunaj, neko julijsko noč pa je spet prišel zbiratelj. Patrulja, ki je bila v bližini, ga je nemudoma prijela. Izkazalo se je, da je fant nekaj časa študiral v Ljubljani, a je študij opustil, in da je malo zamaknjen vase, da ima psihične težave. Predali so ga strokovnjaku, ta pa je odredil obvezno psihiatrično zdravljenje. No, da je stvar prišla na sodišče, je pravzaprav kriva prva tožba, ki jo je sprožila mlada dama, ker je posumila, da ji perilo krade ne prav dobro situirana soseda, ki se rada dobro oblači in ima bogato spolno življenje. Ker spet ni bilo dobrih dokazov, je sodba padla, perilo je pa še kar izginjalo. Fetiš, fetiš ...

Nenavadno je tudi bilo, ko so izginile izložbene lutke iz skladišča tekstilne veleblagovnice. Izginjale so samo ženske lutke. Dobro narejene lutke, lepe obline, noge, zadnjice, kar dobra podobnost s pravo žensko. In spet varnostne kamere, ki nekaj časa niso delovale. Izkazalo se je, da je lutke kradel bivši skladiščnik, ki se je nekako uspel domeniti z novim, da mu je občasno pomagal, ta pa mu je odstopil šifro za odpiranje vrat, to je bil hud prekršek. In ko je inšpektor prišel k tistemu tipu na dom, je imel kaj videti. Baje je ena od lutk sedela za mizo, kakor da pije kavo, druga je ležala v postelji, tretja je sedela na straniščni školjki, ena je sedela v dnevni sobi, mikavno oblečena in v visokih usnjenih škornjih, pa še dve menda. Gospod si je omislil majhen harem lutkastih žensk. Tudi njega je obravnaval psihiater in mu odobril zdravljenje v državni bolnici za te namene. Kasneje sem v Brezčasnici srečal inšpektorja, ki je imel zadevo v rokah. Vsega mi ni zaupal, jasno, a da so bile lutke tako razporejene kot je pisalo v zapisniku, to mi je potrdil. Lutke, lutke, si je Janez zamrmral in za nekaj časa obdržal mapo v naročju. Malo je zamižal, globoko vdihnil in se v mislih potopil v sodno dvorano, da bi spet videl lutkarja, kako je bogato mahal z rokama in kričal, da ima pravico do zasebne tragedije, kakršna že pač je. Da drugi lahko zbirajo, kar jim pade na pamet, zakaj on ne bi smel zbirati lutk, da v tem ni nič nemoralnega, da pozna zakon o morali in tega členu da preprosto ni. Njegov zagovornik ga je miril, ampak mož je padel v besnilo. Morali so ga odstraniti. Sojenje je mlada sodnica prekinila in ga nadaljevala čez teden dni, ko je bil možakar že malce obdelan z zdravili. Janez se je nasemhnil, prijel spis in ga zmlal v strojčku. Polistal je in na dan privlekel naslednjo neumnost: Odrezan tepih. Oh, to se je zgodilo v revnejši četrti, kjer ljudje stanujejo

v že malce zastarelih blokih. Tam je najel stanovanje nek trgovski predstavnik iz Azije, ne vem natančno od kje, saj piše, čakaj. Njegova žena je dostikrat čistila tepihe in jih vesila čez balkonsko ograjo. Spodnji sosed, upokojeni voznik mestnega elektrobusa, je tisto vesenje in prašenje nekako vdano prenašal, njegov sin pa ne najbolje. In eno soboto, ko je tepih segal skoraj do rož na njihovem balkonu, je bilo sinu dovolj. Z močnimi škarjami je drag tepih enostavno odrezal. Jasno, sledil je vik in krik in policija pa tožba. Ampak naleteli smo na past. Kazalo je, da ni odloka, do katere višine sme segati iz zgornjega balkona obešen tepih ali perilo. Pa se je našel starejši pravnik, ki je izvohal star odlok, ki je govoril, da je na balkonu dovoljeno obešati samo rože in te smejo padati do polovice lastne ograje. Novega predpisa ni bilo, ne na grofovski ravni in ne v mestnih uredbah. Pa smo bili tam, stvar ni bila uradno prepovedana niti dovoljena. Mož je imel dobrega odvetnika in bi bil ubogi sin voznika skorajda obdolžen, ampak stari pravnik, prijatelj njegovega očeta, je imel učinkovit govor in je dokazal, da je še vedno v veljavi stari odlok, ki ga sedanji grof in njegova pravna služba nista preklicala, niti mestna uprava ne, da pa novega še ni, zato nima obtožba nikakršne vrednosti. Končalo se je s poravnavo, z odškodnino in z renovirano mestno uredbo o balkonskem redu v blokovskih naseljih. Od takrat naprej je red, vsaj kar se tega tiče. Nekoliko se je tudi pretiravalo, ko se je z urbanistično zakonodajo presegalo svobodno kreacijo, dvakrat so jo potem še popravljali. Balkoni, ja, se je Janez zamislil in zašuštel med papirji. Pa kaj nam je, vse je digitalizirano, mi pa še kar naprej uporabljamo toliko papirja, to je noro. Slišal sem, da grof pripravlja novo zakonodajo tudi na tem področju, da bo uvedel racionalizacijo javne uprave, da bodo vsi obrazci

zgolj elektronski, samo odločbe bodo še papirnate. Skrajni čas. Nora birokracija, obrazec za uveljavitev, potem sledi obrazec za privolitev v tak postopek, temu sledi obrazec za upravni postopek in končno še obrazec o namembnosti postopka, pa še vložitveni obrazec - če to ni noro. In potem se čudijo, da imajo prepolne papirnate arhive, ki se morajo ujemati z elektronskimi. Na sodišču, oh ... K sreči sem uspel uveljaviti tehnologijo arhiviranja - spravlja se samo tiste papirje, ki so res najni, vse ostalo se zmelje. Nepotrebne vmesne zapisnike, potrdila o vročitvi vabila, ko je sodba že končana - nelogično. Če je do sodbe prišlo, je vendar ja jasno, da je klient prišel na sodišče, v primeru, da ga ni bilo, takrat pa ja. In še in še ... Kaj imam še tukaj. Ja, sodba pobeglega prašiča - oh no. Ta je komična, ta. Dve leti nazaj, decembra ... Kmet v Strmadni, mali vasi pod hribi, je hotel zaklati prašiča doma na star način, tako kot so to delali v prejšnjem stoletju. O tem so želeli posneti tudi video. Pa so bili tako nerodni, da jim je prašič ušel in to vse dol do njiv, kjer je imel drugi kmet koruzo v sušilnici - tisti je redil kokoši. Prašič se je skrila v sušilnico, vrata so bila slabo zapahnjena in je lepo prebavljala koruzico ... Poiskali so ga kar z lovskim psom, potem pa so ga lovci pokončali. Lastnik sušilnice je tožil zaradi škode, lovci so pa tudi dobili kazen, ker so streljali izven določenega lovskega revirja. Niso streljali zaradi nuje ali nevarne divjadi, pijani prenapeteži. Zagnali so prašiča na polje s psi, potem pa streljali, bedaki. Vse te zgodbe imam tudi v elektronski obliki, na dveh varnih mestih so kopirane, kaj bi s tem papirjem, v rezalnik ... Nekaj časa je gledal žrelo strojčka, kako bliskovito pograbi list papirja in ga zmelje. Tako nas bodo zmlili, tako bomo šli v pozabo kot te zgodbe. No ja ... Aha, to, to, ne, to pa bom ohranil. To je bila ena prvih sodbo

po novem moralnem zakonu, namreč takrat je bila zapisana največja razlika v letih med moškim in žensko, ki je še dopuščala poroko. In zgodilo se je, da je ženska ponaredila dokumente v tujini, jasno, da se je lahko poročila z bogatim lastnikom lesnih žag ob Savi. Ker je ta imel hčerko z drugo žensko že od prej, se je tista ustrašila za premoženje. Nekako ji je uspelo izvedeti, medmrežne sledi pač - punca je obvladala informatiko, saj je delala v takem podjetju, da je ženska pravzaprav mnogo mlajša, kot je v resnici. Mama je res bila doma v grofiji, oče neznan. Ona pa je nekaj časa živela zunaj, dovolj dolgo, da je našla prave ljudi, ki so ji dodelili novo identiteto, celo manjšo lepotno operacijo si je dala narediti za ta namen; popravila si je nos in dojki. Smešno ne, lahko bi rekli, da se je dala umetno postarati, namesto pomladiti. In potem je sledila preiskava in tožba. Hčerka je zmagala, zakon je bil razveljavljen, žensko so finančno kaznovali, njemu pa dodelili strog upravni nadzor nad poslovanjem in še visoko kazen je moral plačati. Epilog, mož se je pokončal, bankrotiral je in hčerka je podedovala dolgove, ki jih še zdaj mora odplačevati, ampak se je znašla. V tujini, kjer je to dovoljeno, si je našla starejšega gospoda, ta pa je vse poplačal in prevezel očetove posle. Ja, če ta zgodba ni ironična ... Ne, to si bom ohranil. Če bi bil pisatelj, bi iz tega lahko naredil kvaliteten roman. Pisatelji, izmišljevalci zgodb, morda včasih tudi prepisovalci realnega življenja, največkrat pa šepetalci užalostnim gospodinjam, ki so lačne življenja in zgodb. Nič, s pregledom bom nadaljeval popoldan. Jutri pa se moram pripraviti na silvestrovanje pri grofu. Priznam, tremo imam, tremo. Kako bo to izgledalo. Slišal sem, da je najprej slavnostna silvestrska večerja, tam nekje okrog osmih, potem pa se začne zabava v veliki dvorani grofovskega dvorca. Vsako

leto je povabljenih natanko petdeset parov, striktno samo pari, zaslužnih grofljanov. Jože bo tudi tam, no, bom vsaj družbo imel. Pregledal sem spisek, dva kirurga, en računalniški strokovnjak, veliko profesorice, nekaj ekonomistk, dva gozdarska strokovnjaka, en biolog, pa grofica iz kočevske male grofije, plemenita Helga, zdaj ima moža, končno. Iz Trsta pride pisatelj z ljubico, paradoks - žene nima, jo je nagnal. Da je grof to dovolil!? Menda pa se bo z ljubico poročil. Čakaj, on jih ima šestdeset, ona pa, ja, ravno zadosti bo, deset let je mlajša, ravno prav. To je meja, ki jo prepisuje moralni zakon. Vidiš, njemu bi lahko ponudil tisto zgodbo o žagarju. Mogoče bo pa priložnost, da se o tem pomeniva, saj bo noč dolga. Nič, zdaj grem v Brezčasnico. Čakaj, pokličem Jožeta, ura je nekaj do enajste dopoldan. Običajno je tam in cuclja čajček z medico.

»Pa veš, da me je kar malo strah, kako bo jutri,« je Jože načel pomenek, ko sta sedla v svoj kot in odložila plašča.

»Ja, ja, tudi jaz imam pomisleke. Taka smetana, kaj vem, ne najdem se na tako kultiviranem zabavnjaštvu. Vajen sem hotelov, to že, še bolj pa mi je všeč rajanje v kakšni lovski koči, iskreno rečeno. Tam lahko vržem od sebe vse maske, ki jih pač potrebujem, kaj hočemo, taka je struktura družbe,« je Janez rekel in si pomel roki. Zmotila ju je Arna s srebrnkastim vozičkom, na katerem so bile steklenice in majhni kozarčki.

»Gospoda, lahko vama ponudim degustacijski material naše nove tovarne likerjev, ki je to jesen začela delati. Danes in jutri do dvanajste imamo brezplačno pokušino njihovih likerjev. Gostje pravijo, da so nekateri vrhunski, recimo jajčni, pa malinov, še najraje pa posegajo po robidovem, ki je novost. In robide so nabrane na grofovskih rastiščih, takorekoč biološko čiste. Prava redkost je, ker ga niso naredili veliko. Degustacija je

omejena - samo za zveste stranke imam nekaj vzorcev. Katerega bi poskusila, gospoda? Jaz bi kar predlagala, da začneta prav pri robidovem, ostali so, tako bom rekla, povprečni industrijski izdelki. Bi poskusila?« je Arna ljubeznivila.

»Robidov likerček,« je Janez zacmokal, »jaz ga bom,« je prikimal. Tudi Jože se je strinjal. Radovedno sta gledala, kako Arna spretno pripravlja kozarčka, drobna in krhka in vanju toči temno rdečo tekočino. Z dolgimi prsti ju je dala na mizo. »Izvolita,« je dahnila. Prvi je poskusil Janez. Nekaj časa je tekočino držal v ustih, potem je glavo zvrtil v levo, napel oči in tekočino pogoltnil.

»O, tole pa je žamet, res. Ravno prav je trpek, ne preveč močan, malo kisline, dobra stvar, res,« je ocenil. Jože je bil bolj zadržan. Počasi je dvignil kozarec, ga dolgo ovohaval in se nasmihal, potem je naredil pošten srk, zadržal tekočino v ustih, zamižal in se sladostrastno kremžil. Ko je pogoltnil, je naglo odprl usta, kakor da zeha in rekel:

»Madona, rajski nektar, res. Koliko pa stane ta reč?« se je pozanimal.

»Cena bo visoka, redna prodaja bo sledila po novem letu, zdaj sta že prepozna - prva polnitev tega likerja je že razprodana. Žal, jaz imam samo še nekaj degustacijskih steklenic, žal,« se je Arna zvijala. »Vesta, meni tekne jajčni, pa ga bom z vama, ker je jutri tak dan. Jutri bomo odprti samo do dvanajste. Sem prebrala spisek povabljenih na grofovsko silvestrovanje, čestitam vama fanta. Zaslužila sta si to. No, na zdravje,« je rekla in privzdignila rumenkasto gosto tekočino.

Odzdravila sta ji in se posvetila vsak svoji degustaciji. Jožetu se je zdelo, da bi ta okus lahko trajal in trajal. Arni se je mudilo še v zgornjo sobo, kjer so bili občinski nameščenci,

tajnik, županja, pa še dva svetnika. Pojasnila jima je, da imajo kočljivo debato o novem razporedu občinskih služb, racionalizacija da bo.

»No, vidiš, tu so zdaj rezultati zakona o prepovedi izvažanja gozdnih sadežev, okusni rezultati,« se je Janez zasmel in predse potegnil kavo, ki mu je bila servirana malo pred likerjem. Jože se je držal svojega čajčka z medico.

»To je pa tudi edini zakon, ki je dal okusne rezultate, se strinjam. Ampak, veš, teh zakonov je zadnje čase toliko, da se jih človek težko navadi, vseh pa tudi ne razumem. Pravniki najbrž že veste, kaj je napisano in kaj pomeni, mi običajniki pa naj si razbijamo butice. Oh, ko sva že pri buticah, sinoči me je klicala Helga. Menda veš, da se pospešeno uči slovenščine, in moram reči, da kar uspešno. Celo krajša elektronska pisma mi že piše v slovenščini, si misliš. No, sinoči ji ni bilo jasno, kakšno zvezo ima buteljka z buteljnom in butcem. Trdila mi je, da je to zagotovo tako, ker je vsebina buteljk največkrat vino in od tega postanejo ljudje malo butasti - ker je slišala med domačini tudi besedico butelj, si ni znala razložiti, kako in kaj. Šla je v etimološki elektronski slovar in odkrila, od kod izvira ime za buteljko, ki pravzaprav nima nobene zveze z butljem ali butcem, vendar je še naprej zagovarjala tezo, da smo to besedo speljali prav zaradi buteljk. Napotil sem jo na staro čtivo, na Frana Milčinskega Ježka - Butalci - on je zavzeto uporabljal besedico butelj - no vidiš, pa se da sklepati, da je posledično butelj, potem buteljka, njegova žena, kot se je izrazila plemenita Helga,« se je Jože zasmel.

»Pa kaj vam pada na pamet, v vinu je resnica, ne. Buteljke so ja samo za izbrana in donegovana vina, lahko pa si malo butast od tega, to drži. Nima pa to nobene zveze z butlji, ki so

deklarirani kot taki, ne,« se je Janez hahljal in srknil kavo.

»Nima, seveda nima. Ampak razumeti moraš, da za nekoga, ki za slovenščino skorajda ni slišal, je vse to primerjanje vznemirljivo. Plemenita Helga že ima take sposobnosti, da hitro poveže nekatere stvari, recimo tisto z malo soli v glavi - tisto je povezovala s pomanjkljivo prehrano in debilnostjo. Ne vem, na svoj način išče korene besed,« se je Jože resnil.

»Veš kaj, stari moj, ona bi rabila poseben koren lečen, to bi rabila, saj je še baba in pol. Njen mož, no ... Pustiva to, stuhtajva raje, kako bi prišla do steklenice robidovega likerja. Poznam lastnika nove tovarne, pomagal sem mu urejati zemljiško dokumentacijo in tudi lovec je. Ni hudič, da ne bi imel majhne osebne zalogice, kaj praviš?« se je Janez zresnil.

»Poskusi, če ti uspe, vsaj pollitrsko bi pa vzel, pa naj stane kolikor hoče. Pijača je res nekaj posebnega, poskusi,« ga je Jože spodbujal.

»Čakaj, kar pokličem ga,« je bil Janez odločen.

Popoldansko zimsko sonce se je že stiskalo nizko na jugu in metalo dolge sence osamljenega drevesa na koncu ulice. Jože je stal na očiščeni ploščadi in gledal vrvež ljudi med stojnicami. Po ustih se mu je vlačil težak likerski okus, v žepu je tiščal steklenico robidovega likerja. Šumelo mu je v glavi. Očital si je to nenačrtovano pijanost, ampak likerji, likerčki ... zdaj sem pa olikerjen, čakaj liker, likati, olikati, olikeriti, na, saj ni pomembno. Z Janezom se ne bova več srečevala, z novim letom gre v novo službo, jaz pa bom doma v novih copatih in bom premleval slovenske besede. Oh, kaj bo rekla Lučka, ko sem tako, tako poln žametne likerske gmote, še bananin ni slab, ni ... Mareličén, tega sem vzel za Lučko, če ne bo uporabila marele, dober star izraz, marela, umbraculum, ombra ... ja,

bom ena ombra - majhna senca v hiši bom, jutri pa na silvestrovanje ... Počutil se je razposajeno. Najraje bi kričal, naj živi grofija Zalužni, naj živi slovenščina! Nekoliko ga je zaneslo, ko se je kobacal na mestni elektrobus. Starejša gospa ga je osorno pogledala in mu v olikani globalščini rekla, naj se vendar usede, saj so še prosta mesta. Samo nasmehnil se ji je in se tleskoma sesedel na udoben sedež. Z užitkom je gledal, kako mestece polzi mimo njega, kako se razmažejo luči, kako ga veselo nese v varno kletko besed.

Založba Primus Projekt Avtorji

Ste napisali knjigo in jo želite izdati? Založniška hiša Primus sodeluje z izjemno ekipo zanesljivih sodelavcev. Zagotovimo vam lahko kakovostne urednike, natančne in strokovne lektorje, ustvarjalne in skrbne oblikovalce in tiskarje, ki so veščiči svojega dela.

Lahko vam pomagamo, da izdate knjigo v samozaložbi. Nudimo vam tudi možnost, da vaše besedilo zaživi v knjižni obliki pod okriljem zbirke Avtorji.

Namen projekta ni klasične komercialne narave. V prvi vrsti želimo pomagati avtorjem, da ustvarijo kakovosten izdelek.

Knjige izdelamo po vseh založniških standardih in avtorjem omogočimo vstop na knjižni trg.

Več informacij si lahko preberete na
www.primus.si

Kontakt: urednistvo@primus.si
Prosimo da sporočilo naslovite:
Projekt Avtorji